

คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต

Media Practice Guide
to Communicating during a crisis

คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต

Media Practice Guide to Communicating during a crisis

บรรณาธิการ :

อาจารย์ ปุรินทวรกุล

ผู้เขียน :

ชาม เชื้อสถาปนศิริ, ผศ.ดร.เสริมศิริ นิลคำ,
ภัทราพร ตันงาม, รัชพล งามกระบวน, ชัยชนะ เขียวแก้ว,
สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา, กฤษณา ไทชูรัมย์,
ชาติชาย ศิริพัฒน์, เสถียร วิริยะพรหมพงศา,
ปราเมศ เหล็กเพ็ชร, ถนอม อ่อนเกตุพล, สุรชา บุญเปี่ยม,
ปรกรณ์ พึ่งเนตร, ชัยวัฒน์ บุญขวลิต, อาจารย์ ปุรินทวรกุล

รูปเล่ม/ปก : หจก.เปเปอร์เฮ้าส์ โทร. ๐๘๑ ๓๔๓ ๒๔๙๙

พิมพ์ครั้งที่ ๑

มกราคม ๒๕๖๓ จำนวน ๑,๒๐๐ เล่ม

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๒๓๕-๓๔๔-๔

พิมพ์ที่

หจก. เปเปอร์เฮ้าส์ โทร. ๐๘๑ ๓๔๓ ๒๔๙๙

เจ้าของ :

กรมประชาสัมพันธ์

เลขที่ ๙ ซ.อารีสัมพันธ์ ถ.พระราม ๖ แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์กลาง : ๐๒-๖๑๘๒๓๒๓ มหาดไทย: ๕๑๒๗๔

โทรสาร : ๐๒-๖๑๘๒๓๖๔, ๐๒-๖๑๘๒๓๙๙

สนับสนุนโดย

กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์
และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.)

คำนำ

คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตฉบับนี้ มีที่มาจาก การที่องค์กรที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีและผู้ช่วย ผู้ฝึกสอน รวม ๑๓ ชีวิตที่ติดอยู่ภายในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน – ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ ได้ปรึกษาหารือ กันว่า น่าจะต้องถอดบทเรียนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนและหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ดังกล่าว โดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสาร มวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ รับหน้าที่ประสานให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าภาพ ในการประสานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน หน่วยงานราชการและภาคเอกชนต่าง ๆ รวมทั้งประสานงานขอรับการสนับสนุน ด้านเงินทุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) จนกระทั่งได้มีการตั้ง “คณะกรรมการยกร่างแนวทางการปฏิบัติงานด้านสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต ถอดบทเรียนกรณีถ้ำหลวง – ขุนน้ำนางนอน : จริยธรรมของสื่อ” เพื่อดำเนินการ ในเรื่องนี้

ต่อมาเมื่อคณะกรรมการฯ ได้ประชุมร่วมกันแล้วมีความเห็นว่า เหตุการณ์วิกฤตที่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ จึงสมควรที่จะรวบรวม เหตุการณ์วิกฤตอื่น ๆ มาถอดบทเรียนด้วย โดยกระบวนการในการทำงานนั้น คณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้ง “คณะทำงานยกร่างแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ในภาวะวิกฤต ถอดบทเรียนกรณีถ้ำหลวง – ขุนน้ำนางนอน : จริยธรรมของสื่อ” ขึ้นมาเพื่อยกร่างแนวปฏิบัติพร้อมจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแบบกลุ่มย่อย (Focus Group) และวงใหญ่ในส่วนภูมิภาคต่าง ๆ จนกระทั่ง ได้แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตก่อนที่จะมีการพัฒนา แนวปฏิบัติออกมาเป็นคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต ฉบับนี้

คู่มือและแนวปฏิบัติของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวภาวะวิกฤต จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน โดยเฉพาะอาจารย์ปจารีย์ บุรินทร์กุล อาจารย์ประจำภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่รับหน้าที่ในการยกร่างแนวปฏิบัติ ฯ และรับเป็นบรรณาธิการ คู่มือฉบับนี้ รวมทั้งขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ ทุกท่าน และผู้แทนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนทุกคนที่มีส่วนร่วมให้คู่มือฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ในภาวะวิกฤตฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน ด้วยความราบรื่นในกรณีที่อาจเกิดภาวะวิกฤตต่าง ๆ ขึ้นมาในอนาคต ทั้งนี้ เพื่อให้วิกฤตที่เกิดขึ้นผ่านไปด้วยดี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการ แก้ไขวิกฤตให้ผ่านพ้นไปโดยเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน น้อยที่สุดหรือไม่เกิดความเสียหายเลยต่อไป

ชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี

ประธานสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ

ในฐานะประธานคณะกรรมการร่างแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน
ในภาวะวิกฤต ถอดบทเรียนกรณีถ้ำหลวง – ขุนน้ำนางนอน : จริยธรรมของสื่อ

สารบัญ

๑	บทนำ	๗
๒	แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต	๑๗
๓	คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต	๓๗
๔	ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต	๖๗
	• คุณค่าของสื่อในสถานการณ์วิกฤตถ้าหลวง : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ	๖๙
	• ๑๘ วันวิกฤต ๑๓ ชีวิตติดถ้าหลวง : ภัทราพร ตันงาม	๗๗
	• สถานการณ์ ๑๓ เยาวชนติดถ้าหลวง-ขุนน้ำนางนอน : รัชพล งามกระบวน	๘๗
	• การรายงานข่าวเหตุการณ์สีนํามีปี ๒๕๔๗ : ชัยชนะ เขียวแก้ว	๙๓
	• น้ำท่วมประเทศไทย ๒๕๕๔ จุดเริ่มต้นยกระดับการรายงานข่าวภัยพิบัติ : สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา	๙๘

• เจาะเบื้องหลังความตาย-ความหายนะ บทเรียนรัฐบาลชุก“ไขหัวदनก” : กฤษณา ไพบูลย์	๑๐๖
• รถแก๊สคว่ำถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ปี ๒๕๓๓ : ชาติชาย ศิริพัฒน์	๑๑๓
• การรายงานข่าวความขัดแย้งทางการเมือง ปี ๒๕๕๓ : เสถียร วิริยะพรรณพงศา	๑๑๘
• สถานการณ์มีอบมวลมหาประชาชน : ปราเมศ เหล็กเพ็ชร	๑๒๔
• ก๊อดอาร์มีบุกยึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย : ถนอม อ่อนเกตุพล	๑๓๑
• ก๊อดอาร์มีบุกจับตัวประกันโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี : สุรชา บุญเปี่ยม	๑๓๗
• ความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปกรณ์ พิงเนตร	๑๔๕
๕ กรณีศึกษา: การรายงานข่าวในภาวะวิกฤต ของสื่อมวลชนต่างประเทศ	๑๕๓
๖ ศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center หรือ JIC)	๑๖๗
ภาคผนวก	๑๘๓

บทนำ

อาจารย์ ปุรินทวรกุล

อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

การถอดบทเรียนเหตุการณ์เยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมีและผู้ช่วยผู้ฝึกสอน รวม ๑๓ ชีวิตที่ติดอยู่ภายในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน – ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑ นับเป็นอีกหนึ่งประวัติศาสตร์สำคัญของประเทศไทยที่ทั่วโลกได้เห็นภาพความร่วมมือร่วมใจจากภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนอาสาสมัครทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในการระดมสรรพกำลังและอุปกรณ์ทุกรูปแบบเพื่อช่วยกันค้นหาและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งนอกจากจะประสบความสำเร็จด้วยดีแล้วยังนำไปสู่การยกระดับแนวทางการปฏิบัติงานในภาวะวิกฤตและการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขของไทยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณสุขตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘^๑ อีกด้วย

นอกเหนือจากความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดแล้ว การทำหน้าที่ของ “สื่อมวลชน” ซึ่งลงทะเบียนเกาะติดสถานการณ์รายงานข่าวความช่วยเหลือทีมหมูป่าอะคาเดมีรวม ๑,๓๔๕ ราย^๒ ก็นับเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้วิกฤตการณ์ดังกล่าวเป็นที่สนใจไปทั่วโลก อันเป็นผลจากการทุ่มเทพยายามและบุคลากรของสื่อมวลชน

^๑ Manager online. (๒๕๖๒, ๑๕ ม.ค.). *กรม. รับทราบสรุปผลถอดบทเรียนถ้ำหลวง วาง ๖ มาตรการรับมือเหตุอุกเหิน*. เข้าถึงจาก <https://mgronline.com/politics/detail/9620000005058>

^๒ Thairath online. (๒๕๖๑, ๑๑ ก.ค.). *เหตุการณ์ระดับโลก เฝ้ามองเกาะติดรายงานข่าว ๑๓ หมูป่าถึง ๑,๓๔๕ คน*. เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1332267>

ทั้งไทยและต่างชาติ การติดตามสถานการณ์เพื่อรายงานข่าวอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง รอบด้าน หลากหลายแง่มุม นำมาซึ่งการระดมความช่วยเหลือและการส่งกำลังใจอย่างกว้างขวาง จากทั่วทุกมุมโลกมายังผู้ประสบภัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความทุ่มเทของสื่อมวลชนในสถานการณ์ดังกล่าว ก็ยังมีหลายประเด็นที่วิชาชีพสื่อมวลชนต้องตอบคำถามต่อตนเองและสังคมภายใต้บริบทการทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชนกับภาคส่วนอื่น และการแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนท่ามกลางการแข่งขันที่อาจส่งผลกระทบต่อจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยเฉพาะที่ถดถอยหรือบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในกรณีถ้าหลวง-ขุนนางนอนหลายเวทีในช่วงหลังวิกฤตการณ์ผ่านพ้นไปแล้วนั้น นักวิชาชีพและนักวิชาการได้ชี้ให้เห็นแง่มุมของการทำงานของสื่อมวลชนที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเด็ก การรายงานข่าวอย่างรวดเร็ว แต่ผิดพลาด การกระจายข่าวลือและข่าวปลอม (Fake News) การเป็นภาระหรือกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ระหว่างการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตลอดจนการกระทำผิดกฎหมาย เช่น การนำโดรนขึ้นบินหรือการดักฟังวิทยุสื่อสาร เป็นต้น

ถอดบทเรียนการทำหน้าที่สื่อมวลชน ในเหตุการณ์ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

- ที่มา:
๑. เวทีถอดบทเรียนการทำข่าวถ้ำหลวง จัดโดยสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์^๓
  ๒. จุลสารราชดำเนิน^๔

สถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับเยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี ไม่ใช่การทำงานในภาวะวิกฤตของสื่อมวลชนครั้งแรกที่ถูกตั้งคำถามถึงการทำหน้าที่อย่างมีสิทธิเสรีภาพบนความรับผิดชอบ ในระยะเวลาเดียวกับเหตุการณ์ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนนั้น สื่อมวลชนก็ได้เผชิญกับความท้าทายในเหตุการณ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเรือล่ม จังหวัดภูเก็ต ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ หรือหากย้อนเวลาไปก่อนหน้านั้น อาทิ น้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ.

^๓ Thairath online. (๒๕๖๑, ๑๒ ก.ค.). 'ถ้ำหลวง' บทเรียนครั้งสำคัญของสื่อฯ ไทย. เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1332581>

^๔ กองบรรณาธิการจุลสารราชดำเนิน. (๒๕๖๑, ๑๖ ก.ค.). ๗ ประเด็นบทเรียนถ้ำหลวง การข่าวในภาวะฉุกเฉิน. เข้าถึงจาก <http://www.tja.or.th/component/content/article/168-2018-05-09-12-47-39/4752-7>

๒๕๕๔ หรือชุมนุมทางการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ รวมถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่างก็เป็นความท้าทายในการทำงานของสื่อมวลชนที่ต้องเผชิญกับแรงวิพากษ์จากสังคมทุกครั้งเมื่อเกาะติดสถานการณ์รายงานข่าวในภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นภาวะที่สื่อมวลชนต้องปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน รวมถึงมีข้อปฏิบัติและข้อควรระวังที่อาจมีแนวทางเฉพาะในแต่ละภาวะวิกฤต

ดังนั้น ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภัยคุกคามรูปแบบใหม่จากการกระทำของมนุษย์มีความหลากหลาย ซับซ้อน และรุนแรงมากยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจเรื่อง “ภาวะวิกฤต” และ “แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต” จึงเป็นความจำเป็นที่สื่อมวลชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักรู้ พร้อมทั้งนำไปสู่การบริหารจัดการข้อมูลและการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อลดช่องว่างของข้อมูลข่าวสาร และสามารถทำหน้าที่เฝ้าระวัง เตือนภัย ป้องกัน บรรเทาความเสียหาย และคลี่คลายวิกฤตการณ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยมีเป้าหมายสำคัญร่วมกันคือประโยชน์และความปลอดภัยสาธารณะ

ทำความเข้าใจ “ภาวะวิกฤต”

การนิยามความหมายของคำว่า “ภาวะวิกฤต” (Crisis) โดยส่วนใหญ่หมายถึงสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น^๔

ทั้งนี้ สำนักสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา ใช้คำว่า “เหตุวิกฤต” หมายถึง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด มักเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันและต้องการการตอบสนองอย่างรวดเร็ว เหตุวิกฤตรบกวนชีวิตที่ดำเนินอยู่ตามปกติและทำให้เกิดความรู้สึกไม่แน่นอนและความตึงเครียด เหตุวิกฤตอาจเป็นเหตุธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหวหรือพายุเฮอริเคน หรืออาจเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากฝีมือมนุษย์ เช่น เหตุระเบิดเรื่องอื้อฉาว หรือความขัดแย้ง ที่ร้ายที่สุด เหตุวิกฤตอาจทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือขององค์กรได้^๖

^๔ Long R.K. (2001). “Seven Needless Sins Of Crisis (Mis) management”, PR Tactics, August, p. 14.

^๖ กรมประชาสัมพันธ์. (๒๕๔๕). คู่มือการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

ในบริบทของประเทศไทยคำว่า “ภาวะวิกฤต” ไม่ได้บัญญัติเป็นทางการ เพื่อใช้เรียกขานเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายหรือสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จะต้องจัดการ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหาย อย่างไรก็ตาม กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการบัญญัติใช้คำต่างๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับคำนิยามนี้ โดยพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติคำว่า “สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรม^๗ โดยคำว่า “การก่อวินาศกรรม” หมายความว่า การกระทำใดๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ชัดขวางหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติงานใดๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคลอันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง การเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติโดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ

ขณะที่ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้บัญญัติคำว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขัน หรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบ หรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วน เพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต ผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

^๗ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

ดังนั้น เพื่อให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ “ภาวะวิกฤต” มีความชัดเจน ครอบคลุม การทำงานของสื่อมวลชนในสถานการณ์ต่างๆ ภายใต้บริบทของประเทศไทย “คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต” ฉบับนี้จึงได้นิยามความหมายของคำว่า “ภาวะวิกฤต” ว่าหมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยง หรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน ลิทธิ หรือเสรีภาพของประชาชน ในวงกว้าง โดยหมายรวมถึงภัยพิบัติ เหตุฉุกเฉิน สาธารณภัย หรือ ภัยคุกคามที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่มีความรุนแรง อันเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก หรือ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นได้ว่า การนิยามคำว่า “ภาวะวิกฤต” ในคู่มือฯ นี้เกี่ยวข้องกับกฎหมาย หลายฉบับ อันเป็นไปตามนิยามในประเด็นที่ระบุว่า “ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการ” ซึ่งเมื่อสถานการณ์นั้นสร้างความเสียหายในวงกว้าง รัฐย่อมต้องยื่นมือเข้าจัดการ ต่อสถานการณ์นั้นภายใต้อำนาจแห่งรัฐที่ใช้ผ่านกฎหมาย ดังนั้น การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ในภาวะวิกฤตจึงไม่ใช่การปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์ปกติ แต่เป็นการทำหน้าที่ ในสถานการณ์ที่เกิดภัยคุกคามรุนแรง สร้างความสูญเสียในวงกว้าง และต้องการ การคลี่คลายหรือบรรเทาสถานการณ์อย่างเร่งด่วนเท่านั้น

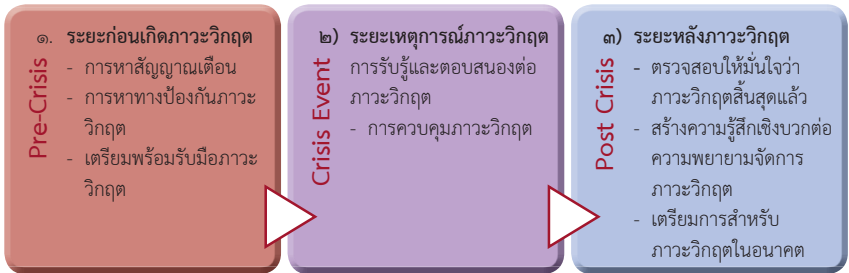
บทบาทของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต

ธรรมชาติของภาวะวิกฤตมีคุณค่าข่าวสูงในมุมมองของสื่อมวลชน เนื่องจาก มักเป็นสถานการณ์ที่กระทบประชาชนในวงกว้าง และสร้างความสูญเสียที่รุนแรง การเข้ามา มีบทบาทหน้าที่ในการรายงานสถานการณ์วิกฤตของสื่อมวลชนโดยมีความรู้ความเข้าใจ ต่อวงจรชีวิตของภาวะวิกฤต (Crisis Life Cycle)^๔ จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่สื่อมวลชน จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤต ทุกรูปแบบ

---

^๔ W. Timothy Coombs. (2015). Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding. University of Central Florida.

วงจรชีวิตของภาวะวิกฤติ (Crisis Life Cycle)

ภายใต้วงจรชีวิตของภาวะวิกฤติทั้ง ๓ ระยะ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันและบรรเทาความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤติทุกรูปแบบโดยองค์กรด้านการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติในเอเชีย (Asian Disaster Preparedness Center) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของสื่อในภาวะวิกฤติทั้ง ๓ ระยะ^{๑๔} ดังนี้

๑. บทบาทของสื่อก่อนภาวะวิกฤติ

๑.๑) การวิเคราะห์ความเสี่ยง ภายใต้บริบทความเปลี่ยนแปลงของการเป็นสังคมเมือง (Urbanization) อัตราการเจริญเติบโตของประชากร (Population growth) การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม (Industrialization) และการทำลายสิ่งแวดล้อม (Environment degradation) ล้วนนำไปสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดภัยพิบัติหรือภาวะวิกฤติ ซึ่งสื่อสามารถที่จะนำเสนอความเสี่ยงต่างๆ เหล่านี้ในรูปแบบของ บทความ บทวิจารณ์ หรือความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้

๑.๒) การนำเสนอข้อมูลสาธารณะ สื่อมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลหรือปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดภัยพิบัติ รวมถึงสร้างความตระหนักถึงอันตรายที่จะเกิดจากภัยพิบัติรูปแบบต่างๆ แจ้งเตือนประชาชนกลุ่มที่มีความเสี่ยงมาก และกระจายข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมหรือบรรเทาสถานการณ์จากผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง

^{๑๔} ADPC. (2016). Disaster Risk Reduction - Information Kit for Media. Retrieved August 20, 2019, from http://www.adpc.net/igo/category/ID1021/doc/2016-pt37Na-ADPC-Information_Kit_for_Media_Lao_PDR.pdf

๑.๓) การเตือนภัยล่วงหน้า สื่อสามารถถ่ายทอดการเตือนภัยล่วงหน้าผ่านสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์โดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลและหลักการทางวิทยาศาสตร์

๑.๔) การให้ข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมรับมือภาวะวิกฤต สื่อสามารถเผยแพร่ข้อมูลเตือนภัยล่วงหน้าและแนวทางการป้องกัน หลีกเลี่ยงผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นการอพยพ การเตรียมอาหารและเครื่องยังชีพ การจัดการพืชผลหรือปศุสัตว์ รวมถึงแนวทางการบรรเทาความเสียหายอื่นๆ

๑.๕) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน สื่อสามารถสะท้อนความคิดของผู้คนในพื้นที่เสี่ยงว่าจะทำอะไรสิ่งที่ดีกว่าควรจะทำเพื่อลดความเสี่ยง รวมถึงแนวทางที่จะช่วยประสานให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับแผนของภาครัฐและ NGO

๒. บทบาทของสื่อในช่วงภาวะวิกฤต

๒.๑) แจ้งข่าวสารตามข้อเท็จจริงและทันเหตุการณ์ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหรือขอบเขตของภัยพิบัติและการสูญเสียที่เกิดขึ้น รวมถึงสถานการณ์ล่าสุด

๒.๒) แนะนำแนวทางปฏิบัติในภาวะวิกฤต ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับมาตรการฉุกเฉินหรือข้อควรระวัง อาทิ การอพยพ พื้นที่ที่ห้ามเข้า วิธีการหาน้ำดื่มที่ปลอดภัย เป็นต้น

๒.๓) รายงานการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐและทีมช่วยเหลือ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กู้ภัยของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแผนและมาตรการที่จะดำเนินต่อไปในการให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นแก่ผู้ประสบภัย

๒.๔) ถ่ายทอดความเป็นอยู่ของผู้ประสบภาวะวิกฤตที่ควรให้ความสำคัญ เช่น กลุ่มผู้ประสบภัยที่ต้องอาศัยอยู่บนหลังคา หรือต้นไม้ ซึ่งต้องการความช่วยเหลือ

๒.๕) อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้ประสบภัยกับญาติเพื่อน ครอบครัวทั้ง ในและนอกประเทศ

๓. บทบาทของสื่อหลังภาวะวิกฤต

๓.๑) สื่อสารเกี่ยวกับแผนเยียวยาและฟื้นฟู ซึ่งสื่อมีบทบาทสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้มีการอภิปรายถึงความเหมาะสมของแผนเพื่อให้มั่นใจว่าการเยียวยาจะไปถึงผู้รอดชีวิต พร้อมทั้งพัฒนาให้แผนดังกล่าวดำเนินไปโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และสมาชิกในสังคม

๓.๒) ชับเคลื่อนให้เกิดการบูรณาการแนวทางการลดความเสี่ยงไปพร้อมกับการป้องกันภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

จากบทบาทหน้าที่ในภาวะวิกฤตทั้ง ๓ ระยะ จะเห็นได้ว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารตั้งแต่ขั้นการเฝ้าระวัง เตือนภัย ลดช่องว่างของข้อมูลข่าวสาร ป้องกันและลดการตื่นตระหนกของประชาชน พร้อมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อบรรเทาความเสียหายและคลี่คลายวิกฤตการณ์ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเป้าหมายสูงสุดของทุกภาคส่วนของสังคมในอันที่จะก้าวข้าม “ภาวะวิกฤต” ไปด้วยกัน

*****

แนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ในภาวะวิกฤต

สืบเนื่องจากการปฏิบัติงานและการนำเสนอข่าวในภาวะวิกฤตของสื่อมวลชน ในระยะที่ผ่านมา ได้แก่ เหตุการณ์ช่วยเหลือเยาวชนทีมฟุตบอลหมูป่าอะคาเดมี เข้าไปติดอยู่ในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จ.เชียงราย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เหตุการณ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเรือล่ม จ.ภูเก็ต ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ หรือเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ตลอดจนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงสถานการณ์วิกฤตอื่นๆ ซึ่งสื่อมวลชนได้รับการวิพากษ์จากสังคมและตั้งคำถามถึงการทำหน้าที่ในหลายกรณี อาทิ การนำเสนอข่าวที่รวดเร็วโดยขาดการตรวจสอบ การนำเสนอประเด็นเปราะบาง การกีดขวางการปฏิบัติงาน และเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ หรือละเมิดกฎหมายโดยขาดความตระหนักรู้ในสิ่งที่กฎหมายห้าม แม้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจะมีหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบ คือ ศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ร่วม (Joint Information Center: JIC) ซึ่งทำหน้าที่ประสานข้อมูลเหตุการณ์กับหน่วยงานต่างๆ ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน สื่อมวลชน และปฏิบัติการทางจิตวิทยามวลชน รวมทั้งรวบรวมข่าวสารที่จำเป็นและเป็นปัจจุบัน โดยเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้องผ่านช่องทางการสื่อสารหลายรูปแบบ ให้ประชาชนรับทราบ เข้าใจสถานการณ์ที่ถูกต้องและลดความตื่นตระหนกของประชาชน จากข่าวอันเป็นเท็จแล้วก็ตาม

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตเป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน และสามารถทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูล ข้อเท็จจริงตามหลักสิทธิเสรีภาพบนความรับผิดชอบเพื่อเผื่อระวัง เตือนภัย ลดช่องว่างของข้อมูลข่าวสาร ป้องกันและลดการตื่นตระหนกของประชาชน อันนำไปสู่การบรรเทาความเสียหาย

และคลี่คลายวิกฤตการณ์ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและความมั่นคงปลอดภัย สาธารณะจึงเห็นสมควรให้กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต โดยความเห็นชอบขององค์การวิชาชีพสื่อมวลชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ดังนี้

หมวด ๑ คำนิยาม

ข้อ ๑ แนวปฏิบัตินี้

“ผู้ปฏิบัติงานข่าว” * หมายถึง นักข่าว ช่างภาพ หรือผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง กับงานข่าวและข้อมูลข่าวสารที่สังกัดองค์กรสื่อมวลชน

“สื่อมวลชน” * หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์ แห่งชาติและสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ผู้ประกอบกิจการที่ได้รับใบอนุญาต ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ รวมถึงสื่อดิจิทัลขององค์กรสื่ออื่นๆ และผู้ประกอบ วิชาชีพสื่อมวลชนอื่น

---

* ที่มา สภาการหนังสือพิมพ์. (๒๕๕๐).ธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๖ ครั้งที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๘ ครั้งที่สาม พ.ศ.๒๕๕๙. วันที่ค้นข้อมูล ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒, จาก <http://www.presscouncil.or.th/ธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์>.

“ผู้ประสบภาวะวิกฤต”^๑ หมายถึง ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากภาวะวิกฤต รวมถึง ครอบครัว ญาติและบุคคลใกล้ชิด

“เจ้าหน้าที่”^๒ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ที่เกิดภาวะวิกฤต

“ภาวะวิกฤต”^๒ หมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิ หรือเสรีภาพของประชาชนในวงกว้าง โดยหมายรวมถึงภัยพิบัติ เหตุฉุกเฉิน สาธารณภัย หรือ ภัยคุกคามที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่มีความรุนแรง อันเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กฎอัยการศึก หรือ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยภาวะวิกฤตในแนวทางการปฏิบัตินี้ ได้แก่

- **“สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ”**^๒ หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความสับสนและการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณสุข
- **“สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ”**^๓ หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดโรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วหรือมีภาวะของการเกิดโรคมากผิดปกติกว่าที่เคยเป็นมา รวมถึงโรคติดต่ออุบัติใหม่-อุบัติซ้ำ ภัยสุขภาพ หรือภาวะที่มีมลพิษในอัตราสูงที่ส่งผลกระทบต่อหรืออันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน
- **“สถานการณ์อุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรง”**^๒ หมายถึง เหตุการณ์ความรุนแรงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่ไม่ได้เจตนา โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณสุข

^๑ ที่มา การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่างแนวปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต กลุ่มภาครัฐและภาคเอกชน. วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒.

^๒ ที่มา คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (๒๕๕๘). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ.

^๓ ที่มา พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘. (๒๕๕๘, ๘ กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า ๒๖-๔๔.

- **“สถานการณ์จลาจล”**^๑ หมายถึง สถานการณ์การชุมนุมที่มีลักษณะรุนแรงและอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เข้าสู่สถานการณ์ก่อการจลาจลที่รุนแรงจนกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อย สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำลายหรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ
- **“สถานการณ์ก่อวินาศกรรม”**^๒ หมายถึง สถานการณ์ที่มีการกระทำใด ๆ อันเป็นการมุ่งทำลายทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ หรือสิ่งอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการรบกวน ขัดขวางหน่วยงานหรือระบบการปฏิบัติงานใด ๆ ตลอดจนการประทุษร้ายต่อบุคคล อันเป็นการก่อให้เกิดความปั่นป่วนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ
- **“สถานการณ์ก่อการร้าย”**^๓ หมายถึง สถานการณ์ก่อวินาศกรรมที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ

^๑ ที่มา พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๕๘. (๒๕๕๘, ๑๔ กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า ๑๙-๒๙.

^๒ ที่มา พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐. (๒๕๕๐, ๗ กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า ๑-๒๓.

^๓ ที่มา พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘. (๒๕๔๘, ๑ กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า ๑ - ๙.

“จริยธรรม”^๑ หมายถึง หลักเกณฑ์หรือกฎที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินว่า การกระทำใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ควรปฏิบัติและการกระทำใดเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยจริยธรรมแห่งวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานข่าวและองค์กรสื่อมวลชนนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำหน้าที่นำเสนอข่าวสารอย่างมีเสรีภาพบนความรับผิดชอบ คำนึงถึงความถูกต้องและข้อเท็จจริง ประโยชน์สาธารณะ ความสมดุลและเป็นธรรม การเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การปกปิดและเคารพแหล่งข่าว ความรับผิดชอบในการแก้ข่าว การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น การละเว้นอารมณ์สีนจ้าง และประโยชน์ทับซ้อน การได้มา ซึ่งข้อมูลโดยไม่ละเมิด โฆษณาที่ไม่แอบแฝงและงมงาย ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพ

หมวด ๒ หมวดทั่วไป

ข้อ ๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวและสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการแสวงหาและนำเสนอข้อมูล ข่าวสารตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้อ ๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องแสดงบัตรหรือสัญลักษณ์แสดงตนของสื่อมวลชน เว้นแต่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องศึกษากฎหมาย ข้อกำหนด หรือข้อตกลงที่บังคับใช้ใน ภาวะวิกฤตนั้นๆ เพื่อมิให้การปฏิบัติงานข่าวกระทบต่อประโยชน์หรือความปลอดภัยสาธารณะ

ข้อ ๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอข้อมูลหรือยอดผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจาก ภาวะวิกฤตโดยการคาดเดาหรือไม่ได้รับการยืนยันจากผู้บัญชาการเหตุการณ์หรือผู้ที่ ได้รับมอบหมายในเหตุการณ์นั้นๆ

---

^๑ ที่มา สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). (๒๕๕๗). *คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (Ethical Guideline and Self-regulation for Broadcasting)*. วันที่ค้นข้อมูล ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๒, จาก <http://www.nbtc.go.th/getattachment/Services/academe/ด้านกำกับดูแล/คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียง.aspx>

ข้อ ๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องคำนึงถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ประสบภาวะวิกฤต หลีกเลี่ยงการเสนอภาพข่าว และภาษาที่มีลักษณะอุจาด สยดสยอง หรือละเมิดศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ รวมทั้งระมัดระวังการนำเสนอประเด็นเปราะบางทั้งด้านสิทธิมนุษยชน ความแตกต่างทางความเชื่อและวัฒนธรรม และความสูญเสีย อันเป็นการซ้ำเติมผู้ประสบ ภาวะวิกฤตหรือสถานการณ์นั้นๆ

ข้อ ๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่จะทำให้เกิดความแตกแยก ซ้ำเติมสถานการณ์ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต หรือเป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการรายงานข้อเท็จจริงตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้อ ๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะละเมิดสิทธิ ส่วนบุคคล ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤตมานำเสนออันเป็นการ ละเมิดซ้ำ แม้ข้อมูลดังกล่าวจะปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ในวงกว้างไปแล้วก็ตาม

ข้อ ๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอภาพหรือข้อมูลที่จะกระทบต่อความปลอดภัย ในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน จิตใจ ความสัมพันธ์ หรือสิทธิ อย่างหนึ่งอย่างใดของแหล่งข่าวที่มีสถานะหรืออาจมีสถานะเป็นพยานบุคคล ในสถานการณ์วิกฤตที่อาจเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ข้อ ๑๐ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการไม่ละเมิดเข้าไป ในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตหวงห้าม เพื่อความปลอดภัยและไม่กระทบหรือกีดขวาง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อ ๑๑ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการเสนอความคิดเห็นที่มาจากผู้ที่ไม่มีความ สามารถในการให้ข้อมูลหรือผู้ที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเหตุดังกล่าว

ข้อ ๑๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในลักษณะการจำลอง เหตุการณ์ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าความเป็นจริง มุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจต่อสถานการณ์ ไม่สร้างความตื่นตระหนกหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และคำนึงถึงการให้รายละเอียด ที่เด่นชัดของการก่ออาชญากรรมและพฤติกรรมความรุนแรงที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในทางที่ไม่เหมาะสมของผู้ชม

หมวด ๓

การปฏิบัติงานในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ข้อ ๑๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องทำความเข้าใจภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ที่ประสบภาวะวิกฤต เพื่อมิให้การเสนอข่าว ภาพข่าว หรือความคิดเห็นอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต

ข้อ ๑๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการเข้าถึงและการสัมภาษณ์แหล่งข่าว ที่เป็นผู้ประสบภาวะวิกฤต ญาติ และบุคคลใกล้ชิดของผู้ประสบภาวะวิกฤต อันจะก่อให้เกิดภาวะความเครียด สะเทือนใจ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือกระทำการซ้ำเติมด้วยการ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อ ๑๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่รายงานข้อมูลผู้สูญหายในลักษณะที่ทำให้เกิดการเข้าใจว่าบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปแล้ว

ข้อ ๑๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการรายงานข่าวการเตือนภัยที่มีที่มาไม่ชัดเจน โดยไม่ได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญในเหตุภัยพิบัตินั้น ๆ

หมวด ๔

การปฏิบัติงานในสถานการณ์อุบัติเหตุและอุบัติภัยร้ายแรง

ข้อ ๑๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการรายงานข่าวหรือสรุปความในลักษณะที่ อาจเป็นการกล่าวหาผู้หนึ่งผู้ใดว่าเป็นต้นเหตุของอุบัติเหตุและอุบัติภัยร้ายแรงโดยไม่มี หลักฐานที่ชัดเจน เว้นแต่ได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่รับผิดชอบ ต่อเหตุการณ์นั้นๆ

ข้อ ๑๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการขยายประเด็นว่าเหตุดังกล่าวเป็นการก่อจลาจล หรือการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย

ข้อ ๑๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่หรือการเข้าไปในพื้นที่ที่อาจกระทบ ต่อการพิสูจน์หลักฐานของเจ้าหน้าที่

หมวด ๕

การปฏิบัติงานในสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ

ข้อ ๒๐ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคหรือการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดและไม่กระทำการใดที่จะทำให้ตนกลายเป็นผู้ประสบภาวะวิกฤต

ข้อ ๒๑ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องเคารพสิทธิของผู้ป่วยและครอบครัวของผู้ป่วยตามกฎหมาย ทั้งความเป็นอยู่อย่างสงบ สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิมนุษยชน โดยไม่นำเสนอภาพ ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยอันเป็นความลับส่วนบุคคลที่อาจทำให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ข้อ ๒๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการสร้างความตื่นตระหนกจากการนำเสนอโดยการคาดเดา หรือไม่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์หรือหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับสาเหตุการแพร่ระบาดของโรคหรือสถานการณ์ภัยสุขภาพ รวมถึงวิธีการป้องกัน แก้ไข และรักษา

หมวด ๖

การปฏิบัติงานในสถานการณ์จลาจล

ข้อ ๒๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องรายงานข่าวและภาพข่าวตามข้อเท็จจริง ถูกต้องครบถ้วนรอบด้าน โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๒๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่ตั้งคำถามขึ้นมา ไม่นำเสนอประเด็น ภาพ หรือการใช้ภาษาที่สร้างความแตกแยก สร้างความเกลียดชัง ยุยงให้เกิดความรุนแรง หรือการประณามว่าฝ่ายใดถูกหรือผิดในสถานการณ์ที่ไม่มีคามชัดเจน

ข้อ ๒๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงคำนึงถึงความหลากหลายของผู้ที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ และให้พื้นที่ข่าวอย่างสมดุลและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

หมวด ๗

การปฏิบัติงานในสถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย

ข้อ ๒๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอข่าวหรือภาพข่าวที่เป็นการเปิดเผย ข้อมูลรายละเอียดทางยุทธศาสตร์ หรือยุทธวิธีที่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง

ข้อ ๒๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างทางการเมือง ศาสนา สังคม วัฒนธรรม และภาษาถิ่น ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์

ข้อ ๒๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการนำเสนอประเด็น ข้อเท็จจริง หรือภาษาที่กระตุ้น ให้สถานการณ์ขยายความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ข้อ ๒๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ต้นเหตุ แรงจูงใจ องค์ประกอบในการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย รวมถึงการขยาย ขอบเขตในการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้ายโดยปราศจากข้อมูลหรือการยืนยัน จากฝ่ายความมั่นคงของรัฐ อันอาจกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนเป็นเหตุให้เกิดความตื่นตระหนกของประชาชน หรือกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Guidelines on the Press's Practices in Crisis

Regarding the recent performance and news report in crisis of the press, such as the event of rescuing the Moo Pa (Wild Boars) Football Academy trapped inside ThamLuang cave-Nang Nong stream in Chiangrai province in 2018, the event of rescuing the shipwreck victims in Phuket province in 2018, the event of devastating flood in 2011, or the event of political demonstration in 2010, as well as the unrest situation in the three southern border provinces, including other crisis situations in which the press have been critiqued from society and questioned on their duties in several cases, such as the hasty news report without investigation, the report on sensitive issues, the obstruction in operation and burden on the officers, or the legal tort action without recognition of legal prohibition, although those aforementioned acts are the responsibility of Joint Information Centre (JIC) whose duties are coordinating information and event with other sectors in communicating and publicising information with people, the press, and performance on mass psychology, together with collecting necessary and present news by publicising accurate news via various channels so that people can receive and understand the situations accurately and relieve their an alarming tendency resulted from fabricated news.

Hence, in order that the acts of the press in crisis are in accordance with the Ethical Standards of Mass Media Profession and able to publicise information and fact according to liberty and rights based on responsibility to monitor, alarm, lessen gaps of information and news, protect and relieve the people's alarming tendency to reduce damage and defuse crises in consideration of the public benefits and security, the guidelines on the press's practices in crisis are stipulated with the agreement of the organisation of mass media profession and the officers of both government and private sectors as follows:

Chapter 1

Definition of Terms

1. In this guideline,

“News officers” means journalists, photographers or officers working with news and information for any mass media organisations;

“The press” means professional licencing practitioners in relation to the charters of The National Press Council of Thailand and The News Broadcasting Council of Thailand, licencing entrepreneurs of broadcasting enterprises in relation to broadcasting law, as well as digital media of those organisations, and other professional licencing mass media practitioners;

“The authorities” means government officers who have their authority in relation to law to work in a crisis area;

“Persons in crisis” means persons who are affected directly from the crisis, including family, relatives, and intimate persons;

“Crisis” means in-need situations which operation must be undergone to avoid or improve the damage arise to health, life, property, right or liberty of people. It shall refer to disasters, emergencies, public dangers, or threats from violent humans’ acts in relation to laws of Disaster Prevention and Mitigation, Internal Security Maintenance, Public Administration in Emergency Situation, martial law, or other relevant laws. The crisis situations shall be categorised as follows:

- “Natural disaster situation” means disasters from nature resulting in anarchy and changes abruptly by inflicting serious damage to health, life, property, and public utility;

- “Disease situations and health risks” means contagious diseases or diseases of unknown origin which may spread to other people rapidly, or there shall be states of disease more than usual, including diseases from new or repeated accidents, health risk, or high polluted condition affecting or being terribly dangerous to the people’s health and lives;

- “Accident situations or Tragic accidents” means situations of violence resulted from human’s action unintentionally which may incur serious loss of health, life, property, and public utility;

- “Insurgent situations” means violent rallies which may be risky to life, body, mind or property of the others and cause chaos in cities, violent insurgencies which affect or may affect the public order, rights and liberty, destroy or do damage to life, body, property of people or state;

- “Sabotage situation” means any actions causing the destruction of properties of people or state, or other public utilities, or interference, obstruction of any operating systems, including the criminal violence to persons which causes a political, national economic and social disorder;

- “Terrorism situation” means sabotage situations which are risky or may be risky resulted from a person or individuals who foment unrest, destroy or make damage to life, body, property of people or state.

“Ethics” means principles or rules that are used to decide which action is right, fine, and should follow and which action should not be conducted both to ourselves or others. The professional ethical code of journalists and media organizations is based on the quality way of presenting the information of essentially concepts: freedom, truth, objectivity, public concern, balance and impartiality, respect of privacy and human dignity. The ethical basis includes concealment and respect of news sources, responsibility in news correction, separation between truth and opinion, abstention from bribes and conflict of interest, acquirement of information without infringement, non-covert and credulous advertisement, as well as maintaining the honor and dignity of professional journalism.

Chapter 2

General Section

2. News officers and the press shall have their liberty of discovering and reporting information in compliance with professional ethics.
3. News officers shall present their licencing card or symbol representing their identity of mass media, except when it may cause danger to themselves on duties.
4. News officers shall study law, stipulation, or agreement which is enforced to a particular crisis before working so that it shall not affect benefits or public safety.
5. New officers shall not report information or a number of the injured or the dead from a crisis with estimation or without verification from incident commander or those who grant the authority for a particular event.
6. News officers shall realise the right to privacy of persons in crisis, avoid presenting news photography and language of disgust, horror, or infringing on human dignity, including be aware of reporting sensitive issues on human rights, belief and cultural differences, and loss which may cause the aggravation of persons in crisis or situations.
7. News officers shall not express their emotions to cause cleavage, worsen the situation, infringe on human dignity of persons in crisis, or be the obstruction towards working on reporting fact in relation with professional ethics.
8. News officers shall not use information from online social media that infringe private rights, infringe on human dignity of persons in crises to report the repeated refringement although the information has already appeared on online social media vastly.
9. News officers shall not report photography or information affecting the security against life, body, health, liberty, reputation, property, mind, relationship, or any rights from news sources where there shall be a status or likely to be a status of witness in a crisis situation in relation to a criminal case.

10. News officers shall obey any suggestions from the authorities not to enter any restricted areas for safety and not to affect or obstruct the authorities' doings.
11. News officers shall take precaution of reporting any perspectives from those who have no authority in providing information or those who lack expertise in that case.
12. News officers shall take precaution of reporting information about reenactment which shall not overgeneralise, but emphasise the understanding towards the situations, not reinforce an alarming tendency or misunderstanding, but consider the outstanding details of a crime and violent behaviour leading to an audience's improper imitation.

Chapter 3

Practices in Natural Disaster Situation

13. News officers shall understand geography, history, norm, culture, tradition, and belief of people in an crises area so as not to report news, news photography, or perspectives which cause the infringement on human dignity of persons in crisis.
14. News officers shall take precaution of accessing and interviewing persons in crisis, relatives, and intimate persons of persons in crisis as news sources which shall cause stress disorder, melancholy, infringement on private rights, or repeated actions with the infringement on human dignity.
15. News officers shall not report a victim's information which causes the understanding that the person has passed away.
16. New officers shall take precaution of reporting any alert news from unnoticeable sources or without verification from the relevant officers or experts in a particular disaster.

Chapter 4

Practices in Accident Situations or Tragic Accidents

17. News officers shall take precaution of reporting news or summarising news which may cause the accusation against a person of causing the accident situation or tragic accident without any pellucid evidence, except being verified from the authorities or persons responsible for the event.
18. News officers shall take precaution of highlighting an issue that the case is an insurgency, sabotage, or terrorism.
19. News officers shall avoid working or entering an area where it may affect the authorities' burden of proof.

Chapter 5

Practices in Disease Situations and Health Risks

20. News officers shall obey the guidelines for the prevention of disease transmission or the prevention of effect on health stipulated by the relevant officers strictly, and take no action which shall make themselves to be persons in crisis
21. News officers shall respect the rights of patients and a patient's family regarding the law both living in peace, privacy rights, human rights without reporting photography, personal details, and health information of patients which are personal confidential information which shall cause the patients' losses, except getting authorized by the direct authorities.
22. News officers shall take precaution of reinforcing an alarming tendency by reporting with conjecture, or without verification from experts in medicines or organisations with direct responsibility in the causes of disease transmission or health risk situations, including prevention, improvement, and treatment.

Chapter 6

Practices in Insurgent Situations

23. News officers shall report news and news photography according to fact, accuracy completely in every aspect without taking sides.
24. News officers shall not raise any leading questions, report issues, photography or language use for fomenting cleavage, inciting hatred, instigating violence, or condemning any side right or wrong in an unclear situation.
25. News officers shall take precaution of the diversity of those involved in an event and provide news spaces in balance and justice for all parties.

Chapter 7

Practices in Sabotage and Terrorism Situations

26. News officers shall not report news or news photography disclosing information, strategic details, or strategies affecting practices of the authorities of national security.
27. News officers shall study information about the political, religious, social, cultural and dialectical differences of those involved in a situation.
28. News officers shall take precaution of reporting issues, fact, or language provoking a situation to be more violent.
29. News officers shall avoid reporting news and expressing perspectives on efficient causes, motivation, components of sabotage or terrorism, including expansion in ranges of sabotage or terrorism without information or verification from the state security which shall affect practices of relevant organisation and cause the reinforcement of an alarming tendency of people or affect international relationships.

危机中媒体运作方针

由于近几年来媒体在危机中的行动与新闻报道，如，2018年泰国清莱野猪少年足球队被困在睡美人洞的救援行动事件、2018年泰国普吉岛翻船事故的受害者的救援事件、2011年泰国大洪灾事件、或者2010年泰国政治集会活动事件，泰国南部三府动乱事件及其他危机情况。媒体已受到社会批评，并质疑媒体在许多情况下的运作。如，快速报道新闻而缺乏内容检查，敏感话题的提出，阻碍了工作人员的工作并造成了工作人员的负担，或者缺乏法律禁止的意识而做出违反法律。虽然媒体在职责履行中已有政府机构负责，即联合信息中心(Joint Information Center: JIC)，负责在向公众传播和宣传信息与各个单位协调事件的信息，大众心理行动，以及收集必要和最新信息。通过各种沟通渠道传播准确的新闻，让公众了解正确的情况，减少公众对虚假新闻的恐慌。

因此，为了媒体在危机中的运作符合媒体行业的道德标准，而且根据自由原则并基于问责权能够传播信息、事实。为了监督和警告，缩小信息差距，预防和减少公众恐慌，使得减轻损害并解决危机。为了公共利益和公共安全，经专业媒体组织、相关政府和私人的工作人员一致同意，规定危机中媒体运作方针，如下：

第一章 定义

第一条此方针

“新闻工作者”是记者、摄影师，或者媒体组织下相关新闻和信息工作的工作者。

“大众媒体”是根据全国新闻委员会章程和泰国广播电视新闻专业人员联合会的专业人士，根据广播和电视业务的法律获得经营广播和电视业务许可的企业家，包括该媒体组织的数字媒体及其他大众媒体专业人士。

“工作人员”是具有法律权力的国家官员在危机领域履行职责。

“危机受害者”是直接受危机影响的人，包括家人，亲戚和亲密的人。

“危机”是需要处理的情况，以避免或补救对公众健康，生命，财产，权利或自由的损害。包括根据防灾减灾法、王国的安全、紧急情况下的公共行政、戒严或其他相关法律指定的灾难、紧急情况、公共危险或人类暴力行为引发的威胁。本方针的危机分有：

- “自然灾害情况”是自然灾害，导致混乱和突然变化，可能会对健康，生命，财产和公用事业造成严重损害。
- “健康与疾病情况”是传染病或尚未知道该疾病的确切原因，可能会比以前更快地传染到其他人或有更多的异常，包括新出现 - 再度出现疾病、健康危害或有高浓度污染严重影响人们的健康和生命。

- “事故或严重事故”是无意的人为行为导致的暴力事件，可能会对健康，生命，财产和公用事业造成严重损害。
- “骚乱的情况”是暴力而可能导致对他人的生命、身体、精神或财产有害，甚至造成国内混乱的集会。进入严重的骚乱情况，会影响或可能影响人民的和平秩序、权利和自由。摧毁或损害人民或国家的生命，身体，财产。
- “破坏情况”是任何旨在摧毁人民或国家的财产，或公用事业，或对操作系统的干扰、妨碍，以及对人的暴力的行为。引起了政治、国民经济和社会的动荡，以意图造成国家安全受损。
- “恐怖主义局势”是有人或团体造成或可能造成危害而引起骚乱的破坏情况，摧毁或损害人民或国家的生命，身体，财产。

第二章 总纲

第二条根据行业道德标准新闻工作者和大众媒体自然具有寻求和提供信息的自由。

第三条新闻工作者必须显示大众媒体身份证或识别符号，除非在履行职责时对自己造成危险。

第四条新闻工作者必须研究每次危机中实施的法律、法规或协议，以防止新闻的运作影响公众利益或安全。

第五条新闻工作者不得通过猜测或未经危机事件指挥官或该事件的负责人的确认，提供有关危机的信息或伤亡人数。

第六条新闻工作者必须考虑到危机中受害者的隐私权。避免提供新闻图片和具有可怕、丑陋或犯人类尊严语言。包括谨慎提出人权方面、信仰和文化的差异以及损失的敏感话题，可能会引起对那些经历危机或情况的受害者的加剧。

第七条新闻工作者不得表现出导致不团结的情绪，加剧局势，侵犯经历过危机的受害者的人类尊严，或妨碍履行根据行业道德报道事实的义务。

第八条虽然信息已经出现在广泛的社交媒体上，但新闻工作者不得再使用来自社交媒体具有侵犯隐私权、侵犯经历过危机情况的受害者的人类尊严的信息来向大众报道，造成重复侵犯。

第九条新闻工作者不得在可能与刑事案件有关的危机，出示影响生命、身体、健康、自由、声誉、财产、精神、关系或作为证人、可能作为证人的新闻来源的任何权利。

第十条 为了安全而不影响到或妨碍当局的履行，新闻工作者应当遵守当局的指示不进入禁区。

第十一条 新闻工作者在报道无权提供信息的人或者没有专业知识的人的建议时，应当保持谨慎。

第十二条 新闻工作者应当谨慎地提供模拟性的新闻信息，不得超过现实。专注于提供对情况的理解的信息，不制造恐慌或造成误解，并考虑到提供犯罪行为的明确细节和导致观众不应当模仿的暴力行为。

第三章 在自然灾害情况下的运作

第十三条 新闻工作者必须了地理、历史、生活方式、文化、传统习俗及危机地区人民的信仰，以防止侵犯经历过危机的受害者的人类尊严的新闻、图像或意见的报道。

第十四条 新闻工作者应谨慎访问和采访作为处于危机中的受害者、亲戚和危机受害者的亲近人士的新闻来源，而将导致压力伤神状况，侵犯隐私权或者通过侵犯人类尊严来加剧局势。

第十五条 新闻工作者不得以导致理解该人已去世的方式报道信息。

第十六条 新闻工作者应当谨慎不明原因而未受到相关当局或灾难专家确认的警示新闻的报道。

第四章 在事故或严重的事故情况下的运作

第十七条 新闻工作者应当谨慎以可能对任何人无明确证据地指控造成事故和严重事故的方式报道新闻或进行总结。除非受到当局或负责此事件的人员的确认。

第十八条 新闻工作者应当谨慎扩大某事件为骚乱事件、破坏事件或恐怖主义的事件。

第十九条 新闻工作者必须避免可能影响当局进行证据证实的地区里的履行或进入。

第五章 在健康与疾病情况下的运作

第二十条新闻工作者必须严格遵守有关部门得当局规定的预防疾病传染或健康影响预防的指导方针，并不采取任何能够使自己成为危机受害者的行动。

第二十一条新闻工作者必须依法尊重患者及其家属的权利、和平生活、隐私权及人权，而不呈现图像、个人信息以及可能对患者造成伤害的机密的患者健康信息。除非直接受到相关当局的许可。

第二十二条新闻工作者应当谨慎避免通过猜测而造成恐慌的新闻报道，或者尚未直接受到由医疗专家或机构关于流行病或健康危机情况的原因的确认，包括预防，解决和治疗的方法。

第六章 在骚乱情况下的运作

第二十三条新闻工作者必须按照事实、准确、完整及全方位地报道新闻和图片，而不偏于任何一方。

第二十四条新闻工作者不得以指导的方式提问，不提出话题、图像或使用会造成不睦、憎恨、煽动暴力的语言，或者在不明确的情况下谴责任何一方是对是错。

第二十五条新闻工作者应考虑到参与此事件的人士的多元性，并为各方提供平衡和公平的新闻空间。

第七章 在破坏情况或恐怖主义局势下的运作

第二十六条新闻工作者不得提供揭示战略的信息细节或影响国保人员履行的策略的新闻或图像。

第二十七条新闻工作者必须研究有关情况的人的政治、宗教、社会、文化和方言的差异。

第二十八条新闻工作者应当谨慎提出加剧局势更加暴力的话题、事实或语言。

第二十九条新闻工作者应当避免就原因，动机，破坏或恐怖主义的要素报道新闻和提意见。包括没有受到来自国家安全部门的信息的确认而扩大破坏或恐怖主义的范围，而可能会影响相关部门的履行，导致引起公众恐慌或影响国际关系。

๓

คู่มือการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ในภาวะวิกฤต

ธาม เชื้อสถาปนศิริ

อาจารย์สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

มหาวิทยาลัยมหิดล

ในภาวะวิกฤตเป็นการยากที่การสื่อข่าวโดยสื่อมวลชนและหน่วยงานรัฐ จะกระทำได้อย่างทันท่วงที เพราะวิกฤตนั้นอาจเป็นเรื่องใหม่ที่สังคมยังมิเคยเผชิญมาก่อน มักเป็นเรื่องร้ายแรงที่ระดับความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และจิตใจของประชาชน และความเป็นอยู่อย่างปกติของสังคม หรือมักเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างออกไปจากประสบการณ์เดิมของผู้คนที่ยังมีเงื่อนไขและแปลกใจระคนสงสัยผสมเจือปนอยู่ การสื่อข่าวในภาวะวิกฤตนั้น มักเผชิญตัวแปรองค์ประกอบเหล่านี้ เช่น ความรวดเร็ว ความถูกต้องแม่นยำ ความรู้สึก และข้อเท็จจริง ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของข้อมูลข่าวสารที่รายงานออกไป

หลักการสื่อข่าวในทางวารสารศาสตร์ในภาวะปกติ นั่นคือ ความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความสมดุล รอบด้าน เป็นกลางไม่เอนเอียงฝักใฝ่ฝ่ายใด เหล่านี้เป็นพื้นฐานของการสื่อข่าวที่ดี แต่ในภาวะวิกฤตสิ่งทีนักข่าวและองค์กรสื่อมวลชนต้องเพิ่มกำลังศักยภาพขึ้นมา ก็คือการแข่งขันกับความเร็วของเหตุการณ์ เพื่อพยายามยับยั้ง หยุด ลดทอนความเสียหายของเหตุการณ์วิกฤตนั้นที่กำลังเกิดขึ้น

๑. หลักการทั่วไปในการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในภาวะวิกฤต องค์กรสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อข่าวที่ถูกต้อง ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และกลับกรองจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ความรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงพอๆ กับ

ความเป็นปัจจุบันของข้อมูลในบริษัทที่ผู้รับข่าวสารปลายทางจะรับรู้ ส่วนที่ยากคือ ความครบถ้วนของข้อมูล แต่สื่อสามารถแจ้งผู้ชมได้ว่าข้อมูลเพิ่มเติมที่เหลือจะสามารถหาได้จากที่ใดหรือแหล่งไหน และบทบาทสื่อที่สำคัญคือการเปรียบเทียบข้อมูลกับแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย จากแหล่งที่น่าเชื่อถือ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานข่าว และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบาทขององค์กรสื่อในภาวะวิกฤต : การนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เท่าทันสถานการณ์ อย่างเป็นวัตถุประสงค์ วางตัวเป็นกลาง ไม่เอนเอียงอคติต่อกลุ่มฝ่ายการเมือง รัฐบาล หรือกลุ่มรณรงค์คัดค้านทางสังคมต่างๆ แต่นำเสนอข่าวสารอย่างปกป้องผลประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ

ช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์ : การรายงานข่าวคำนึงถึงสถานการณ์ ระดับความรุนแรงเสียหาย และช่วงระยะเวลาของการเกิดสถานการณ์ว่าเป็นช่วงระยะเวลา ก่อนเกิด กำลังจะเกิด หรือผ่านพ้นไปแล้ว และประเมินสถานการณ์ว่ามีโอกาสที่ภัยพิบัตินั้นจะเกิดขึ้นในพื้นที่เดิม หรือ ขยายวงกว้างไปในพื้นที่ใดเพิ่มเติม และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงหรือทุเลาลงหรือไม่

การเข้าถึงพื้นที่วิกฤต : การเข้าถึงพื้นที่การรายงานข่าวอย่างรวดเร็ว ปลอดภัย และไม่เข้าล่วงละเมิดรุกรานพื้นที่หวงห้าม พื้นที่อันตราย พื้นที่ส่วนตัวของประชาชนในเหตุการณ์

การแสดงตน : ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องแสดงตนเองว่าเป็นผู้สื่อข่าวเสมอในภาวะวิกฤตฉุกเฉินเพื่อที่เจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถแยกแยะกลุ่มคนในภาวะวิกฤตได้ เว้นแต่บางกรณีที่มีความขัดแย้ง ไม่ปลอดภัยต่อการแสวงหาข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะ การปกปิดอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ยกขรรณาธิการจะตัดสินใจร่วมกับนักข่าวในสนาม

แหล่งข้อมูล : ในภาวะวิกฤต ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องนำเสนอข้อมูลที่มีการพิสูจน์ได้ว่า ได้ข้อมูลมาจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกับเรื่องนั้นโดยตรง การเข้าถึงข้อมูลอาจถูกจำกัดโดยเจ้าหน้าที่ การยืนยันความถูกต้องของข้อมูลอาจมีปัญหาเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่สามารถยืนยันข้อมูลบางอย่างได้ จึงควรระมัดระวัง รอคอย หรือแจ้งผู้ชมว่าเป็นข้อมูลที่ยังไม่มี การยืนยันจากเจ้าหน้าที่รัฐ

คุณค่าข่าว : การรายงานข่าวให้คุณค่ากับความรวดเร็วเสมอกันกับความถูกต้องของข้อมูล และข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเสมอในการรายงานข่าว

การวิเคราะห์เหตุการณ์ : การคาดคะเน คาดการณ์ คาดเดาเหตุการณ์โดยสื่อมวลชนเองเป็นสิ่งพึงระมัดระวัง ควรใช้แหล่งข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น หรือ จากเจ้าหน้าที่รัฐผู้รับผิดชอบข้อมูลนั้นโดยตรงเท่านั้น

ทรัพยากรการสื่อสาร : ในภาวะวิกฤต การใช้ช่องทางการสื่อสาร ส่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศอาจมีอุปสรรค เงื่อนไข และปัญหา มาก ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการทำงาน ทั้งในเชิงของเวลา โอกาสในการส่งข่าว และชุดข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญมากที่สุดก่อน

ความปลอดภัย : เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดในการแสวงหาข่าวของผู้ปฏิบัติงานข่าวเสมอ ต้องเตรียมร่างกาย อุปกรณ์ การเดินทาง จุดพักอาศัย และสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานภายใต้เงื่อนไขที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานในภาวะวิกฤต

สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ : ยังคงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในภาวะวิกฤตที่ผู้ปฏิบัติงานข่าวจะต้องปกป้องและพิทักษ์สิทธิของแหล่งข่าว และครอบครัวของผู้ประสบภาวะวิกฤต

สื่อสังคมออนไลน์ สื่ออินเทอร์เน็ต : เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีในการเข้าถึงข้อมูลอย่างหลากหลายรอบด้าน แต่ต้องระมัดระวัง ด้วยการตรวจสอบข้อมูลในเชิงของที่มาที่อ้างอิงพิสูจน์ได้ วันเวลาของข้อมูลนั้น และไม่เผยแพร่ข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือหรือละเมิดสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤตข่าลงสื่อออนไลน์

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง : คำนึงถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในภาวะวิกฤต รัฐมีอำนาจในการเข้าควบคุมดูแลสถานการณ์ พึ่งปฏิบัติตามระเบียบ คำสั่ง ประกาศอย่างเคร่งครัด และติดตามข้อมูลข่าวสารทั้งจากสถานการณ์จริงและจากทางการที่ประกาศสาธารณะ

๒. แนวทางทั่วไปของการรายงานข่าว (Guideline)

๒.๑ แนวทางการปฏิบัติงาน “ทั่วไป” ของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤต (Media General Guideline in Crisis)

ข้อ ๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวและสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการแสวงหาและนำเสนอข้อมูลข่าวสารตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้อ ๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องแสดงบัตรหรือสัญลักษณ์แสดงตนของสื่อมวลชน เว้นแต่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเองในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องศึกษากฎหมาย ข้อกำหนด หรือข้อตกลงที่บังคับใช้ในภาวะวิกฤตนั้นๆ เพื่อมิให้การปฏิบัติงานข่าวกระทบต่อประโยชน์ หรือความปลอดภัยสาธารณะ

ข้อ ๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอข้อมูลหรือยอดผู้บาดเจ็บ หรือเสียชีวิตจากภาวะวิกฤตโดยการคาดเดาหรือไม่ได้รับการยืนยันจากผู้บัญชาการเหตุการณ์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในเหตุการณ์นั้นๆ

ข้อ ๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องคำนึงถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ประสบภาวะวิกฤต หลีกเลี่ยงการเสนอภาพข่าว และภาษาที่มีลักษณะอูจาด สยดสยอง หรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งระมัดระวังการนำเสนอประเด็นเปราะบางทั้งด้านสิทธิมนุษยชน ความแตกต่างทางความเชื่อและวัฒนธรรม และความสูญเสีย อันเป็นการซ้ำเติมผู้ประสบภาวะวิกฤตหรือสถานการณ์นั้นๆ

ข้อ ๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่จะทำให้เกิดความแตกแยก ซ้ำเติมสถานการณ์ ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต หรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการรายงานข้อเท็จจริงตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ

ข้อ ๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต มานำเสนออันเป็นการละเมิดซ้ำ แม้ข้อมูลดังกล่าวจะปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ในวงกว้างไปแล้วก็ตาม

ข้อ ๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอภาพหรือข้อมูลที่จะกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน จิตใจ ความสัมพันธ์ หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของแหล่งข่าวที่มีสถานะหรืออาจมีสถานะเป็นพยานบุคคลในภาวะวิกฤตที่อาจเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ข้อ ๑๐ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในการไม่ละเมิดเข้าไปในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตหวงห้าม เพื่อความปลอดภัยและไม่กระทบหรือกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ข้อ ๑๑ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการเสนอความคิดเห็นที่มาจากผู้ที่ไม่มีความสามารถในการให้ข้อมูลหรือผู้ที่ไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเหตุดังกล่าว

ข้อ ๑๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในลักษณะการจำลองเหตุการณ์ ซึ่งต้องไม่เกินกว่าความเป็นจริง มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ ไม่สร้างความตื่นตระหนกหรือก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และคำนึงถึงการให้รายละเอียดที่เด่นชัดของการก่ออาชญากรรมและพฤติกรรมความรุนแรงที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่เหมาะสมของผู้ชม

๒.๒ แนวทางทั่วไปของการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต (Guideline)

ในภาวะวิกฤต เป็นความสำคัญที่องค์กรสื่อสารมวลชนจะต้องบริหารจัดการในภาวะวิกฤต

ผู้บริหารองค์กรสื่อ

(๑) ผู้บริหารองค์กร พิจารณาว่าภาวะวิกฤตนั้นเป็นรูปแบบวิกฤตใด ลักษณะพื้นที่ เวลา และมีระดับความเสียหายรุนแรงมากน้อยเพียงใด ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สินและความสนใจสาธารณะมากน้อยขนาดไหน ในการที่จะพิจารณาการลงพื้นที่ทำรายงานข่าว หรือระดับของภัยนั้นกำลังขยายผลความเสียหายหรืออยู่ในระดับที่ทุเลาเหตุการณ์ลง

(๒) การพิจารณาผังรายการ การออกอากาศ อาจเป็นไปตามความเหมาะสมจากการหารือกับกองบรรณาธิการ หรือประกาศและคำสั่งของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในการขอความร่วมมือให้รายงานความคืบหน้าของสถานการณ์วิกฤต

(ก) ผู้บริหารควรพิจารณาเรื่องผังรายการอื่นๆ ที่จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ บรรยากาศของผู้ชม หากเหตุการณ์วิกฤตนั้นอยู่ในลักษณะเสี่ยงเป็นเสี่ยงตาย ผู้คนจำนวนมากเสี่ยงภัยและอยู่ในช่วงเวลาที่ยากเข็ญ การพิจารณาผังรายการกลุ่มบันเทิง เช่นละคร โชว์ตลก หรือ ซิทคอม ที่ดูไม่เข้ากับสถานการณ์เฉพาะหน้า ก็อาจจะเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้บรรยากาศโดยรวมของรายการของสถานีอยู่ในช่วงเวลาของความจริงจัง อาลัย ระลึกถึงผู้จากไป และยังช่วยเพิ่มเวลาการออกอากาศสำหรับการช่วยเหลือเตือนภัย แก่ทั้งผู้ประสบภัยและฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการ

(๑) ประเมินภาวะวิกฤตนั้นภายในกองบรรณาธิการอย่างรอบด้าน วิเคราะห์ ความเสี่ยงและแนวโน้มความรุนแรงของสถานการณ์ ระดับความเสียหาย และความเสี่ยงของการเข้าพื้นที่วิกฤต รวมทั้งตรวจเช็คความปลอดภัยในการเข้าถึงพื้นที่เกิดวิกฤต

(๒) กำหนดภารกิจ อาจจัดตั้งทีมข่าวเฉพาะกิจหรือรายการข่าวเฉพาะกิจขึ้นมา โดยเฉพาะหากพิจารณาแล้วว่าวิกฤตนั้นรุนแรง โดยคัดเลือกคณะผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความสามารถ ทักษะ สุขภาพร่างกาย จิตใจ แข็งแรงดี ไม่มีเงื่อนไขด้านการเดินทาง สุขภาพจิตและภาวะอารมณ์ปกติดี เนื่องจากในภาวะวิกฤตแต่ละระดับ แต่ละรูปแบบนั้น อาจส่งผลกระทบต่อความซึ่มซับความเศร้าและทุกข์โศกเนื่องจากเหตุการณ์และผู้ประสบภาวะวิกฤต อาจมีผู้บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือมีความวุ่นวาย ฉลาดจล และมี ความเสี่ยงภัยเสี่ยงชีวิตได้

ควรคัดเลือกนักข่าวที่ผ่านกระบวนการอบรมการสื่อข่าวในภาวะวิกฤตและมีความรู้ ความเข้าใจภูมิศาสตร์พื้นที่ และ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของพื้นที่นั้น

(๓) ประสานข้อมูลล่าสุดกับหน่วยงานรัฐที่เข้ากำกับดูแลพื้นที่ ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค เช็คข้อมูลสภาพอากาศและภูมิประเทศ อุปกรณ์และเครื่องป้องกันภัยที่จำเป็น และ ทรัพยากร ช่องทางการสื่อสารที่ยังสามารถใช้การได้ในการสื่อข่าว

(๔) กองบรรณาธิการกำหนดประเด็นในการรายงานข่าวที่สำคัญในภาวะวิกฤต เช่นสถานการณ์ปัจจุบันล่าสุด ปัจจัยและแนวโน้มของสถานการณ์ (รุนแรงหรือบรรเทาลง) มูลค่าความเสียหาย ปัจจัยเสี่ยง สาเหตุของวิกฤต หนทางแก้ไขปัญหา กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ การช่วยเหลือ การเยียวยาภาวะวิกฤต เป็นต้น

(๕) กำหนดมาตรการป้องกันภัยหรือความปลอดภัยแก่ผู้ปฏิบัติงานข่าว เช่น เงื่อนไขในการเข้าไปในพื้นที่ หรือ ถอนตัวจากพื้นที่ อุปกรณ์ความปลอดภัยที่ควรนำไปติดตัว หรือ สวัสดิการโรงพยาบาลในพื้นที่ เบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉินทางการแพทย์ที่ใกล้พื้นที่ปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

(๑) ประเมินสถานการณ์วิกฤตนั้นจากข้อมูลล่าสุดของเหตุการณ์ จากแหล่งข้อมูลในพื้นที่และเทียบกับของส่วนกลาง หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง

(๒) เตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่พื้นที่ภาวะวิกฤต เช่น ร่างกาย สุขภาพ การพักผ่อน จิตใจ และอุปกรณ์การสื่อสารที่จำเป็น และอุปกรณ์สื่อสารสำรองในภาวะฉุกเฉิน อุปกรณ์ความปลอดภัย ยารักษาโรคประจำตัว แผนการเดินทาง สภาพภูมิอากาศ สถานการณ์ล่าสุด เบอร์โทรศัพท์ติดต่อฉุกเฉินต่างๆ และตรวจเช็คศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ในพื้นที่วิกฤต เรื่องการตั้งศูนย์ข่าวเฉพาะกิจในพื้นที่วิกฤตว่าสามารถกระทำได้แค่ไหนเพียงไร

(๓) ในระหว่างอยู่ในพื้นที่ภาวะวิกฤต พึงตระหนักว่าเหตุการณ์ดังกล่าวอยู่ในภาวะฉุกเฉิน ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างระมัดระวัง หลีกเลียงระวางการฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ประกาศต่างๆ

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

การรายงานข่าวในภาวะวิกฤตรูปแบบต่างๆ

๑. สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

หมายถึง ภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้เกิดความสับสนและการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ องค์กรสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อสารที่รวดเร็ว ถูกต้อง ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและกลั่นกรองจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ การส่งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่ประชาชนจะสามารถรับทราบได้เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ระบบสาธารณูปโภคมักถูกทำลายหักพังไปด้วยในพื้นที่นั้นๆ การสื่อสารจึงต้องตระหนักว่า ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยอาจจะไม่สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้ ขณะที่ประชาชนนอกพื้นที่ภัยพิบัติ อาจจะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ในฐานะผู้ที่สังเกตการณ์ เผื่อรอข่าวสารจากมุมมองคนนอก

การรายงานข่าวต้องคำนึงระดับความรุนแรงเสียหายร้ายแรงที่เกิดขึ้น และช่วงระยะเวลาของการเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติว่าเป็นช่วงระยะเวลาก่อนเกิด กำลังจะเกิด หรือผ่านพ้นไปแล้ว และประเมินสถานการณ์ว่ามีโอกาสที่ภัยพิบัตินั้นจะเกิดซ้ำในพื้นที่เดิมหรือ ขยายวงกว้างไปในพื้นที่ใดเพิ่มเติม และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงหรือทุเลาลงหรือไม่

แนวปฏิบัติ (Guideline)

ข้อ ๑๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องทำความเข้าใจภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ประสบภาวะวิกฤต เพื่อมิให้การเสนอข่าว ภาพข่าว หรือความคิดเห็นอันเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต

ข้อ ๑๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการเข้าถึงและการสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่เป็นผู้ประสบภาวะวิกฤต ญาติ และบุคคลใกล้ชิดของผู้ประสบภาวะวิกฤต อันจะก่อให้เกิดภาวะความเครียด สะเทือนใจ ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือกระทำการซ้ำเติมด้วยการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อ ๑๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่รายงานข้อมูลผู้สูญหายในลักษณะที่ทำให้เกิดการเข้าใจว่าบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปแล้ว

ข้อ ๑๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการรายงานข่าวการเตือนภัยที่มีที่มาไม่ชัดเจน โดยไม่ได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือผู้เชี่ยวชาญในเหตุภัยพิบัตินั้นๆ

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

ผู้บริหารองค์กร

(๑) พิจารณาความสำคัญของเหตุการณ์ว่าอยู่ในความสามารถ และกำลังขององค์กรและทีมงานข่าวในการเข้าถึงพื้นที่ แสวงหาข่าว รายงานข่าวได้หรือไม่ และสถานการณ์นั้นอยู่ในระดับความรุนแรงใด

(๒) ประสานกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับสถานการณ์ล่าสุดของเหตุการณ์ เพื่อประเมินสถานการณ์ล่าสุดของเหตุการณ์ การพิจารณาผังรายการ การออกอากาศหรือการแทรกแจ้งประกาศเตือนภัย ให้เป็นไปตามการพิจารณาร่วมกันของผู้บริหารและกองบรรณาธิการ จากข้อมูลที่พิสูจน์อ้างอิงจากหน่วยงานรัฐ

(๓) ตัดสินใจมอบหมาย หรือ จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนที่เกี่ยวข้องให้กับกองบรรณาธิการและผู้ปฏิบัติงานข่าวในการเข้ารายงานข่าวในภาวะวิกฤต

กองบรรณาธิการ

(๑) กองบรรณาธิการประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์ แจ้งประสานข้อมูลและการยืนยันสถานการณ์ไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการบริหารภาวะวิกฤตหรือ ติดตามข่าวสารจากหน่วยงานรัฐหลักที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโต๊ะข่าวหลักหรือวอร์รูม โดยอาจตั้งเป็นทีมข่าวเฉพาะกิจ ที่มีการรวมตัวของนักข่าวส่วนกลางและภูมิภาค

(๒) บรรณาธิการมอบหมายประเด็นข่าว หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวและทีมสนับสนุนพร้อมทั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยให้แก่นักข่าวและระบบอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในงานสนับสนุนข่าว

(๓) กองบรรณาธิการควรคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความพร้อม เหมาะสม ทั้งความสามารถ ทักษะคนดี และสุขภาพร่างกายแข็งแรง ในการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพราะเป็นพื้นที่ที่ประสพภัยที่โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอาจถูกทำลาย ระบบโทรคมนาคมอาจใช้การไม่ได้ และพื้นที่ประสพเหตุอาจมีผู้บาดเจ็บสูญหาย เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก อีกทั้งในภาวะวิกฤตเช่นนี้ ยังอาจก่อให้เกิดภาวะความเครียด ซึมเศร้าและบั่นทอนสุขภาพกาย สุขภาพใจของผู้สื่อข่าวเมื่อต้องปฏิบัติงานข่าวเป็นระยะเวลานาน

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

ตรวจสอบว่าภัยพิบัติทางธรรมชาตินั้นเป็นรูปแบบใด น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุ คลื่นสึนามิ ภัยแล้ง พายุฝุ่น ในระดับความรุนแรงใด พื้นที่ใด สถานการณ์อยู่ในช่วงเวลาใด ของวิกฤต

(๑) การเข้าถึงแหล่งข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ผู้ปฏิบัติงานข่าว ต้องตรวจสอบข้อมูลการเดินทาง สภาพภูมิอากาศ แผนที่การเดินทาง เส้นทาง การเข้าถึง และยานพาหนะที่สามารถเข้าถึง และกลับออกมาได้จากหน่วยงานรัฐส่วนกลางที่มีข้อมูล และหรือตรวจสอบยืนยันจากหน่วยงานในพื้นที่หากสามารถทำได้ โดยคำนึงถึงว่าโครงสร้าง สาธารณูปโภคใดบ้างที่พังเสียหาย ทั้งอาคาร ถนน โรงพยาบาล หน่วยงานราชการ และ ภาวะภัยพิบัตินั้นอยู่ในระดับใดก่อนที่จะเข้าสู่พื้นที่ภัยพิบัติ

(๒) ตรวจสอบว่าทางการ รัฐบาลได้ประกาศให้พื้นที่ภัยพิบัตินั้นอยู่ในระดับ ภาวะวิกฤตระดับใด และประเมินความเป็นไปได้ในการเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าว พร้อมกับ ตรวจสอบทรัพยากรบุคลากร ทีมงาน อุปกรณ์สื่อสาร ความปลอดภัย และแหล่งข่าว ที่สามารถยืนยันข้อมูลหรือสถานการณ์ปัจจุบันได้ อีกทั้งประเมินวิธีการส่งข้อมูลกลับ ว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ เช่น การส่งข้อมูลข่าวผ่านการสื่อสารปกติผ่านโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต หรือสัญญาณดาวเทียม หรือระบบวิทยุสื่อสารคลื่นสั้น เคเบิลท้องถิ่น สามารถกระทำได้น้อยเพียงใด

(๓) เมื่อผู้ปฏิบัติงานข่าวไปถึง ให้ตรวจสอบกับพื้นที่ว่าหน่วยงานรัฐใดเข้ากำกับ ดูแลโดยตรง และศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ถูกจัดตั้งขึ้นแล้วหรือไม่ และมีสถานการณ์ล่าสุด เป็นเช่นไร ปลอดภัยหรือไม่ที่จะตั้งศูนย์รายงานข่าวจากพื้นที่ หรือมีพื้นที่ที่ปลอดภัยกว่า ในการรายงานข่าว

(๔) การเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ ถ่ายภาพ : ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องมีความระมัดระวัง ในการรวบรวมข้อมูล โดยตรวจสอบจากแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือได้ และโดยเฉพาะ ในภาวะวิกฤตที่รัฐ หน่วยงานรัฐประกาศให้เป็นภาวะวิกฤต จะต้องใช้ข้อมูลหลักจาก ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ หากผู้ปฏิบัติงานข่าวจะเข้าสู่พื้นที่ใดก็ตามที่เป็นพื้นที่ประสบภัย จะต้องแจ้งขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล หรือ หากพื้นที่นั้นไม่มีเจ้าหน้าที่กำกับดูแล จะต้องตรวจสอบความปลอดภัยและแนวโน้มของอันตรายจากการคาดคะเนโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้เชี่ยวชาญด้านเหตุการณ์ที่อยู่ในพื้นที่เท่านั้น

กรณีศึกษาเฉพาะ ถ้ำหลวง – ขุนน้ำนางนอน

(๑) ความผิดพลาดจากการรายงานข่าว คือ การไม่สามารถแยกแยะนักข่าว วิชาชีพออกจากนักข่าวอาสา นักข่าวพลเมือง และประชาชนได้ในช่วงแรก จนเกิดความซุกซมวุ่นวาย อลหม่าน แต่หลังจากเจ้าหน้าที่รัฐเข้าดูแลและประกาศเป็นพื้นที่ภัยพิบัติ และจัดทำระบบลงทะเบียนสื่อมวลชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ก็สามารถทำให้ระบบการรายงานข่าวเป็นระเบียบมากขึ้น

(๒) มีสื่อมวลชนบางสำนักดักฟังคลื่นวิทยุสื่อสารของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และทหารในระหว่างปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและล่วงรู้ยุทธวิธีในการปฏิบัติงาน เพื่อที่สื่อจะเอาข้อมูลนั้นไปรายงานแก่สาธารณชน แม้จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปแบบแผนการดำเนินงาน ชีวิต และทรัพย์สิน แต่ก็เป็นการได้มาของข่าวที่ไม่ซื่อสัตย์และสุจริต และในภายหลังมีการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ให้สื่อมวลชนอยู่ในระเบียบวินัยและปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด

(๓) ภายหลังการจัดระเบียบพื้นที่และสื่อมวลชน คุณภาพการนำเสนอข่าวตีกรอบด้านและระมัดระวังเรื่องความเป็นส่วนตัวของผู้ประสบภาวะวิกฤตมากขึ้น เนื่องจากมีนักวิชาการและแพทย์จำนวนมากเรียกร้องให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวอย่างมีความตระหนักและรับผิดชอบ คำนึงถึงสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภาวะวิกฤต และครอบครัวของผู้เกี่ยวข้อง ภายหลังมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเสียชีวิตหนึ่งนายยังทำให้เกิดภาวะตึงเครียดแก่บรรดาเจ้าหน้าที่กู้ภัยและอาสาสมัครมากขึ้น แต่สื่อก็มีส่วนช่วยให้บรรยากาศและสถานการณ์ดีขึ้นด้วยการนำเสนอข่าวให้กำลังใจ

(๔) มีประเด็นปัญหาเรื่องการนำเสนอภาพข่าวจากเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ นำภาพและคลิปวิดีโอมาเผยแพร่ผ่านเพจ สื่อสังคมออนไลน์ จนทำให้นักข่าวรู้สึกว่าเป็นการใช้อิทธิพลแห่งตำแหน่งหน้าที่ส่วนตัวเข้าถึงเนื้อหาข้อมูลการปฏิบัติงานและเอามาเผยแพร่ในช่องทางของตน จนทำให้สื่อมวลชนไม่ได้ข่าว/ข้อมูลไปนำเสนอประชาชน และก็ไม่แน่ใจว่าข้อมูลดังกล่าวผ่านการคัดกรองของคุณยับัญชาการเหตุการณ์หรือไม่

(๕) ภายหลังที่นำตัวผู้ประสบภาวะวิกฤตออกมาได้ไม่นาน สื่อมวลชนไทยยุติการรายงานข่าว การเฝ้ารอคอย ติดตาม แต่กลับมีสื่อต่างชาติเข้าถึงครอบครัวเด็ก

และไปเยี่ยมเด็กและครอบครัวถึงบ้าน เป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์มากมายถึงเส้นแบ่ง การปฏิบัติหน้าที่สื่อที่พึงประสงค์ระหว่างสื่อไทยและสื่อต่างประเทศ ว่าควรมีการกำกับ ด้วยมาตรฐานวิชาชีพและกฎหมายอย่างเท่าเทียม

(๖) มีการเปรียบเทียบการนำเสนอข่าวของสื่อต่างชาติและสื่อไทย ว่า สื่อต่างชาติเน้นวิธีการ ความเป็นที่ และความเทคนิคการช่วยเหลือผู้ภัยที่ทำออกมาในทำนอง วิทยาศาสตร์ แต่สื่อไทยบางสำนักนอกจากจะรายงานเนื้อหาดังกล่าวแล้วยังเพิ่มเติม เรื่องความเชื่อ โสยศาสตร์ เวทมนต์ และเรื่องเหนือธรรมชาติ ทั้งความฝันของพ่อแม่เด็ก และโชคกลางต่างๆ ซึ่งมีความเห็นส่วนหนึ่งทางสังคมมองว่าทำให้ข้อมูลเช่นนี้ส่งผล ยากลำบากต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รวมทั้งขวัญและกำลังใจซึ่งอาจจะให้ผลดี หรือร้ายได้เช่นกัน

๒. สถานการณ์อุบัติเหตุและอุบัติภัยร้ายแรง

หมายถึง เหตุการณ์ความรุนแรงอันเป็นผลสืบเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ ที่ไม่ได้เจตนา โดยอาจสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพ ชีวิต ทรัพย์สิน และสาธารณูปโภค

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์อุบัติเหตุและอุบัติภัยร้ายแรง องค์กรสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อข่าวที่ถูกต้อง ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน จากแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือและกลับกรองจากแหล่งข่าวที่นำเชื่อถือ ความรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงพอ ๆ กับการเป็นปัจจุบันของข้อมูลในบริบทที่ผู้รับข่าวสารปลายทางจะรับรู้ และเปรียบเทียบข้อมูลกับแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานข่าว

การรายงานข่าวต้องคำนึงระดับความรุนแรงเสียหายร้ายแรงที่เกิดขึ้น และ ช่วงระยะเวลาของการเกิดสถานการณ์ว่าเป็นช่วงระยะเวลาก่อนเกิด กำลังจะเกิด หรือ ผ่านพ้นไปแล้ว ประเมินสถานการณ์ว่ามีโอกาสที่เหตุนั้นจะเกิดซ้ำหรือไม่ และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงหรือทุเลาลงหรือไม่

แนวปฏิบัติ (Guideline)

ข้อ ๑๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการรายงานข่าวหรือสรุปความในลักษณะที่อาจเป็นการกล่าวหาผู้หนึ่งผู้ใดว่าเป็นต้นเหตุของอุบัติเหตุและอุบัติเหตุร้ายแรง โดยไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน เว้นแต่ได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่รับผิดชอบ ต่อเหตุการณ์นั้นๆ

ข้อ ๑๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการขยายประเด็นว่าเหตุดังกล่าวเป็นการก่อจลาจลหรือการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย

ข้อ ๑๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องหลีกเลี่ยงการปฏิบัติหน้าที่หรือการเข้าไปในพื้นที่ที่อาจกระทบต่อการพิสูจน์หลักฐานของเจ้าหน้าที่

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

ผู้บริหารองค์กร

(๑) ผู้บริหารองค์กร พิจารณาว่าเหตุการณ์อุบัติเหตุและอุบัติเหตุร้ายแรงนั้น เป็นรูปแบบใด และมีระดับความเสียหายรุนแรงมากน้อยเพียงใด ส่งผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สินและความสนใจสาธารณะมากน้อยขนาดไหนในการที่จะพิจารณาการลงพื้นที่ทำรายงานข่าว หรือระดับของภัยนั้นกำลังขยายผลความเสียหายหรืออยู่ในระดับที่ทุเลาเหตุการณ์ลง

(๒) การพิจารณาผังรายการ การออกอากาศ หรือการแทรกแจ้งประกาศเตือนภัย อาจเป็นไปได้ตามความเหมาะสมจากการหารือกับกองบรรณาธิการ หรือประกาศและคำสั่งของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในการขอความร่วมมือให้รายงานความคืบหน้าของสถานการณ์อุบัติเหตุหรืออุบัติเหตุร้ายแรง

(๓) ผู้บริหารควรพิจารณาเรื่องผังรายการอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์บรรยากาศของผู้ชม หากเหตุการณ์วิกฤตนั้นอยู่ในลักษณะเสี่ยงเป็นเสี่ยงตาย ผู้คนจำนวนมากเสี่ยงภัยและอยู่ในช่วงเวลาที่ยากเข็ญ การพิจารณาผังรายการกลุ่มบันเทิง เช่นละคร โฆษณา หรือ ชิทคอม ที่ดูไม่เข้ากับสถานการณ์เฉพาะหน้า ก็อาจจะเป็น

เรื่องจำเป็น เพื่อให้บรรยากาศโดยรวมของรายการของสถานีอยู่ในห้วงเวลาของความจริงจัง อาลัย ระลึกถึงผู้จากไปและสูญเสียในห้วงเวลาแห่งความเศร้าโศก และยังช่วยเพิ่มเวลา การออกอากาศสำหรับการช่วยเหลือเตือนภัยแก่ทั้งผู้ประสบภัยและฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการ

(๑) กองบรรณาธิการประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์ แจ้งประสาน ข้อมูลและการยืนยันสถานการณ์ไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการบริหารภาวะวิกฤต หรือ ติดตามข่าวสารจากหน่วยงานรัฐหลักที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโต๊ะข่าวหลักหรือ วอร์รูมข่าวอุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรง โดยอาจตั้งเป็นทีมข่าวเฉพาะกิจ ที่มีกรรมการร่วมตัว ของนักข่าวส่วนกลางและภูมิภาค

(๒) บรรณาธิการมอบหมายประเด็นข่าว หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวและทีมสนับสนุน พร้อมทั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยให้แก่นักข่าวและระบบอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในงาน สนับสนุนข่าว

(๓) กองบรรณาธิการควรคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความพร้อม เหมาะสม ทั้งความสามารถ ทักษะคิด และสุขภาพ ในการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่อุบัติเหตุหรืออุบัติภัย ร้ายแรง เนื่องจากอาจมีผู้บาดเจ็บเสียชีวิตจำนวนมาก และความโกลาหลวุ่นวาย ของเหตุการณ์ที่หากผู้สื่อข่าวลงพื้นที่เข้าไป ใช้วิจารณ์ญาณว่าอาจเป็นการกระทำที่กีดขวาง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หรือมีอุบัติภัยรุนแรงเกิดขึ้นจนเป็นเหตุการณ์ก่อวินาศกรรม

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

ตรวจสอบว่าอุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรงนั้นเป็นรูปแบบประเภทใด เช่น แก๊สระเบิด เครื่องบินตก รถไฟตกราง ดึงถล่ม ถนน สะพาน ทрудพิงขาด อุโมงค์ใต้ดินถล่ม พื้นที่ก่อสร้างถล่ม ไฟไหม้ เชื้อนแตก โรงงานไฟฟ้าดับ ฯลฯ ในระดับความรุนแรงใด พื้นที่ใด สถานการณ์อยู่ในห้วงเวลาใดของวิกฤต หรือมีความเสี่ยงภัยที่จะเกิดเหตุการณ์ ภัยซ้ำหรือไม่

(๑) ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยง ความปลอดภัยที่จะเข้าไปยังพื้นที่ และสามารถรายงานได้ สามารถเดินทางออกมาได้ปลอดภัย และตรวจสอบสภาพการสื่อสาร อุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ และข้อมูลสถานการณ์ล่าสุดจากหน่วยงานรัฐ เช่น

กู้ภัย อาสาสมัคร ตำรวจ และ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น

(๒) พิจารณาสภาพแวดล้อม สืบข่าวจากข้อมูลปฐมภูมิ จากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่เกิดเหตุ ผู้บังคับบัญชาเหตุการณ์ หากสถานการณ์นั้นอยู่ในภาวะวิกฤต แจ้งติดต่อประสานกับกองบรรณาธิการเพื่อประเมินเหตุการณ์เฉพาะหน้า และตัดสินใจต่อไปเรื่องการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยอย่าเพิ่งด่วนตัดสินใจว่ามีกลุ่มขบวนการ หรือบุคคลกลุ่มบุคคลใดอยู่เบื้องหลังหรือไม่

(๓) เลือกจุดพื้นที่การรายงานข่าวที่ปลอดภัย ไม่กีดขวางเส้นทางเดินรถสัญจรหรือเส้นทางช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่กู้ภัยทีมแพทย์ฉุกเฉิน หรือจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการหรือเสี่ยงภัยต่ออุบัติเหตุซ้ำ

(๔) ในกรณีที่อยู่บริเวณนั้นมีกลุ่มประชาชนมาเฝ้ามุงดู ฝ้าดูเหตุการณ์ หรือมาถ่ายทอดสดผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ผู้ปฏิบัติงานข่าวไม่ควรเข้าไปมุงดูหรือเข้าร่วมเหตุการณ์กับฝูงชน เพราะเจ้าหน้าที่อาจแยกแยะไม่ออกว่าใครคือสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุซ้ำ

(๕) กรณีที่อยู่บริเวณ หรือ อุบัติเหตุร้ายแรงนั้น เป็น เหตุการณ์เครื่องบินตก รถแก๊สระเบิด ดึกถล่ม ไฟไหม้อาคารขนาดใหญ่ ผู้สื่อข่าวควรระมัดระวังการรายงานข่าวในลักษณะคาดเดาว่ามีผู้ก่อเหตุจนกว่าทางการรัฐจะยืนยันข้อมูล และ ระมัดระวังที่จะนำเสนอรายชื่อผู้ประสบภาวะวิกฤต รายชื่อ ภาพและข้อมูลของผู้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บจนกว่าญาติและครอบครัวจะได้รับรู้ข่าวสารจากทางการเจ้าหน้าที่เสียก่อน หรือรอให้หน่วยงานรัฐเป็นผู้ประกาศผ่านสื่อเสียก่อน

(๖) กรณีที่ได้ภาพข่าวผู้บาดเจ็บเสียชีวิต ไม่ควรนำออกอากาศทันที เพราะอาจเป็นภาพที่มีลักษณะหวาดเสียว อุจาดและประหลาดประหลาด ควรงดเว้นการถ่ายทอดสดภาพศพผู้เสียชีวิต ให้เป็นการบันทึกภาพแบบออฟไลน์ และส่งภาพเข้ากองบรรณาธิการหรือมีกระบวนการเซ็นเซอร์ คัดกรองตัดออกเสียก่อน

(๗) ไม่ควรเข้าสู่พื้นที่ในช่วงที่เหตุการณ์เพิ่งผ่านพ้นไป เนื่องจากเป็นช่วงที่เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานต้องเข้าตรวจสอบเก็บวัตถุพยาน และไม่ควรถูกเก็บเอาชิ้นส่วนวัตถุต้องสงสัยใดๆ เอาไปใช้ในการรายงานเป็นของตัวเอง

(๘) ควรระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลภาพจากกล้องวงจรปิด ที่มีลักษณะอุจาดหวาดเสียวรุนแรง หากจะนำเสนอ ควรแจ้งเตือนผู้ชมให้ทราบล่วงหน้า โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

เด็ก สตรี (หากเสียงนำเสนอได้ควรพิจารณา) และการเปิดเผยภาพจากกล้องวงจรปิด จะต้องได้รับอนุญาตและยืนยันจากเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรงเท่านั้น

(๙) ไม่ควรถ่ายทอดสดเหตุการณ์จากหน้าจุดพื้นที่เกิดเหตุอุบัติเหตุโดยตรง เนื่องจากอาจกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอาจเสี่ยงภัยต่อผู้สื่อข่าวเอง และยากที่จะคัดกรองข้อมูลข่าวสารภาพที่ไม่พึงประสงค์เผยแพร่ออกไป

(๑๐) ไม่คว่นสรุปสาเหตุหรือผู้ก่อเหตุในอุบัติเหตุและภัยพิบัติร้ายแรงก่อนที่จะได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง

๓. สถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ

หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดโรคติดต่อหรือโรคที่ยังไม่ทราบสาเหตุของการเกิดโรคแน่ชัด ซึ่งอาจแพร่ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วหรือมีภาวะของการเกิดโรคมกษิตปกติกว่าที่เคยเป็นมา รวมถึงโรคติดต่ออุบัติใหม่-อุบัติซ้ำ ภัยสุขภาพ หรือภาวะที่มีมลพิษในอัตราสูงที่ส่งผลกระทบต่ออันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ องค์กรสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อข่าวที่ถูกต้อง ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและกลั่นกรองจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ความรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงพอ ๆ กับการเป็นปัจจุบันของข้อมูลในบริบทที่ผู้รับข่าวสารปลายทางจะรับรู้ และเปรียบเทียบข้อมูลกับแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานข่าว

การรายงานข่าวในสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ จะมีความเสี่ยงที่ผู้ปฏิบัติงานข่าวอาจติดเชื้อโรค เป็นพาหะ และนำเชื้อโรคออกไปนอกพื้นที่ได้ จึงต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมโรคระบาด การให้คุณค่ากับความถูกต้องของข้อมูล ในเชิงพื้นที่เกิดโรคและภัยสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากข่าวลักษณะนี้บ่อยครั้ง มักสร้างความตระหนกตกใจของประชาชน ก่อให้เกิดความหวาดกลัวและส่งผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวตลอดจนความเชื่อมั่นของการลงทุนในประเทศ ผู้ปฏิบัติงานข่าวจึงควรมั่นใจว่าได้นำเสนอรายงานไปยังสาธารณชนด้วยความรอบคอบ ตระหนักดีถ้วน

แนวปฏิบัติ (Guideline)

ข้อ ๒๐ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคหรือการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด และไม่กระทำการใดที่จะทำให้ตนกลายเป็นผู้ประสบภาวะวิกฤต

ข้อ ๒๑ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องเคารพสิทธิของผู้ป่วยและครอบครัวของผู้ป่วยตามกฎหมาย ทั้งความเป็นอยู่อย่างสงบ สิทธิความเป็นส่วนตัว สิทธิมนุษยชน โดยไม่นำเสนอภาพ ข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยอันเป็นความลับส่วนบุคคลที่อาจทำให้ผู้ป่วยได้รับความเสียหาย เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

ข้อ ๒๒ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการสร้างความคิดเห็นที่ตรงกันจากการนำเสนอโดยการคาดเดา หรือไม่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์หรือหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับสาเหตุการแพร่ระบาดของโรคหรือสถานการณ์ภัยสุขภาพ รวมถึงวิธีการป้องกัน แก่ไข และรักษา

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

ผู้บริหารองค์กร

(๑) ผู้บริหารองค์กรพิจารณาว่าสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพนั้น เป็นรูปแบบใด และมีระดับความเสียหายรุนแรงมากน้อยเพียงใด มีพื้นที่เฝ้าระวัง พื้นที่โรคระบาด พื้นที่กักกันใดบ้าง ส่งผลกระทบต่อชีวิต และความสนใจสาธารณะมากน้อยขนาดไหน ในการที่จะพิจารณาการลงพื้นที่ทำรายงานข่าว หรือระดับของภัยนั้น กำลังขยายผลความเสียหายหรืออยู่ในระดับที่ทุเลาเหตุการณ์ลง

(๒) การพิจารณาผังรายการ การออกอากาศ หรือการแทรกแจ้งประกาศเตือนภัย อาจเป็นไปตามความเหมาะสมจากการหารือกับกองบรรณาธิการ หรือประกาศและคำสั่งของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในการขอความร่วมมือให้รายงานความคืบหน้าของสถานการณ์

(๓) ผู้บริหารควรพิจารณาเรื่องผังรายการอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่ออารมณ์ บรรยากาศของผู้ชม หากเหตุการณ์วิกฤตนั้นอยู่ในลักษณะเสี่ยงเป็นเสี่ยงตาย ผู้คนจำนวนมากเสี่ยงภัยและอยู่ในช่วงเวลาที่ยากเข็ญ การพิจารณาผังรายการกลุ่มบันเทิง เช่นละคร โวซ์ตลก หรือ ชิทคอม ที่ดูไม่เข้ากับสถานการณ์เฉพาะหน้า ก็อาจจะเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้บรรยากาศโดยรวมของรายการของสถานีอยู่ในช่วงเวลาของความจริงจัง อาลัย ระลึกถึงผู้จากไปและสูญเสียในช่วงเวลาแห่งความเศร้าโศก และยังคงช่วยเพิ่มเวลาการออกอากาศสำหรับการช่วยเหลือเตือนภัยแก่ทั้งผู้ประสบภัยและฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

กองบรรณาธิการ

(๑) กองบรรณาธิการประเมินระดับความรุนแรงของการระบาดของโรคหรือภัยสุขภาพนั้น แจ้งประสานข้อมูลและการยืนยันสถานการณ์ไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการบริหารภาวะวิกฤต หรือ ติดตามข่าวสารจากหน่วยงานรัฐหลักที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโต๊ะข่าวหลักหรือวอร์รูมข่าวสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ อาจตั้งเป็นทีมข่าวเฉพาะกิจ ที่มีการรวมตัวของนักข่าวส่วนกลางและภูมิภาค

(๒) บรรณาธิการมอบหมายประเด็นข่าว หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวและทีมสนับสนุนพร้อมทั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยให้แก่ักข่าวและระบบอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในงานสนับสนุนข่าว

(๓) กองบรรณาธิการควรคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความพร้อม เหมาะสมทั้งความสามารถ ทักษะ และสุขภาพ ในการเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ประสบภาวะวิกฤต เนื่องจากอาจมีผู้ติดโรคและต้องสงสัยกักกันบริเวณควบคุมเชื้อโรค และความโกลาหลวุ่นวายของเหตุการณ์ที่หากผู้สื่อข่าวลงพื้นที่เข้าไป อาจเป็นการกระทำที่กีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

ตรวจสอบว่าสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพนั้น เป็นรูปแบบประเภทใด เช่น โรคระบาด โรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ การแพร่ระบาดของควีนฝุ่นละออง ควีนพิษคลื่น รังสี คลื่นกระแสความร้อน สารพิษปนเปื้อนตกค้างในธรรมชาติ ฯลฯ ในระดับความรุนแรงใด พื้นที่ใด สถานการณ์อยู่ในช่วงเวลาใดของวิกฤต

(๑) ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยง ความปลอดภัยที่จะเข้าไปยังพื้นที่ และสามารถรายงานได้ สามารถเดินทางออกมาได้ปลอดภัย และสำรวจสภาพการสื่อสาร อุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ และข้อมูลสถานการณ์ล่าสุดจากหน่วยงานรัฐ เช่น กรมควบคุมโรค กรมปศุสัตว์ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หรือระบบบัญชาการเหตุการณ์และศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (ICS & EOC) ซึ่งจัดตั้งโดยกรมควบคุมโรค เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินทางสาธารณสุข เป็นต้น

(๒) พิจารณาสภาพแวดล้อม จากเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง หากสถานการณ์นั้นอยู่ในภาวะวิกฤต แจ้งติดต่อประสานกับกองบรรณาธิการเพื่อประเมินเหตุการณ์เป็นระยะ และตัดสินใจต่อไปเรื่องการรายงานข่าวอย่างต่อเนื่อง โดยอย่าพึ่งด่วนตัดสินใจหรือขึ้นถึงสาเหตุของโรคและภัยสุขภาพนั้นว่ามาจากต้นตอใด

(๓) เลือจุดพื้นที่การรายงานข่าวที่ปลอดภัย ไม่กีดขวางเส้นทางการเข้าปฏิบัติการกู้ภัย หรือกีดขวางทีมแพทย์ฉุกเฉิน

(๔) ไม่นำเอาผู้ติดเชื้อ ผู้ติดโรค หรือผู้ประสพภัยสุขภาพที่อยู่ในพื้นที่วิกฤตควบคุม มาสัมภาษณ์หรือออกรายงานข่าว เนื่องจากในภาวะวิกฤตนั้น การกักตัวผู้ป่วยต้องสงสัย ผู้ป่วยติดเชื้อ หรือผู้ที่อาจเป็นพาหะโรค จะอยู่ภายใต้ความควบคุมดูแลของทีมแพทย์ฉุกเฉิน และกรมควบคุมโรคโดยตรง

(๕) ไม่นำภาพของผู้ป่วย อาการป่วย บาดแผล สาเหตุการณเสียชีวิตมานำเสนอ โดยไม่ได้รับการยืนยันกั้นกรองจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง

(๖) กรณีที่ได้ภาพข่าวผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ไม่ควรนำออกอากาศทันที เพราะอาจเป็นภาพที่มีลักษณะหวาดเสียว อุจาดและประหลาดประหลาด ควรงดเว้นการถ่ายทอดสด ภาพศพผู้เสียชีวิต ให้เป็นการบันทึกภาพแบบออฟไลน์ และส่งภาพเข้ากองบรรณาธิการ หรือมีกระบวนการเซ็นเซอร์ คัดกรองตัดออกเสียก่อน

(๗) การเข้าสู่พื้นที่ที่มีการระบาดของโรคหรือภัยสุขภาพโดยต้องปฏิบัติตามหลักการป้องกันและควบคุมโรคหรือภัยสุขภาพอย่างเคร่งครัด

(๘) ระมัดระวัง และเป็นช่องทางช่วยตรวจสอบข้อมูลที่เผยแพร่กระจาย ส่งต่อๆ กันในสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ เกี่ยวกับโรคระบาดและภัยสุขภาพในช่วงเหตุการณ์วิกฤต เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข้อมูล ความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับสาเหตุ อาการ ความเจ็บป่วยและวิธีการรักษา ที่ไม่น่าเชื่อถือ

(๙) รมัตรีวังการนำเสนอข้อมูลพื้นที่การแพร่กระจายระบาดของโรค การสรุปสาเหตุการเสียชีวิตของผู้ป่วยโดยที่ไม่รับคำยืนยันจากเจ้าหน้าที่

(๑๐) ไม่ควรนำเสนอตัวเลขผู้ติดเชื้อ หรือเสียชีวิตในลักษณะที่ขบขันความน่ากลัวของขั้ว ในรายงานข่าว แต่ควรเร่งนำเสนอวิธีการป้องกัน การตรวจสอบสุขภาพ และการสังเกตอาการ ตลอดจนการให้คำแนะนำให้ไปพบแพทย์ในหน่วยแพทย์ที่ใกล้ประชาชนในจุดต่างๆ

๔. สถานการณ์จลาจล

หมายถึง สถานการณ์การชุมนุมที่มีลักษณะรุนแรงและอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้อื่นจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เข้าสู่สถานการณ์ก่อการจลาจลที่รุนแรงจนกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์จลาจล องค์กรสื่อมวลชนผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อข่าวที่รวดเร็ว ถูกต้อง เป็นกลาง ไม่เอนเอียงอคติ เนื่องจากการจลาจลมักเกิดขึ้นมาจากความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในความขัดแย้งทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมเป็นหลัก

การรายงานข่าวต้องคำนึงระดับความรุนแรงเสียหายร้ายแรงที่เกิดขึ้น และคำนึงว่ารายงานข่าวที่นำเสนอไปอาจเป็นคุณเป็นโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือจะถูกนำไปใช้หวังผลทางการเมืองได้ ควรคำนึงผลของความขัดแย้งจากการจลาจลที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม ผู้เสียชีวิตจากการประท้วง ชุมนุม

แนวปฏิบัติ (Guideline)

ข้อ ๒๓ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องรายงานข่าวและภาพข่าวตามข้อเท็จจริง ถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้าน โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ข้อ ๒๔ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่ตั้งคำถามขึ้นมา ไม่นำเสนอประเด็น ภาพ หรือ การใช้ภาษาที่สร้างความแตกแยก สร้างความเกลียดชัง ยุยงให้เกิดความรุนแรง หรือ การประณามว่าฝ่ายใดถูกหรือผิดในสถานการณ์ที่ไม่มี ความชัดเจน

ข้อ ๒๕ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงคำนึงถึงความหลากหลายของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเหตุการณ์ และให้พื้นที่ข่าวอย่างสมดุลและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

ผู้บริหารองค์กร

(๑) ผู้บริหารองค์กร พิจารณาว่าสถานการณ์จลาจลอยู่ในระดับความเสียหายรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินมากเพียงใด หน่วยงานรัฐบาลเข้ากำกับ ระงับเหตุจลาจลด้วยอาวุธ หรือมาตรการทางกฎหมายใด มีกลุ่มการเมืองสังคมนักหัวรุนแรงใดอยู่เบื้องหลัง การก่อเหตุหรือไม่ และการจลาจลนั้นมาจากกลุ่มผู้ชุมนุมหรือการปะทะปราบปรามของเจ้าหน้าที่อย่างไร

(๒) เหตุการณ์จลาจลอาจเกิดขึ้นเป็นช่วงเวลาสั้นๆ ไม่กี่ชั่วโมง หรือ กินระยะเวลานานข้ามวัน หรือต่อเนื่องยาวนานจนนำไปสู่ภาวะสงครามกลางเมือง เป็นวิจรรย์ญาณของผู้บริหารร่วมกับกองบรรณาธิการที่จะจัดผังเวลาสำหรับการรายงานข่าว อย่างไรก็ตามเป็นที่เข้าใจได้ว่า เมื่อการจลาจลเข้าสู่ภาวะวิกฤตที่รัฐจะเข้าไปจัดการควบคุมเหตุการณ์

(๓) ทหารือกองบรรณาธิการอย่างใกล้ชิดถึงความละเอียดอ่อนของสถานการณ์ เนื่องจากบทบาทสื่อมวลชนอาจมีส่วนทำให้กลุ่มผู้ชุมนุม การก่อจลาจลขยายความรุนแรงมากขึ้นจากการนำเสนอรายงานข่าว เป็นเหตุให้ผู้คนเข้าร่วมเหตุการณ์มากขึ้นด้วยความโกรธ หรือ กลุ่มผู้ชุมนุม ก่อเหตุ ใช้ช่องทางสื่อในการเรียกร้องประชาชนให้เข้าร่วมเหตุการณ์ผ่านการรายงานข่าว นำเสนอข่าวของตัวเอง

กองบรรณาธิการ

(๑) พิจารณารูปแบบ ระดับความรุนแรงเสียหายร้ายแรงของการก่อจลาจล ที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน และแสวงหาข้อมูลของกลุ่มจลาจล ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ข้อเรียกร้อง ประเด็นขัดแย้ง การก่อกำเนิต กลุ่มคน แกนนำ และรูปแบบการก่อจลาจล ว่ามีการใช้อาวุธ การปะทะ การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ หรือการก่อวินาศกรรมร่วม หรือไม่

กองบรรณาธิการประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์จลาจล จุดเกิดเหตุจลาจล แจ้งประสานข้อมูลและการยืนยันสถานการณ์ไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารภาวะวิกฤต หรือ ติดตามข่าวสารจากหน่วยงานรัฐหลักที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโต๊ะข่าวหลักหรือออร์รวมข่าวจลาจล

(๒) บรรณาธิการมอบหมายประเด็นข่าว หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวและทีมสนับสนุน พร้อมทั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยให้แก่นักข่าวและระบบอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในงาน สนับสนุนข่าวก่อนเข้าสู่พื้นที่ เช่น เสื่อนิรภัยกันกระสุน หน้ากากกันควัน หรือ เกราะอ่อน หมวกนิรภัย วิหุกสื่อสาร ฯลฯ

(๓) กองบรรณาธิการควรคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความพร้อม เหมาะสม ทั้งความสามารถ ทักษะคติที่เป็นกลางในการนำเสนอข่าว เนื่องจากเหตุการณ์จลาจลต่างๆ มักมีประเด็นเรื่องการเมืองและสังคม เศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย บ่อยครั้งมักเป็น ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

ตรวจสอบว่าการจลาจลที่เกิดขึ้นนั้นมีการใช้กำลัง อาวุธ และระดับการปะทะใด ถึงขั้นเสียชีวิตและบาดเจ็บล้มตายหรือไม่ หน่วยงานรัฐเข้าควบคุมสถานการณ์แล้วหรือไม่ เหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงเวลากลางวันหรือกลางคืน ซึ่งส่งผลต่ออุปสรรคและความเสี่ยงภัย ในการเข้าไปสื่อข่าวในพื้นที่

(๑) ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยง ความปลอดภัยที่จะเข้าไปยังพื้นที่ และสามารถรายงานได้ สามารถเดินทางออกมาได้ปลอดภัย และสำรวจสภาพการสื่อสาร อุปกรณ์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ เนื่องจากในภาวะการณ์จลาจล เจ้าหน้าที่รัฐ และควบคุมสถานการณ์มักตัดสัญญาณโทรศัพท์เพื่อความปลอดภัยและตัดการสื่อสารของกลุ่มผู้ชุมนุม

(๒) ประเมินลักษณะของการก่อจลาจล ว่ามีเพียงแค่กลุ่มผู้ก่อการปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐ หรือมีกลุ่ม ขบวนการโดยอยู่เบื้องหลังชักใยและหวังใช้ความขุมนุนนี้ก่อวินาศกรรม และภาวะสงครามกลางเมืองด้วยหรือไม่

(๓) เลือกจุดพื้นที่การรายงานข่าวที่ปลอดภัย ไม่กีดขวางเส้นทางเดินรถ จุดตั้งหน่วยปฏิบัติการ หรือเสี่ยงภัยต่อการถูกกลุกลง ไม่ควรเข้าไปอยู่ในจุดระหว่างกลุ่มผู้ก่อการก่อจลาจลและเจ้าหน้าที่รัฐ ควรเลือกอยู่ฝั่งเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถป้องกันและดูแลผู้สื่อข่าวได้ หากรายงานจากฝั่งผู้ชุมนุม อาจถูกใช้เป็นเครื่องมือและไม่มีความปลอดภัยใดๆ

(๔) เลือกใช้คำเรียกกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างเป็นกลาง ไม่ตีตราประทับในเชิงบวกหรือลบ ใช้ชื่อกลุ่มที่พวกผู้ชุมนุมเรียกตนเอง ในการรายงานข่าว

(๕) กรณีที่การจลาจลนั้นมีผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ไม่ว่าจะมาจากการปะทะเข้าปราบปราม หรือการปะทะขุมนุนตะลุมบอน จากฝ่ายใดก็ตาม ควรใช้ภาษาข่าวในการรายงานข่าว “มีผู้เสียชีวิตจากการปะทะ ก่อจลาจล” ซึ่งเป็นคำกลางๆ ที่ยังไม่ชี้ถูกชี้ผิดในการรายงาน

(๖) กรณีที่ได้ภาพข่าวผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ไม่ควรนำออกอากาศทันที เพราะอาจเป็นภาพที่มีลักษณะหวาดเสียว อุจาดและประหลาดประหลาด อาจเป็นเจตนาของผู้ที่ต้องการให้ภาพหลุดผ่านสื่อเพื่อสร้างความตื่นตระหนกก็เป็นได้ ควรงดเว้นการถ่ายทอดสดภาพศพผู้เสียชีวิต ให้เป็นการบันทึกภาพแบบออฟไลน์ และส่งภาพเข้ากองบรรณาธิการ หรือมีกระบวนการเซ็นเซอร์ คัดกรองตัดออกเสียก่อน

(๗) หลีกเลี่ยงการเข้าสู่พื้นที่ปะทะปราบปราม ไม่เปิดเผยยุทธวิธีในการปราบปราม การก่อจลาจล แต่หากเจ้าหน้าที่รัฐร้องขอในลักษณะให้ผู้ก่อจลาจล (หรือผู้ชุมนุม) ยุติการใช้กำลัง หรือเตือนว่าจะมีการยกระดับการใช้กำลังเข้าปราบปรามมีอบ สื่อควรเป็นตัวกลางสื่อสารข้อความดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมาไปยังกลุ่มผู้ชุมนุม

(๘) การก่อจลาจลโดยมากมักมีจุดเริ่มต้นมาจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบุคคล ประชาชน กลุ่มธรรงค์ก่อดันทางสังคม ต่อรัฐบาลส่วนกลางหรือท้องถิ่น ผู้สื่อข่าวควรศึกษาประวัติศาสตร์ ข้อเรียกร้อง จุดยืนทางการเมือง เพื่อให้ข้อมูลสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการรับข้อมูลข่าวสาร พยายามหลีกเลี่ยงอคติและการตราประทับเหมารวมฝ่ายต่างๆ เพราะจะเป็นการขยายความเกลียดชังและความขัดแย้งในสังคมให้มากขึ้น

(๙) วางตัวเป็นกลางในการรายงานข่าวเหตุการณ์จลาจล

(๑๐) ไม่ควรถ่ายทอดสดเหตุการณ์จากหน้าจุดพื้นที่เกิดเหตุอุบัติภัยโดยตรง เนื่องจากอาจกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และอาจเสี่ยงภัยต่อผู้สื่อข่าวเอง และยากที่จะคัดกรองข้อมูลข่าวสารภาพที่ไม่พึงประสงค์เผยแพร่ออกไป

๕. สถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย

หมายถึง สถานการณ์ก่อวินาศกรรมที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ

หลักการสำคัญ : การนำเสนอข่าวสารในสถานการณ์การก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย องค์กรสื่อมวลชน ผู้ปฏิบัติงานข่าว จะต้องเน้นการสื่อข่าวที่รวดเร็ว ถูกต้อง ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ในลักษณะการเตือนภัย แจ้งเหตุ และประกาศเตือนภัยมิให้ประชาชนเข้าสู่พื้นที่วิกฤตที่ทางการประกาศ เนื่องจากเจตนาของการก่อวินาศกรรมนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำโดยฝีมือมนุษย์ เพื่อหวังผลคร่าชีวิตของประชาชนหรือทำลายอาคารสถานที่ของรัฐบาล

ให้ความสำคัญกับการคัดเลือก ตรวจสอบข้อมูลอย่างระมัดระวังจากแหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือจากหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

การรายงานข่าวต้องคำนึงความละเอียดอ่อนของการชี้ชัดระบุกลุ่มบุคคล องค์กร เบื้องหลัง เจตนาของการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย ระมัดระวังการวิเคราะห์ เหตุการณ์ ไม่สรุปหรือคาดการณ์เอาเองเนื่องจากการก่อวินาศกรรมและการก่อการร้าย มักมีเจตนาหวังผลทางการเมือง ความไม่สงบและอาจขยายผลเป็นความขัดแย้ง ระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับสงครามกลางเมืองและขบวนการก่อการร้ายข้ามชาติ

แนวปฏิบัติ (Guideline)

ข้อ ๒๖ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องไม่นำเสนอข่าวหรือภาพข่าวที่เป็นการเปิดเผยข้อมูล รายละเอียดทางยุทธศาสตร์ หรือยุทธวิธีที่กระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง

ข้อ ๒๗ ผู้ปฏิบัติงานข่าวต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างทางการเมือง ศาสนา สังคม วัฒนธรรม และภาษาถิ่น ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์

ข้อ ๒๘ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงระมัดระวังการนำเสนอประเด็น ข้อเท็จจริง หรือภาษาที่กระตุ้นให้สถานการณ์ขยายความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

ข้อ ๒๙ ผู้ปฏิบัติงานข่าวพึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอข่าวและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับต้นเหตุ แรงจูงใจ องค์กรประกอบในการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย รวมถึงการขยายขอบเขตในการก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้าย โดยปราศจากข้อมูลหรือการยืนยันจากฝ่ายความมั่นคงของรัฐ อันอาจกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจนเป็นเหตุให้เกิดความตื่นตระหนกของประชาชน หรือกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

แนวทางปฏิบัติ (Guidance)

ผู้บริหารองค์กร

(๑) ผู้บริหารองค์กร พิจารณาว่าสถานการณ์นั้นอยู่ในลักษณะใดระหว่างการก่อวินาศกรรม และการก่อการร้าย การวินิจฉัยอาจสืบทราบประสานข้อมูลกับหน่วยงานรัฐด้านความมั่นคง พิจารณารูปแบบของการก่อวินาศกรรม ประเมินความเสี่ยงในการส่งทีมข่าวเข้าไปปฏิบัติการ

(๒) ประเมินเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมหรือการก่อการร้ายนั้น หากกับผู้เชี่ยวชาญด้านเหตุการณ์ความรุนแรง เพราะการก่อวินาศกรรมมักเกิดขึ้นอย่างไม่รู้สายปลายเหตุ ไม่รู้กลุ่มตัวผู้ก่อการในช่วงระยะเวลาแรก และเป็นลักษณะของอาชญากรรมที่มีเจตนา เช่นฆ่าชีวิตผู้คน หรือมุ่งทำลายทรัพย์สินของหน่วยงานรัฐบาล อาจเกิดขึ้นเป็นช่วง

เวลาสั้นๆ ไม่กี่ชั่วโมง หรือ กินระยะเวลาไม่นานข้ามวัน หรือต่อเนื่องยาวนานจนนำไปสู่ภาวะความไม่สงบในพื้นที่นั้นอย่างยาวนาน

(๓) หากหรือกับกองบรรณาธิการอย่างใกล้ชิดถึงความละเอียดอ่อนของสถานการณ์ เนื่องจากบทบาทสื่อมวลชนอาจมีส่วนขยายผลความตื่นตระหนกสาธารณะจากการก่อวินาศกรรมสู่การก่อการร้าย ซึ่งเป็นเจตนาของผู้ก่อเหตุเพื่อขยายผล ความหวาดกลัว ความตื่นตระหนกตกใจในเชิงอารมณ์ ความรู้สึก สั่นคลอนอำนาจอธิปไตยหรือรัฐบาลท้องถิ่นหรือระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การก่อการร้ายและผลประโยชน์ทางการเมือง

กองบรรณาธิการ

(๑) พิจารณารูปแบบ ระดับความรุนแรงเสียหายร้ายแรงของการวินาศกรรมที่เกิดขึ้น (วางระเบิด คาร์บอม บั๊กเครื่องบิน กราดยิง ปิดล้อมจับตัวประกัน เรียกค่าไถ่ ฯลฯ) ที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน

พึงตระหนักว่า การจะใช้คำเรียกเหตุการณ์นั้นว่า การก่อเหตุความไม่สงบ ก่อวินาศกรรม ก่อการร้าย มีนัยยะที่แตกต่างกันและผลของการใช้คำอาจนำไปสู่การยกระดับความรุนแรงให้ขยายใหญ่มากขึ้นและอาจกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองในประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

“การก่อเหตุการณ์ความไม่สงบ” หมายถึง การลอบยิง ดักยิง ร้ายวัน หรือมีผู้บาดเจ็บเสียชีวิตคราวละไม่มาก เจตนาเพื่อรบกวนความเชื่อมั่น ความเป็นอยู่อย่างสงบ ต้องการให้เกิดความวุ่นวาย หวาดกลัวของประชาชนในท้องที่ มักไม่ทราบตัวผู้ก่อเหตุ ไม่มีการออกจดหมายหรือแถลงการณ์

“การก่อวินาศกรรม” มักหมายถึง การก่อเหตุการณ์โจมตี ที่มีเป้าหมายที่มีการวางแผนเตรียมการมาอย่างดี หวังผลคือชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์อย่างสุ่มหรือมีเป้าหมายที่เชื่อมโยงเชิงสัญลักษณ์ ความเชื่อ และมุ่งทำลายสถานที่ อาคาร ทรัพย์สินของหน่วยงานรัฐบาล

“การก่อการร้าย” มักหมายถึง การก่อเหตุการณ์โจมตี เช่นฆ่า ทำลายล้าง ที่หวังผลคล้ายวินาศกรรม แต่จะมีการกล่าวอ้างความรับผิดชอบจากกลุ่มผู้ก่อการ พยายามให้สื่อมวลชนนำเสนอรายงาน ถึงเจตนา แถลงการณ์ และวัตถุประสงค์ของการก่อการ โดยมีเนื้อหามุ่งไปที่ชื่อเรียก้องทางการเมืองบางอย่างจากรัฐบาล

ตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องโดยตรงทันที เพื่อยืนยันทราบเหตุการณ์วิกฤตดังกล่าว และประเมินระดับความรุนแรงของสถานการณ์ ติดตามข่าวสารจากหน่วยงานรัฐหลักที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโต๊ะข่าวหลักหรือออร์รวมข่าวเฉพาะกิจ

(๒) บรรณาธิการมอบหมายประเด็นข่าว หัวหน้าข่าว ผู้สื่อข่าวและทีมสนับสนุน พร้อมทั้งอุปกรณ์ความปลอดภัยให้แก่กักขังและระบบอุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในงานสนับสนุนข่าวก่อนเข้าสู่พื้นที่ เช่น เสื้อนิรภัยกันกระสุน หน้ากากกันควัน หรือ เกราะอ่อน หมวกนิรภัย วิทยุสื่อสาร ฯลฯ

(๓) กองบรรณาธิการควรคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานข่าวที่มีความพร้อม มีความสามารถ มีประสบการณ์ในการรายงานข่าวท่ามกลางความขัดแย้ง มีทัศนคติที่เป็นกลางในการนำเสนอข่าว เนื่องจากเหตุการณ์จลาจลต่างๆ มักมีประเด็นเรื่องการเมืองและสังคม เศรษฐกิจ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย บ่อยครั้งมักเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ

ผู้ปฏิบัติงานข่าว

ตรวจสอบว่าเหตุการณ์วินาศกรรมหรือเหตุก่อการร้ายนั้น เกิดขึ้นที่พื้นที่ใด ลักษณะเป็นอย่างไร ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่รัฐหน่วยงานใดเข้าถึง-ควบคุมเหตุการณ์แล้วหรือไม่

(๑) โดยปกติ หากเป็นเหตุการณ์ก่อวินาศกรรมและการก่อการร้าย เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่อนุญาตให้ผู้สื่อข่าวเข้าสู่พื้นที่ เนื่องจากกังวลเรื่องการก่อเหตุซ้ำ หรือเป็นเหยื่อล่อเป้าลวงสังหาร ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานข่าวควรเชื่อกันเจ้าหน้าที่ที่กำกับพื้นที่อย่างเข้มงวด

(๒) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของประวัติศาสตร์ การเมือง ของกลุ่มผู้ก่อเหตุ รูปแบบวินาศกรรม/การก่อการร้าย สืบข่าวจากแหล่งข่าวด้านความมั่นคง หรือจากนักข่าวพื้นที่ หากกระทำไม่ได้ก็ไม่จำเป็นต้องลงพื้นที่ข่าวเนื่องจากมีอันตรายสูงกว่าภาวะวิกฤตอื่น อย่างไรก็ตามควรระวังว่ามีกลุ่มขบวนการ หรือบุคคล กลุ่มบุคคลใดอยู่เบื้องหลังหรือไม่ จนกว่าจะได้รับการยืนยันจากเจ้าหน้าที่

(๓) เลือกจุดพื้นที่การรายงานข่าวที่ปลอดภัยจากการก่อเหตุวินาศกรรม โดยอาจเลือกรายงานจากพื้นที่ที่ถอยห่างออกมาและอยู่ในใกล้ชิดเมืองหลวงที่มีทางเข้าออกหลายทาง ไม่เข้าไปในพื้นที่ก่อวินาศกรรมโดยเด็ดขาด

(๔) ในกรณีที่จุดเกิดเหตุนั้นมีฝูงชนเฝ้ามุงดูเหตุการณ์ หรือมีภาพถ่ายทอดสอดผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก ผู้ปฏิบัติงานข่าวไม่ควรเข้าไปร่วมกับ

เหตุการณ์ เพราะเจ้าหน้าที่อาจแยกแยะไม่ออกว่าใครคือสื่อมวลชน นอกจากนั้น
ยังเสี่ยงต่อการเกิดเหตุซ้ำหากเหตุการณ์นั้นเป็นที่ตั้งใจของกลุ่มประชาชนจำนวนมาก
เข้าร่วมกลุ่มเพื่อโจมตีสังหาร

(๕) หลีกเลี่ยงการรายงานข่าวในลักษณะคาดเดาผู้ก่อเหตุจนกว่าทางการรัฐ
จะยืนยันข้อมูล และ รมัควางที่จะนำเสนอรายชื่อผู้เสียชีวิต หรือบาดเจ็บ จนกว่าญาติ
และครอบครัวจะได้รับรู้ข่าวสารจากทางการเจ้าหน้าที่เสียก่อน หรือรอให้หน่วยงานรัฐ
เป็นผู้ประกาศผ่านสื่อเสียก่อน

(๖) กรณีที่ได้ภาพข่าวผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ไม่ควรนำออกอากาศทันที เพราะ
อาจเป็นภาพที่มีลักษณะหวาดเสียว อุจาดและประหลาดพิสดาร อาจเป็นเจตนาของ
ผู้ก่อการร้ายที่ต้องการให้ภาพหลุดผ่านสื่อเพื่อสร้างความตื่นตระหนกก็เป็นได้ ควรงดเว้น
การถ่ายทอดสดภาพศพผู้เสียชีวิต ให้เป็นการบันทึกภาพแบบออฟไลน์ และส่งภาพ
เข้ากองบรรณาธิการหรือมีกระบวนการเซ็นเซอร์ คัดกรองตัดออกเสียก่อน

(๗) ไม่ควรเข้าสู่พื้นที่เกิดเหตุในช่วงที่เหตุการณ์เพิ่งเสร็จสิ้นผ่านพ้นไป เนื่องจาก
เป็นช่วงที่เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานต้องเข้าตรวจสอบเก็บวัตถุพยาน และไม่ควรเก็บเอา
ชิ้นส่วนวัตถุต้องสงสัยใดๆ เอาไปใช้ในการรายงานเป็นของตนเอง

(๘) ควรระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลภาพจากกล้องวงจรปิด ที่มีลักษณะอุจาด
หวาดเสียวรุนแรง หากจะนำเสนอ ควรแจ้งเตือนผู้ชมให้ทราบล่วงหน้า โดยเฉพาะผู้สูงอายุ
เด็ก สตรี (หากเสี่ยงนำเสนอได้ควรพิจารณา) และการเปิดเผยภาพจากกล้องวงจรปิด
ผู้ต้องสงสัยจะต้องได้รับอนุญาตและยืนยันจากเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรงเท่านั้น และไม่คว
นำเอาภาพผู้ต้องสงสัยก่อเหตุมานำเสนอโดยที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
รับผิดชอบ โดยเฉพาะภาพถ่ายจากบัตรประชาชน พาสปอร์ต และข้อมูลอัตลักษณ์
ส่วนตัวอื่นๆ ของผู้ต้องสงสัย มานำเสนอในรายงานข่าว

ในกรณีที่เห็นภาพจากกล้องวงจรปิด กล้องถ่ายภาพจากระยะไกล หรือ ภาพที่
ไม่ชัดเจน สามารถนำเสนอได้ และควรบอกวันเวลาที่ได้มาของภาพ จากกล้องของ
หน่วยงานใดองค์กรใด แก่ผู้ชมให้ชัดเจน

(๙) ไม่ควรนำเอาแถลงการณ์ของกลุ่มผู้ก่อการร้ายมาอ่าน นำเสนอ พุดผ่าน
รายงานข่าวโดยเด็ดขาดเพราะเป็นเจตนากดดันทางการเมืองต่อรัฐบาลและเป็นผลประโยชน์
ที่กลุ่มก่อความไม่สงบต้องการ และอาจชวนสร้างความกดดัน แดกแยกทางสังคมให้เกิดขึ้น

(๑๐) รมต.ระวังการวิเคราะหฺเหตุการณโดยนักวิชาการ นักการเมือง นักการทูต และการนำเสนอความเห็นที่สุ่มเสี่ยงต่อการขยายความรุนแรง ความขัดแย้ง หรือ การประณามที่ก่อให้เกิดความเกลียดแค้น

(๑๑) ในกรณีที้องคฺรสื่อได้รับเทป หรือ ข้อความที่กลุ่มก่อการร้ายต้องการ ให้เผยแพร่ ไม่ควรรับนำเสนอออกอากาศทันทีเนื่องจากอาจผิดกฎหมายข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้อง ควรปรึกษาหารือไปยังเจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านความมั่นคง โดยตรงเสียก่อน

(๑๒) การใช้คำเรียกผู้ก่อเหตุ ควรใช้คำที่ทางการกำหนดให้เรียกเท่านั้น ไม่ควร เรียกกลุ่มผู้ก่อเหตุว่า กลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือชื่อของกลุ่ม ขบวนการก่อการร้ายเอง โดยไม่ปรึกษาหน่วยงานรัฐเสียก่อน ควรใช้คำกลางๆ ในการรายงานข่าว เช่น คำว่า คนร้าย กลุ่มผู้ก่อเหตุ มือปืน มือระเบิด เป็นต้น

(๑๓) กรณีที่ผู้ก่อเหตุการณ์ ผู้ก่อการร้าย ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแพร่กระจาย ภาพเหตุการณ์ความรุนแรง การโจมตี การสังหาร และประชาชนได้เห็นทราบเผยแพร่ไป ในวงกว้างกันแล้วนั้น สื่อไม่ควรนำเอามาขยายผลหรือเผยแพร่ซ้ำ เนื่องจากจะเข้าสมเจตนา ของผู้ก่อการร้ายที่ต้องการให้สื่อนำเอาไปรายงาน หากสื่อพบคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาดังกล่าว ตั้งแต่ช่วงแรกในขณะทีสาธารณชนยังไม่ได้รับรู้รับทราบเผยแพร่วงกว้างนัก สื่อควรแจ้ง ไปยังเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานความมั่นคงโดยตรงทันที

(๑๔) ไม่ควรเผยแพร่ข้อมูลด้านยุทธวิธีของเจ้าหน้าที่รัฐ ในการเข้าปะทะ ต่อสู้ปราบปราม ผ่านรายงานข่าว เพราะจะเป็นการทำให้เจ้าหน้าที่มีความเสี่ยงมากขึ้น ควรตระหนักในผลกระทบด้านลบของการรายงานข่าวในมุมที่ว่าผู้ก่อการร้ายก็อาจ กำลังดูรายงานข่าวจากสื่ออยู่เช่นเดียวกัน รมต.ระวังการนำเสนอข้อมูลแผนปฏิบัติการ เข้าปะทะ จับกุมของเจ้าหน้าที่ในสื่อสังคมออนไลน์ หรือ การแจ้งข่าวสารผ่านวิทยุสื่อสาร

(๑๕) ไม่ควรใช้อุปกรณ์กล้องจิ๋ว หรือกล้องบังคับทางไกล โดรน เครื่องบันทึก ภาพใดๆ เข้าสู่พื้นที่เหตุวินาศกรรมหรือก่อการร้าย อันอาจเป็นการกีดขวางการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่

*****

ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว ในภาวะวิกฤต

สื่อมวลชนไทยผ่านการทำงานในภาวะวิกฤตมาหลากหลายสถานการณ์ ทุกครั้งที่มีภัยพิบัติ อุบัติภัย ภัยสุขภาพ หรือสถานการณ์ความขัดแย้งเกิดขึ้น พวกเขาเป็นแถวหน้าที่ยืนหยัดเพื่อเตือนภัย รายงานเหตุการณ์ และประสานสังคมให้ก้าวผ่านวิกฤตไปพร้อมกันเสมอมา แม้ว่าในหลายครั้ง การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะถูกตั้งคำถามถึงจริยธรรมวิชาชีพและบทบาทการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่น รวมถึงการแข่งขันที่อาจส่งผลกระทบต่อจรรยาบรรณ ซึ่งการถอดบทเรียนการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในกรณีถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนหลายเวทีในช่วงหลังวิกฤตการณ์ผ่านพ้นไปแล้วได้ชี้ให้เห็นแง่มุมของการทำงานของสื่อมวลชนที่สุ่มเสี่ยง อาทิ การรายงานข่าวอย่างรวดเร็วแต่ผิดพลาด การกระจายข่าวลือและข่าวปลอม (Fake News) การเป็นภาระหรือกีดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ระหว่างการช่วยเหลือผู้ประสบภัย การละเมิดสิทธิเด็ก ตลอดจนการกระทำผิดกฎหมายอื่นๆ

บทเรียนจากถ้ำหลวง ไม่ใช่เพียงเหตุการณ์เดียวที่สะท้อนบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนภายใต้หลัก “จริยธรรมแห่งวิชาชีพ” ซึ่งโดยนิยาม คือ หลักเกณฑ์หรือกฎที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินว่าการกระทำใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม ควรปฏิบัติและการกระทำใดเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยจริยธรรมแห่งวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานข่าวและองค์กรสื่อมวลชนในภาพใหญ่คือการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำหน้าที่นำเสนอข่าวสารอย่างมีเสรีภาพบนความรับผิดชอบ คำนึงถึงความถูกต้องและข้อเท็จจริง ประโยชน์สาธารณะ ความสมดุลและเป็นธรรม การเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การปกปิดและเคารพแหล่งข่าว ความรับผิดชอบในการแก้ข่าว การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น การละเว้นอามิสสินจ้างและประโยชน์ทับซ้อน การได้มาซึ่งข้อมูลโดยไม่ละเมิด โฆษณาที่ไม่แอบแฝงและงมงาย ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรีในวิชาชีพ

บทความทั้ง ๑๒ ชิ้นนี้ คือประสบการณ์และบทเรียนของ ๑ นักวิชาการ และ ๑๑ นักวิชาชีพสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ใน ๑๐ สถานการณ์ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยท่ามกลางความท้าทายในการคงไว้ซึ่งจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน และการนำพาสังคมก้าวพ้นภาวะวิกฤตไปพร้อมกัน

ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว
ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

คุณค่าของสื่อในสถานการณ์วิกฤตถ้าหลวง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ และประธานหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วิกฤตถ้าหลวงกับความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ของสื่อ

สถาบันสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมต้องเผชิญกับปัญหาฉุกเฉินที่เป็นวาระแห่งชาติจนทำให้สภาวะปกติสุขของสังคมต้องถูกทำลายลงไปที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์” หรือ “ภัยพิบัติ” (Crisis or Disaster) วิกฤตการณ์เหล่านี้มีลักษณะของการคุกคามอย่างรุนแรงและทันทีทันใดต่อชีวิตและทรัพย์สินหรือความสงบสุขในชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคม รวมถึงผลจากการเกิดขึ้นของวิกฤตการณ์ลักษณะนี้มักจะนำไปสู่ความสูญเสียถึงขั้นเป็นโศกนาฏกรรมทางสังคมที่มีทั้งผู้บาดเจ็บ

ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้เสียชีวิต ตลอดจนถึงทรัพย์สินจำนวนมาก โดยวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นหลายกรณีมีความซับซ้อนจนยากที่จะวิเคราะห์วินิจฉัยเพื่อทำความเข้าใจ และค้นหาสาเหตุที่แท้จริง รวมถึงยากที่จะหาหนทางจัดการคลี่คลายปัญหาได้อย่างรวดเร็ว การประสพภัยติดอยู่ในถ้ำหลวง พื้นที่วนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน อ.แม่สาย จ.เชียงราย ของทีมนักฟุตบอล “หมูป่าอะคาเดมีแม่สาย” ๑๓ ชีวิตตั้งแต่วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ รวมเวลาราว ๑๘ วันที่เป็นช่วงเวลาความเป็นความตายของผู้ประสพภัย ถือเป็นสถานการณ์ที่เข้าข่ายคุณลักษณะของวิกฤตการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ แม้สถานการณ์ถ้ำหลวงจะไม่มีองค์ประกอบของวิกฤตการณ์จนถึงขั้นผลกระทบที่กว้างขวางรุนแรงต่อคนจำนวนมาก รวมถึงไม่เกิดโศกนาฏกรรมที่มีผู้เสียชีวิตหมู่ แต่ลักษณะของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็เข้าข่ายคุณลักษณะของวิกฤตการณ์เนื่องจากการประสพภัยติดอยู่ในถ้ำเพราะมีฝนตกหนักและไหลเอ่อเข้าท่วมตามเส้นทางภายในถ้ำอย่างฉับพลัน จนทำให้ทีมนักฟุตบอลไม่สามารถถลันออกมาได้และเกิดการร่วมมือกันทุกภาคส่วนเพื่อติดตามค้นหาและกู้ชีพของผู้ประสพภัยกลุ่มนี้

การปฏิบัติการช่วยชีวิตทีมหมูป่าในแต่ละวันถูกนำเสนอต่อสาธารณชนในรูปแบบต่างๆ แทบจะนาทีต่อนาทีผ่านสื่อมวลชนและสื่อสังคมต่างๆ (Social Media) ด้วยความที่วิกฤตลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยครั้งในสังคมไทยและเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชีวิตเด็ก ทำให้ปฏิบัติการครั้งนี้อยู่ในความสนใจของสังคมไทยและสังคมโลก กลายเป็นสถานการณ์ที่ถูกจับตาและเอาใจช่วยโดยมีบุคคลและหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมอาสาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนราย

ท่ามกลางการเกิดขึ้นและดำเนินไปของวิกฤตการณ์ “ข่าว” คือ สารสนเทศที่สาธารณชนต้องการมากที่สุด เป็นข้อสรุปทั้งจากงานวิจัยและเชิงประจักษ์ว่า ในช่วงเวลาเช่นนี้ สังคมต่างมุ่งพึ่งพาข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อต้องการคำอธิบายต่อสิ่งที่กำลังเผชิญอยู่ ทั้งนี้เพราะความเชื่อถือดั้งเดิมที่ว่าสื่อมวลชนเป็นสถาบันเดียวที่มีความพร้อมจะรวบรวมข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทั้งความพร้อมด้านทรัพยากร อันได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ฯลฯ รวมถึงความสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้โดยตรง สื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางสำคัญในการลำเลียงข่าวสารสู่สังคมในสถานการณ์วิกฤต เป็นตัวกลางสำคัญในการสร้าง

การรับรู้ความเสี่ยงและช่วยเพิ่มความตระหนักในภัยพิบัติแก่ประชาชนรวมถึงทำให้ประชาชนทราบถึงมาตรการของรัฐบาลที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับวิกฤตการณ์ถ้าหลวงในครั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ไม่ได้เป็นแหล่งสารสนเทศหลักในการกระจายข่าวสารเพียงผู้เดียว ความเป็นยุคดิจิทัลทำให้ประชาชนทั้งคนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ อาสาสมัครกู้ภัย สื่อบุคคลจากเพจเฟซบุ๊ก และสื่อสังคมอื่นๆ ฯลฯ กลายเป็นสื่อมวลชนสมัครเล่นได้ง่ายดาย ช่วงเวลาดังกล่าวจึงทำให้เกิดภาวะข่าวสารท่วมท้นในสังคม ที่มีทั้งข้อเท็จจริง ความคิดเห็น การสันนิษฐาน การแตกประเด็นไปเชื่อมโยงเรื่องราวอื่นๆ ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง ตลอดไปจนถึงข่าวเท็จ ข่าวลือ และข่าวปลอม

การสื่อข่าววิกฤตถ้าหลวง: หน้าที่และผลกระทบ

จากการประมวลข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอในช่วงเวลาที่สถานการณ์ถ้าหลวงเกิดขึ้น ดำเนินอยู่และคลี่คลายนั้น สะท้อนให้เห็นแง่มุมที่สำคัญในการปฏิบัติงานข่าวของวิชาชีพสื่อมวลชนได้หลายมิติ สิ่งที่เห็นได้ชัดในการปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพสื่อพบว่า หลังจากสถานการณ์ผ่านไปได้สักระยะหนึ่งแล้ว สื่อมวลชนส่วนใหญ่สามารถที่จะปรับความคิดและกระบวนการทำงานกับสถานการณ์วิกฤตได้ดีขึ้น เห็นได้ชัดเจนในความทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่และระดมทรัพยากรต่างๆ เข้ามาช่วยในการรายงานข่าวเพื่อให้ความครอบคลุมประเด็นและพื้นที่ ประเด็นข่าวมีหลายแง่มุมและลึกซึ้งมากขึ้น มีเทคนิคการนำเสนอที่ผ่านรูปแบบต่างๆ เพื่ออธิบายข้อมูลเฉพาะด้าน ตลอดจนมีบทบาทในการช่วยประสานความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของภารกิจ

ในอีกด้านหนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนก็นำไปสู่ปัญหาจากการสื่อข่าวและผลกระทบต่อวิกฤตการณ์และผู้เกี่ยวข้องหลายด้าน ประการแรกคือ ปัญหาในกระบวนการสื่อข่าวที่พบว่าด้วยความที่เป็นภาวะฉุกเฉิน ทำให้กระบวนการข่าวไม่เป็นไปตามขั้นตอนปกติทั้งด้านการกำหนดประเด็นที่พบว่า มีสื่อมวลชนจำนวนมากทำข่าวตามสถานการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่ ขาดการสร้างสรรค์หางมุ่มต่างๆ มานำเสนอให้ครอบคลุมสิ่งนี้นำไปสู่การเลือกแหล่งข่าวที่ซ้ำๆ กันโดยพบว่ามีการผูกขาดกับแหล่งข้อมูลเพียง

ไม่กี่แหล่งและแหล่งข่าวเหล่านั้นอาจไม่ได้มีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลทุกประเภทเสมอไป ทั้งนี้ข้อมูลในวิกฤตการณ์หนึ่งๆ จะมีองค์ประกอบของข้อมูลอยู่ ๓ ประเภทคือ ๑) ข้อเท็จจริง ๒) ความรู้สึกหรือความคิดเห็น และ ๓) การวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งข้อมูลแต่ละประเภทจะแสวงหาได้จากแหล่งข่าวที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติแตกต่างกัน ซึ่งในกรณีถ้าแหล่งนี้สื่อมวลชนจำนวนมากยังขาดความละเอียดอ่อนในการตั้งคำถามที่เหมาะสมกับแหล่งข่าวแต่ละประเภท บทพร่องด้านจรรยาบรรณในการตั้งคำถามกับแหล่งข่าว รวมทั้งขาดการทบทวนถึงคำตอบที่ได้รับจากแหล่งข่าว ผลของการสื่อข่าวจึงพบกระแสการวิพากษ์วิจารณ์ในแง่จรรยาบรรณสื่อต่อคนกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ด้วยความเป็นภาวะฉุกเฉินทำให้พบว่า การสื่อข่าวในกรณีถ้าหลงมุ่งเน้นคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบของข่าวด้าน “ความรวดเร็ว” ตามความต้องการของผู้บริโภคบางส่วนและตามวิถีปฏิบัติในวิชาชีพสื่อ ซึ่งในภาวะวิกฤตเช่นนี้ผู้รักษาช่องทางข่าวสาร (Gatekeeper) มักจะถูกขจัดออกไป ข่าวสารที่จะถูกเสนอมักจะไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง รวมถึงไม่มีการเรียงลำดับความสำคัญของข่าว ข้อมูลเกือบทั้งหมดจะผ่านเข้าสู่ประตูข่าวสารไม่ว่าจะถูกตรวจสอบหรือไม่ก็ตามโดยไม่พิจารณาถึงผลกระทบจากการนำเสนอ เช่น ความถูกต้องของข้อเท็จจริง ผลกระทบต่อสถานการณ์และผู้เป็นข่าว ฯลฯ ในช่วงเวลาของการกักยัดดังกล่าวจึงมีข้อมูลที่เผยแพร่สู่สังคมในลักษณะข่าวตามสถานการณ์คือ เต็มไปด้วยการคาดคะเนและความคิดเห็นของผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง การทำงานของสื่อมวลชนเช่นนี้ส่งผลให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน (Misinformation) ข่าวลือ (Rumor) และข่าวลวงที่ถูกปล่อยออกมาให้เข้าใจผิด (Disinformation) ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนโดยไม่มีกรกลั่นกรอง รวมถึงประเด็นต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ก็ถูกนำมาสานต่อโดยสื่อมวลชนโดยขาดการตรวจสอบที่มา

นอกจากนั้นยังพบว่า ด้วยความสะดวกรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้นักข่าวจำนวนมากไม่น้อยใช้การถ่ายทอดสดหรือไลฟ์ (Live) สถานการณ์ต่างๆ จากพื้นที่หน้าบริเวณถ้าหรือจุดต่างๆ ทั้งที่ได้รับอนุญาตและไม่ได้รับอนุญาตจากศูนย์อำนวยการค้นหาผู้สูญหายฯ ผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการปฏิบัติงานข่าวที่เน้นเพียงความสดใหม่รวดเร็วโดยอาจใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมทำให้เกิดผลกระทบเชิงตำหนิในหลายด้าน ทั้งการเป็นอุปสรรคต่อทีมปฏิบัติการกู้ภัย การละเมิดสิทธิเด็กและครอบครัวของผู้สูญหาย การละเมิด

การทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยเฉพาะกิจต่างๆ ฯลฯ สื่อมวลชนจึงต้องพึงตระหนักว่า “ความเร็วและความถูกต้องของข่าวสารเป็นสำนึกของสื่อมวลชนมืออาชีพ”

แง่มุมสำคัญอีกประการหนึ่งที่พบว่ามี การเสนอเป็นข่าวจำนวนมากคือ การเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์หรือมีลักษณะของละคร (Dramatic Event) เช่น การเสนอข่าวที่มุ่งเน้นความเป็นวีรบุรุษ ความขัดแย้ง ฯลฯ และเน้นการเสนอข่าวในด้านความลึกลับมีเรื่องน่า (Suspense) ได้แก่ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และตำนาน ไสยศาสตร์ พิธีกรรมทรงเจ้า เสี่ยงทางการค้ายาเสพติด ฯลฯ ข้อดีที่อาจเกิดขึ้นต่อการเสนอข่าวที่มุ่งเน้นแก่นเรื่องเช่นนี้คือ อาจช่วยเพิ่มกำลังใจแก่ครอบครัวได้ เกิดความรู้สึกเห็นใจการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กำลังปฏิบัติหน้าที่กู้ชีพ รวมถึงเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่สังคมในภาวะการณ์เช่นนี้ แต่ผลกระทบของการสื่อข่าวเหล่านี้คือ ผู้บริโภคข่าวที่ถูกเบี่ยงเบนความสนใจไปจากสาระสำคัญที่ควรจะต้องรับรู้ การต่อยอดความเชื่อในมายาคติของสังคมบางด้าน และผลกระทบต่อจิตใจของครอบครัวผู้ประสบภัย

ในภาวะภัยพิบัติต่างๆ นั้นสังคมเต็มไปด้วยความสับสน ความวิตกกังวล ความหวาดระแวง ความเศร้าใจ ฯลฯ ของผู้ที่เกี่ยวข้องมากน้อยต่างกันไป ดังนั้น สื่อมวลชนอาจสร้างความจริงใจได้จากข้อเท็จจริงที่มีความเร้าอารมณ์ด้วยตัวเองอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องเบี่ยงเบนความสนใจไปสู่เรื่องราวที่ไม่ได้ช่วยคลี่คลายสถานการณ์ เพราะผลการวิจัยที่ศึกษาความคิดของประชาชนในภาวะเช่นนี้พบข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า ในภาวะวิกฤตนั้นเพียงแค่การรายงานข่าวของสื่อมวลชนก็สามารถทำให้ประชาชนรู้สึกลดความกังวลได้แล้ว เพราะข่าวสารช่วยให้สังคมเข้าใจถึงสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่จึงทำให้อยู่ในความสงบได้ และช่วยสร้างความมั่นใจในการหลุดพ้นจากวิกฤตแก่ผู้คนในสังคม

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

Do	Don't
<p>๑. ในเขตพื้นที่ที่เกิดสถานการณ์ ผู้สื่อข่าวต้องให้ความสำคัญกับการรายงานข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นโฆษกหรือผู้ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการ</p>	<p>๑. ไม่มุ่งปฏิบัติหน้าที่ผู้สื่อข่าวจนกีดขวางเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานกู้ภัยของเจ้าหน้าที่</p>
<p>๒. ควรแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต้นตอ (Primary Source) โดยครอบคลุมแหล่งข่าวที่มีหน้าที่และมีบทบาทสำคัญ</p>	<p>๒. ไม่ละเมิดกติกาของพื้นที่หรือข้อกำหนดของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การเข้าไปในพื้นที่ควบคุมหรือการใช้โดรนในพื้นที่ต้องห้ามต่างๆ</p>
<p>๓. ตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ และให้ความสำคัญกับคุณค่าข่าวด้านความถูกต้องมากกว่าเพียงพอกับความรวดเร็ว</p>	<p>๓. ไม่เสนอข่าวที่ขาดการยืนยันต้นตอของแหล่งข่าวหรือขาดการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล</p>
<p>๔. คัดกรองคำถามและเลือกจังหวะในการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม พึงระวังอย่างยิ่งกับแหล่งข่าวที่เป็นครอบครัวหรือคนใกล้ชิดของผู้ประสบภัย</p>	<p>๔. ไม่ตั้งคำถามในประเด็นที่อ่อนไหวและไม่สร้างสรรค์ เช่น คำถามเชิงลบ คำถามเกี่ยวกับไสยศาสตร์ คำถามที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ฯลฯ</p>
<p>๕. ให้ความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น การไม่ละเมิดความลับ/การปกปิดหน้าตาของเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติภารกิจในทางลับ</p>	<p>๕. ระวังการละเมิดสิทธิเด็กและครอบครัวหรือคนใกล้ชิด ทั้งการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว การตั้งคำถาม ฯลฯ</p>
<p>๖. นำเสนอเหตุการณ์ในมิติที่ครบถ้วนและครอบคลุมข้อมูลที่สำคัญจำเป็น ผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ช่วยเสริมความเข้าใจ เช่น แผนภาพ อินโฟกราฟิก ฯลฯ</p>	<p>๖. ไม่ใช้วิธีการหาข้อมูลข่าวที่ผิดจรรยาบรรณวิชาชีพและผิดกฎหมาย เช่น การดักฟัง การลักลอบแอบถ่าย ฯลฯ</p>

Do	Don't
๗. ตรวจสอบและแก้ข่าวในกรณีมีข่าวเท็จ ข่าวปลอมหรือข่าวลือ โดยต้องช่วยระงับข่าวลือที่จะกระจายไปสู่สังคม	๗. ไม่นำประเด็นข่าวลือ ข่าวเท็จหรือข่าวปลอมจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ มาต่อยอดในสื่อมวลชนกระแสหลัก จนอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดของประชาชน
๘. เป็นสื่อกลางในการประสานความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือ ร่วมระดมปัจจัยต่างๆ ในการกู้ภัย	
๙. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนที่เหมาะสมแก่ประชาชนผู้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงพื้นที่เกิดวิกฤต	

บทสรุป: การปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์วิกฤต

“เนื้อหาข่าวของสื่อมวลชนมีบทบาทในการชี้้นำหรือการทำให้วิกฤตการณ์คลี่คลายหรือรุนแรงยิ่งขึ้นได้ไม่ว่าจะมีเจตนาหรือไม่ก็ตาม เพราะข่าวสารเหล่านั้นผ่านการตกแต่งเลือกแง่มุมนำเสนอมาแล้วไม่มากนัก” ดังนั้น การสื่อข่าวในประเด็นที่ “วิกฤต” จึงต้องมีความละเอียดอ่อนในการสื่อสารเป็นพิเศษ เพราะเป็นภาวะที่สังคมมีความอ่อนไหวสูง การสื่อข่าวในภาวะวิกฤตจึงควรเป็นไปเพื่อทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงและอธิบายต่อเหตุวิกฤตที่เกิดขึ้น ช่วยในการวิเคราะห์และตีความว่าวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อใครอย่างไรบ้าง รวมทั้งทำหน้าที่การเสนอแนะแนวทางที่สังคมควรจะปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

ขณะเดียวกัน สิ่งที่สื่อมวลชนต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการสื่อข่าวท่ามกลางภาวะวิกฤตคือ ผลกระทบของข่าวต่อการรับรู้ของสังคม หมายความว่า ข่าวสารที่ประกอบไปด้วยความจริงที่เกิดขึ้นอย่างถูกถ้วนทุกแง่มุมและนำเสนออย่างทันสถานการณ์ ต้องสามารถทำให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของสถานการณ์ที่กำลังประสบอยู่ ขณะเดียวกันข่าวสารนั้นต้องไม่สร้างความตื่นตระหนก (Panic) แก่สังคม

อันจะทำให้ยากต่อการควบคุม รวมทั้งข่าวยังต้องมีบทบาททำให้สังคมเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมมือกันหาทางคลี่คลาย สุดท้ายสื่อมวลชนต้องทำหน้าที่สังเคราะห์ภาพใหญ่ของวิกฤตการณ์ให้สังคมได้เรียนรู้และเก็บจำเพื่อเป็นประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์กับสังคมในอนาคตต่อไป

จากการถอดบทเรียนสถานการณ์วิกฤตถ้ำหลวง โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสริมศิริ นิลดำ จะเห็นได้ว่า การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตนั้นจำเป็นจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมในวิชาชีพหลายประการ โดยหัวใจสำคัญคือจริยธรรมด้านการรายงานข่าว ด้วยข้อเท็จจริงที่ถูกต้องด้วยการใช้ทักษะการแสวงหาข่าวสารจากแหล่งต้นตอ พร้อมทั้งตรวจทานข้อมูลก่อนเผยแพร่ ที่สำคัญคือการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ การคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การได้มาซึ่งข้อมูลโดยไม่ละเมิดและการเคารพแหล่งข่าวไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถามและการนำเสนอข่าว

๑๘ วันวิกฤต ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง

ภัทรพร ตีนงาม

ผู้สื่อข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส

ภาพรวมสถานการณ์เยาวชน ๑๓ คน ติดในถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

หนึ่ง โค้ชและนักฟุตบอลเยาวชนท้องถิ่นทีม “หมูป่าอะคาเดมี” ๑๓ คน (เยาวชน ๑๒ คนและโค้ชอายุ ๒๕ ปี ๑ คน) เข้าไปเที่ยวในถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน อ.แม่สาย จ.เชียงราย แต่เกิดน้ำท่วมถ้ำกะทันหันทำให้ออกมาไม่ได้ ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน เป็นถ้ำขนาดใหญ่ โพรงถ้ำยาวหลายกิโลเมตรแยกออกไปหลายทิศทาง คดเคี้ยว ลาดชันสูงต่ำ สลับกัน เต็มไปด้วยซอกหลืบสลับซับซ้อน บางช่วงแคบจนแทบเล็ดลอดผ่านไปไม่ได้ มีถ้ำมืด อากาศเบาบาง ในถ้ำมีน้ำท่วมขัง บางช่วงมีน้ำจืดเพดานถ้ำ เข้าออกได้ทางเดียว

ไม่เคยได้รับการสำรวจอย่างครบถ้วนจริงจัง จึงไม่มีข้อมูลทางกายภาพที่ชัดเจน ไม่รู้ว่า ทั้ง ๑๓ คนติดตัวยู่ตรงจุดใด ปลอดภัยหรือไม่ อย่างไรและคำว่าถ้ำย่อมประกอบอยู่คู่กับภูเขา ดังนั้นลักษณะทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกถ้ำ จึงยากลำบากต่อการเข้าไปค้นหาและช่วยเหลือกรณีนี้เป็นสถานการณ์วิกฤตจากภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะ ซึ่งการกู้ภัยยากลำบากอย่างยิ่ง (จำเป็นต้องใช้หนักกู้ภัยและวิธีกู้ภัยที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะเช่นเดียวกัน)

สอง กรณีนี้เป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติเฉพาะพื้นที่และส่งผลกระทบเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่เป็นภัยพิบัติที่ยังไม่หยุดนิ่ง เพราะยังไม่พบตัวผู้ประสบภัย และแม้พบตัวแล้ว ก็ยังไม่สามารถ ช่วยเหลือนำตัวออกจากถ้ำได้ทันที ไม่เพียงเท่านั้นสถานการณ์ยังทวีความร้ายแรง เพราะน้ำในถ้ำเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากเป็นถ้ำคูณิน มีฝนตกสม่ำเสมอทั้งบริเวณถ้ำที่เกิดเหตุ บริเวณพื้นที่ใกล้เคียง และบริเวณพื้นที่ต่อเนื่อง

สาม เนื่องจากเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะ ซึ่งการกู้ภัยยากลำบากอย่างยิ่ง บวกกับภัยพิบัติยังไม่นิ่ง แต่กลับร้ายแรงขึ้นตลอดเวลา จึงทำให้การกู้ภัยครั้งนี้กลายเป็นภารกิจระดับโลก นอกจากนักกู้ภัยชาวไทยยังมีนักกู้ภัยจากหลากหลายองค์กรจากทั่วโลกหลังไหลอาบสามารถร่วมภารกิจนี้หลายพันคน หรืออาจนับหมื่นคน ในบรรดานักกู้ภัย จากต่างประเทศ ในจำนวนนี้มีนักดำน้ำกู้ภัยในถ้ำที่มีความเชี่ยวชาญระดับต้นๆของโลกรวมอยู่ด้วยหลายคน โดยทางการไทยขอความช่วยเหลือไปโดยตรง นอกจากนั้นยังมีอาสาสมัครสนับสนุนผู้ปฏิบัติภารกิจกู้ภัยอีกหลายร้อยคน เช่น ผู้ไปตั้งครัวเลี้ยงอาหาร ผู้อาสาซักเสื้อผ้าให้ผู้ปฏิบัติภารกิจกู้ภัย เป็นต้น

สี่ เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะ ซึ่งการกู้ภัยยากลำบากอย่างยิ่ง บวกกับภัยพิบัติยังไม่นิ่ง แต่กลับร้ายแรงขึ้นตลอดเวลา บรรดาสื่อมวลชนทุกแขนงเกือบสองพันคน จึงหลั่งไหลมาเกาะติดและรายงานสถานการณ์ ในจำนวนนี้เป็นสื่อมวลชนจากต่างประเทศเกือบหนึ่งในสาม

ห้า ภูมิทัศน์สื่อยุคปัจจุบัน อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การเผยแพร่ข่าวเหตุการณ์นี้ (รวมถึงเหตุการณ์อื่น) ไม่ได้มีต้นทางจากเฉพาะสื่อมวลชนที่เกาะติดอยู่ในพื้นที่เหตุการณ์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงทุกคน ทั้งเจ้าหน้าที่ราชการ อาสาสมัครกู้ภัย อาสาสมัครสนับสนุนด้านต่างๆ ตลอดจนผู้คนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ และไม่เพียงเฉพาะผู้เกาะติดอยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น ผู้ห่างไกลเหตุการณ์แต่อยู่ใกล้เคย์บอร์ด ล้วนมีศักยภาพ

เผยแพร่ข่าวเหตุการณ์อย่างเท่าเทียมกัน ข่าวเหตุการณ์นี้จึงท่วมท้นโซเชียลมีเดีย ผสมปนเปกันทั้งข่าวจากสื่อมวลชนอาชีพ สื่อมวลชนเฉพาะกิจ สื่อมวลชนสมัครเล่น ผสมปนเปกันทั้งข่าวจากคนอยู่ในเหตุการณ์ และคนห่างเหตุการณ์แต่ใกล้ชิดบอร์ด ผสมปนเปกันทั้งข่าวจริง ข่าวเดา ข่าวเต้า คลุกเคล้ากันทั้งกากและแก่น

หก เพราะธรรมชาติมนุษย์มีความสนใจเรื่องราวของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในกรณีเพื่อนมนุษย์ประสบภัย ก็ห่วงใย สงสาร เอาใจช่วยให้พ้นภัยโดยสวัสดิ์ รวมทั้ง เหตุการณ์นี้เป็นภัยพิบัติที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะ และภัยพิบัติยังไม่นิ่ง แต่กลับ ร้ายแรงขึ้นตลอดเวลา จึงกระตุ้นให้ลุ่มให้ติดตามอย่างใกล้ชิด บวกกับโลกแห่ง ยุคการสื่อสารวาร์ปไวไร้พรมแดน และมีสื่อมวลชนจากทั่วโลกมาเกาะติดรายงานข่าว อย่างใกล้ชิด จึงทำให้เหตุการณ์นี้ได้รับความสนใจจากชาวโลกอย่างสูง

เจ็ด การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้ง ๑๓ คนเป็นไปด้วยความยากลำบาก อย่างยิ่ง แต่เหตุการณ์จบลงด้วยความสำเร็จ สามารถค้นพบทั้ง ๑๓ คน และช่วยเหลือ ออกมาได้ปลอดภัยทุกคน ใช้เวลารวม ๑๘ วัน (วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑- ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑) โดย นายริชาร์ด สแตนตัน และนายจอห์น โวลันเธน ผู้เชี่ยวชาญการดำน้ำ กู้ภัยในถ้ำ จากอังกฤษ เป็นผู้ค้นพบทั้ง ๑๓ คน ติดอยู่ในถ้ำบริเวณ “พัทธา บีช” ซึ่งห่างจากปากถ้ำประมาณ ๒,๗๐๐ เมตรและผู้เชี่ยวชาญการดำน้ำกู้ภัยในถ้ำ จากอังกฤษ และออสเตรเลียช่วยกันนำทั้ง ๑๓ คนดำน้ำออกจากถ้ำนายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ในฐานะผู้บัญชาการเหตุการณ์ ได้รับความชื่นชม จากสาธารณชนอย่างท่วมท้นว่าปฏิบัติหน้าที่ได้ยอดเยี่ยม หน่วยซีลของกองทัพเรือไทย ได้รับความชื่นชมจากสาธารณชนอย่างท่วมท้นในฐานะแกนหลักของภารกิจกู้ภัยในถ้ำ นาวาตรีสมาน กุนัน หรือ “จ่าแซม” อดีตหน่วยซีล ซึ่งอาสาเข้าร่วมภารกิจนี้กับหน่วยซีล เสียชีวิตภายในถ้ำระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ได้รับการสดุดีเป็น “วีรบุรุษถ้ำหลวง”

แปด เหตุการณ์นี้สื่อมวลชนอาชีพตกเป็นผู้ร้าย สังคมรวมประณามสื่อมวลชน (ซึ่งสื่อมวลชนอาชีพเป็นเป้าใหญ่ที่ชัดเจน) อย่างรุนแรงจนแทบทั่วโลกโซเชียลออนไลน์ ด้วยข้อหาฉกรรจ์ เป็นต้นว่า ละเมิดจรรยาบรรณ ไม่เป็นมืออาชีพ ไม่มีคุณภาพ สร้าง ความรำคาญเกาะกีดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ รายงานข่าวเท็จ เป็นต้น

ความสำคัญของสถานการณ์ต่อวิชาชีพสื่อมวลชน

เหตุการณ์นี้มีความสำคัญในแง่วิชาชีพสื่อมวลชนดังนี้

หนึ่ง โดยพื้นฐานนั้นเหตุการณ์ภัยพิบัติมีองค์ประกอบในการเป็น“ข่าว” อยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความ“สด-ใหม่” และเป็นประโยชน์ต่อสังคม และสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการรายงานเหตุการณ์สู่สังคม

สอง ข่าวภาวะวิกฤตนับเป็น ข่าวร้อน (hot news / breaking news) มีความรวดเร็วฉับพลันทันทีที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ ขณะเดียวกันในภาวะวิกฤตมักเต็มไปด้วยข่าวสารข้อมูลสับสนและสังคมเปราะบางต่อการเกิดความแตกตื่นอลหม่าน ดังนั้นสื่อมวลชนต้องตรวจสอบข่าวให้ถูกต้องครบถ้วนชัดเจนก่อนรายงาน และต้องทำหน้าที่รายงานข่าวจริงลบล้างข่าวเท็จ

สาม ในภาวะวิกฤตนั้นสังคมเฝ้าติดตามสถานการณ์จากสื่อมวลชนด้วยใจจดจ่อ ซึ่งสถานการณ์ที่เป็นจริงอาจคือหน้าไม่ทันใจคนเฝ้าติดตาม จึงอาจเกิดความหมั่นเหม่งที่สื่อมวลชนจะเอาใจคมเฝ้าติดตามสถานการณ์ด้วยการรายงานข่าวจนผิดเพี้ยนหรือข่าวที่เต็มไปด้วยดราม่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ธุรกิจสื่อมวลชนแข่งขันกันร้อนแรง

สี่ ข่าวเหตุการณ์นี้แสดงด้านสว่างของมนุษย์ ซึ่งก้าวข้ามความแตกต่างนานาประการ อาสามาหลอมรวมใจกันกอบกู้สถานการณ์ด้วยความยากลำบากเพื่อให้เพื่อนมนุษย์พ้นภัยจนกระทั่งบางคนต้องสละชีวิต

ห้า ข่าวเหตุการณ์นี้แสดงถึงความมุ่งมั่นของมนุษย์ที่ไม่ยอมสิ้นหวังต่ออุปสรรคและข้อจำกัดใดๆ

หก ข่าวเหตุการณ์นี้แสดงถึงวิถีวิถีปฏิบัติที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะ ซึ่งเป็นความรู้ และมีประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในอนาคต

เจ็ด ข่าวเหตุการณ์นี้แสดงถึงการบริหารจัดการของศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ที่ได้รับภารกิจอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นความรู้ (ทั้งด้านบวกและด้านลบ) และมีประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

แปด ข่าวเหตุการณ์นี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และสำรวจถ้าในไทยอย่างจริงจัง

เก้า ข่าวเหตุการณ์นี้สะท้อนบทเรียนสำหรับการเข้าถ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน

ลิป ชาวเหตุการณ์นี้ช่วยระดมข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญา กำลังคน ทรัพยากร เพื่อการกู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยปริยาย (นอกเหนือจากนั้น สื่อมวลชน บางองค์กร ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพช่วยระดมข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญา กำลังคน ทรัพยากร เพื่อการกู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย)

ลิปเอ็ด ชาวเหตุการณ์นี้ตั้งแต่ต้นจนจบทุกมิติทุกประเด็น เป็นข้อมูล ความรู้ และภูมิปัญญา สืบต่อไป

ลิปสอง เหตุการณ์นี้เป็นบทเรียนครั้งสำคัญของสื่อมวลชนอาชีพ ที่ต้องปฏิบัติตัว เครื่องคิดต่อจริยธรรมและต้องสร้างผลงานให้สังคมยอมรับ

การปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์วิกฤต

การทำข่าวครั้งนี้เป็นลักษณะเผชิญหน้าเหตุการณ์โดยตรง (ซึ่งเป็นงานหลักของ นักข่าวสนาม) และเนื่องจากภัยพิบัติยังไม่นิ่ง แต่กลับร้ายแรงขึ้นตลอดเวลา สถานีโทรทัศน์ ไทยพีบีเอสต้นสังกัดจึงปรับเปลี่ยนผังรายการมาออกอากาศเกาะติดเหตุการณ์นี้ตลอด ต่อเนื่อง นักข่าวสนามต้องรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ออกอากาศสด ทุกชั่วโมงและหรือเมื่อมีประเด็นด่วนระหว่างนั้นซึ่งต้องรายงานข่าวออกอากาศสดทันที นอกจากนั้นต้องทำสื่อบุคคลสำคัญเพื่อออกอากาศเป็นระยะๆ ขณะเดียวกันก็ต้อง สัมภาษณ์แหล่งข่าวออกอากาศยาวเป็นระยะๆ ซึ่งเน้น“ประเด็นเฉพาะทาง” ที่ต้องอธิบาย รายละเอียดจากผู้รับผิดชอบหรือผู้เชี่ยวชาญโดยตรง เช่นเกี่ยวกับภารกิจเปลี่ยนทิศทางน้ำ ไม่ให้ไหลเข้าถ้ำหลวง ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์ออกอากาศสดและบันทึกเทปเพื่อออกอากาศ ภายหลัง ดังนั้นการทำข่าวจึงต้องตระเวนสำรวจพื้นที่ตลอดเวลาและสอบถามผู้เกี่ยวข้อง เป็นระยะๆ รวมทั้งเกาะติดการแถลงข่าวจากศูนย์บัญชาการเหตุการณ์

สำหรับขอบเขตการทำข่าวเพื่อออกอากาศนั้น เกาะเกี่ยวไปกับภารกิจค้นหาผู้ประสบภัยทั้ง ๑๓ คน และช่วยเหลือนำทั้ง ๑๓ คนออกจากถ้ำ รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีสถานการณ์หลักๆ ประกอบด้วย

หนึ่ง ภารกิจค้นหาในถ้ำและการช่วยเหลือนำทั้ง ๑๓ คนออกจากถ้ำ

สอง ภารกิจค้นหาช่องทางอื่นเพื่อเข้าถ้ำ นอกจากทางปากถ้ำ เช่น ซอกหลืบ หลุมโพรง บนภูเขา ที่คาดเดาว่าอาจทะลุเข้าถ้ำได้ รวมถึงการหาทางเจาะภูเขาเพื่อทะลุเข้าถ้ำ

สาม ภารกิจระบายน้ำออกจากถ้ำและเปลี่ยนทิศทางการน้ำไม่ให้ไหลเพิ่มเข้าถ้ำ

สี่ การทำงานของบรรดาอาสาสมัครที่สนับสนุนผู้ปฏิบัติภารกิจกู้ภัย เช่น ผู้ไปตั้งครัวเลี้ยงอาหาร ผู้อาสาซักเสื้อผ้าให้ผู้ปฏิบัติภารกิจกู้ภัย เป็นต้น

ห้า การหลั่งไหลเข้ามาของความช่วยเหลือ ทั้งกำลังคนและวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

หก กิจกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหว การบริหารจัดการ พื้นที่บริเวณถ้ำ ซึ่งมีผู้คนจากทั่วโลก หลากหลายสถานภาพ มารวมตัวกันนับหมื่นคน

เจ็ด กิจกรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหวของชาวบ้านในชุมชนบริเวณนั้นและใกล้เคียง เช่น ชาวนาที่เพิ่งปักดำสละที่นาให้เป็นพื้นที่รับน้ำซึ่งระบายมาจากถ้ำหลวง เป็นต้น

แปด ความเคลื่อนไหวของคนในครอบครัวและคนใกล้ชิด ผู้ประสบภัยทั้ง ๑๓ คน

เก้า การดำเนินการอื่นใดอันมีเป้าหมายให้การกู้ภัยประสบความสำเร็จ เช่น การขนบวงสรวงเจ้าแม่นางนอน ตามความเชื่อและศรัทธาของคนท้องถิ่น เป็นต้น

อุปสรรคในการปฏิบัติงานข่าว

อุปสรรคในการปฏิบัติงานข่าวครั้งนี้มีหลักๆ ๔ ประการ ดังนี้

หนึ่ง หัวใจของเหตุการณ์คือผู้ประสบภัยทั้ง ๑๓ คนติดอยู่ในถ้ำ จึงไม่สามารถเข้าไปทำข่าวเผชิญหน้าหัวใจของเหตุการณ์ได้ และพื้นที่ใกล้หัวใจของเหตุการณ์มากที่สุดคือการปฏิบัติงานของนักกู้ภัยในถ้ำ ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้ที่ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับการกู้ภัยโดยตรงจะเข้าไป ดังนั้นจุดใกล้หัวใจของเหตุการณ์มากที่สุดที่สื่อมวลชนสามารถเข้าไปได้คือบริเวณปากถ้ำ แต่ก็เต็มไปด้วยความโกลาหล เพราะมีทั้งสื่อมวลชน ทั้งนักกู้ภัยและใครต่อใครอีกเนืองแน่น สิ่งที่เห็นคือการเดินเข้าออกและการขนลำเลียงอุปกรณ์ของนักกู้ภัย การสอบถามนักกู้ภัยขณะนั้นย่อมไม่สะดวกไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง และต่อมาก็ได้มีการกันบริเวณปากถ้ำเป็นพื้นที่หวงห้าม สื่อมวลชนจึงต้องถอยห่างออกไปอีกไกล การเกาะติดเหตุการณ์ในถ้ำจึงต้องรอการแถลงจากศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เป็นหลัก

สอง ภูเขาทางนอนเหนือถ้ำหลวงมีพื้นที่ทอดยาวกว้างไกลสภาพเป็นป่าค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งบรรดานักกู้ภัยกำลังค้นหาช่องทางทะลุสู่โพรงถ้ำ ขณะที่นักกู้ภัยอีกส่วนพยายามหาบริเวณ เหมาะสมเพื่อเจาะภูเขาเปิดทางเข้าถ้ำ รวมทั้งบางส่วนกำลังปฏิบัติการเปลี่ยนทิศทางการน้ำไม่ให้ไหลเข้าถ้ำ ซึ่งการปีนภูเขาและการลุยป่าเหมาะสำหรับคนมีทักษะประสบการณ์และสภาพร่างกายสมบูรณ์พร้อมเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูฝน

สาม ฝนตกสม่ำเสมอตามปกติของฤดูฝน เป็นปัญหาอย่างยิ่งต่อการตระเวนสำรวจพื้นที่เพื่อเกาะติดเหตุการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้คนนับหมื่นพากันมาเหยียบย่ำพื้นที่บริเวณนี้จนแทบกลายเป็นทะเลโคลน

สี่ สัญญาณโทรศัพท์ไม่ค่อยราบรื่น ทั้งนี้เพราะเป็นพื้นที่นอกเมืองและมีผู้คนแย่งกันใช้สัญญาณนับหมื่นคน ทำให้การติดต่อกับแหล่งข่าว และประสานกับทีมงานทั้งในพื้นที่และสำนักงานส่วนกลาง ยากลำบาก บางครั้งถึงขั้นไม่ทันเหตุการณ์

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

DO	DON'T
<p>๑. ต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมสื่อมวลชนทุกด้านอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเคารพสิทธิเด็ก ผู้ป่วย ผู้ประสบภัย</p>	<p>๑. ไม่ทำตัวเสี่ยงภัยจนจะกลายเป็นผู้ประสบภัยเสียเอง ซึ่งจะซ้ำเติมสถานการณ์</p>
<p>๒. ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ศรัทธา ของผู้คนอันหลากหลาย</p>	<p>๒. ไม่กระทำการใดๆ อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติภารกิจของเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะการกีดขวาง การสัมภาษณ์ซักถามในช่วงเวลาโกลาหล เป็นต้น</p>
<p>๓. ต้องมีเป้าหมายให้เกิดการระดมข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญา กำลังคน ทรัพยากร เพื่อการกู้ภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัย</p>	<p>๓. ในการรายงานข่าวต้องไม่ทำตัวเป็นนักแสดง เพราะจะเบี่ยงเบนความสนใจจากสาระสำคัญของข่าวและหรือผู้รับข่าวอาจแปลความหมายข่าวผิดเพี้ยน</p>
<p>๔. ต้องมีเป้าหมาย รายงานข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญา ให้สาธารณะเห็นลักษณะภัย ความร้ายแรงของภัย วิธีการกู้ภัย เพื่อให้เกิดความตระหนัก และเห็นวิธีการ เพื่อป้องกันและรับมือภัยในอนาคต ในพื้นที่ใดๆก็ตาม</p>	<p>๔. ไม่รอคอยข่าวแจกข่าวแฉลงจากเจ้าหน้าที่เพียงแหล่งเดียว</p>
<p>๕. สถานการณ์ภัยพิบัติ เพราะบางต่อการเกิดความตื่นตระหนกสับสนอลหม่าน ดังนั้นจึงต้องยึดหลัก “ความถูกต้อง สำคัญกว่าความเร็ว” อย่างยิ่งยวด</p>	<p>๕. ไม่รายงานข่าวผสมความเห็นเลื่อนลอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคาดเดาเหตุการณ์ ไม่ว่าจะด้านบวกหรือด้านลบ</p>
<p>๖. ต้องมุ่งหาข่าวและรายงานข่าวภาพรวมของเหตุการณ์ โดยถือว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่นับเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวม</p>	<p>๖. ในภาวะวิกฤตมักมีฮีโร่เกิดขึ้น พร้อมกับนักฉวยโอกาส สื่อมวลชนต้องไม่ตกเป็นเครื่องมือของนักสร้างภาพ</p>

DO	DON'T
<p>เท่านั้น ดังนั้นในกรณีที่เจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะโดยตัวบุคคลหรือโดยองค์กร จัดตั้งสื่อของตนเพื่อเผยแพร่ข่าวสาร ให้นำสื่อดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งในบรรดาแหล่งข่าวของสื่อมวลชนอาชีพเท่านั้น สื่อมวลชนอาชีพต้องหาข่าวกว้างกว่านั้น รวมทั้งต้องตรวจสอบความถูกต้องของข่าวสารจากสื่อดังกล่าวด้วย</p>	<p>๗. ไม่พยายามหมิ่นวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ศรัทธา ของผู้อื่น หลากหลาย</p>
	<p>๘. ไม่ส่งเสริมความมั่งงาย</p>
	<p>๙. ไม่ส่งเสริมการรายงานข่าวที่เน้นบทบาทด้านอารมณ์ เป็นต้นว่าการนำความเศร้าโศก รันทมาสร้างเรตติ้ง เพราะหมิ่นเหม่ต่อการชี้้นำให้สังคมรับรู้เหตุการณ์ด้วยอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าด้วยเหตุผลและสติสัมปชัญญะ</p>

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

จากการที่สื่อมวลชนถูกประณามในเหตุการณ์นี้ นับเป็นการถูกประณามแบบแยกได้ยากว่า สังเกตไหนดีร้ายกว่ากัน ผสมปนเปกันระหว่างสื่ออาชีพกับสื่อไม่อาชีพ พฤติกรรมที่ถูกประณามบางส่วนแทบไม่น่าเชื่อว่าสื่ออาชีพจะกล้ากระทำ ขณะที่พฤติกรรมที่ถูกประณามบางส่วนเป็นผลงานของคนเสฟสื่อที่ทำหน้าที่ผู้เสริมข่าวไปด้วย ผู้ประณามสื่อมวลชนบางส่วน มีพฤติกรรมไม่ต่างจากที่ตนประณาม เรื่องที่สื่อมวลชนถูกประณาม บางเรื่องไม่เป็นความจริง บางเรื่องเป็นความจริงแต่ไม่ผิดจริยธรรมใดๆ ทั้งสิ้น อาจเป็นเพราะไม่ถูกใจคนประณาม บางเรื่องผิดจริยธรรมแต่สื่อสังคมออนไลน์กลับชื่นชมก็คงเพราะถูกจริต ข่าวโคมลอยจำนวนไม่น้อยมาจากคนไร้สังกัดที่ไร้ศิษย์บอร์ดนที่น่าสยดสยองกว่านั้นก็ตรงที่สื่อมวลชนอาชีพดันงับเอาข่าวโคมลอยไปขายต่อเพราะกลัวตกข่าว ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้ สื่อมวลชนอาชีพที่อยากมีอนาคตยาวไกลจึงต้องเตรียมพร้อมเสมอสำหรับรับมือภัยพิบัติจากความสับสนอลหม่านของโลกการสื่อสารปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาตัวเองให้เต็มคุณภาพและเพียบพร้อมจริยธรรม

จากประสบการณ์ของคุณภัทรพร ตันงาม ซึ่งเกาะติดสถานการณ์ “๑๘ วัน
วิกฤต ๑๓ ชีวิตติดถ้ำหลวง” ได้สะท้อนถึงหลักจริยธรรมวิชาชีพของนักข่าวภาคสนาม
อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ของเด็ก ผู้ป่วย และผู้ประสบภัย รวมถึงการเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม
นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเสาะหาและการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง
ที่มีความถูกต้อง การแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นทั้งทางบวกและทางลบ
อันนำไปสู่การทำหน้าที่สื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างมีคุณภาพ

สถานการณ์ ๑๓ เยาวชน ติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

รัชพล งามกระบวน

นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงราย

เหตุการณ์ทีมเยาวชนจำนวน ๑๓ คน ติดอยู่ในถ้ำหลวงเมื่อเย็นวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๑ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยทั่วไปแต่เป็นเหตุการณ์เฉพาะที่มีความแตกต่างและยังเป็นภัยธรรมชาติรูปแบบใหม่ที่ประเทศไทยแทบไม่เคยพบมาก่อน รวมทั้งยังเกิดขึ้นต่อเยาวชนและเด็กจำนวนมากถึง ๑๒ คนและผู้ใหญ่จำนวน ๑ คนโดยที่บุคคลทั้งหมดมีความเกี่ยวเนื่องกันด้วยความเป็นทีมฟุตบอลท้องถิ่นที่มีชื่อเป็นเอกลักษณ์ว่าทีมหมูป่าทีนทอล์คอะคาเดมี จนเรียกกันติดปากว่าทีมหมูป่าจนถึงปัจจุบัน ความเป็นเอกลักษณ์ของเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ได้รับความสำคัญจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และในแง่มุมมองของวิชาชีพสื่อแล้วมองความสำคัญแบ่งออกเป็น ๒ ระยะเวลาคือ ระยะเวลาแรกคือช่วงเกิดเหตุการณ์และระยะที่ ๒ คือช่วงที่มีการระดมกำลังช่วยเหลือจนถึงการพ้นพหุหลังการช่วยเหลือ

ระยะแรกนั้นเป็นช่วงที่ทุกฝ่ายยังไม่มีข้อมูลหรือประติดต่อเรื่องราวได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จึงเป็นช่วงสำคัญที่ทุกฝ่ายรวมถึงสื่อมวลชนจะได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเพื่อการนำเสนอต่อสังคมให้ได้รับทราบอย่างถูกต้อง ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการด้วยวิธีการต่างๆ มากมายทั้งจากแหล่งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ญาติผู้ประสบเหตุ องค์กรและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ทำให้การนิยามศัพท์ต่างๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงนี้โดยเฉพาะคำว่า “ทีมหมูป่า” เกิดขึ้นจากการนิยามในช่วงนี้เนื่องจากในช่วงแรกมีจำนวนผู้ที่ล่วงรู้ถึงชื่อทีมฟุตบอลท้องถิ่นนี้น้อยมาก และเมื่อเรียกขานกันแล้วก็จะถูกเรียกต่อกันมาอย่างแพร่หลายในที่สุด เพื่อความกระชับและง่ายต่อการสื่อสารเมื่อต้องกล่าวถึงกลุ่มผู้ประสบเหตุทั้ง ๑๓ คน

นอกจากนี้ยังมีข้อมูลทุกด้านทั้งภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตำนาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การคาดการณ์ในอนาคต ฯลฯ ซึ่งสื่อมวลชนจะต้องเสาะหาข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำเพื่อนำเสนอประกอบการปฏิบัติการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว และเมื่อความสนใจของผู้คนได้ขยายวงกว้างออกไปจากระดับประเทศไปสู่ระดับนานาชาติจึงทำให้การแสวงหาข้อมูลด้านต่างๆ เพื่อการนำเสนอจำเป็นต้องครบถ้วนรอบด้านและมีความแตกต่างกันให้มากขึ้นด้วย จึงต้องมีการระดมกำลังกันเพื่อให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอข่าวในพื้นที่ครบตลอดทั้ง ๒๔ ชั่วโมง มีการวางแผนเพื่อการพักอาศัยภายในบริเวณสถานที่ปฏิบัติงานหน้าถ้ำหลวง การคมนาคม การยังชีพ การเตรียมพร้อมอุปกรณ์ การสื่อสารกับแหล่งข่าว การสื่อสารเพื่อการนำเสนอข่าว ฯลฯ จึงมีการระดมทั้งกำลังคนและเทคโนโลยีด้านการสื่อสารของแต่ละสื่อมวลชนเข้าไปยังบริเวณอุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน (เตรียมการ) อย่างเต็มความสามารถดังกล่าว

ในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนต้องถือได้ว่าการทำข่าวสถานการณ์ช่วยเหลือทีมหมูป่า ดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยความสำคัญไม่ได้เกิดจากผลกระทบที่เกิดกับเยาวชนจำนวน ๑๓ คนผู้ประสบเหตุและครอบครัวเท่านั้น แต่ความสำคัญเกิดจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อจิตใจของผู้ที่ทราบข่าวสารทั่วโลก เพราะมีความสงสารและเห็นใจผู้ประสบเหตุที่มีอายุเยาว์วัยและต้องมาพบกับประสบการณ์ที่ย่ำแย่โดยตกอยู่ในสภาพการณ์ที่ผู้คนทั่วโลกไม่ค่อยพบเจอกันบ่อยครั้งมากนัก รวมทั้งความน่าสนใจยังอยู่

ที่การได้ติดตามอย่างต่อเนื่องว่าเจ้าหน้าที่จะสามารถช่วยเหลือทั้งหมดออกมาจากถ้ำได้หรือไม่ ภายใต้ข้อมูลที่ยังไม่อาจะระบุได้ชัดว่าทั้ง ๑๓ คนยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ด้วย นอกจากนี้การระดมกำลังช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการของไทยและนานาชาติที่ระดมทั้งกำลังพล เครื่องจักรอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก น้ำดื่มอาหาร ฯลฯ และยังมีประชาชนทั่วไป ภาคเอกชน ฯลฯ ที่แสดงออกถึงการเสียสละเพื่อสนับสนุนต่อปฏิบัติการดังกล่าวทำให้ข่าวสารนี้ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมด้วย

การทำงานและอุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าว ในสถานการณ์ถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน

การทำงานในวิชาชีพสื่อมวลชนต่อปฏิบัติการช่วยเหลือทีมหมูป่า นั้นมีความแตกต่างจากข่าวสารอื่นๆ เล็กน้อย โดยหลักๆ คือ

๑. การแสวงหาข้อมูลและนำเสนอข้อมูล ซึ่งโดยปกติแล้ววิชาชีพสื่อมวลชนต้องอ้างอิงการแสวงหาข้อมูลเป็นปกติอยู่แล้วซึ่งกรณีปฏิบัติการช่วยเหลือทีมหมูป่าก็เช่นเดียวกันโดยผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลผ่านฐานข้อมูลเดิม บุคคล สังเกตสถานการณ์ ฯลฯ อย่างต่อเนื่องโดยอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ทุกฝ่ายไม่ได้เตรียมตัวในการรับการสถานการณ์ดังกล่าวมาก่อนไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ญาติผู้ประสบเหตุประชาชนทั่วไป ฯลฯ หรือแม้แต่ตัวสื่อมวลชนเองเพราะทุกคนต่างพึ่งประสบกับเหตุการณ์กลุ่มคนจำนวนมากประสบเหตุติดอยู่ในถ้ำลึกเป็นครั้งแรกเหมือนกัน

ดังนั้นการแสวงหาข้อมูลภายใต้สถานการณ์ที่ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้เตรียมตัวรับมือกับปัญหาดังกล่าวมาก่อนจึงเป็นเรื่องที่ทำหาย และจำเป็นต้องใช้สติในการรักษาสภาพจิตใจให้อยู่เหนือความสับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้นและหาทางแสวงหาข้อมูลอย่างเป็นขั้นเป็นตอนโดยเริ่มต้นจากการลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ญาติของผู้ประสบเหตุ ประชาชนหรือหน่วยงานองค์กรที่ทราบข้อมูล ฯลฯ ซึ่งทุกขั้นตอนต้องใช้การประสานงานแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่มีความรวดเร็วเพื่อให้ทันกับความต้องการทราบเหตุการณ์ของผู้บริโภคข่าวสาร โดยเป็นที่น่าสังเกตว่ากรณีนี้การประสานงานกับบุคคลเพื่อแสวงหาข้อมูลจะกระทำได้โดยสะดวกในช่วงต้นๆ ของเหตุการณ์ซึ่งอาจเป็นเพราะแต่ละคนยังไม่ได้เตรียมตัวกับ

สถานการณ์นี้มาก่อนดังกล่าว แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไประยะหนึ่งปรากฏว่าการประสานงาน กลัวยากกว่าเดิมเนื่องจากมีการจัดระบบปฏิบัติการช่วยเหลือให้เกิดระเบียบและกระทบ กับเรื่องการให้ข้อมูลข่าวสารต่อสื่อมวลชนในที่สุดและข้อมูลส่วนใหญ่จะมาจาก การแถลงของศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือเป็นรายวันแทน

๒. การดำรงอยู่ภายในสถานที่และสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งกรณีปฏิบัติการช่วยเหลือ ทีมหมูป่า พบว่าสภาพภูมิประเทศและอากาศทำให้เกิดการแสวงหาข้อมูลและนำเสนอ ข้อมูลตามข้อ ๑. เป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกลงมา เกือบตลอดเวลา พื้นที่ที่มีที่โล่งน้อยมากและแทบไม่มีสิ่งปลูกสร้างเพื่อการพักอาศัย ขณะที่ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนที่ไปอยู่บริเวณดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยอยู่บริเวณ หน้าที่ถ้าหลวงเป็นระยะเวลายาวนานหรือตั้งเป้าว่าจนกว่าปฏิบัติการจะแล้วเสร็จ จึงทำให้ ต้องแสวงหาที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ การตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ การวางแผน เพื่อเดินทางไปยังจุดต่างๆ ภายในอุทยานแห่งชาติถ้าหลวงฯ เพราะปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับหลายๆ สถานที่ย่อย ขณะเดียวกันเมื่อเกิดสถานการณ์ต่างๆ ขึ้น เช่น ความห่วงใย ของญาติผู้ประสบเหตุบริเวณหน้าที่ บุคคลสำคัญเดินทางไปตรวจเยี่ยมและเยี่ยมเยียน ปฏิบัติการที่สำคัญๆ ของเจ้าหน้าที่ ฯลฯ ก็ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนต้องเคลื่อนไหว เพื่อแสวงหาข้อมูลและสภาพภายใต้ฝนตก พื้นที่คับแคบของหุบเขา โคลนตม โขดหิน ที่มีอยู่ทั่วบริเวณ ท่ามกลางผู้คนที่ย่อยไปปฏิบัติการและรอคอยการปฏิบัติการ หรือไปชมปฏิบัติการที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น

อุปสรรคในปฏิบัติงานข่าวกรณีปฏิบัติการช่วยเหลือทีมหมูป่า จึงขึ้นอยู่กับ สภาพภูมิประเทศและอากาศเป็นหลัก เพราะทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก ด้านการคมนาคม การเคลื่อนไหว การสื่อสารคมนาคมเพราะบริเวณดังกล่าวเป็นหุบเขา ที่ไม่มีสัญญาณโทรคมนาคมไปถึงได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งขนาดของปฏิบัติการที่ใหญ่ขึ้น โดยศูนย์อำนวยการช่วยเหลือฯ มีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์มากขึ้นและขยาย ขอบเขตการปฏิบัติการมากขึ้น ทำให้การประสานงานเพื่อแสวงหาข้อมูลของสื่อมวลชน เป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

สิ่งที่สื่อมวลชนควรปฏิบัติเพื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ในปฏิบัติการช่วยเหลือทีมหมูป่า คือการแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำก่อนนำเสนอ เนื่องจากข่าวสารที่นำเสนอไม่ได้มีผลกระทบต่อญาติของผู้ประสบเหตุทั้ง ๑๓ คนเท่านั้นแต่กระทบถึงจิตใจของผู้คนที่ติดตามข่าวสารทั่วโลก หากข้อมูลที่นำเสนอไม่ถูกต้องก็จะทำให้ผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารเกิดความเข้าใจผิดต่อสถานการณ์ได้ รวมทั้งควรให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในทุกกรณีทั้งในด้านการจัดสถานที่เพื่อปฏิบัติงาน การใช้เส้นทางคมนาคม ฯลฯ เพื่อไม่ให้กระทบกับการปฏิบัติการช่วยเหลือที่จำเป็นต้องอาศัยความเร่งด่วนและแม่นยำ

สิ่งที่สื่อมวลชนไม่ควรปฏิบัติคือการขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพราะอาจกระทบต่อปฏิบัติการช่วยเหลือได้โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวยุในแนวที่ขนย้ายอุปกรณ์เข้าออกบริเวณปากถ้ำ การสูบบุหรี่บริเวณปากถ้ำ ฯลฯ และไม่ควรรนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นจริงหรือไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้แต่มีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ติดตามข่าวสาร

ไม่ควรมุ่งหวังนำเสนอข่าวสารที่มีประเด็นน่าสนใจเพียงอย่างเดียวแต่ต้องผสมผสานระหว่างความน่าสนใจของประเด็นข่าวกับคุณธรรมและจริยธรรมไปพร้อมๆ กัน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อสภาพจิตใจของญาติผู้ประสบเหตุจำนวน ๑๓ คนและผู้คนที่ติดตามข่าวสารทั่วโลก กระนั้นในแง่ของคุณธรรมและจริยธรรมนั้นก็ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคนซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ จะให้คำนิยามไปต่างๆ กันได้ เช่น นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร อดีตผู้ว่าราชการ จ.เชียงราย และผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือฯ กล่าวตอนหนึ่งว่าให้นักเสียว่าผู้ที่ประสบเหตุเป็นลูกหลานของตนก็จะทราบว่าต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

ข้อเสนอคือ เมื่อเกิดเหตุการณ์ในลักษณะนี้ขึ้นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจต้องมีวิสัยทัศน์และจัดระบบปฏิบัติการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ โดยกรณีเหตุการณ์ที่ถ้ำหลวงในครั้งนี้นับว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของสถานการณ์ จึงไม่มีการจัดระบบใดๆ มากนักและยังไม่มีมีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ จัดโซนนิ่ง ฯลฯ มากขึ้น กระทั่งเมื่อสถานการณ์ผ่านไปราว ๔-๕ วัน

จึงเริ่มมีการจัดระบบจนทำให้การแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ทั้งกำลังพล วัสดุอุปกรณ์ การระดมการช่วยเหลือ ฯลฯ จึงเริ่มขับเคลื่อนไปได้ ซึ่งระบบดังกล่าวก็หมายรวมถึง การอำนวยความสะดวกด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนเพื่อให้นำเสนอไปสู่ผู้บริโภค ข่าวสารที่กำลังรอคอยอยู่ทั่วโลกด้วย ซึ่งก็พบว่าการอำนวยความสะดวกดังกล่าวมีขึ้น หลังจากระยะเวลา ๔-๕ วันจนถึง ๑ สัปดาห์หลังเกิดเหตุเช่นกัน เช่น การติดตั้ง อุปกรณ์สื่อสาร จัดสถานที่ การระบบคนเข้าออกพื้นที่ จัดการแถลงความคืบหน้า เป็นช่วงเวลา ฯลฯ จนเริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมในตอนท้ายในที่สุดดังกล่าว

ภายใต้การทำงานในพื้นที่ประสบภัยพิบัติเพื่อรายงานข่าวสถานการณ์ ๑๓ เยาวชนติดถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอนนั้น คุณรัชพล งามกระบวน ได้ถอดบทเรียนสำคัญ ในฐานะสื่อมวลชนคือ แม้ว่าจะประสบความสำเร็จยากลำบากในการแสวงหาและนำเสนอ ข้อมูลอย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญในการหน้าที่คือการคงไว้ซึ่งจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน ที่มุ่งเน้นการรายงานข่าวอย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริง พร้อมทั้งการคำนึงถึงสิทธิของเด็กซึ่งเป็นผู้ประสบภาวะวิกฤตด้วย

การรายงานข่าวเหตุการณ์สึนามิ ปี ๒๕๔๗

ชัยชนะ เขียวแก้ว

ประธานที่ปรึกษาประธานกลุ่มไทยรัฐฝั่งอันดามัน

เหตุการณ์สึนามิเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ นับเป็นภัยพิบัติครั้งแรกที่ร้ายแรงที่สุดของประเทศไทยหรือแนวชายฝั่งอันดามัน ซึ่งเราก็ไม่เคยมีความรู้มาก่อนว่าภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นนี้คืออะไร โดยต้องยอมรับว่าวันนั้นเราไม่มีความรู้อะไรเลยเกี่ยวกับเรื่องการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิหรือแผ่นดินไหว วันที่เกิดเหตุได้รับแจ้งแต่ว่ามีน้ำทะเลหนุนสูงขึ้นมาบริเวณชายหาดป่าตอง จ.ภูเก็ตซึ่งใช้ช่วงเวลาน้ำทะเลหนุน

ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นหลังแผ่นดินไหวประมาณ ๔๕ นาที ผมอยู่ชั้น ๔ สังเกตเห็นแก้วน้ำสั่น เตียงสั่นก็คิดว่าแผ่นดินไหวธรรมดา จึงรีบเก็บกระเป๋าขับรถไปยังชายหาดป่าตองแต่รถติดยาวไม่สามารถเดินทางต่อไปได้ ทำให้ต้องจอดรถที่สถานีตำรวจทุ่งทอง ปัจจุบันเป็นสถานีตำรวจกระบี่เพื่อขอติดรถเจ้าหน้าที่ไปยังที่เกิดเหตุซึ่งงานที่นั่นคิดเพียงแค่ว่าจะเข้าไปในพื้นที่ให้เร็วที่สุด

ตอนนั้นในฐานะผู้สื่อข่าวคิดแต่เพียงต้องการรูปที่ดีที่สุด ผมเชื่อมั่นว่าเราไปถึงก่อน ไม่มีสื่อไหนไปถึงก่อนแน่นอนแต่ไปถึงแยกใกล้ชายหาดป่าตองไม่เกิน ๘๐ เมตร ได้พบกับช่างภาพฟรีแลนซ์ช่อง ๑๑ ซึ่งตอนนี้ไม่อยู่ในวงการแล้วตอนนั้นคลื่นลูกที่สาม กระทบฝั่งไปแล้วแต่กำลังจะมีลูกที่สี่ซึ่งทำให้ต้องวิ่งหนีตายกัน พอคลื่นลูกสุดท้ายพัด ก็กวาดแนวชายหาดป่าตองไปหมด เราได้ภาพแต่ตอนนั้นไม่มีดิจิทัล ไม่มีกล้อง HD เป็นแค่กล้องแฮนด์แคมปกติ ภาพนั้นก็แปลกตาดิจิทัลกล้องหนึ่งและกล้องฟิล์มกล้องหนึ่ง ภาพที่ได้เป็นภาพคลื่นแต่เราไม่รู้ว่าเป็นอะไร แต่ก็ไม่ได้กลัวเพราะเราไม่รู้ เราคิดว่าแค่ น้ำหนุน สูงกว่าเดิม จากนั้นเราก็มุ่งไปตามแนวชายหาด ภาพที่เราเห็นเหมือนเราอยู่ในหนังสงคราม รถ ๔-๕ คันซ้อนกันเหมือนแซนวิชผู้คนเสียชีวิต โลมาเกยหาด ถ่ายรูปก็ได้ยินเสียงนักท่องเที่ยว ขอความช่วยเหลือตรงร้านค้าชิ้นเดียวหน้าหาด เราก็เข้าไปช่วยเพราะเป็นก๊วยด้วย

ตอนนั้นสัญญาณโทรศัพท์มือถือถูกตัดขาดหมดมือถือโทรเข้ามือถือไม่ได้ แต่ถ้าเป็นโทรศัพท์บ้านโทรเข้ามือถือยังพอใช้งานได้ สักพักทางโต๊ะข่าวหน้าหนึ่งก็โทรเข้ามา เป็นเบอร์ ๐๒ ก็คุยได้ขาดๆ หายๆ เป็นช่วงๆ กองบรรณาธิการก็ต้องการรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น ซึ่งตอนนั้นยังมีแค่สิ่งพิมพ์ ไม่มีออนไลน์เหมือนปัจจุบัน เราเองไม่รู้ว่ามีอะไรก็เลยไม่กลัว ย้อนไปตอนนั้นเราก็ไม่รู้ว่าจะตัวเองต้องเสี่ยงชีวิตถ้ามีคลื่นลูกที่ห้าอีกก็คงไม่รอด

อย่างไรก็ตาม ตอนนั้นรู้แล้วว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคืออะไรถ้าเกิดเหตุเป็นครั้งที่สอง ก็คงกลัวไม่กล้าเข้าไป แต่เอาเข้าจริงหากเกิดขึ้นอีกก็คงต้องไปแต่เข้าไปอย่างมีความพร้อมมากกว่าครั้งก่อน จะเห็นว่าในช่วงเวลาต่อมาเกิดแผ่นดินไหวจุดเดิมแต่ไม่แรงเท่าเดิม เราก็เริ่มเรียนรู้ว่าหากเกิดแผ่นดินไหวจะเกิดคลื่นกระแทกชายหาดใช้เวลาเท่าไร กรมอุตุนิยมวิทยาก็สามารถประเมินได้ เราก็ไปเฝ้าดูแต่สุดท้ายก็เป็นเพียงคลื่นไม่ใหญ่มาก

อุปสรรคคือเราเข้าไปหน้างานแล้วเราไม่สามารถสื่อสารหาข้อมูลโดยตรงกับใคร ได้เลย ทำให้ไม่สามารถส่งข้อมูลกลับไปยังส่วนกลางได้ว่าเกิดอะไรขึ้น รวมทั้งระบบ การสื่อสารก็ล้มเป็นอุปสรรคสำคัญในการทำงาน เราอยู่หน้างานไม่สามารถสื่อสาร กับส่วนกลางเพื่อเตรียมพร้อมวางแผนและไม่สามารถปรึกษาผู้มีอำนาจสั่งการได้เลย เวลานั้นก็ใช้ความรู้สึกส่วนตัวในการปฏิบัติหน้าที่ พยายามกอบโกยให้มากที่สุดเก็บข้อมูล ให้มากที่สุด ถ่ายรูปให้มากที่สุด เพราะเราไม่มีเวลามานั่งจดได้แต่เดินแล้วสายตาก็คอยมอง เก็บความทรงจำตรงนั้นแล้วค่อยกลับมาเขียนทีหลัง ที่สำคัญหากออกจากหน้างานแล้ว โอกาสที่จะกลับเข้ามาในพื้นที่อีกครั้งนั้นหมดสิทธิ์ วินาทีนั้น ยิ่งกว่าสงครามมอเตอริไซด์ กองกันเป็นร้อย รถยนต์กองกันเป็นสิบ

วันรุ่งขึ้นขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปเกาะพีพีสภาพยิ่งแย่กว่าเพราะมีศพลอยเต็มชายหาด เป็นร้อยทางส่วนกลางได้ส่งช่างภาพมาช่วยทำให้การทำงานคล่องตัวขึ้น เพราะพื้นที่ ๖ จังหวัดชายแดนประสบปัญหาเหมือนกันหมดในทุกพื้นที่

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

สำหรับการเดินทางอาจไม่ใช่อุปสรรคในการทำงานขณะนั้นมากนัก เพราะถนนที่เสียหายก็คือถนนริมชายหาดแต่ส่วนอื่นยังสามารถเดินทางได้ จะมีก็เพียงแค่ท่าเรือที่เสียหายเรือเข้ามาไม่ได้อยู่แล้วยกเว้นท่าเรือน้ำลึกที่เป็นท่าเรืออุตสาหกรรม ดังนั้นปัญหาอุปสรรคสำคัญคือเรื่องการสื่อสารที่เราถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ทีนี้ก็ไม่มีสัญญาณ ทางกทม.ก็รื้อนร่นเพราะต้องการข้อมูลจากเรา ต้องใช้เวลา ๔-๕ ชม. หลังจากเกิดเหตุ

ภายหลังเจ้าหน้าที่เริ่มเข้ามาติดตั้งรถโมบายช่วยเหลือ ตั้งวอร์รูมที่ศาลากลางจังหวัด บริษัทไอทีมาตั้งงานดาวเทียมทำให้เริ่มติดต่อสื่อสารกันได้ การทำงานของสื่อทั้งในและต่างประเทศก็จะไปเฝ้ากันที่ศาลากลางเพราะมีสัญญาณส่งข่าวส่งภาพได้ที่เดียวส่งเสร็จก็ลงพื้นที่ไปหาข่าวกันต่อ

อุปสรรคอีกด้านคือการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่เพราะแค่ลำพังเขารายงานข้อมูลให้ผู้บังคับบัญชาทีุ่่นวายแล้วจึงแทบไม่มีเวลามาให้ความร่วมมือกับสื่อจึงโดนปฏิเสธ ไม่ได้รับข้อมูลมาตลอด เมื่อไม่มีใครพูดอะไรการทำงานก็ยากลำบาก ยกเว้นช่วงหลังจากนั้น ๒-๓ วัน ซึ่งเริ่มมีข้อมูลมากขึ้น รวมทั้งจากนายสมิทธ ธรรมสโรช อดีตอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยาที่เคยทำนายไว้ก่อนว่าเกิดสึนามิจึงกลายเป็นฮีโร่ในเวลานั้น

นอกจากนี้ การทำงานเกือบทั้งหมดจะไปรวมกันอยู่ที่ศาลากลางทั้งการช่วยเหลือเยียวยา การหาผู้เสียชีวิต ข้อมูลต่าง ๆ จึงอยู่ที่ศาลากลางจังหวัดแต่ละหน่วยจะไปตั้งพื้นที่ทำงาน ทั้งกรมบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย กรมการปกครอง กทม. ทุกคนก็ไปหาข่าวกันอยู่ตรงนั้น แต่ข้อมูลทุกอย่างกลายเป็นความลับกันไปหมด ไม่เหมือนในหนังที่พอเวลาดังวอร์รูมแล้วมีข่าวอะไรก็จะแจ้งให้ทุกคนได้ทราบข้อมูล แต่นี่เป็นวอร์รูมที่ไว้แค่พิมพ์ข่าว ส่งข่าวเสร็จก็ไปหาข่าวกันต่อ เพราะที่นี่เป็นที่เดียวที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่อื่นไม่มีสัญญาณ แต่เราก็บอกได้ไม่เต็มปากเพราะเราไม่เคยเจอมาก่อนไม่สามารถไปโทษหน่วยงานไหน ไม่เหมือนญี่ปุ่นที่เกิดบ่อยจนมีการเตรียมความพร้อม

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

Do	Don't
<p>๑. การเตรียมความพร้อมให้กับตัวเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอุปกรณ์เหมือนตำรวจต้องมีปืน นักข่าวต้องมีกล้อง ถ้าเราไม่พร้อมก็จะพลาดโอกาสการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าต่อให้สามารถไปถึงหน้างาน แต่ถ้าอุปกรณ์ไม่พร้อมก็ไม่สามารถทำอะไรได้เพราะภาพเกิดเหตุไม่สามารถไปตามเก็บที่หลังได้เหมือนเก็บข้อมูล ภาพต้องได้สด ๆ ในเวลานั้น เพราะฉะนั้นอุปกรณ์ต้องมีชัยไปกว่าครึ่ง</p>	<p>๑. การกระทำบ้าบิ่น สุ่มเสี่ยง แหกกฎ ทั้งหลายไม่ควร แม้หลายคนจะรู้ว่าเสี่ยงอันตรายแต่เมื่อเกิดเหตุสัญชาตญาณนักข่าวก็ต้องเข้าไปในพื้นที่หาความจริง แต่ต้องเข้าใจว่า “ความกล้า” กับ “ไม่รอด” ต่างกัน อย่างถ้าเรามีข้อมูลว่าแผ่นดินไหวขนาดนี้จะเกิดคลื่นสูงกี่เมตร เมื่อประเมินแล้วก็สามารถป้องกันความปลอดภัยของตัวเองได้ในการปฏิบัติหน้าที่</p>
<p>๒. ต้องเซฟตัวเอง การปฏิบัติงานในสถานการณ์ฉุกเฉินเช่นนั้นถ้าเกิดความกลัวจะทำงานไม่ได้ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ครั้งแรกคนไม่กลัวเพราะไม่รู้สาเหตุการณ่นั้นคืออะไรแต่เมื่อเกิดเหตุเป็นครั้งที่สองเริ่มรู้แล้วว่าอันตรายอย่างไร สิ่งที่จะทำได้ก็คือการเตรียมความพร้อมต่อระมัดระวังตัวเองอย่างไรให้ปลอดภัย</p>	
<p>๓. ต้องหาข้อมูลเมื่อเกิดภัยพิบัติ สิ่งที่สำคัญคือเรื่องการสื่อสารหากยังสามารถใช้งานได้ ก็สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตหาข้อมูลได้ เช่นหากเกิดแผ่นดินไหวที่จุดนี้ จะใช้เวลาอีกกี่ชั่วโมงคลื่นถึงจะเดินทางมาถึงชายหาด เราก็จะมีเวลาเตรียมพร้อมรับมือได้อย่างถูกต้อง</p>	

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

ทุกวันนี้เราต้องยอมรับว่าสื่อออนไลน์ประเภทที่เป็นเพจนั้นเพจนี้มีค่อนข้างมาก ซึ่งไม่ยากให้เพจเหล่านี้นำเสนอข้อมูลเนื้อหาที่นำไปสู่ความสับสนวุ่นวายในพื้นที่ ทั้งการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จ เฟคนิวส์ (Fake news) ต่างๆ อย่างคนในพื้นที่เอง หรือนักข่าวในพื้นที่เองเขารู้ข้อเท็จจริงว่าเป็นอย่างไร แต่บางเพจไม่ได้อยู่ในพื้นที่ ไปเอาข้อมูลมาจากไหนไม่รู้มาเขียนเป็นเรื่อง ประโคมข่าวให้ดูน่ากลัวจนเกิดความสับสนวุ่นวาย ญาติพี่น้องที่อยู่นอกพื้นที่ก็วิตกกังวลกันปั่นป่วนไปหมด

ดังนั้น จึงหวังให้ทุกคนมีจิตสำนึก เพราะเชื่อว่านักข่าวในพื้นที่ สตรีงเกอร์เอง คงไม่ทุบหม้อข้าวตัวเอง แต่สิ่งที่เราเจอคือพวกเพจนิรนามทั้งหลายไม่รู้แหล่งที่มา นำเสนอเฟคนิวส์ ทำให้เกิดความเสียหายยกตัวอย่างเช่น ช่วงที่ผ่าน ๆ มาพอใกล้เหตุการณ์ครบรอบสึนามิก็จะเริ่มมีข่าวออกมาแล้วว่าจะเกิดสึนามิครั้งใหม่ใหญ่กว่าเดิม ไปอ้างข้อมูลคนนั้นคนนี้มีมาพูดยืนยันหรือไม่ก็อ้างคำพูดหมอดู ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วแผ่นดินไหวไม่สามารถพยากรณ์ล่วงหน้าได้ ไม่เหมือนฝนตกที่พยากรณ์จากมรสุม แต่แผ่นดินไหวทำไม่ได้ พอเป็นข่าวแล้วถึงคนในพื้นที่จะไม่ตื่นตระหนกแต่คนนอกพื้นที่ก็จะตื่นตระหนกกลายเป็นเรื่องที่คอยหลอนไปเรื่อย ๆ

แม้ว่าเหตุการณ์สึนามิในประเทศไทยจะผ่านมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่ประสบการณ์จากคุณชัยชนะ เขียวแก้ว ซึ่ง ณ ขณะนั้นทำหน้าที่นักข่าวภาคสนาม ได้ถอดบทเรียนสำคัญของการทำงานในสถานการณ์ที่มีความสับสนวุ่นวายและนำมาซึ่งข้อมูลเท็จหรือข่าวที่ไม่มีความจริง (Fake news) ที่มีสร้างความตื่นตระหนกในวงกว้าง ดังนั้น จริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชนที่สำคัญอย่างยิ่งในภาวะวิกฤตคือการแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและมีความถูกต้อง มีแหล่งที่มาชัดเจน เพื่อให้การนำเสนอข่าวไม่ซ้ำเติมสถานการณ์ให้เลวร้ายลงไปอีก

น้ำท่วมประเทศไทย ๒๕๕๔ จุดเริ่มต้นยกระดับการรายงานข่าวภัยพิบัติ

สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา

หัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์พีพีทีวี

เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี ๒๕๕๔ แม้จะไม่มีผู้เสียชีวิตมากมายเหมือนเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อปี ๒๕๔๗ แต่ก็นับได้ว่าเป็นภัยพิบัติที่ใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย สร้างความเสียหายเป็นวงกว้างมากกว่า มีประชาชนหลายล้านคนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและผลกระทบยังยืดเยื้อยาวนาน จนกลายเป็นวาระที่คนทั้งประเทศให้ความสนใจร่วมกัน

ในแง่มุมมองวิชาชีพสื่อมวลชน สถานการณ์นี้ถือเป็นสถานการณ์วิกฤต ซึ่งสามารถแบ่งได้ ๓ ประการ ตั้งแต่การลงพื้นที่ไปหาข่าวและรายงานข่าว เพราะทั้งพื้นที่ที่ประสบภัยไปแล้วและพื้นที่ที่กำลังจะประสบภัยล้วนแต่ไม่ใช่จุดที่ปลอดภัยสำหรับ

คนทั่วไป แต่สื่อมวลชนต้องเข้าไปปฏิบัติหน้าที่รายงานข่าวออกมา แง่มุมที่สอง คือ เหตุการณ์นี้ยังทำให้เกิดวิกฤตด้านการสื่อสารอย่างรุนแรง เมื่อข้อมูลต่างๆ ของสถานการณ์ที่ออกมาจากหน่วยงานรัฐ กลายเป็นข้อมูลที่ได้รับความเชื่อถืออีกต่อไป หลังจากที่รัฐบาลกลางให้ข้อมูลที่ผิดพลาดหลายครั้งติดต่อกัน จนทำให้ผู้ประสบภัยได้รับผลกระทบหนักขึ้นกว่าเดิม จึงเป็นเรื่องท้าทายสื่อมวลชนว่าจะใช้ข้อมูลในการรายงานข่าวอย่างไร และแง่มุมที่สาม คือ ความขัดแย้งระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ซึ่งเป็นผลกระทบที่ตามมาจากการเกิดภัยพิบัติรุนแรงยืดเยื้อยาวนานและประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่ชัดเจน โดยเนื้อหาในส่วนนี้กลายเป็นเนื้อหาหลักที่สื่อมวลชนต้องเข้าไปรายงานข่าวในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งจากการบริหารจัดการน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในช่วงหลังจากมีหลายจุดถูกน้ำท่วมขังยาวนานมากกว่า ๑ เดือนแล้ว นั่นทำให้พื้นที่เหล่านี้กลายเป็นพื้นที่อันตรายเพราะประชาชนตกอยู่ในภาวะความตึงเครียดสูง จนมีหลายพื้นที่แสวงหาทางออกด้วยการใช้ความรุนแรง

ประเด็นสุดท้ายที่ท้าทายต่อสื่อมวลชนหลังสถานการณ์ทั้งหมดคลี่คลายลง ก็คือการเสาะแสวงหาต้นเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นี้ ว่ามาจากการบริหารจัดการน้ำอย่างไร ก่อนหน้านี้ หรือคั่นหาว่ามีข้อมูลที่ผิดพลาดถูกรายงานต่อรัฐหรือไม่ จนทำให้การคาดการณ์สถานการณ์ผิดไปหมด และเมื่อสื่อมวลชนมองเห็นสาเหตุที่แท้จริง ก็จะสามารถตรวจสอบได้ว่า งบประมาณที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหาหลังจากนั้นจะตรงกับปัญหาหรือไม่

การปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์น้ำท่วมประเทศไทย ๒๕๕๔

การปฏิบัติหน้าที่เพื่อเข้าไปเสาะหาและรายงานข่าวของสื่อมวลชนในเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี ๒๕๕๔ เป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะมีพื้นที่ได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง การเข้าพื้นที่ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้เรือของหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอาสาสมัครต่างๆ ที่มาช่วยเหลือ แน่นอนว่ามีอุปสรรคในการทำงานอย่างมาก ตามแง่มุมต่างๆ ที่เรียบเรียงไว้

ข้อแรก ในแง่ของความปลอดภัย จะเห็นได้ชัดว่า สื่อมวลชนไทยในขณะนั้น ยังขาดอุปกรณ์ด้านความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐานสำหรับการทำงานทางน้ำ หลายพื้นที่มีน้ำท่วมสูง เขียว แรง แต่สื่อมวลชนที่ลงพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีเสื้อชูชีพจากองค์กรต้นสังกัด และเสื้อชูชีพในเรือที่อาศัยไปด้วยก็มีอยู่อย่างจำกัด ยังไม่นับถึงอุปกรณ์อื่นๆ เช่นรองเท้า

ที่เหมาะสมสำหรับการทำงานทางน้ำ เสื้อผ้าที่แห้งเร็ว รวมไปถึงการที่ยังไม่มีความรู้ระหว่าง การปฏิบัติงานบนเรือ และยังไม่มีความรู้ว่าจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรหากตัวเองตกอยู่ใน สถานการณ์อันตรายทางน้ำ

ในแง่ความปลอดภัย ยังรวมไปถึงความไม่รู้จักภูมิประเทศในสถานที่เกิดเหตุตีพอส่งผลให้ไม่รู้ถึงระดับความลึกของน้ำ บางคนใช้วิธีการลงไปใต้น้ำระหว่างทำงาน ซึ่งอาจจมน้ำได้หากพื้นด้านล่างเป็นจุดที่ต่ำกว่าเดิมมากๆ ทั้งหมดนี้ชัดเจนว่า การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในเวลานั้นตกอยู่ในความเสี่ยงตลอดเวลา

ข้อที่สอง การที่ต้องเขียนหรือรายงานข่าวภายใต้สถานการณ์ที่ข้อมูลจากภาครัฐไม่ได้ความเชื่อถือ ทำให้ยากจะรายงานได้ถูกต้องครบถ้วน สถานการณ์ในเวลานั้น สื่อมวลชนหลายสำนักเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการรายงานโดยการใช้แผนที่เส้นทางน้ำ ทั้งแม่น้ำ คลอง และระบบชลประทานมาอธิบายเสริมระหว่างการรายงานอยู่ในพื้นที่ ส่วนการจัดรายการต่างๆ มีหลายสถานีใช้นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยอธิบายเส้นทางของน้ำ และกลับกลายเป็นช่องทางหลักที่ประชาชนติดตาม หลังจากที่ได้พบว่าข้อมูลจากรัฐบาลไม่แม่นยำ

ข้อสาม คือ ความยากลำบากระหว่างลงไปรายงานข่าวในพื้นที่ที่เกิดความขัดแย้งขึ้นจากการบริหารจัดการน้ำ เช่น กลุ่มมวลชนรวมตัวกันทุบทุช่างที่ประตูระบายน้ำคลองสามวา จนเสียหายหลังหน่วยงานรัฐไม่ยอมเปิดประตูระบายน้ำตามข้อเรียกร้อง และยังมีหลายพื้นที่ที่จัดเวรยามเฝ้าประตูระบายน้ำ นำมวลชนมารื้อทำลายคันกันน้ำ ซึ่งการที่สื่อมวลชนลงไปติดตามสถานการณ์ในพื้นที่ที่ประชาชนทุกฝ่ายอยู่ในภาวะความตึงเครียดสะสม ทำให้บางจุดมองสื่อมวลชนเป็นศัตรู เมื่อเห็นว่าการรายงานไม่ได้เข้าข้างฝ่ายของพวกเขา ส่วนในบางจุด มีสื่อไปแสดงบทบาทช่วยเหลือจากไกลเกลี่ยคู่ขัดแย้ง ซึ่งอาจไม่ถูกต้อง เพราะสื่อไม่ได้มีอำนาจในการบริหารจัดการน้ำ และการเจรจาที่จุดหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในอีกจุดหนึ่งแทน

ข้อสุดท้าย คือ ความยากลำบากในการหาข้อเท็จจริงถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดน้ำท่วมใหญ่ ซึ่งในเวลานั้นมีเหตุการณ์ประตูระบายน้ำบางโฉมศรี ที่ จ.สิงห์บุรี แตกเสียหาย จนส่งผลอย่างรุนแรงต่อการบริหารข้อมูลน้ำทั้งหมด และมีรายงานข่าวว่าการที่ประตูระบายน้ำแตก เป็นผลมาจากการรายงานข้อมูลเท็จเกี่ยวกับการเปิดประตูระบายน้ำในอีกจุดหนึ่ง ซึ่งมีสื่อหลายสำนักพยายามพิสูจน์ข้อเท็จจริงนี้ แต่ก็ทำได้เพียงเล็กน้อย และสิ่งที่ตามมาคือ การเตรียมใช้งบประมาณกว่า ๓ แสนล้านบาท สร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่ แต่ก็ถูกตรวจสอบความโปร่งใสจนโครงการถูกศาลปกครองระงับไป

ถอดบทเรียน Do and Don't: งานข่าวในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

Do	Don't
<p>๑. ใส่เสื้อชูชีพอย่างถูกต้อง ติดสายรัดที่หน้าอกและสายรัดที่ขาทุกครั้งทีลงเรือหรือลงน้ำที่ระดับน้ำสูงกว่า ๑ เมตร ซึ่งองค์กรต้นสังกัดควรมีเสื้อชูชีพไว้ให้นักข่าวใช้ไปทำงานในสถานการณ์น้ำท่วมทุกครั้ง</p>	<p>๑. ไม่ควรลงเรือหรือลงน้ำที่มีระดับน้ำสูงโดยไม่มีเสื้อชูชีพอย่างเด็ดขาด</p>
<p>๒. สวมใส่เสื้อผ้าที่ปกป้องร่างกาย เช่น ผ้าที่แห้งเร็ว ใส่กางเกงขายาวที่เหมาะสมกับงานทางน้ำป้องกันสัตว์มีพิษ และควรมีรองเท้าที่หุ้มเท้าสำหรับใช้เคลื่อนที่ในน้ำซึ่งมองไม่เห็นสิ่งของใต้น้ำ</p>	<p>๒. ไม่ควรใส่กางเกงขาสั้น รองเท้าแตะ ลงไปลุยน้ำท่วม เพราะมองไม่เห็นหินหรือสิ่งกีดขวางใต้น้ำ อาจทำให้ประสบอันตราย</p>
<p>๓. ศึกษาสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ประสบภัย ศึกษาเส้นทางน้ำ เพื่อวิเคราะห์หาจุดที่ควรให้ความสำคัญในการรายงาน และการรู้ว่าจุดไหนมีความสูง-ต่ำอย่างไร มีคอสะพานตรงไหนมีความเสี่ยงที่จะขาด ยังทำให้สื่อมวลชนสามารถเลือกพื้นที่ปลอดภัยและเคลื่อนที่ได้สะดวกเป็นฐานที่มั่นของทีมงานระหว่างปฏิบัติหน้าที่</p>	<p>๓. ไม่ควรเข้าไปในพื้นที่ประสบภัยหนัก โดยขาดการประเมินสถานการณ์ หรือไม่ควรตั้งจุดรายงานถาวรในพื้นที่ต่ำ เช่น ไม่ควรเดินหน้าเข้าพื้นที่ระดับน้ำกำลังเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ หรือ พื้นที่ภาคใต้ ที่มีดินถล่มปิดทางได้ เพราะอาจทำให้นักข่าวไม่สามารถกลับออกมาได้ กลายเป็นผู้ประสบภัยเอง</p>
<p>๔. ทำความเข้าใจระบบชลประทาน ในจุดเกิดเหตุ เช่น ลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีระบบการปล่อยน้ำอย่างไร มีอ่างเก็บน้ำที่แห่งสถานการณ์ระดับน้ำในอ่างเป็นอย่างไร ปล่อยลงมาแล้วด้วยความเร็วเท่าไร จะไปส่งผลกระทบต่อจุดไหนบ้าง</p>	<p>๔. การขาดข้อมูลเส้นทางน้ำที่ถูกต้อง จะทำให้การรายงานข่าวมีเนื้อหาผิดพลาด อาจทำให้ประชาชนที่ไม่เข้าใจเส้นทางน้ำในพื้นที่นั้นได้รับอันตรายจากการได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด</p>

Do	Don't
<p>๕. ในกรณีเข้าพื้นที่ที่กำลังประสบภัยพิบัติร้ายแรง ควรสันนิษฐานว่า สาธารณูปโภคในพื้นที่เสียหายหมด สื่อมวลชนควรเตรียมเสบียงอาหารและอุปกรณ์ดำรงชีพของตัวเองไปก่อนเข้าพื้นที่ และควรเป็นอุปกรณ์ที่พกสะดวกไม่ควรมีน้ำหนักมากเกินไป</p>	<p>๕. ไม่ควรทำให้ตัวนักข่าวกลายเป็นภาระเพิ่มในพื้นที่ประสบภัย เช่น ไม่มีอาหารติดตัว และต้องไปเบียดเบียนอาหารของผู้ประสบภัย กลายเป็นมีสถานะไม่ต่างจากเป็นผู้ประสบภัยเอง หรือเท่ากับว่าการไปทำข่าวกลายเป็นการเพิ่มภาระให้กับเจ้าหน้าที่ ต้องมาดูแลแต่หากนำเสบียงมา ควรเก็บให้มิดชิด นำออกมาเฉพาะที่จำเป็น ในเวลานั้นเท่านั้น เพราะอาจกลายเป็นขวนขวายความขัดแย้งกับผู้ประสบภัยที่กำลังต้องการความช่วยเหลือได้</p>
<p>๖. เตรียมอุปกรณ์สำหรับการทำงานที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ โดยเฉพาะอุปกรณ์ที่ต้องใช้พลังงานไฟฟ้า ควรมีอุปกรณ์สำรองไฟฟ้าติดตัวไปด้วยเสมอ</p>	<p>๖. ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่อาจเป็นภาระและทำให้สื่อมวลชนเกิดอันตรายได้ในระหว่างปฏิบัติงาน เช่น อุปกรณ์ที่มีขนาดใหญ่หรือหนักเกินไป ไม่เหมาะกับการลงเรือ หรือเข้าไปในพื้นที่ที่น้ำเชี่ยวกราก</p>
<p>๗. พยายามทำความเข้าใจทั้งผู้ประสบภัยและความยากลำบากของหน่วยงานที่เข้าให้ความช่วยเหลือ ซึ่งผู้ประสบภัยบางรายอาจจะไม่พอใจ เพื่อจะได้รายงานข่าวอย่างรอบด้าน และสามารถช่วยให้ข่าวสารนำไปสู่การช่วยเหลือได้จริง</p>	<p>๗. ไม่ควรรายงานข่าวด้วยการใส่อารมณ์ความรู้สึกของผู้ประสบภัยแต่เพียงด้านเดียว ควรตรวจสอบซักถามหรือประสานข้อมูลกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้วย แม้แต่การที่สื่อมวลชน แสงตบตาเข้าไป แจกสิ่งของยังชีพกับผู้ประสบภัย ก็ควรประสานหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ก่อน เพราะการไปแจกเองโดยปราศจากข้อมูลผู้ประสบภัย อาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประสบภัย</p>

Do	Don't
<p>๘. พยายามรายงานเหตุผลในการบริหารจัดการน้ำ เช่นการกั้นคั้นกันน้ำ การเปิด-ปิด ประตูระบายน้ำ อย่างรอบด้าน ให้เห็นภาพรวมของการจัดการน้ำ รวมทั้งรายงานความเดือดร้อนของฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการปิดกั้นน้ำ เพื่อให้หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนก่อนจะกลายเป็นความขัดแย้งบานปลาย</p>	<p>๘. ไม่ควรนำข้อขัดแย้งจากการบริหารจัดการน้ำสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากันโดยตรงในพื้นที่ เพราะอาจทำให้ความขัดแย้งลุกลามบานปลาย ถ้าสื่อมวลชนคุมสถานการณ์ไม่ได้ และไม่ควรรแสดงบทบาทเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยให้เปิดทางน้ำหรือให้กั้นน้ำ เพราะอาจส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ภาพรวม ควรรายงานไปตามข้อเท็จจริงว่ามีความขัดแย้งอยู่จริง เพราะอะไร แต่ละฝ่ายมีข้อเสนออย่างไร เพื่อสะท้อนไปยังผู้รับผิดชอบได้รับทราบ</p>
<p>๙. ควรใช้วิธีการทำข่าวเชิงสืบสวนเสาะหาข้อมูล ข้อเท็จจริงปัญหาเชิงโครงสร้างหรือปัญหาในการบริหารจัดการน้ำ จนทำให้เกิดภัยพิบัติ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขในระยะยาว</p>	<p>๙. ไม่ควรอยู่ในน้ำหากพื้นที่น้ำท่วมยังมีกระแสไฟฟ้า ถ้าจำเป็นต้องลงไปทำข่าวในน้ำที่ท่วมสูง ควรสังเกตว่าบ้านเรือนในบริเวณนั้นยังสามารถใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ได้อยู่หรือไม่ เช่น เปิดโทรทัศน์ ถ้าพบว่ายังใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าได้อยู่ ควรขึ้นจากน้ำทันที เพราะอาจได้รับอันตรายจากไฟดูด</p>
<p>๑๐. ควรหาข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของระบบเตือนภัยต่างๆ และการให้ข้อมูลจากภาครัฐ ว่ามีประสิทธิภาพถูกต้องหรือไม่ เพื่อทำให้ระบบเตือนภัยใช้งานได้จริงในครั้งต่อไป</p>	<p>๑๐. ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่นน้ำขึ้นอย่างรวดเร็ว พายุพัดลมแรงมีสิ่งของปลิวจากแรงลม ไม่ควรอยู่ในพื้นที่ และยังไม่ควรยื่นรายงานข่าวต่อไป ต้องยุติการทำงานหาสถานที่ปลอดภัยก่อน จึงทำงานต่อ</p>

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

สมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เปิดอบรมหลักสูตรการรายงานข่าว ในสถานการณ์ความขัดแย้งและภัยพิบัติปีละ ๑ ครั้ง ได้รับความสนใจจากผู้เข้าอบรมได้ ๓๐ คน ซึ่งในหลักสูตรนี้ช่วง ๒ ปีหลังมีการอบรมการทำข่าวภัยพิบัติโดยเน้นไปที่สถานการณ์ทางน้ำ ซึ่งสื่อมวลชนไทยต้องเผชิญบ่อยที่สุด มีการสอนตั้งแต่การวางแผนลงพื้นที่ภัยพิบัติ การประเมินสถานการณ์น้ำ การอ่านแผนที่น้ำ การลงเรือ รู้จักเสื้อชูชีพแต่ละชนิดที่มีผลต่อการลอยตัวต่างกันและการสวมเสื้อชูชีพอย่างถูกวิธี การใช้อุปกรณ์ช่วยชีวิตต่างๆ ทางน้ำไปจนถึงการปฏิบัติจริงทั้งการเป็นผู้ประสบภัยในน้ำและการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากน้ำ ซึ่งหลักสูตรการอบรมนี้ สามารถแยกเป็นการอบรมการทำงานทางน้ำโดยเฉพาะได้และเชื่อว่าจะมีสื่อมวลชนภาคสนามจำนวนมากให้ความสนใจ

อีกหนึ่งข้อเสนอ คือ การฝึกอ่านแผนที่อากาศและแผนที่น้ำชลประทาน ซึ่งจะมีผลต่อการประเมินสถานการณ์และทำข่าวในพื้นที่ได้อย่างปลอดภัย

ข้อสำคัญคือ การที่ร่วมกันผลักดันให้องค์กรสื่อต้นสังกัดแต่ละองค์กร มีแผนรับมือการส่งนักข่าวไปทำข่าวภัยพิบัติรุนแรง ทั้งการเตรียมอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการทำงาน โดยเฉพาะเสื้อชูชีพมาตรฐานที่ทุกองค์กรควรมีไว้ให้นักข่าวใช้ เช่นเดียวกับการจัดเตรียมสวัสดิการต่างๆ เสื้อผ้า รองเท้า กระเป๋ากันน้ำ และเสบียงอาหารที่ควรมีติดตัวไปเพื่อดำรงชีพอย่างน้อย ๑-๒ วัน

เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในปี ๒๕๕๔ นอกจากจะเป็นอุทกภัยครั้งรุนแรงของประเทศไทยแล้ว ยังเป็นประสบการณ์ครั้งสำคัญของผู้ที่อยู่ในวิชาชีพสื่อมวลชน เพราะมีทั้งปัญหาการสื่อสารข้อมูลกับทางภาครัฐ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ประสบภัยที่กว้างขวางมาก ส่งผลให้สื่อมวลชนประสบความยากลำบากในการเสาะหาข้อมูลข้อเท็จจริงที่นำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งคุณสถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา ได้เน้นย้ำว่าจริยธรรมวิชาชีพสื่อในเรื่องของการรายงานข่าวด้วยข้อเท็จจริงที่ถูกต้องครบถ้วนรอบด้าน การนำเสนอข้อมูลจากทุกฝ่ายทั้งผู้ประสบภัย ภาครัฐ ข้อมูลเชิงประจักษ์ และการศึกษาข้อมูลเชิงเทคนิคที่จำเป็นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการทำหน้าที่สื่อมวลชนในภาวะวิกฤตครั้งนี้

**ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว
ในสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ**

เจาะเบื้องหลังความตาย-ความหายนะ บทเรียนรัฐบาลชุก “ใช้หัวदनก”

กฤษณา ไพบูลย์

หัวหน้าข่าวเศรษฐกิจภูมิภาค

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ

เมื่อพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีก้าวหน้า ทำให้ผู้คนสามารถเดินทางติดต่อสื่อสาร
ขนส่งสินค้าไปขายกันได้อย่างรวดเร็วทั่วทุกมุมโลก ขณะเดียวกันส่งผลให้โรคระบาดต่างๆ
ทั้งโรคอุบัติใหม่ และโรคอุบัติซ้ำเดินทางไปกับคน สัตว์ และสิ่งของแพร่กระจายจาก
ซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งได้เพียงชั่วข้ามคืน

ดังเช่นข่าวสถานการณ์โรคระบาดในสัตว์ล่าสุด เรื่องการระบาดของโรคอหิวาต์
แอฟริกันในสุกร(African Swine Fever หรือ ASF) ซึ่งต้นกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกา
ได้แพร่ระบาดเข้าไปในยุโรป จีน และรัสเซีย และล่าสุดได้แพร่ระบาดมายังประเทศเพื่อนบ้าน

ทั้งกัมพูชา และสปป.ลาว ประชิตติดชายแดนไทยสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติได้ผนึกกับกรมปศุสัตว์ในการป้องกันอย่างเต็มที่ เพื่อไม่ให้แพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เพื่อให้ความรู้กับคนเลี้ยง และประชาชนทั่วไปเพราะเกรงจะส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรตลอดห่วงโซ่อุปทานถึง ๒ แสนล้านบาท

แต่หากเปรียบเทียบสถานการณ์การทำข่าวการระบาดของโรค ASF ต่างกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก(Bird Flu) ที่เกิดขึ้นเมื่อ๑๕ปีที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง

ย้อนกลับไปครั้งนั้นประเทศไทยมีการตรวจพบการระบาดของโรคไข้หวัดนกเป็นครั้งแรกที่จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม ๒๕๔๖ รัฐบาลไทยภายใต้การนำของ“ทักษิณ ชินวัตร”ได้มีการ“ปกปิดข้อมูล”ข่าวสารทุกด้าน ทั้งที่ “ไข้หวัดนก”ถือเป็นโรคระบาดร้ายแรง สามารถติดต่อจากสัตว์มาสู่คน

แต่กว่าที่รัฐบาลไทยจะออกมายอมรับความจริงในวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๔๗ หรือเกือบ ๓เดือนหลังจากที่พบการแพร่ระบาด นำมาซึ่งการเร่งเสียชีวิตชาวบ้านผู้มียรายได้น้อยติดโรคไปถึง ๘คน เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่จำนวนมากล้มละลาย การส่งออกไก่มูลค่า ๔๐,๐๐๐ ล้านบาทต้องหยุดชะงัก พร้อมกับการสั่งฆ่าไก่ในประเทศไปถึง ๖๐ ล้านตัว และท้ายที่สุดเชื้อไวรัสได้กลายพันธุ์ถึงขั้นติดต่อจากคนสู่คนจากแม่สู่ลูก กลายเป็นความสูญเสีย ความตาย ความหายนะทั้งชีวิต และความล้มละลายทางเศรษฐกิจอย่างประเมินค่ามิได้

ในแง่ของ “คนทำข่าวสื่อหลัก”ไม่ว่าจะเกิดโรคระบาดอะไร สิ่งแรกต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ตลอดห่วงโซ่อุปทานที่ข่าวนั้นเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการหาความรู้ทางด้านวิชาการ และการตรวจสอบข่าวจากแหล่งข่าวหลายๆคน เพื่อยืนยันว่าสิ่งที่ได้ยิน ได้ข้อมูลมานั้นมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ไม่ใช่ข่าวปล่อย ข่าวลือ โดยเฉพาะยุคออนไลน์ที่มีข่าวลือมากมายในโลกโซเชียลที่สื่อหลักต้องตรวจสอบให้ถี่ถ้วน โดยเฉพาะข่าวโรคระบาดถือเป็นข่าวด้านลบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจและประเทศชาติ

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในกรณี “ไข้หวัดนก”

การนำเสนอข่าวโรคระบาดโดยทั่วไป หากเป็นโรคติดต่อจากคนสู่คน คนทำข่าวจะสามารถหาข้อมูลข่าวสารทางด้านวิชาการได้จากหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขซึ่งเป็นแม่ข่ายหลัก ขณะที่โรคระบาดในสัตว์จะมีกรมปศุสัตว์ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นแหล่งข้อมูลหลัก

แต่การนำเสนอข่าวการระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทยช่วงนั้นถือเป็นการทำข่าวในสถานการณ์วิกฤตซ้อนวิกฤต เพราะเป็นการทำข่าวต่อสู้กับการปกปิดข้อมูลของรัฐบาลผู้กุมอำนาจสูงสุดในประเทศอย่างนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมควบคุมโรค รวมถึงบริษัทฯใหญ่ในวงการปศุสัตว์ บริษัทผู้ส่งออกไก่ พร้อมนายแพทย์ นายสัตวแพทย์ส่วนหนึ่งต่างออกมายืนยันว่า

“ประเทศไทยไม่มีการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก” พร้อมบอกว่าโรคระบาดที่เกิดขึ้นคือ “โรคอหิวาต์ไก่” ผสมโรงกับ “อากาศเปลี่ยน” ทำให้ไก่ตาย เพื่อรีบส่งออกไก่มูลค่า ๔๐,๐๐๐ ล้านบาทออกไปให้ได้มากที่สุดก่อน โดยไม่สนใจชีวิตของผู้เลี้ยงรายย่อยชาวบ้านตาตาๆ ที่จะติดโรคและตายไปหลายคน

สิ่งที่คนข่าวต้องต่อสู้กับแรงกดดันรอบด้าน ทั้งซึ่งหน้าด้วยการปะทะคารมกับนักการเมืองระดับรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีหลายกระทรวง และทางอ้อมด้วยการที่บริษัทฯใหญ่จัดมือผู้เลี้ยงไก่บางส่วนมาปิดล้อมที่หนังสือพิมพ์ เพื่อกดดันคนทำข่าวการเสนอผลประโยชน์ให้สื่อด้วยเม็ดเงินค่าโฆษณา

แต่เพื่อให้ได้ข่าวสารที่น่าเชื่อถือมาตีแผ่ เผยแพร่สู่สาธารณะชนให้รับรู้ เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงจากมหันตภัยร้ายแรงที่สามารถคร่าชีวิตทุกคนจากโรคไข้หวัดนกได้ จึงเป็นเรื่องที่คนข่าวต้องทำงานอย่างหนัก เสี่ยงชีวิตต่อการติดโรค เสี่ยงชีวิตต่อการขัดขวางผลประโยชน์หลายหมื่นล้านบาทของบริษัทผู้ส่งออก

โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านวิชาการ ต้องเข้าห้องสมุดคณะสัตวแพทย์ เพื่อพลิกตำราที่นักศึกษาแพทย์เรียนกัน ซื่อพจนานุกรมแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเฉพาะทางมาแปลกัน เพื่อเรียนรู้ว่าโรคในสัตว์ที่ถูกกล่าวอ้างถึงทุกโรคว่ามีลักษณะอย่างไร ประกอบกับการพูดคุยหาข้อมูลเพิ่มเติมกับผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนายสัตวแพทย์ นายแพทย์ การลงพื้นที่เพื่อดูด้วยตา การสังเกตเก็บข้อมูล และคุยกับเกษตรกรเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ ที่ประสบปัญหา

และยังไม่ประสบปัญหาว่ามีระบบป้องกัน ทำวัคซีนอย่างไร ทำไมจึงเกิดการระบาดได้

เพื่อจะได้นำข้อมูลกลับมา“โต้แย้ง”ตีแผ่สู้กับคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารระดับประเทศที่กินไก่ไขว้ได้อย่างเต็มที่ พร้อมต้องปกป้องแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูล สร้างความเชื่อถือให้แหล่งข่าว

ขณะเดียวกันในด้านเศรษฐกิจคนทำข่าวต้องติดตามภาพรวมผลกระทบของข่าวสารรอบด้าน เช่น เมื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ รายกลาง รายย่อยประสบปัญหาทำให้ไม่มีเงินจ่ายดอกเบี้ยและเงินต้นกับธนาคาร เกิดหนี้เสียจำนวนมาก ธนาคารต้องพักชำระหนี้ อีกทั้งโรคไข้หวัดนกติดคนตาย ส่งผลให้นักธุรกิจที่จะเดินทางมาติดต่อธุรกิจหวาดกลัวนักท่องเที่ยวต่างชาติชะลอการเดินทางเข้ามาประเทศไทย ส่งผลต่อหุ้นของบริษัทด้านปศุสัตว์ ทั้งหมดส่งผลกระทบต่อตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในปี ๒๕๔๗ ดิ่งลง

หรือแม้กระทั่งเมื่อรัฐบาลยอมรับว่ามีการระบาดของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทยแล้ว แต่รัฐบาลยังปิดต่อไปในหลายกรณี เช่น รัฐบาลสามารถควบคุมโรคได้แล้ว แต่ความจริงยังควบคุมโรคไม่ได้ รัฐบาลไม่อนุญาตให้มีการประกาศใช้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดนกในสัตว์ปีก เพราะเพิ่งมีการวิจัยและทดลองใช้ในบางประเทศยังไม่ได้ผล ไม่สามารถยับยั้งโรคได้ แต่มีการแอบลักลอบนำเข้าจากต่างประเทศและมีการใช้ทั่วประเทศ ซึ่งประชาชนติดเชื้อได้มีการนำเงินส่วนหนึ่งไป“ล่อซื้อวัคซีน”และนำมาตีแผ่ความจริงให้ปรากฏ

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข่าวไข้หวัดนกของคนทำงานข่าวประสบความสำเร็จสิ่งสำคัญเพราะมีองค์กรข่าวอย่างประชาชาติธุรกิจที่พร้อมสนับสนุนการทำงานในทุกด้านด้วย โดยเฉพาะการปฏิเสธเม็ดเงินค่าโฆษณาที่บริษัทเอกชนยักษ์ใหญ่ในวงการปศุสัตว์เสนอให้ แลกกับการยกข่าวไข้หวัดนกในช่วงนั้นออก

จนถึงวันนี้โรคไข้หวัดนกไม่ได้หายไปจากประเทศไทย แต่กลายเป็น“โรคประจำถิ่น”เพียงแต่รอวันปะทุขึ้นมาในช่วงที่อากาศหนาวเย็น เพียงแต่รัฐบาล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคุมสถานการณ์ของโรคได้

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ

Do	Don't
๑. เชื้อข่าวจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ๓ คน ให้ตรงกัน	๑. อย่าเชื่อคำพูดจากแหล่งข่าวคนเดียว ไปนำเสนอ
๒. ค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานจากสถาบันที่เชื่อถือได้	๒. ไม่ใช้ข้อมูลจากโลกออนไลน์ที่ไม่ระบุแหล่งที่มา
๓. วิเคราะห์และคัดกรองข้อมูลของรัฐ และเอกชน	๓. ไม่เชื่อถือข่าวสารของภาครัฐและเอกชนทันที
๔. ลงพื้นที่เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงของปัญหา	๔. ไม่ทำงานบนหอคอย โดยไม่ลงพื้นที่ตรวจสอบ
๕. ศึกษาผลวิจัยและพัฒนาการในต่างประเทศ	๕. ไม่ใช้ข้อมูลจากเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
๖. แสวงหาเอกสารราชการ เพื่อยืนยันข้อมูล	๖. อย่ารีบร้อนนำเสนอข่าว โดยขาดหลักฐานอ้างอิง
๗. นำเสนอข่าวเชิงเตือนภัยและแนวทางป้องกัน	๗. ไม่เสนอข่าวที่สร้างความตื่นตระหนก
๘. ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ และจรรยาบรรณ	๘. ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวหรือรับสินบน
๙. ปกป้องแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลไม่ให้ได้รับผลกระทบ	๙. อย่าเปิดเผยชื่อแหล่งข่าวต่อบุคคลอื่น
๑๐. นำเสนอข่าวให้ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง	๑๐. อย่านำเสนอข่าวเพียงด้านเดียว

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

ในตำรานิเทศศาสตร์ และวารสารศาสตร์มักสอนนักศึกษาว่า ความน่าเชื่อถือในการนำเสนอข่าวต้องมีการระบุชื่อ ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ชัดเจน ยิ่งเป็นข้าราชการ

ระดับสูง คณะกรรมการผู้จัดการบริษัท นายกสมการการค้าทั้งหลายยังดีนั้น

แต่ทางปฏิบัติในการทำเสนอข่าวใช้หัตถ์ของหนังสือพิมพ์ประชาชนชาติธุรกิจส่วนใหญ่ใช้คำว่า “แหล่งข่าว” แทนทั้งสิ้นที่บอกว่า “ประเทศไทยมีการระบาดของโรคไข้หวัดนก” พร้อมการนำเสนอข้อมูลการส่งสัญญาณเตือนภัย การเฝ้าระวัง และชี้แนวทางการหลีกเลี่ยง เพื่อการป้องกันให้ห่างไกลจากโรค และปลอดภัยในชีวิต

ขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์ฉบับอื่น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ ระบุชื่อ เปิดหน้าสัมภาษณ์ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรฯ อธิบดีกรมปศุสัตว์ กรรมการผู้จัดการบริษัทยักษ์ใหญ่ในวงการปศุสัตว์ ที่ออกมาบอกว่า “ประเทศไทยไม่มีไข้หวัดนก” จึงไม่มีการแจ้งเตือนภัยใด ๆ

เสียงสะท้อนของแหล่งข่าวที่นำเชื่อถือหลายคนที่ยืนยันตรงกัน บวกกับหลักฐานทางวิชาการ เอกสารทางราชการบางส่วนที่ได้มา ทำให้การนำเสนอข่าวของประชาชนชาติธุรกิจได้รับความน่าเชื่อถือ และยอมรับของคนในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ และหลายแวดวงว่า “เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นความจริง”

ดังนั้น บทเรียนจากการทำข่าวหมัดภัยไข้หวัดนกที่เกิดขึ้น แม้จะผ่านมาเกือบ ๑๕ ปี แต่ก็หวังว่า จะเป็นตำราอีกเล่มที่ให้นักสื่อสารมวลชนยุคไซเบอร์ได้นำไปประยุกต์ใช้ได้ ในทุกสถานการณ์ข่าว

สถานการณ์ไข้หวัดนกเป็นอีกบทเรียนหนึ่งที่สื่อมวลชนไทยได้ทุ่มเทการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง แม้จะเผชิญกับอุปสรรคเรื่องการเข้าถึงข้อมูล สะท้อนให้เห็นถึงการยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพในการได้มาและนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นความจริง อีกทั้งยังเป็นตัวอย่างด้านการปกปิดและเคลมแหล่งข่าว โดยคุณกฤษณา ไพบูลย์ ได้ถอดบทเรียนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การทำหน้าที่ของนักข่าวด้วยจริยธรรมวิชาชีพโดยเน้น “ข้อมูล” ที่ถูกต้องและเป็นจริงสำคัญมากกว่าสิ่งที่ปฏิบัติจนเคยชิน และการยึดมั่นคำสัญญาที่ให้ไว้กับแหล่งข่าวว่าจะปกป้องไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์นั้นสามารถนำไปสู่การเตือนภัยสุขภาพแก่ประชาชนได้ทันต่อเหตุการณ์ และช่วยให้เกิดมาตรการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องทางอย่างแท้จริง

**ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว
ในสถานการณ์อุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรง**

รถแก๊สคว่ำถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ปี ๒๕๓๓

ชาติชาย ศิริพัฒน์

บรรณาธิการข่าวเกษตรหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

(อดีตนักข่าวอาชญากรรมหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ)

คืนวันจันทร์ที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๓ สุกัน ผักแคเล็ก ลูกจ้างบริษัทอุตสาหกรรม แก๊สสยาม จำกัด ขับรถบรรทุกแก๊สของบริษัทลงทางด่วนเพชรบุรีตัดใหม่แต่รถพลิกคว่ำ ถึงบรรจุแก๊ส ๒ ถึง ถึงละ ๒๐,๐๐๐ ลิตร หลุดออกจากตัวรถ ทำให้แก๊สรั่วและเกิดระเบิด จนบริเวณถนนเพชรบุรีตัดใหม่และละแวกใกล้เคียงกลายเป็นทะเลเพลิงจนมีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก และผู้เสียชีวิต ๘๙ ราย

ในแง่มุมวิชาชีพสื่อมวลชนสถานการณ์นี้มีความสำคัญตรงที่เป็นเหตุการณ์ สะเทือนขวัญขนาดใหญ่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน อันนำไปสู่ความเสียหายรุนแรงทั้งต่อชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ทั้งที่อยู่บนท้องถนน และบ้านเรือนใกล้เคียงในเวลานั้น อีกทั้งยังเป็นเหตุการณ์ที่สะท้อนความหละหลวมในการควบคุมดูแลมาตรฐานความปลอดภัย การควบคุมระบบการขนส่งวัตถุอันตราย

ในช่วงวันเกิดเหตุ เราได้ยินเสียงวิทยุแจ้งหลอกกันว่ามีเหตุไฟไหม้ใต้ทางด่วน เพลินจิต ซึ่งเข้าใจว่าเป็นร้านสุกี้ร้านหนึ่งเราก็ตั้งเป้าจะเข้าไปดูตรงนั้นจากจุดที่อยู่ขณะนั้นคือห้างเซ็นทรัลเวิลด์พอเลยช้ายเข้าถนนเพชรบุรีตัดใหม่ตรงประตูน้ำเพื่อจะไปใต้ทางด่วน เพลินจิต พอไปถึงธนาคารศรีอยุธยาสำนักงานใหญ่ก็เริ่มงงเมื่อเห็นรถเมล์วิ่งถอยหลัง คนที่ถูกไฟไหม้เสื้อผ้าเหลือแต่ตัวเปล่าวิ่งออกมา

เราคาดเหตุการณ์ผิดเพราะตอนแรกคิดว่าเป็นไฟไหม้ที่ใต้ทางด่วน มาเจอเหตุการณ์ตรงนี้ ด้วยสัญชาตญาณนักข่าวก็ถอยถอยลงไปทำหน้าที่ซึ่งต้องทำหน้าที่ทั้งข้างภาพและนักข่าวไปในตัว เจออะไรก็ถ่ายไว้ก่อน บันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดเอาไว้ เวลานั้นใช้วิธีการเดินเข้าไปเรื่อยๆ โดยที่ยังไม่รู้ว่าจะเหตุการณ์ข้างหน้าคืออะไร ยังไม่รู้ว่าต้นเหตุมาจากแก๊สรั่วก่อนเกิดเหตุไฟไหม้

ทั้งหมดเป็นเพียงแค่การรีบไปที่เกิดเหตุ เป็นการแข่งขันที่เราต้องการได้ภาพที่ดีที่สุด เป็นภาพเหตุการณ์ที่น่ายาก มีแค่เสี้ยววินาทีที่จะบันทึกภาพนั้นไว้ให้ได้ เราก็คิดเท่านั้นเอง ถ้ามองกลับไปตอนนั้นก็ยังไม่กลัวเพราะเราไม่รู้สถานการณ์ที่อยู่ตรงนั้น เราแค่มั่นใจว่าเกิดเหตุไฟไหม้ที่ใต้ทางด่วนเพลินจิต แต่มาถึงระหว่างทาง เรากลับพบอีกเหตุการณ์

ในพื้นที่เราก็เริ่มต้นถ่ายรูปเห็นไฟไหม้ตามจุดต่างๆ เห็นคนถูกเผา มีคนของมูลนิธิต่างๆ เข้าไปดูแลคนเจ็บในช่วงที่ไฟดับไปแล้วรอบหนึ่ง สักพักพอแก๊สรั่วไปสะสมอยู่ตามตึกกรมบ้านช่องข้างถนนสะสมไปเรื่อยๆ เมื่อเกิดประกายไฟขึ้นมาจนแก๊สหมดซึ่งทั้งหมดเกิดจากความประมาทของคนขับรถ

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในเหตุการณ์รถแก๊สคว่ำถนนเพชรบุรีตัดใหม่

อุปสรรคในการทำงานอาจจะไม่ใช่อุปสรรค แต่เป็นเพราะสถานการณ์มันใหญ่มาก มีความสับสนในแง่ข่าวสารไม่รู้ว่าจะอะไรเกิดขึ้นกันแน่ แม้จะถามตำรวจร้อยเวรก็ยังไม่รู้เรื่องอะไรเลย จนกว่าจะมีการพิสูจน์ทราบว่าเกิดเหตุรถแก๊สพลิกคว่ำ เพราะจุดเกิดเหตุไม่มีใครเข้าไปได้ ต้องรอกจนกว่าเหตุการณ์สงบดีแล้วมีการเคลียร์พื้นที่ที่ละนิด ส่วนใหญ่จะเป็นคนของมูลนิธิที่เข้าไปก่อนโดยสมัยนั้นยังไม่มีหน่วยกู้ชีพ

สิ่งที่ทำให้การทำงานในพื้นที่ของสื่อมวลชนยากลำบากก็คือเรื่องความสับสนวุ่นวายในพื้นที่ เราไม่รู้ว่าจะสามารถเข้าไปได้สักแค่ไหน เป็นเรื่องของความเป็นความตายของ

เราเองด้วย ตอนนั้นประเมินความกล้า ใช้ประสบการณ์ตัวเองเป็นหลักตำราไม่เคยมีเขียน
 อยู่ที่ว่าโตมาแบบไหนกล้าไหมบางเรื่องไม่อันตรายแต่เรากลัวไปเอง เพราะเราเสพรี่มาก
 ดูหนังมากกลัวไปก่อนก็มี แต่สำหรับนักข่าวเราต้องประเมินสถานการณ์และเอาตัวเองให้รอด
 ในสถานการณ์นั้นให้ได้ นี่คือวิธีคิดนักข่าวไม่มีใครช่วยอะไร

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์อุบัติเหตุหรืออุบัติภัยร้ายแรง

Do	Don't
<p>๑. ทำให้ตัวเองปลอดภัยเป็นหลักการง่ายๆ บางครั้งก็ต้องใช้สัญชาตญาณส่วนตัว ดูสถานการณ์แวดล้อมในพื้นที่ ดูอารมณ์ บรรยากาศในพื้นที่งานซึ่งแต่ละครั้งไม่เหมือนกัน หากมองแล้วเสี่ยงมากเกินไป ก็อย่าเข้าไป เราอาจจะตายตรงนั้น ไม่ได้ส่งข่าวก็ได้</p>	<p>๑. อะไรที่ทำให้ตัวเองเสี่ยง และคนอื่นบาดเจ็บ อย่าทำ</p>
<p>๒. ต้องประเมินทุกอย่างประเมินสถานการณ์ตลอด เช่น ในการสัมภาษณ์เราก็ต้องประเมินว่า ถามอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไร จะได้รับคำตอบอย่างไร ลงพื้นที่เราก็ต้องประเมินว่า จะเกิดอะไรและเตรียมรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น</p>	<p>๒. อย่าไปเกะกะเจ้าหน้าที่ หรือขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ต้องปล่อยให้เขาช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ เป็นหลักการทำงานของพลเมืองดีทั่วไป</p>

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

มาตรฐานในการดูแลความปลอดภัยทั่วไปที่ยังหละหลวม หนึ่งในปัญหาหลักอยู่ที่ระบบราชการ ซึ่งทุกอย่างมีระบบตรวจสอบแต่การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำได้ ในทางปฏิบัติ เช่น เรื่องการควบคุมรถบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์เข้ามาในเมือง มีการตรวจสอบแบบไหน รวมไปถึงรถที่เอามาใช้งานผ่านการตรวจสอบคุณภาพการใช้งานแค้ไหน หรือเรื่องคนขับซึ่งกฎหมายบังคับได้แค้ไหน ในแง่ความปลอดภัยตรงนี้คือปัญหา

เหตุการณ์รถแก๊สคว่ำถนนเพชรบุรีตัดใหม่ ปี ๒๕๓๓ เป็นอุบัติเหตุครั้งใหญ่ ที่สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในบริเวณนั้น โดยคุณชาติชาย ศิริพัฒน์ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสับสนในการจัดการพื้นที่ และการจัดการข้อมูลข่าวสาร ทั้งยังถอดบทเรียนให้เห็นแง่มุมการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ไม่ได้จบเพียงแค่การได้มาซึ่งภาพหรือข้อมูลข้อเท็จจริงเท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือการนำเสนอข่าวโดยการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ มองไปถึงการแก้ปัญหา ที่ในระยะยาว อาทิ การควบคุมรถบรรทุกตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งเป็นจริยธรรมวิชาชีพของสื่อมวลชนที่สำคัญยิ่ง

**ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว
ในสถานการณ์จลาจล**

การรายงานข่าวความขัดแย้ง ทางการเมือง ปี ๒๕๕๓

เสถียร วิริยะพรรณพงศา

บรรณาธิการบริหารสถานีโทรทัศน์พีพีทีวี

จากประสบการณ์ของผม ไม่ว่าจะโชคดีหรือโชคร้าย เพราะผมเข้าสู่วงการข่าว ในช่วงที่บ้านเมืองกำลังเข้าสู่ยุคของความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ก็คือช่วง ๒๕๔๘-๒๕๕๘ เป็นช่วง ๑๐ ปีที่สังคมเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง ความรุนแรงหลายรูปแบบ และผมก็อยู่เป็นส่วนหนึ่งในหลายเหตุการณ์ด้วยกัน ในฐานะผู้บันทึกประวัติศาสตร์

ในยุคของผมนั้น องค์ความรู้ หรือหลักการ แนวทางปฏิบัติในการทำข่าวท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งยังเป็นเรื่องใหม่มาก ทุกอย่างไปเรียนรู้เอาหน้างานล้วนๆ

ความขัดแย้ง จนนำไปสู่ความรุนแรงและจบลงด้วยการรัฐประหาร ๒ รอบในช่วง ๑๐ ปีนั้น เกิดจากหลายปัจจัยผสมผสาน แต่เอาเป็นว่าหลักๆ เกิดขึ้นในยุครัฐบาลทักษิณ ชินวัตร สมัยที่ ๒ เริ่มมีการชุมนุมของคนเสื้อเหลือง นับแต่นั้นก็มีเสื้อแดง มีเสื้อน้ำเงิน มีเสื้อหลากสี มีการเดินขบวนทั้งเมือง มีการปะทะ ใช้อาวุธสงคราม มีการยึดทำเนียบ ยึดสถานที่ราชการ เผาเมือง และจบลงด้วยการยึดอำนาจ ๒ ครั้งก็คือปี ๒๕๔๙ และ ๒๕๕๗

ในช่วงนั้นสังคมแทบจะแตกออกเป็นเสี่ยงๆ การทำงานของนักข่าวเรียกว่าอยู่ในยุคที่ยากลำบากที่สุดครั้งหนึ่งเพราะผู้คนถูกแบ่งฟากความคิดเป็นสองข้างหลักๆ และสื่อหลักไม่ว่าจะตบใจผู้คนที่มีความคิดอ่านแตกต่างกันสุดขีดได้ ทำให้เกิดสถานะทีวีของแต่ละสีเสื้อ แต่ละช่องก็นำเสนอข้อมูลข่าวสารในด้านของตัวเอง และทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้ามอย่างเต็มที่

ฉะนั้น สถานการณ์ความขัดแย้งในช่วงนั้นที่รุนแรง ส่วนสำคัญมาจากการที่มีสื่อที่ประกาศตนชัดเจนว่ารับใช้กลุ่มมวลชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

เมื่อผู้คนในสังคมมีแนวคิดสุดโต่งตามข้อมูลที่ได้รับจากแต่ละฝ่าย คนในสังคมจึงเกลียดชังมากขึ้น แทบจะมองไม่เห็นด้านดีของอีกฝ่าย เริ่มมีการบัญญัติศัพท์ที่ใช้เรียกฝ่ายตรงข้ามในลักษณะเหยียดหยามดูหมิ่นดูแคลน ถึงขั้นว่ามองอีกฝ่ายว่าไม่ใช่คน เช่น พวกควาย พวกแมลงสาบ เป็นต้น

ท่ามกลางแนวคิดที่แตกต่างกันอย่างสุดขีดแบบนี้ นักข่าวที่ไม่ได้ฝักใฝ่ข้างไหน ก็เริ่มจะทำงานยากเพราะการรายงานข่าวมีความอ่อนไหวสูง เช่น ผมเคยไปรายงานข่าวผู้ชุมนุมแล้วใช้คำว่า “ผู้ชุมนุมบางตา” ก็เกือบโดนผู้ประท้วงรุมกระทุ้งตายอยู่ในมือบติที่หนีออกมาก่อน เพราะก่อนจะเข้าพื้นที่ก็เล็งๆ ทางหนีที่ไถ้ไว้แล้ว

แต่ก็เป็นบทเรียนว่าการรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งนั้นเราไม่สามารถจะพูดทั้งหมดที่เราเห็นได้ แต่ไม่ใช่จะปกปิดข้อมูล แต่ต้องปรับถ้อยคำในการรายงานข่าว ให้ความจริงไม่ตกหล่น ขณะเดียวกันเราก็ต้องปลอดภัยอยู่ในสนามข่าวด้วย ไม่ใช่รายงานทุกอย่างแบบโต้งๆ โดยไม่สนใจว่าอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนจะเดือดดาลขนาดไหน อันนั้นก็เป็นการรายงานข่าวที่ขาดศิลปะ และจะนำอันตรายมาสู่ชีวิตได้

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในความขัดแย้งทางการเมือง ปี ๒๕๕๓

การรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มต้นจากตัวนักข่าวเองก่อน เพราะนักข่าวต้องเข้าใจเรื่องราวของสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเป็นพื้นฐาน หรือปฐมเหตุของความขัดแย้งให้ได้ก่อน ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถประเมินความอ่อนไหวของสถานการณ์ได้เลย และจะเกิดความสับสนเสี่ยงว่าข่าวที่รายงานออกไปจะกลายเป็นเชื้อไฟให้ความขัดแย้งลุกลามออกไปหรือไม่

เช่น หากจะรายงานความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ต้องเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ทั้งหมดว่ามันมีที่มาที่ไปยาวนาน ไม่ใช่แค่อาชญากรรมรายวัน แต่เป็นความขัดแย้งที่สะสมมานับร้อยปี เป็นความขัดแย้งที่ผสมผสานหลายมิติ ทั้งในแง่ความเชื่อทางศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง และมีปัญหาทางเศรษฐกิจผสมเจือปนอยู่ด้วย ซึ่งถ้าเข้าใจบริบทของเหตุการณ์ก็จะทำให้รายงานข่าวได้ชัดเจนมากขึ้น การเลือกใช้ถ้อยคำก็จะระมัดระวังมากขึ้นเช่นกัน

หรือความขัดแย้งในการเมืองไทยที่สะสมมาเป็น ๑๐ ปี ก็พบว่านอกจากการ “แย่งชิงอำนาจ” ระหว่างขุมกำลังต่างๆ ในสังคมแล้ว ยังมีความขัดแย้งทั้งทางเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้คนในสังคม ความแตกต่างทางโอกาสระหว่างคนเมืองกับชนบท ปัจจัยเหล่านี้ ล้วนเป็นปัจจัยที่มีส่วนก่อให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งขยายตัวรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ

ปัญหาของการรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง เรื่องสำคัญจึงมาจากการไม่เข้าใจสถานการณ์เพียงพอ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาของการรายงานข่าว ตั้งแต่ในแง่การเอาตัวรอดปลอดภัยจากสถานการณ์ เช่น หากไม่เข้าใจว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีความเสี่ยงที่จะเกิดการปะทะกันในระดับไหน สังเกตได้จากการจัดวางกำลังของเจ้าหน้าที่ หรือการเตรียมอาวุธในการดำเนินการกับผู้ชุมนุม ถ้านักข่าวไม่เข้าใจหรือ ไม่สามารถวิเคราะห์รูปแบบการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ได้ มีความเสี่ยงสูงมากที่นักข่าวเองจะตกอยู่ในอันตราย เพราะเมื่อไม่สามารถประเมินความร้ายแรงของเหตุการณ์ได้ นักข่าวก็จะได้วางแผนเพื่อเตรียมรับมือกับเหตุการณ์

ยกตัวอย่าง ในการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่สถานีดาวไทยคม เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๓ ผมตกอยู่ตรงกลางระหว่างเจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ชุมนุม ต้องปีนกำแพงหนีออกมา

อย่างทุกที และเหตุทวิจะถูกลูกหลงจากสิ่งที่สองฝ่ายข้างปากลั่น ซึ่งเฉียวไปเฉียวมา
อยู่ตลอดเวลา เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นบทเรียนที่ทำให้คิดเสมอว่าก่อนจะเข้าพื้นที่ข่าวที่มี
ความขัดแย้งรุนแรง ต้องประเมินสถานการณ์อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นการชุมนุมนี้
ใครเป็นผู้นำ เพราะตัวผู้นำจะทำให้เราเห็นทิศทางการเคลื่อนไหวจะเป็นไปแบบรุนแรง
หรือแบบสันติวิธี

ถัดมาคือการสังเกตความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการกับผู้ชุมนุมว่า
เจ้าหน้าที่เตรียมการขั้นเด็ดขาดหรือไม่ มีอาวุธร้ายแรง และมีอุปกรณ์ป้องกันชนิดหนาแน่น
หรือไม่ หากมีสิ่งเหล่านี้พึงอนุมานได้เลยว่าเจ้าหน้าที่อาจไม่ยอมให้มีการชุมนุมยืดเยื้อ
และอาจจะสังเกตจากสถานที่ที่ใช้ในการชุมนุมหากเป็นลานกว้าง ท้องถนนทั่วไป ก็จะมี
แบบหนึ่ง แต่ถ้าเป็นสถานที่ที่มีความอ่อนไหว เช่น สถานีดาวเทียม หรือสนามบิน ก็ต้อง
สังเกตว่าจุดอ่อนไหวที่สุดของที่แห่งนั้นอยู่ตรงไหน เช่น ถ้าสนามบิน ต้องดูว่า
หอบังคับการบิน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการจราจรทางอากาศ ถูกบุกรุกเข้าไปหรือไม่
หากยังเป็นการชุมนุมกันอยู่ภายนอก อาจจะไม่น่ากังวล แต่หากรุกเข้าไปในเขตหวงห้าม
ของท่าอากาศยานแล้วให้เตรียมหาทางหนีที่ไล่ไว้ได้เลย เพราะอาจจะเกิดการปะทะกันได้

ฉะนั้น สิ่งสำคัญของการทำข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งคือนักข่าวเองต้อง
หูไว ตาไว ต้องสังเกตสิ่งที่เคลื่อนไหวอยู่รอบตัว แล้วต้องสามารถวิเคราะห์ทิศทางของ
เหตุการณ์ให้ได้ว่าความเคลื่อนไหวเหล่านั้นจะนำไปสู่ความรุนแรงหรือไม่ ถ้ารุนแรง
จะรุนแรงระดับไหน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการรายงานข่าวได้ว่าเราควรยื่นรายงาน
ตรงจุดไหนที่จะปลอดภัย และสามารถถ่ายทอดเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน และหากมี
ความรุนแรงเกิดขึ้น เราจะออกจากพื้นที่นั้นได้อย่างไร

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์จลาจล

Do	Don't
๑. ศึกษาประเด็นความขัดแย้งอย่างรอบด้าน	๑. เสนอข่าวรวดเร็วแต่ขาดความรอบด้าน
๒. ศึกษาพื้นที่สนามข่าวว่ามีทางหนีที่ไล่ อย่างไรเวลาเกิดเหตุฉุกเฉิน	๒. ลงพื้นที่ทำข่าวโดยไม่ศึกษาข้อมูล
๓. ไม่จำเป็นต้องอยู่ใกล้ขีดเหตุการณ์มากจน เกินไป	๓. นำเสนอภาพบางภาพที่อาจจะ ไปสู่ความสับสนของเหตุการณ์

Do	Don't
๔. เนื้อหาการรายงานต้องเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด	๔. ถ่ายทอดวาทกรรมรุนแรงที่ถูกผลิตมาจากคู่ขัดแย้งเอง
๕. งดสอดแทรกความคิดเห็นในข่าวที่มีความขัดแย้ง	๕. ใส่ความคิดเห็นเข้าไปในรายงานข่าว
๖. หลีกเลี่ยงถ้อยคำที่แสดงถึงการลบหลู่ความเชื่อไม่ว่าจะทางศาสนา หรือการเมือง	

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

การทำข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งนอกจากการวิเคราะห์สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อรักษาชีวิตของตัวนักข่าวเอง สิ่งสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งคือการเรียนรู้ทำความเข้าใจสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ว่ามีเหตุปัจจัยมาจากไหน ตามที่ได้กล่าวมาก่อนในช่วงแรกว่านักข่าวจะสามารถรายงานเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนและยืนอยู่บนความยุติธรรมสำหรับทุกฝ่าย ตัวนักข่าวเองย่อมต้องเข้าใจบริบทของสถานการณ์นั้นๆ อย่างแน่ชัดว่ามีพื้นฐานความเป็นมาอย่างไร ตัวนักข่าวต้องเห็นภาพรวมของป่าทั้งป่าว่าเป็นป่าอะไร ไม่ใช่เห็นใบไม้เพียงใบเดียวแล้วตัดสินเอาว่าป่าทั้งหมดเป็นแบบนั้นแบบนี้

ความไม่รู้ของนักข่าวนอกจากจะทำให้การรายงานข่าวบิดเบือนไปจากความจริงแล้ว ยังมีโอกาสกลายเป็นชนวนที่จุดชนวนความขัดแย้งขึ้นมาใหม่อีกก็ได้ ฉะนั้น นักข่าวจะเป็นตัวกลางที่จะสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม หรือจะเป็นชนวนผลิตความรุนแรงต่อเนื่องอย่างไม่วินจบ ขึ้นอยู่กับตัวนักข่าวเองต้องทำการบ้านให้มากพอ และที่สำคัญต้องไม่มีอคติครอบงำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนักข่าวไม่ว่าจะรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งหรือในภาวะปกติ

ประเทศไทยผ่านสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองมาหลายยุคหลายสมัย และในทุกครั้งที่สังคมตกอยู่ท่ามกลางความแตกแยก สื่อก็เผชิญกับปัญหาในการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองอย่างหนักหน่วงด้วยเช่นกัน จริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมักถูกท้าทายในเรื่องของการนำเสนอความถูกต้องและข้อเท็จจริง ความสมดุลและเป็นธรรม การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น และการคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ในหลายครั้งสื่อมวลชนรายงานข้อมูลอย่างถูกต้องแต่ไม่ถูกใจข้า้วทางการเมืองต่างๆ ก็ส่งผลให้สื่อได้รับผลกระทบได้ อย่างไรก็ตาม คุณเสถียร วิริยะพรรณพงศา ได้ถอดประสบการณ์การทำงานที่หนักข่าวในกระแสความวุ่นวายทางการเมืองและชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าไม่ว่าสถานการณ์ทางการเมืองจะเป็นเช่นไร ผู้สื่อข่าวพึงยึดถือจริยธรรมในการทำหน้าที่อย่างหนักแน่น ศึกษาข้อมูลให้แม่นยำ ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงในข่าว และไม่ตกเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวาทกรรมรุนแรงของคู่ขัดแย้ง รวมทั้งไม่ลบล้างดูหมิ่นความเชื่อทางศาสนาหรือการเมืองของทุกฝ่าย เพราะหน้าที่ของสื่อมวลชนคือประสานความเข้าใจของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพื่อให้ก้าวผ่านความขัดแย้งนั้นๆ ไปให้ได้

สถานการณ์มือบวมลมหาทาประชาชน

ปราเมศ เหล็กเพ็ชร

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ในนามคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) มีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นเลขาธิการกปปส. ใช้สัญลักษณ์การเป่านกหวีดชุมนุมยาวนานติดต่อกันกว่า ๒๐๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ ถึง ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีผู้เข้าร่วมชุมนุมมหาศาล สร้างแรงสั่นสะเทือนทั้งประเทศไทยและทั่วโลกเฝ้าจับตามองอย่างใกล้ชิด เพราะมีผลกระทบรุนแรงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ต้นเหตุเกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองสองขั้วเป็นทุนประเดิม ระหว่างฝ่ายที่ไม่เอากับฝ่ายที่สนับสนุนระบอบทักษิณ ขบวนการปะทุระเบิดเกิดขึ้นทันทีเมื่อรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผลักดันให้สภาผู้แทนราษฎร

พิจารณาร่างพ.ร.บ.นิรโทษกรรม เพื่อยกเลิกความผิดให้เฉพาะแก่ผู้ชุมนุมทางการเมือง แต่มีการแปรญัตติให้ยกเลิกความผิดให้แก่ผู้นำการชุมนุมและผู้สังการ เป็นการนิรโทษกรรมเหมาเข่ง รวมถึงพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ย่อมพ้นความผิดคดีทางการเมืองไปด้วย ในที่สุดรัฐบาลยอมถอยยุติต้นขบวนอื่น

แต่กปปส.ยกระดับการชุมนุมลี้ลับระบอบทักษิณให้สิ้นซากกดดันให้รัฐบาลลาออก และเรียกร้องให้ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง รัฐบาลชิงยุบสภาและกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่ สุดท้ายการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ การชุมนุมยังทวีเข้มข้นขึ้น สื่อมวลชนที่ถูกกปปส.มองว่าเป็นกระบอกเสียงให้รัฐบาลยิ่งลักษณ์ถูกควบคุมพื้นที่ แต่ยังมีทางออกร่วมกันระหว่างองค์กรสื่อกับแกนนำกปปส. ท่ามกลางกปปส.ย้ายตลอดเป็นการชุมนุมด้วยหลักสันติ สงบ อหิงสา แต่ก็ปรากฏว่าเกิดเหตุป่วนขึ้นหลายครั้ง ทั้งการขว้างระเบิดยิงลูกระเบิดเอ็ม-๗๙ ใช้ปืนยิงใส่กลุ่มผู้ชุมนุม ปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับตำรวจ เกิดเหตุจลาจลบางจุดในช่วงกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) เคลื่อนไหวจัดชุมนุมให้กำลังใจรัฐบาล และนปช.ยังระดมพลจัดเวทีคูขนานในกรุงเทพฯ กปปส.-นปช. ต่างฝ่ายก็เปิดเวทีในจังหวัดพื้นที่ฐานเสียงของตัวเอง สถานการณ์นี้มีผู้บาดเจ็บนับร้อย และเสียชีวิตจำนวนมาก ก่อนถูกปิดฉากโดยพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ในนามหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติยึดอำนาจรัฐประหารรัฐบาลยิ่งลักษณ์เนื่องจากผู้ชุมนุมทั้งสองฝ่ายไม่มีท่าทียุติการชุมนุม อาจเกิดเหตุปะทะก่อให้เกิดการสูญเสียได้ทุกเมื่อ

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์มีอบมวลมหาประชาชน

ในสถานการณ์ความขัดแย้งสองขั้วการเมือง โดยเฉพาะการชุมนุมทางการเมืองที่มีการถ่ายทอดสดผ่านสถานีโทรทัศน์ช่องของตัวเองตลอด ๒๔ ชั่วโมง ให้ผู้ชมเฝ้าติดตามได้ทั่วประเทศ แกนนำและคณะจะวางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่แปรเปลี่ยนตามสถานการณ์ ตั้งแต่แกนนำแถลง เคลื่อนไหวทั่วไปให้มวลชนได้ยึดเส้นยึดสายให้ผู้ชุมนุมได้ทำกิจกรรมตลอดเวลา สร้างผลทางจิตวิทยามวลชนแก่ผู้ชมที่ติดตามผ่านสื่อของตัวเองและผู้ชุมนุม และยังมีมีการเคลื่อนไหวเพื่อยุติ การเคลื่อนไหวเพื่อปะทะ เพื่อกดดันรัฐบาลและกลไกของรัฐ นักข่าวสำนักข่าวต่างๆย่อมทำงานหนักเพิ่มขึ้น โดยพยายามฟังแกนนำมีอบปราศรัย

หรือแอลงหรือให้ข้าวแต่ละครั้งมีเจตนาเพื่ออะไร บางทีอาจต้องการปลุกเร้า ก่อให้เกิด การกระผิตทางกฎหมายหรือก่อให้เกิดความรุนแรงขึ้นในสังคมได้ และยังต้องระมัดระวัง ความปลอดภัยจากกองกำลังไม่ทราบฝ่าย ก่อเหตุขึ้นเป็นระยะๆ เมื่อมวลชนเข้าร่วมสมทบ เพิ่มมากขึ้นในการชุมนุมของแต่ละเวทีก็ก่อให้เกิดปัญหาการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ที่แตกต่างกันไป เพราะการ์ดของแต่ละเวทีขึ้นตรงต่อแกนนำเวทีนั้นๆ ไม่ใช่การ์ดรวม

ยิ่งถึงคิวของแกนนำมีอบจากเวทีหลักประกาศยกระดับการชุมนุม เคลื่อนขบวน ไปยังสถานีโทรทัศน์ช่อง๓,๕,๗,๑๑และไทยพีบีเอสเพื่อกดดันให้สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ ถ่ายทอดสัญญาณการเคลื่อนไหวและคำแถลงของกปปส. และห้ามเสนอข่าวรัฐบาล ทำให้บรรดานักข่าวภาคสนามทำหน้าที่ด้วยความยากลำบากท่ามกลางมีอบ ซึ่งต้องการ ให้ข่าวसारออกมาเป็นบวกแก่กปปส.เมื่อแกนนำปราศรัยปลุกเร้า นักข่าวอาจรีบ นำเสนอข่าว สุ่มเสี่ยงตกเป็นเครื่องมือถ่ายทอดถ้อยคำปลุกเร้า เหมือนเติมไฟสถานการณ์ ให้รุนแรงขึ้นหากสถานการณ์รุนแรงต่อเนื่องเคลื่อนไปถึงระดับหนึ่ง สื่อมวลชนอาจจะ ตกเป็นเป้าของมีอบเสียเอง และเมื่อการชุมนุมยืดเยื้อ นักข่าวลงพื้นที่ติดต่อกัน จะเกิดความเครียดสะสมได้ มีผลกระทบไม่มากนักน้อยต่อการรายงานข่าวที่ดีและมี ประสิทธิภาพ ถึงมีการเรียกร้องให้ต้นสังกัดต้องจัดสวัสดิการ ทั้งเบี้ยเลี้ยงภัย อุปรณ์เซฟตี้ ที่ได้มาตรฐาน การพักผ่อนที่เพียงพอตามมาตรฐานทำ ๑ วันต้องหยุด ๑ วัน

ไม่มุ่งเน้นถึงต้นตอที่แท้จริงของการชุมนุมเช่น เห็นข่าวระเบิดก็เรียกหา ภาพข่าวนั้น โดยไม่คำนึงความปลอดภัยของนักข่าวในสังกัดอุปสรรคเหล่านี้ฝ่ายสิทธิเสรีภาพ และการปฏิรูปสื่อ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และองค์กรสื่ออื่น หารือถึงการตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังจากพื้นที่การชุมนุมของเวทีแต่ละจุดและมีปลอกแขน เป็นสัญลักษณ์ว่าเป็นนักข่าว โดยแจ้งหรือประสานให้แกนนำมีอบ ผบ.เหตุการณ์ที่ เป็นตำรวจให้รับทราบ และขอความร่วมมือจากนักข่าวภาคสนาม ให้เป็นผู้ประสานงานภาค ตามจุดต่างๆ คอยเฝ้าติดตามสถานการณ์ หากเกิดเหตุเข้าใจผิดหรือคุกคามสิทธิเสรีภาพ ในพื้นที่ ก็มีตัวแทนองค์กรสื่อและผู้ประสานงานภาคสนาม เข้าพบแกนนำมีอบ ผบ.เหตุการณ์ เพื่อทำความเข้าใจในการทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์จำลอง

Do	Don't
๑. ต้องมีองค์ความรู้การบริหารข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้ง	๑. ไม่เถียงหรือขึ้นเสียงกับผู้ชุมนุมหรือการ์ด
๒. ทำความเข้าใจโครงสร้างของมือบระดับบังคับบัญชา ตั้งแต่แกนนำถึงระดับหัวหน้าการ์ด	๒. ไม่แสดงตัวเป็นผู้สื่อข่าวตลอดเวลา
๓. ศึกษาพื้นที่การชุมนุมและบริเวณใกล้เคียง	๓. ไม่ใช้ภาษารายงานข่าวสร้างความขัดแย้ง
๔. วางแผนการเข้าออกพื้นที่ชุมนุม	๔. ไม่ฝืนอยู่ในพื้นที่หากประเมินแล้วไม่มีความปลอดภัย
๕. ชุดทำงานไม่เหมือนฝ่ายชุมนุม ฝ่ายต่อต้าน ฝ่ายรัฐ และสีไม่โดดเด่น	๕. ไม่แต่งตัวเหมือนมือบ ตำรวจหรือทหาร
๖. ทำงานเป็นทีมจากสำนักเดียวกัน และเพื่อนต่างสำนัก	๖. ไม่ลงพื้นที่ทำข่าวคนเดียว
๗. กลั่นกรองและตรวจสอบข้อมูลมากกว่าการทำข่าวอื่นๆ	๗. ไม่ชี้ถูกชี้ผิดต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นการกระทำของฝ่ายใด
๘. ภาษารายงานข่าวด้วยความระมัดระวัง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง	๘. ไม่เลือกข้างชัดเจน
๙. นักข่าวต้องมีประสบการณ์พอสมควร โดยเฉพาะนักข่าวที่รายงานสด	๙. ไม่เสนอประเด็นเกี่ยวกับความเชื่อศรัทธา สถาบันหลักในทางลบ
๑๐. นำเสนอข่าวรอบด้าน	

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

ยุคการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น ประชาชนตื่นตัวด้านสิทธิเสรีภาพ สังคมตรวจสอบการทำงานของสื่อมวลชนถึงเวลาต้นสังกัดสำนักข่าวทุกแขนงต้องมีนโยบายให้บุคลากรกองบรรณาธิการ อาทิ นักข่าว ช่างภาพ เสริมทักษะการบริหารข่าวในสถานการณ์วิกฤตและขัดแย้ง อย่างน้อยต้องผ่านการอบรมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งและภัยพิบัติขององค์การวิชาชีพ หากนักข่าวไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรนี้ กองบรรณาธิการไม่ควรส่งนักข่าวลงพื้นที่ทำข่าวในสถานการณ์ที่วิกฤต ไม่เช่นนั้นจะสุ่มเสี่ยงไปเพิ่มวิกฤตต่อสถานการณ์ในพื้นที่และสังคม เพราะหัวใจสำคัญทำข่าวดีแค่ไหนก็ตามักข่าวต้องปลอดภัยกลับมา

กองบรรณาธิการต้องมีนโยบายการทำข่าวในสถานการณ์วิกฤต โดยกำหนดให้มีการประชุมร่วมกับนักข่าวก่อนทุกครั้งก่อนปล่อยลงพื้นที่ว่า จะสนับสนุนข้อมูลและเครือข่ายในพื้นที่อย่างไร เพื่อทำงานเป็นทีมและเป็นองค์ประกอบวางแผนการทำข่าวก่อนลงพื้นที่หากกองบรรณาธิการประเมินภาพรวมในพื้นที่แล้ว นักข่าวหรือช่างภาพจะไม่มีความปลอดภัย ต้องส่งถอนตัวออกจากพื้นที่ทันทีเพื่อถนอมตัวไว้ทำข่าวในสถานการณ์วิกฤตอื่นๆ อีก

ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทยในระยะหลังมีการแบ่งขั้วการเมืองอย่างชัดเจนและยาวนาน มีการใช้สื่อทุกรูปแบบเพื่อสร้างมวลชน แทบทุกฝ่ายมีสถานีถ่ายทอดอุดมการณ์และกิจกรรมทางการเมือง ส่งผลให้การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนทุกแขนงถูกเหมารวมตั้งคำถามถึงการทำหน้าที่ว่ามีความอคติเลือกข้างหรือไม่ แม้แต่การมุ่งเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมายังทำได้ยากลำบาก เพราะไม่ว่าจะนำเสนอในแง่มุมใดต่างก็สุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเครื่องมือของขั้วการเมืองไม่ฝ่ายใดก็ฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้ การทำงานของสื่อที่ต้องแข่งกับเวลา แข่งขันกับเพื่อนร่วมอาชีพ ซึ่งหลายครั้งเป็นการเข้าเติมสถานการณ์จนดูเหมือนสื่อมวลชนก้าวข้ามเส้นจริยธรรมวิชาชีพอย่างไรก็ตาม การถอดบทเรียนของ “สถานการณ์มือบวมมหาประชาชน” โดยคุณปราเมศ เหล็กเพ็ชร ได้สะท้อนให้เห็นแล้วว่า ยิ่งสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองมีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเท่าไร การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนยิ่งต้องยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะการไม่อคติ ไม่เลือกข้าง ไม่ชี้ว่าใครถูกหรือผิด นำเสนอข่าวรอบด้าน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมวิชาชีพว่าด้วยความสมดุลและเป็นธรรม และยังคงต้องกลั่นกรองตรวจสอบข้อมูลมากกว่าการทำงานในภาวะปกติ อันเป็นไปตามหลักการรายงานข่าวบนด้วยข้อเท็จจริงและถูกต้องครบถ้วน

**ถอดประสบการณ์การปฏิบัติงานข่าว
ในสถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย**

ก๊อดอาร์มีบุกยึด สถานทูตพม่าประจำประเทศไทย

ถนน อ่อนเขตพล
อดีตผู้จัดการฝ่ายรายการวิทยุ
และผู้ดำเนินรายการรายการ “ร่วมด้วยช่วยกัน”

เมื่อวันเสาร์ที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๒ เวลา ๑๑.๔๕ น. กลุ่มนักศึกษาพม่า จำนวน ๑๒ คน พร้อมอาวุธปืนและระเบิด บุกเข้าไปในสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย ที่ถนนสาทร จับเจ้าหน้าที่สถานทูตและประชาชนที่เข้าไปติดต่อราชการเป็นตัวประกัน เรียกร้องให้รัฐบาลทหารพม่าให้ปล่อยตัว นางอองซาน ซูจี ผู้นำฝ่ายค้าน ภายหลังการประสานพูดคุยกับสื่อมวลชนรวมเวลาเกือบ ๒๗ ชั่วโมง กลุ่มคนร้ายได้ขึ้นเฮลิคอปเตอร์ไปยังชายแดนไทยพม่าที่บริเวณจ.ราชบุรี โดยมี ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร รมช.ต่างประเทศ ในขณะที่นั้นเดินทางไปด้วย ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนั้นไม่มีใครได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต

เหตุการณ์บุกยึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยถือเป็นครั้งแรกที่เกิดขึ้นในประเทศ
สิ่งที่เรารับรู้คือมีคนได้ยื่นเสียงปืนหน้าสถานทูต เขาก็ติดต่อเราว่าให้ช่วยติดต่อว่า
เกิดอะไรขึ้น เราก็โทรไปสถานทูตซึ่งไม่มีคนรับสาย การทำหน้าที่สื่อขึ้นกับประสบการณ์
ของคน ไม่ว่าจะคนใหม่ คนกลางเก่ากลางใหม่ หรือต่อให้คนเก่าก็ไม่สามารถจะรู้ได้
ทุกเรื่อง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายคือหัวใจของความสำเร็จและเป็นหัวใจของ
การแก้ไขปัญหา แต่ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวว่าจะเดินไปทางนี้แล้วจะถึงเป้าหมาย

เราเริ่มจากสามัญสำนึกเกี่ยวกับความเป็นวิชาชีพสื่อเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น ติดตามรายงาน
สถานการณ์ในฐานะสื่อทั่วไป จะทำอะไรให้ยุติเร็วที่สุดตัวประกันปลอดภัย พอเป็น
เรื่องที่กระทบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็ต้องคิดข้ามข้อต่อต่อไปอีกเมื่อมีจุดที่มี
ผลกระทบต่อภาพลักษณ์ประเทศ เราต้องคิดถึงประเทศ

ตรงนี้เป็นจุดที่สำคัญที่อาจเป็นข้อขัดแย้งหรือ ข้อโต้แย้งจากคนในวิชาชีพเดียวกัน
ว่าถ้าเราเป็นสื่อเราต้องรายงานทุกอย่างที่เห็นตามข้อเท็จจริง ซึ่งอาจไม่ได้สนใจผลกระทบ
ที่เกิดกับประเทศ โดยประเทศ คือประชาชน ถ้าไม่มีประชาชนก็เป็นประเทศไม่ได้
มีแผ่นดินไม่มีประชาชนก็เป็นประเทศไม่ได้ มีประชาชนไม่มีอำนาจอธิปไตยก็เป็นประเทศ
ไม่ได้

จุดนี้ที่พวกผมทำและตระหนักที่สุดก็คือจากการรายงานข่าวปกติที่ว่าเกิดอะไร
ที่ไหนเมื่อไรอย่างไร ยกระดับขึ้นมาเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ กลายเป็น
รูปแบบสถานะอีกอย่าง หนึ่งคือเพื่อไม่ให้ผลกระทบกับประเทศ สอง ทำให้เจ้าหน้าที่
เข้าไปปฏิบัติการด้วยความปลอดภัย สามเราจะทำอย่างไร ให้ผู้ร้ายยุติการกระทำนั้น
แล้วเปิดช่องให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้

คำถามคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องจริงหรือเปล่า เมื่อเราโทรไปทุกเบอร์ก็ไม่มี
คนรับสาย ซึ่งเป็นเรื่องผิดปกติ ทำอย่างไรถึงจะติดต่อเพื่อรู้ความจริงตรงนั้นให้ได้ เราก็
โทรไปที่เบอร์แฟกซ์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ เพราะโทรไปที่เบอร์ที่คนอื่นเขาไม่โทรกันและก็มี
คนรับสาย คือ คนร้ายหรือ จอห์นนี่ เราก็แนะนำตัวว่าเป็นสื่อมวลชน ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ
เป็นจุดที่ทำให้เขาคุยกับเรา ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ ก็คงไม่คุยด้วย

“สิ่งที่เราสื่อสารกับเขาถูกออกอากาศทั้งหมด ยกเว้นในช่วงตั้งเครื่องจริง ๆ
ผมก็ต้องรีบดึงสายไม่ให้ออกอากาศ เราเป็นสื่อเรามีสัญชาตญาณความอยากรู้ พอเรา
ได้คุยกับเขาก็ถามเขา คุณอยู่ที่คน มีอาวุธอะไร ทั้งหมดเหมือนเราทำเกินหน้าที่ ซึ่งถูกกล่าว

หาจากเจ้าหน้าที่ว่าทำเกินหน้าที่สื่อ แต่ผมกำลังมองว่า บทบาทหน้าที่สื่อพอมันเดินแล้ว มันยุติไม่ได้ เราถูกเรียกจากคนเหล่านี้ว่า เขาอยากคุยในขณะที่เขาไม่คุยกับเจ้าหน้าที่รัฐ เขาจะคุยกับเรา เราก็มียหน้าที่เอาความจริง เอาที่มีดีไปบอกให้เขาทราบ และคุณประเมินสถานการณ์ ผมบอกให้หมดแล้ว

ผมไม่ได้ถามว่าคุณอยู่กับใคร เราไม่ได้ใช้คำถามแบบโง่ๆ แต่เราเหมือนหลอกถามเขา จนเขาบอกเราทั้งหมด พอเขาบอกเราทั้งหมดเราก็ต้องคิดว่าจริงไหมที่เขาบอก เขาอาจจะหลอกเราก็ได้ สิ่งที่เจ้าหน้าที่รัฐรีบไปก็จะเป็นข่าวลวง ผมก็เลยขอคุยกับตัวประกันสักคน เขายอมให้คุย เราก็บอกว่าสิ่งที่เขาว่ามานั้นเป็นอย่างนั้นใช่หรือไม่ เราก็บอกยอมถูกหลอก เราผ่านการเป็นสื่อ ผ่านการถูกหลอกมามากแล้วเหมือนกัน เราก็ต้องตรวจสอบทั้งหมด ต้องประเมิน นี่คือการดำเนินงานในภาวะวิกฤต

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในเหตุการณ์ก่ออาชกรรม บุกยึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย

อุปสรรคคือความรู้ของเรา ถ้าเราไม่มีความรู้เพียงพอ หรือประสบการณ์ในการทำงานเพียงพอ อาจจะทำให้เกิดเหตุไม่คาดฝันต่อตัวประกันซึ่งสุ่มเสี่ยงถึงขั้นเสียชีวิตได้ และอุปสรรคประการที่สองคือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน หากเรามองเป็นอุปสรรคก็จะเป็นอุปสรรคส่วนจะมากหรือน้อยก็แล้วแต่ที่จะเข้ามากดดันการทำหน้าที่ของพวกเรา เพราะระหว่างการทำหน้าที่ของสื่อ และเจ้าหน้าที่รัฐ ก็เป็นคนละหน้าที่กันที่เข้ามากดดันเรา กลายเป็นอุปสรรคบอกว่าเราอย่าไปรายงานการพูดคุยกับเขา

อีกประเด็นคือแรงกดดันจากผู้ชมผู้ฟังรายการ ซึ่งเขาต้องการทราบสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะญาติของตัวประกัน เขาจะพยายามติดต่อมาทางทุกช่องทางให้เราช่วยเหลือที่จะทำได้ เพราะเมื่อไรที่เกิดความเจ็บ ความเจ็บจะทำให้เกิดความกลัว ทำให้คนร้ายกลัว ทำให้ตัวประกันกลัว ญาติกลัว ไม่รู้ว่าจะทำอะไร ซึ่งจะเป็นแรงกดดันกลับมา

สำหรับเรื่องการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในส่วนตัวไม่มองว่าเป็นอุปสรรคในการทำหน้าที่ เราต้องเข้าใจว่าคุณก็ทำหน้าที่คุณผมก็ทำหน้าที่ผม แต่หน้าที่ผมก็ต้องระวังไม่ให้ลွ่งล้ำเกิดความเสียหายต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อย่างเจ้าหน้าที่มาบอกว่า คุณอย่าคุยกับเขานะ ผมคิดว่าเราเป็นสื่อก็ต้องทำอยู่ภายใต้ความพอดี เราไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และสิ่งที่ผมทำคุณก็ใช้ประโยชน์ได้

ถอดบทเรียน Do and Don't

งานข่าวในสถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย

Do	Don't
<p>๑. ประเมินสถานการณ์ให้ออก ต้องจำลองสถานการณ์ว่าจะเกิดอะไรได้บ้าง ต้องตั้งสมมติฐานขั้นร้ายแรงที่สุดว่ามีคนเจ็บคนตาย เมื่อประเมิน สถานการณ์ร้ายแรงแล้วค่อยมาวางรูปแบบวิธีการทำงานที่จะไม่ให้เกิดผลร้ายแรงอย่างไร และมีวิธีการแบบไหน</p>	<p>๑. อย่าทำตัวเป็นฮีโร่ อย่าไปคิดว่าเราเก่งเราแน่ ถ้าเราทำแบบนี้จะทำให้เราหลงได้ หลงตัวเองว่าเราแน่ เราเก่ง คู่กับเขาได้คนเดียว พุดกับเขาได้เพียงแค่อีกคนเดียว ทั้งที่สื่ออื่นก็อยากคุยเหมือนกัน</p>
<p>๒. ต้องใช้ความรู้ในการทำงาน อย่าใช้ความเชื่อเพราะความเชื่อบางทีก็อาจไม่ถูกต้อง ดังนั้นจึงต้องใช้ความรู้ โดยต้องเอาความรู้จากผู้รู้ที่อยู่แวดล้อมเราทั้งหมด เราเป็นสื่อก็จะได้รับความรู้จากคนที่อยู่รอบตัวจากทุกแวดวง นักจิตวิทยา นักยุทธวิธี ทุกอย่างต้องถูกประเมินทั้งหมด ทั้งสภาพจิตของคนร้าย</p>	<p>๒. อย่าทำตัวเป็นผู้แก้ไขสถานการณ์นั้นเสียเอง เพราะหนึ่งคุณไม่มีหน้าที่ สองคุณต้องตระหนักว่าคุณเป็นแค่สื่อ ทำหน้าที่สื่อรายงานว่าเกิดอะไรขึ้นให้ได้ ความจริงมากที่สุด ว่ามีตัวประกันกี่คน ชายกี่คน หญิงกี่คน ทุกคนปลอดภัยหรือไม่ คนร้ายมีอาวุธอะไรบ้าง ซักให้รู้ ให้ได้ ข้อเท็จจริงทั้งหมดส่วนเรื่องการประเมินสถานการณ์เป็นของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เหลือเราก็แค่ล้อมคนร้ายอย่ายิงตัวประกัน</p>
<p>๓. ใช้ประสบการณ์ความรู้จากเครือข่ายจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านเพื่อขับเคลื่อนแก้ไขปัญหา แม้สถานการณ์จะนำไปสู่ภาวะวิกฤต เจอทางตันจนตรอกที่อาจไปถึงความรุนแรงหากเห็นว่ามีความเสี่ยงก็ต้องถอนตัวออกมาจากสถานการณ์</p>	

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

สิ่งที่บอกไปเหมือนผมทำงานคนเดียวแต่ เรามีกองบัญชาการสถานการณ์ประเมินสรุป ในสถานการณ์แบบนั้นเราควรคุยกับเขาใหม่ บางช่วงเราต้องไม่คุยกับเขาแม้เขาอยากจะคุยกับเราเราก็ต้องไม่คุย หรือช่วงสถานการณ์ที่เราต้องการได้ข้อมูลคุย เราก็อประเมินสถานการณ์ อย่างบางช่วงเครียดเราก็ให้น้องผู้หญิงใส ๆ เข้าไปช่วยพูดผ่อนคลาย หรือช่วงหนักที่สุด ผมเปิดเพลงให้เขาฟัง ตอนนั้นเพลงปริญญญาใจ ของ ศิริพร อำไพพงษ์ กำลังดัง เขาก็ผ่อนคลายลง

ทั้งนี้ นอกจากกองบรรณาธิการแล้ว กลุ่มผู้ฟังซึ่งมีทุกสาขาอาชีพ มีความรู้แตกต่างไม่เว้นแม้กจิตวิทยาที่แนะนำเข้ามาว่าต้องคุยกับเขาแบบไหนทำให้เขาสงบ ไม่เกรี้ยวกราด เขาโทรเข้ามา ตอนนั้นยังใช้เพจเจอร์แต่ของผมเป็นระบบคอมพิวเตอร์พิมพ์ออกมาได้เลย มีชื่อเบอร์โทร เพราะมีเงื่อนไข ต้องระบุของจริงหมด ชื่อจริงนามสกุลจริง ซึ่งเราทำงานเป็นปกติ เมื่อเราเห็นก็โทรกลับไปคุยรายละเอียด ในทางการทหาร ผมมี เสธ.อ. พล.อ.เลิศรัตน์ รัตนาวนิช พล.อ.บัญชา ขวาลศิลป์ เป็นที่ปรึกษา เช่นช่วงนาทีสุดท้ายผมถามว่าควรจะยุติการออกอากาศไหม เสธ.ก็บอกว่าไม่ต้องยุติ จัดต่อไป

สิ่งที่สำคัญจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสอนให้เรารู้ว่าทุกเหตุการณ์ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ต้องมีการตั้งผู้บัญชาการเหตุการณ์มีผู้ให้ข้อมูล มีเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข ต้องเชิญทุกฝ่ายมาร่วมกันสรุปจัดการภาวะวิกฤต ซึ่งต้องมีผู้รับผิดชอบอย่าปล่อยให้คนร้ายไปหา รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ไม่เช่นนั้นสุดท้ายจะกลายเป็นตัวกดดันดังนั้นต้องมีผู้บัญชาการเหตุการณ์ที่เป็นคนตัดสินใจทั้งการแย่งการนำในวงการสื่อก็ยังมีอยู่ใครรู้ก่อนรายงานก่อน แต่ยุคนี้โลกออนไลน์เกิดขึ้นก็รู้พร้อมกันหมด เกิดอะไรขึ้นสามารถค้นหาประวัติ ค้นข้อมูลได้ง่ายซึ่งเป็นข้อดี แต่ข้อเสียก็คือจะเกิดกระแสกดดันจากโซเชียลมีเดีย

กรมอeronการณการบุกยึดสถานทูตพม่าโดยกลุ่มก่อการมีเมื่อปี ๒๕๔๒ ผ่านประสการณของคุณณอม อ่อนเกตุพล เป็นอีกครั้งหนึ่งทีสื่อมวลชนไทย ต้องเข้าไปอยู่ในภาวะวิกฤตอย่างไม่ทันตั้งตัว ซึ่งการทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสาน ถ่ายทอดข้อมูลสถานการณ์ของสื่อมวลชนนั้นจำเป็นอย่างยิงทีจะต้องอยู่บนฐาน ของความรู้และประสการณ หากไม่มีความเชี่ยวชาญก็จำเป็นทีจะต้องปรึกษากับผู้รู้และตรวจสอบข้อมูลอย่างถี่ถ้วน และทีสำคัญคือสื่อมวลชนต้องคำนึงถึง ความปลอดภัยของผู้ประสการณ ระมัดระวังการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับ สถานการณ์ไปสู่ความรุนแรงหรือสูญเสียมากยิ่งขึ้น อันเป็นการยึดถือประโยชน์ สาธารณะตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพเป็นสำคัญ

ก๊อดอาร์มีบุกจับตัวประกัน โรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี

สุรชา บุญเยี่ยม
สื่อมวลชนอิสระ

เช้าวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๓ เกิดเหตุการณ์คนร้าย ๑๐ คน มีอาวุธปืนสงครามเอ็ม ๑๖ และวัตุระเบิด ทำทีเป็นผู้โดยสารขึ้นรถประจำทางสายบ้านตะโกกลาง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี จับบังคับคนขับรถให้พาไปที่โรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี เมื่อไปถึงได้บุกเข้ายึดโรงพยาบาล ใช้อาวุธบังคับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล แพทย์ พยาบาล และคนไข้ประมาณ ๑,๐๐๐ คน ไม่ให้ขัดขืน ใช้เครื่องโทรโข่งกระจายเสียงบอกว่า เป็นนักศึกษาพม่าร่วมกับกองกำลังกะเหรี่ยงกลุ่มก๊อดอาร์มี ขอพบกับเจ้าหน้าที่ทางการไทย มิฉะนั้นจะทำร้ายคนในโรงพยาบาลซึ่งถูกควบคุมในฐานะตัวประกัน โดยได้วางระเบิดที่ด้านหน้าและหลังโรงพยาบาล เมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยมาเจรจา ผู้นำกลุ่มก๊อดอาร์มีได้เสนอข้อเรียกร้อง

ที่สำคัญคือให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยนำแพทย์ และพยาบาลไปรักษาทหารกะเหรี่ยงก๊อดดาร์มีที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกทหารรัฐบาลพม่าปราบปรามให้รัฐบาลไทยหยุดใช้ปืน ค ๑๒๐ ยิ่งเข้าไปในพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยตามแนวชายแดน และให้รัฐบาลไทยยุติการช่วยเหลือทหารพม่าที่ใช้พื้นที่ในเขตแดนประเทศไทยปราบปรามชาวกะเหรี่ยงที่ต่อสู้กับทหารพม่า

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการก่อการร้ายโดยใช้ความรุนแรง ในฐานะสื่อมวลชนที่มีหน้าที่รายงานข่าว ถือว่าเป็นวิกฤตการณ์ก่อความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศคนร้ายมีพฤติกรรมอาจจะใช้อาวุธสงครามจับบังคับคนในโรงพยาบาลเป็นตัวประกัน การรายงานข่าวเหตุการณ์ว่า “เกิดอะไรขึ้น” เป็นการรายงานข่าวโดยพื้นฐานการทำข่าวตามปกติ แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อน ต้องมีที่มาที่ไปของเหตุการณ์คือ “ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์ขึ้น” และ “เหตุการณ์เกิดขึ้นได้อย่างไร” เป็นความสำคัญที่สื่อมวลชนต้องติดตามหาข้อมูลเพื่อรายงานข่าวได้อย่างถูกต้องโดยการเชื่อมโยงเหตุการณ์

เหตุการณ์กลุ่มก๊อดดาร์มีบุกจี้จับตัวประกันที่โรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๔๒ คือเหตุการณ์กลุ่มนักศึกษาพม่า จำนวน ๑๒ คน พร้อมอาวุธปืนและระเบิดบุกเข้าไปในสถานทูตพม่าประจำประเทศไทยถนนสาทรเขตยานนาวา จับเจ้าหน้าที่สถานทูตและประชาชนที่เข้าไปติดต่อราชการเป็นตัวประกันไว้ได้ราว ๒๐ คนเรียกร้องให้รัฐบาลพม่าปล่อยตัวนางองซาน ซูจี หัวหน้าพรรคสันนิบาตประชาธิปไตยซึ่งชนะการเลือกตั้ง แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ให้มีการจัดตั้งรัฐบาลและควบคุมตัวต่อมามีการเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่ของฝ่ายไทยกับหัวหน้ากลุ่มนักศึกษาพม่าชื่อ “จอห์นนี่” จนในที่สุดจากการต่อรองกลุ่มนักศึกษาพม่ายอมปล่อยตัวประกันที่เหลือ หลังจากตัวประกันบางส่วนหนีออกมาได้ โดยฝ่ายไทยนำเฮลิคอปเตอร์พานักศึกษาพม่ากลุ่มนี้ไปส่งที่ชายแดนไทย-พม่า ด้าน อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ของกองกำลังกะเหรี่ยงกลุ่มก๊อดดาร์มี ซึ่งต่อมาได้มายึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรีและบังคับคนในโรงพยาบาลเป็นตัวประกัน

ก่อนเกิดเหตุการณ์นักศึกษาพม่าและกองกำลังก๊อดดาร์มีบุกจี้จับตัวประกันที่โรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี ได้เกิดการปะทะกันระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังก๊อดดาร์มีในพื้นที่ติดกับชายแดนไทยด้านอำเภอสวนผึ้งในเขตประเทศพม่า มีกองกำลังก๊อดดาร์มีและชาวบ้านบาดเจ็บจำนวนมาก กลุ่มก๊อดดาร์มีเข้าใจว่าประเทศไทยสนับสนุนทหารพม่าในการโจมตีกองกำลังก๊อดดาร์มีด้วยการใช้ปืน ค ๑๒๐ ยิ่งสนับสนุนและปล่อยให้ทหาร

พม่าเข้ามาใช้พื้นที่ประเทศไทยเข้าโจมตีทางด้านหลัง เป็นที่มาทำให้นักศึกษาพม่าที่เคยก่อเหตุยึดสถานทูตพม่าและเดินทางโดยเฮลิคอปเตอร์ไปพักอาศัยกับกองกำลังก๊อดอาร์มีเดินทางข้ามชายแดนมายึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรีและเสนอข้อเรียกร้อง ซึ่งในที่สุดเหตุการณ์นี้จบลงด้วยกองกำลังเฉพาะกิจของไทยบุกเข้าโรงพยาบาลช่วยเหลือตัวประกันได้สำเร็จ และจับตายกองกำลังก๊อดอาร์มีได้ทุกคน

อุปสรรคของการปฏิบัติงานข่าวในเหตุการณ์ก๊อดอาร์มี บุกจับตัวประกันโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี

การทำข่าวในสถานการณ์วิกฤต โดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่มีการใช้ความรุนแรง เช่น กรณีก๊อดอาร์มีบุกจับตัวประกันในโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี แม้ว่าความรวดเร็วในการรายงานข่าวเป็นเรื่องสำคัญ แต่ความถูกต้องของรายงานข่าวสำคัญกว่า

ในการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต ความปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ไม่เฉพาะสื่อมวลชนที่เข้าไปในพื้นที่อันตราย เสี่ยงต่อการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันได้เท่านั้น แต่คนที่เสี่ยงที่จะได้รับอันตรายมากกว่าในนี้คือ “ตัวประกัน” ในโรงพยาบาล การรายงานข่าว โดยเฉพาะทางวิทยุหรือโทรทัศน์ซึ่งเป็นข่าวรายงานสด จึงต้องใช้ความระมัดระวังเต็มที่เพื่อไม่ให้ข่าวส่งผลกระทบต่อหรือกระตุ้นให้คนร้ายใช้ความรุนแรง เนื่องจากคนร้ายดูข่าวจากการถ่ายทอดรายงานข่าวจากโทรทัศน์ของโรงพยาบาลด้วย

การทำข่าวเหตุการณ์นี้มีอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูล และการถูกเจ้าหน้าที่จำกัดพื้นที่ไม่ให้เข้าไปใกล้โรงพยาบาล การเข้าถึงข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง สื่อมวลชนกระทำได้แต่ต้องอยู่ในขอบเขตและต้องใช้ความระมัดระวังในการนำเสนอ การอธิบายว่า “เกิดอะไรขึ้น” นอกจากการเห็นเหตุการณ์ด้วยตัวเอง แหล่งข้อมูลต้องมาจากรอบด้าน ในเหตุการณ์นี้มีเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลบางคนหลบหนีออกมาได้ การสอบถามคนที่อยู่ในเหตุการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของเหตุการณ์ การหาข้อมูลจากคนขับรถประจำทางเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับแจ้งเหตุเป็นพื้นฐานของข้อมูลข่าว นอกจากการรายงานข่าว การเกิดเหตุการณ์ ข้อมูลที่สำคัญคือความต้องการของกลุ่มก๊อดอาร์มี เจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ จึงต้องรอการแถลงอย่างเป็นทางการ

การเข้าถึงข้อมูลเพื่ออธิบายเหตุการณ์ว่า “ทำไมเหตุการณ์เกิดขึ้น” เป็นข้อมูลส่วนหนึ่ง นอกเหนือจากข้อมูลการเกิดเหตุการณ์ การยื่นข้อเรียกร้องความต้องการของกลุ่มก๊อดอาร์มี เป็นเรื่องสำคัญ มีการเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยกับกลุ่มก๊อดอาร์มีและยื่นข้อเรียกร้อง การเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นคือเหตุการณ์นักศึกษาม่า บุกยึดสถานทูตพม่าประจำประเทศไทย การปะทะกันตามแนวชายแดนไทย-พม่า ระหว่างทหารพม่ากับกองกำลังก๊อดอาร์มีติดกับแนวตะเข็บชายแดนด้านอำเภอสวนผึ้ง จนมาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่าสุดคือการอธิบายความเป็นมาของเหตุการณ์ทั้งหมด

อย่างไรก็ตามการรายงานข่าวในสถานการณ์วิกฤต สื่อมวลชนต้องให้ความร่วมมือ กับเจ้าหน้าที่เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายและเสี่ยงต่ออันตรายต่อสื่อมวลชนเอง ในเหตุการณ์ก๊อดอาร์มีบุกจับตัวประกันในโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี มีการจำกัดพื้นที่ สื่อมวลชนให้อยู่ห่างจากโรงพยาบาลพอสมควร เนื่องจากกองกำลังก๊อดอาร์มีขู่ว่า ได้วางระเบิดไว้ทั้งหน้าและหลังโรงพยาบาล การหาข้อมูลข่าวจึงทำได้แต่รอบนอก และไม่ควรฝ่าฝืนคำสั่งของทางราชการ ส่วนการรายงานข่าวต้องรายงานเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใส่ความคิดเห็น ความรู้สึกส่วนตัว ทศนคติส่วนตัวลงในรายงานข่าว รวมทั้ง การใช้ภาษาในการรายงานข่าวต้องไม่ทำให้ผู้ชมข่าวมีความรู้สึกเกลียดชัง (โดยเฉพาะ การรายงานสดทางโทรทัศน์ ซึ่งกองกำลังก๊อดอาร์มีที่ยึดโรงพยาบาล บางคนฟังและพูด ภาษาไทยได้และดูข่าวโทรทัศน์ที่รายงานสดด้วย) อาจจะเป็นแรงสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ คลีคลายสถานการณ์ได้ยากขึ้นซึ่งเรื่องใหญ่ที่อาจจะตามมาคือความปลอดภัยของตัวประกัน ในโรงพยาบาล

แม้ว่าการรายงานข่าวสถานการณ์ในภาวะวิกฤต จะเป็นการทำงานที่ต้องการ ความรวดเร็วแต่ความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลก็มีความสำคัญ การรายงานข่าวต้องไม่ทำให้เกิดความตื่นตระหนก ต้องให้ความร่วมมือกับทางราชการ ไม่รายงานเรื่องความลับ ของทางราชการ ในกรณีนี้คือการวางแผนเพื่อช่วยเหลือตัวประกันด้วยวิธีให้เจ้าหน้าที่ หน่วยจู่โจมที่ฝึกฝนมาเฉพาะเข้าถึงตัวกองกำลังกลางดึกเพื่อช่วยเหลือตัวประกันที่ยังอยู่ ภายในโรงพยาบาลจำนวนมาก แม้จะเป็นข้อมูลที่สื่อมวลชนรู้ก็ไม่ต้องไม่นำเสนอ เพราะอาจ ทำให้กองกำลังที่ยึดโรงพยาบาลรู้ตัวก่อน ซึ่งอาจจะเกิดโศกนาฏกรรมความสูญเสีย ของตัวประกัน

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในสถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย

๑. ความปลอดภัย

สื่อมวลชนมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและอยู่ในความสนใจของประชาชน แม้มีความจำเป็นต้องอยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์เพื่อให้ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง รับรู้การเกิดขึ้น และความเป็นไปของเหตุการณ์มากที่สุดเป็นหน้าที่ที่สื่อมวลชนต้องทำ แต่ความปลอดภัยของสื่อมวลชนเป็นเรื่องสำคัญ สื่อมวลชนไม่จำเป็นต้องประคบตัวเจ้าหน้าที่ที่กำลังทำหน้าที่ คลีคลายสถานการณ์อย่างใกล้ชิดมากเกินไป เพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดอันตราย เมื่อเกิดการใช้กำลังความรุนแรงในการปราบปราม ซึ่งอาจทำให้สื่อมวลชนเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต นอกจากนี้ ยังอาจทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ไม่สะดวกด้วย

๒. ความร่วมมือ

การรายงานข่าวสถานการณ์ในภาวะวิกฤต นอกจากการรวบรวมข้อมูลรอบด้าน ซึ่งมีข้อจำกัดบางอย่างในการเข้าถึงข้อมูลและการถ่ายภาพในกรณีนี้คือการห้ามเข้าในพื้นที่ ใกล้โรงพยาบาลเพราะอาจเกิดอันตราย จึงต้องให้ความร่วมมือเพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานยากลำบากมากขึ้น การลักลอบเข้าไปหาข่าวในพื้นที่หวงห้ามแม้ว่าจะทำได้แต่ไม่ควรกระทำ เพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด (เช่น สื่อมวลชนอาจถูกจับเป็นตัวประกัน) ซึ่งการหาข้อมูลข่าวสามารถทำได้นอกพื้นที่อยู่แล้ว

๓. รายงานข่าวที่เกิดขึ้นจริง เทียบตรงชัดเจน

การรายงานข่าวในภาวะวิกฤต แม้จะเป็นการรายงานข่าวที่ต้องอยู่บนหลักการของ “ความจริง” ที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกับการรายงานข่าวตามปกติ แต่ในภาวะวิกฤตซึ่งต้องใช้ความเร็วในการหาข้อมูลข่าวและรายงานข่าว โดยเฉพาะการรายงานสดทางโทรทัศน์ ข้อมูลข่าวต้องมาจากแหล่งข่าวที่อยู่ในเหตุการณ์เห็นเหตุการณ์ (ในฐานะประจักษ์พยาน) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ควรนำข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ มาใช้เป็นข้อมูลข่าวเพราะในการรายงานข่าวสถานการณ์ยึดหลัก “ความจริงของเหตุการณ์” ไม่ใช่ความคิดเห็น ซึ่งแยกออกไปจากการรายงานข่าวสถานการณ์อีกส่วนหนึ่ง เช่น รายการวิเคราะห์ข่าวที่อาจตามมาภายหลัง สื่อมวลชนผู้รายงานข่าวต้องไม่รายงานข่าว โดยไม่มีข้อมูลที่แม่นยำน่าเชื่อถือ หรือรายงานเกินขอบเขตของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ใส่ความคิดเห็นในรายงานข่าว เพราะนอกจากจะทำให้ผู้รับข่าวสารไม่ได้ข้อมูลที่ควรรู้แล้ว ข้อมูลที่ไม่ชัดเจนอาจทำให้คนในสังคมสับสน หรือแตกตื่นได้

๔. จริยธรรมในการรายงานข่าว

การรายงานข่าวทุกประเภท รวมทั้งการรายงานข่าวในภาวะวิกฤต สื่อมวลชน มีหน้าที่หาข้อมูลที่เป็นจริงและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงโดยปราศจากอคติใช้อารมณ์ความรู้สึกส่วนตัวในการรายงานข่าว ต้องรายงานด้วยภาษาที่สุภาพ ไม่ใช่ภาษาในรายงานข่าวที่เป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม ก่อให้เกิดความเกลียดชัง แม้ผู้ก่อการร้ายเป็นผู้กระทำความผิด ก็ไม่ควรใช้ภาษาที่ยั่วยุ หรือเหมารวมคนอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องด้วย เช่น ในกรณีกองกำลังก๊อดอาร์ทมีบุกยึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี แม้เป็นชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยพม่า ก็ไม่ควรใช้คำเรียกเหมารวมเช่น “พวกกะเหรี่ยง” เพราะอาจทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยซึ่งก็มีสถานะเป็นคนไทยเหมือนคนทั่วไปในประเทศควรระบุกลุ่มผู้ก่อเหตุว่าเป็นกลุ่มไหนให้ชัดเจน

๕. รมณ์ตระวังผลกระทบจากการรายงานข่าว

เหตุการณ์ก๊อดอาร์ทมีบุกยึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี เป็นเหตุการณ์ที่กองกำลังที่ก่อเหตุยึดโรงพยาบาลบางคนฟังและพูดภาษาไทยได้ดี และดูโทรทัศน์ระหว่างยึดโรงพยาบาล การรายงานข่าว โดยเฉพาะการรายงานสด ต้องระมัดระวังการใช้ภาษา และความคิดเห็นโดยอคติ ใส่ไปในรายงานข่าวด้วย เพราะอาจทำให้ผู้ก่อการไม่พอใจ และอาจใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะกับตัวประกัน และไม่ควรรายงานการวางแผนคลี่คลายสถานการณ์ของเจ้าหน้าที่ เพราะอาจทำให้ผู้ก่อการรู้ตัวซึ่งอาจส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงตอบโต้หรือทำอันตรายตัวประกัน

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

การรายงานข่าวในภาวะวิกฤต ตามหลักการรายงานข่าวยึดหลักความจริงของเหตุการณ์ไม่ต่างจากการรายงานข่าวทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติข่าวในภาวะวิกฤตเป็นเรื่องที่คนในสังคมต้องการรู้อย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวอย่างรวดเร็ว ทำให้มีโอกาสรายงานข่าวผิดพลาดได้ การรายงานข่าวประเภทนี้จึงต้องใช้บุคลากรจากหลายฝ่ายที่ไม่ใช่สื่อมวลชนที่ปฏิบัติการในภาคสนาม เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายข้อมูลข่าว ผู้สื่อข่าวประจำสายต่างๆ เช่น สายข่าวทหาร สายข่าวการเมือง สายข่าวความมั่นคง ข่าวภูมิภาค รวมทั้งสายข่าวเฉพาะกิจที่มีความชำนาญการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น กรณีก๊อดดาร์มีบุกยึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรี เป็นเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ รวมทั้งเหตุการณ์ทหารพม่าส่งกำลังปราบปรามกองกำลังก๊อดดาร์มีที่ชายแดนด้านอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี การประชุมโต๊ะข่าวเพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องที่จำเป็น ทำให้ผู้รายงานข่าวภาคสนามที่รายงานเหตุการณ์เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและรายงานข่าวด้วยข้อมูลที่ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้รายงานข่าวในเหตุการณ์เข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ก็ควรรายงานเรื่องที่เกิดขึ้นจริง เป็นข้อมูลจริงเพื่ออธิบายเรื่องราวให้ผู้รับข่าวสารได้รู้เหตุการณ์เท่านั้น ต้องไม่รายงานข่าวด้วยการใส่อารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว ความคิดเห็นลงไปในการรายงานข่าวด้วย เพราะจะทำให้ผู้รับข่าวสารแยกไม่ออกระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับความคิดเห็นของผู้รายงานข่าว และต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและอาจเกิดอันตรายต่อสื่อมวลชนด้วย

เหตุการณ์ก๊อดดาร์มีบุกจับตัวประกันโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรีเป็นสถานการณ์ที่มีความต่อเนื่องจากเหตุก๊อดดาร์มีบุกยึดสถานทูตพม่าในประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๔๒ แต่มีความแตกต่างกันค่อนข้างสูงทั้งระดับความรุนแรงของสถานการณ์ การจัดการพื้นที่และยุทธวิธีของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังนั้น บทบาทของสื่อมวลชนในเหตุการณ์นี้ จึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก โดยคุณสุรสา บุญเปี่ยม ได้สะท้อนให้เห็นว่า ในภาวะวิกฤตเช่นนี้ สื่อมวลชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดมั่นในจริยธรรมวิชาชีพ ว่าด้วยการรายงานข่าวที่เที่ยงตรง เป็นความจริง และแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นอย่างเด็ดขาด รวมทั้งเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่คำในเชิงดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือขู่ข่ม อันอาจจะทำให้สถานการณ์ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการคลี่คลายสถานการณ์ ไม่เป็นอุปสรรคในการทำงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการรายงานข่าวโดยยึดประโยชน์สาธารณะเหนือกว่าการแข่งขัน

ความขัดแย้งและความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ปกรณ์ พึ่งเนตร

บรรณาธิการ ศูนย์ข่าวภาคใต้ สำนักข่าวอิศรา

สถานการณ์และปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะเป็นโจทย์ใหญ่ของทุกรัฐบาลในการจัดการปัญหาแล้ว ยังเป็นโจทย์ใหญ่ของสื่อมวลชนทุกแขนงในการรายงานข่าวสารข้อเท็จจริงด้วย

ที่สำคัญสถานการณ์มีพลวัตจากประเด็น “การรายงานข่าวในสถานการณ์ความรุนแรง” ไปสู่ “การต้องรายงานข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความซับซ้อนและอ่อนไหวอย่างสูง”

ตลอด ๑๕ ปีที่ผ่านมา สื่อมวลชนไทยได้ปรับตัวรับมือกับการรายงานข่าวในสถานการณ์ที่มีความรุนแรงรูปแบบต่างๆ ทั้งยัง เผา ลอบวางระเบิด รวมไปถึงการปล้นฆ่า

จับตัวประกัน ที่เกิดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสูญเสียของนักข่าวทั้งเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ รวมถึงทรัพย์สินเสียหายลดน้อยลงกว่าเดิมมาก จากที่ผ่านมาเคยถูกลูกหลงจากระเบิดลูกที่ ๒ หรือ second bomb หรือได้รับผลกระทบจากการเดินทางเข้าพื้นที่อันตรายเพื่อทำข่าว แต่ในระยะหลังๆ สภาพการณ์เหล่านี้แทบไม่ปรากฏ

แต่ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นก็คือ “ความอ่อนไหวของปัญหาและสถานการณ์” ซึ่งแม้ที่ผ่านมาสื่อมวลชนได้มีการปรับตัวขนานใหญ่ เลิกและระมัดระวังการใช้ถ้อยคำแบบ “ตีตรา-แบ่งฝ่าย” หรือกระทบต่อศาสนาและชาติพันธุ์ อย่างเช่น เลิกใช้คำว่า “โจรมุสลิม” พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ข่าวให้ฝ่ายที่ถูกกระทำ ฝ่ายที่เห็นต่างจากรัฐ และรายงานข่าวในมิติของสังคม วัฒนธรรม รวมถึงโครงการพัฒนามากขึ้น ไม่ได้มุ่งแต่รายงานสถานการณ์ความรุนแรงรายวันเพียงอย่างเดียวแล้วก็ตาม

ที่ว่าเมื่อปัญหามีพลวัตมานานถึง ๑๕ ปี สภาพปัญหาเองก็มีความเปลี่ยนแปลงซับซ้อน และมีตัวละครมากขึ้น ทำให้การรายงานข่าวและการสร้างสมดุลในการรายงานทำได้ยากขึ้นกว่าเดิม มีการเติบโตของ “สื่อทางเลือก” สื่อที่เป็นตัวแสดงของภาคประชาสังคมหรือเอ็นจีโอ รวมทั้งสื่อใหม่อย่างโซเชียลมีเดีย ทำให้นักข่าวจากสื่อกระแสหลักถูกกดดันทำงานยากขึ้น หลากๆ กรณีถูกมองว่าไม่เป็นกลาง เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ที่สำคัญคือโครงสร้างของหน่วยงานรัฐแบบพิเศษ และการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในพื้นที่ ตลอดจนสิทธิพิเศษที่หน่วยงานในพื้นที่นี้ได้รับในแง่ของงบประมาณ และการจัดซื้อจัดจ้าง ทำให้เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ ความไร้ประสิทธิภาพในการบริหารโครงการ และความล้มเหลวของโครงการพัฒนามากมาย แต่การตรวจสอบจากสื่อมวลชนกลับทำได้ยากมาก ทั้งในแง่การแสวงหาข้อมูลข้อเท็จจริง เอกสาร และการลงพื้นที่ตรวจสอบ ทำให้ที่ผ่านมามีการรายงานข่าวประเภทนี้มีน้อยสวนทางกับสภาพปัญหาที่รุนแรงมาก

เช่นเดียวกับการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานความมั่นคงที่ยากและซับซ้อนไม่แพ้กัน เนื่องจากสถานะของฝ่ายความมั่นคงที่นำโดย “กองทัพ” ไม่เพียงเป็นคู่ขัดแย้งหรือฝ่ายตรงข้ามกับผู้ก่อเหตุรุนแรงหรือผู้เห็นต่างจากรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นคู่ขัดแย้งกับองค์กรภาคประชาสังคม และเอ็นจีโอกลุ่มใหญ่ทั้งในและนอกพื้นที่อีกด้วย

การรายงานข่าวของสื่อเพื่อตรวจสอบหน่วยงานความมั่นคง และ/หรือตรวจสอบ การทำหน้าที่ของภาคประชาสังคมและเอ็นจีโอจึงทำได้ยากไม่แพ้กัน

ระยะหลังสถานการณ์ความขัดแย้งได้บานปลายไปสู่ “สงครามข้อมูลข่าวสาร ในโลกไซเบอร์” หรือที่เรียกกันว่า “ไอโอ” ทำให้การรายงานข่าวของสื่อหรือการนำเสนอ ข้อมูลข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีแนวโน้มสูงที่จะถูกโจมตีจากเครือข่ายไอโอ ของฝ่ายที่เสียประโยชน์ ซึ่งเครือข่ายไอโอนี้มีกันทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย และพร้อมโจมตี ดิสเครดิต หรือทำลายฝ่ายตรงข้ามในแบบที่ไม่ต้องเปิดเผยตัวตน

นี่คือความท้าทายของการรายงานข่าวและการทำหน้าที่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ที่ต้องเผชิญกับกระแสกดดันทั้งจากตัวปัญหาเอง ผู้เกี่ยวข้อง สถานการณ์ขัดแย้งแบ่งฝ่าย และการขยายวงของสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้สื่อกระแสหลักถูกลดทอนความสำคัญลง และ/หรือในทางกลับกันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือจากแต่ละฝ่ายมากขึ้น กลายเป็นโจทย์ข้อยากของ การทำหน้าที่ตามวิชาชีพและจรรยาบรรณ

อุปสรรคของปฏิบัติงานข่าวในประเด็นความขัดแย้งและความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อุปสรรคในการรายงานข่าวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลายแง่มุม และแต่ละ แง่มุมล้วนเป็นสถานการณ์วิกฤต แบ่งได้ดังนี้

๑. สถานการณ์ความรุนแรง แม้สถิติเหตุรุนแรงจะลดลงมาก แต่ความรุนแรง ก็ยังมีอยู่ต่อเนื่อง และพัฒนารูปแบบการก่อเหตุเพื่อหวังผลทำลายล้างสูงสุด มีการ วางระเบิดลูกที่๒ หรือ second bomb มากขึ้น และก่อเหตุทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์ แบบไม่เลือกเป้าหมาย เน้นสถานที่สาธารณะ เช่น ตลาดนัด ทำให้การเข้าพื้นที่ทำข่าว ต้องเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น

แต่ด้วยการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการรายงานข่าวในสถานการณ์ความไม่สงบ และความรุนแรง ซึ่งองค์กรวิชาชีพให้ความสำคัญมาตลอด ทำให้นักข่าวสามารถ เตรียมความพร้อม และรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างน่าพอใจ

แต่ประเด็นที่กลายเป็นปัญหาใหม่ คือมุมมองฝ่ายผู้ก่อเหตุรุนแรงที่มองว่านักข่าว บางส่วนตกเป็นเครื่องมือของรัฐบาลและฝ่ายความมั่นคง ทำให้การก่อเหตุหลายๆ ครั้ง ฉีกกฎความปลอดภัยของสื่อมวลชนและประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้อง ผิดจากในอดีตที่

กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐมีกฎเหล็ก “ไม่ทำนักข่าว” ยกเว้นโดนลูกหลงหรือเข้าไปอยู่ใน killing zone จริงๆ

สาเหตุสำคัญของปัญหานี้มาจากท่าทีของฝ่ายความมั่นคงที่พยายามพัฒนาความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ และมีกิจกรรมพาสื่อมวลชนจากส่วนกลางลงพื้นที่บ่อยครั้ง และเลือกนำเสนอเฉพาะด้านที่เป็นประโยชน์กับฝ่ายรัฐ รวมถึงเสนอผลประโยชน์และสิทธิพิเศษบางประการให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ เช่น โครงการทำสื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ทำให้ฝ่ายผู้ก่อเหตุรุนแรงมองผู้สื่อข่าว โดยเฉพาะกลุ่มสื่อกระแสหลักอย่างไม่ค่อยเป็นมิตร และมุ่งก่อเหตุตามจังหวะและโอกาสโดยไม่สนใจพื้นที่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

ขณะที่ฝั่งเจ้าหน้าที่เอง โดยเฉพาะฝ่ายความมั่นคง ก็ใช้เครื่องมือพิเศษในการสืบสวนหาข่าว หลายๆ ครั้งทำให้เกิดความเข้าใจผิด มองผู้สื่อข่าวในพื้นที่เป็น “แนวร่วมโจร” โดยเฉพาะนักข่าวที่นับถือศาสนาอิสลาม และมีสายสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเยาวชนหรือภาคประชาสังคมในพื้นที่

ก่อนหน้านั้นเคยเกิดกรณีตรวจสอบการใช้โทรศัพท์มือถือ โดยใช้เครื่องมือพิเศษปรากฏว่ามีผู้ใช้เบอร์มือถือเป้าหมายมาใช้โทรศัพท์ที่บ้านนักข่าวในพื้นที่จังหวัดยะลา ปรากฏว่านักข่าวถูกเจ้าหน้าที่บุกค้นบ้านจนญาติผู้ใหญ่ช็อคเข้าโรงพยาบาลเพราะความตกใจ

นอกจากนั้นยังมีกรณีเสนอข่าวไม่ถูกใจเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงบางราย ก็ถูกปล่อยข่าวว่าเป็นแนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบ บางคนมีชื่ออยู่ในแบล็กลิสต์ ถูกเรียกพบ ถูกเรียกปรับทัศนคติ

๒. สถานการณ์ความขัดแย้งที่นอกเหนือจากการก่อเหตุรุนแรง จากปัญหา “ตัวแสดง” ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์มีมากขึ้น และซับซ้อนขึ้น

พลวัตของปัญหาขยายแดนได้ทำให้มีการเปิดพื้นที่ทางการเมืองและองค์กรภาคประชาสังคมเพิ่มขึ้นมาก ส่วนใหญ่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม ซึ่งบริบทของงานสวนทางกับฝ่ายความมั่นคงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการตรวจสอบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ที่สำคัญเมื่อสื่อสังคมออนไลน์ขยายตัว ทำให้องค์กรเหล่านี้มีพื้นที่สื่อสารมากขึ้น ทั้งผ่านโซเชียลมีเดียยอดนิยม และการสร้าง “สื่อทางเลือก” ของตนเองขึ้นมา หลายๆ กรณี

เลือกรายงานข่าวเฉพาะที่เป็นประโยชน์กับฝ่ายตน และกดดันตรวจสอบหรือแม้กระทั่ง
โจมตีการทำงานของสื่อกระแสหลัก

ขณะที่ฝ่ายรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายความมั่นคงก็เปิดแนวรบด้านโซเชียลมีเดียขึ้นมา
มีปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารที่เรียก “ไอโอ” ซึ่งจะไปทั้งฝั่งสองฝ่าย และตอบโต้โจมตีกัน
โดยมี “สื่อกระแสหลัก” หรือ “สื่อวิชาชีพ” อยู่ตรงกลาง และมีโอกาสถูกโจมตีคุกคามจาก
ฝ่ายที่เสียประโยชน์ตลอดเวลา

เหตุนี้เองทำให้การรายงานข่าวในประเด็นอ่อนไหวต่างๆ ทำได้ยากขึ้น และต้อง
สร้างสมดุลของแหล่งข่าวและข้อมูลภายในข่าวขึ้นเดียวกัน การพาดหัวข่าว หรือเสนอ
“ประเด็นนำ” ต้องระมัดระวังอย่างมาก เพื่อไม่ให้ถูกใช้เป็นเครื่องมือจากฝ่ายที่ได้ประโยชน์
และไม่ให้ถูกโจมตีจากฝ่ายที่เสียประโยชน์

การโจมตีผ่านสื่อสังคมออนไลน์ระยะหลังถึงขั้น “ล่าแม่มด” มีการจัดตั้งทีม
คอยตอบโต้ทางโซเชียลเมื่อมีข่าวกระทบถึงพวกตน บางกรณีมีการโพสต์ภาพผู้ประกอบ
วิชาชีพสื่อเพื่อโจมตีกันก็เคยมี ขณะที่ผู้ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนก็ถูกเครือข่ายไอโอ
ของฝ่ายที่เสียประโยชน์ ด่าประณามและล่าแม่มดเช่นกัน การนำเสนอข่าวในแง่มุมเหล่านี้
จึงละเอียดอ่อนและซับซ้อนอย่างมาก หลายสื่อเลือกที่จะไม่นำเสนอ หรือที่เรียกว่า
“เซ็นเซอร์ตัวเอง”

นอกจากนั้นยังเริ่มมีการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อดำเนินการกับสื่อมวลชน
ที่ถูกมองว่าเสนอข่าว “ล้ำเส้น” อย่างเมื่อปีที่แล้วก็มีกรณีการนำเสนอเรื่องราวเรียนของ
ผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคงที่ถูกควบคุมตัว และอ้างว่าถูกซ้อมทรมาน ปรากฏว่า
ถูกฝ่ายทหารแจ้งความดำเนินคดีฐานหมิ่นประมาท และ พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พร้อมเรียก
ค่าเสียหายถึง ๑๐ ล้านบาท

ประเด็นข้อกล่าวหาละเมิดสิทธิมนุษยชนกลายเป็นประเด็นที่อ่อนไหวมากที่สุด
ในการนำเสนอข่าวสารจากชายแดนใต้ในยุคปัจจุบัน เพราะประเด็นถูกแปรเป็นการ
ชิงความได้เปรียบทางการเมืองกันด้วย และมีพรรคการเมืองที่แสดงจุดยืนอยู่ตรงข้ามกับ
กองทัพ พร้อมขยายผลทุกเหตุการณ์ โอกาสที่สื่อกระแสหลักจะตกเป็นเหยื่อจึงมีสูงมาก

ขณะเดียวกัน การเกิดขึ้นของ “สื่อทางเลือก” และสื่อที่ใช้เป็นเครื่องมือไอโอ ทำให้
ภาพลักษณ์ของ “สื่อมวลชน” ในภาพรวมตกต่ำลง เนื่องจากสื่อประเภทนี้หลายๆ ครั้ง
นำเสนอข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียว หรือเสนอในลักษณะรับใช้องค์กรเครือข่ายฝ่ายตน

๓. สถานการณ์ทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่โปร่งใสในการดำเนินโครงการพัฒนา กลายเป็นวิกฤตของการรายงานข่าวเชิงสืบสวนของสื่อมวลชน

การที่สามจังหวัดชายแดนภาคได้ถูกกำหนดให้เป็น “พื้นที่พิเศษ” ทั้งบังคับใช้กฎหมายพิเศษ และมีสถานะทางกฎหมายคล้ายๆ เป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” ทำให้มีวิธีการบริหารงบประมาณแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ และมีโครงการพัฒนา ลงไปในพื้นที่จำนวนมาก หลายโครงการมีปัญหาความไม่โปร่งใส แต่การตรวจสอบ กลับทำได้ยาก เพราะแทบทุกโครงการได้รับการยกเว้นไม่ต้องประกวดราคา มีเพียงการ “สอบราคา” และหาคู่เทียบราคาเท่านั้น

ประกอบกับพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ความมั่นคง มีปัญหาการก่อความไม่สงบ และยังมีสภาพเป็น “สังคมปิด” มีผู้มีอิทธิพลจำนวนมาก ทำให้การทำหน้าที่สื่อมวลชนในการ ตรวจสอบทุจริตทำได้ยาก เมื่อมีการเสนอข่าวเชิงลบ จะมีผู้เกี่ยวข้องเข้าถึงตัวทันที และพยายามกดดันไม่ให้นำเสนอข่าว หลายกรณีมีการข่มขู่ฟ้องร้อง หลายกรณีมีการคุกคาม ถึงตัวนักข่าว ทั้งเชิญพบและอุ้มตัวไปกดดันให้หยุดนำเสนอข่าว

ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวผู้กว้างขวางในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้ต้องหาค่าน้ำมันเถื่อน หนีหมายจับ มีข่าวหลบหนีไปต่างประเทศ แต่ภายหลังกลับเดินทางเข้าพื้นที่ได้ ทั้งๆ ที่มี คำพิพากษาจำคุกอยู่ในศาล การทำข่าวตรวจสอบเรื่องนี้ มีนักข่าวถูกดำเนินคดีและต่อว่า อย่างรุนแรงจากนายตำรวจระดับสูง และยังถูกคนสนิทของผู้กว้างขวางข่มขู่คุกคาม ให้ยุติการนำเสนอข่าวด้วย

ถอดบทเรียน Do and Don't งานข่าวในประเด็นความขัดแย้งและความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Do	Don't
<p>๑. การรายงานข่าวความไม่สงบ การเข้าพื้นที่เกิดเหตุ ยังต้องใช้ความระมัดระวังแบบเต็มร้อย และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด</p>	<p>๑. ต้องไม่ประมาทในการเข้าพื้นที่เกิดเหตุรุนแรง แม้สถิติสถานการณ์ความไม่สงบจะลดลงมาก</p>
<p>๒. การนำเสนอข่าวในประเด็นอ่อนไหวหรือละเอียดอ่อน ต้องมีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอยู่ในข่าว</p>	<p>๒. ต้องไม่นำเสนอข้อมูลด้านเดียว หรือมีแต่ฝ่ายผู้กล่าวหา</p>
<p>๓. ก่อนเปิดประเด็นข่าวเชิงสืบสวนควรมีข้อมูลหลักฐานครบทุกด้านก่อน</p>	<p>๓. ไม่ควรเสนอข่าวแข่งกับเวลา เพราะโอกาสที่ข่าวจะผิดพลาดและก่อปัญหาตามมามีสูงมาก</p>
<p>๔. การนำเสนอข่าวเชิงตรวจสอบทุจริตต้องมีเอกสารหลักฐานยืนยัน และมีเสียงจากฝ่ายผู้ถูกตรวจสอบหรือเสียประโยชน์</p>	<p>๔. ต้องไม่เสนอข่าวกล่าวหาไปก่อน ในลักษณะ “ตีหัวเข้าบ้าน” หรือเปิดประเด็นเพื่อรอให้ฝ่ายที่เสียประโยชน์ตอบโต้</p>
<p>๕. การนำเสนอข่าวตรวจสอบทุจริตต้องตรวจสอบข้อยกเว้นทางกฎหมายให้ดี เพราะเป็นพื้นที่พิเศษที่ได้ประโยชน์จากมาตรการพิเศษกระตุ้นเศรษฐกิจ</p>	<p>๕. ต้องไม่นำเสนอข่าวตรวจสอบทุจริตโดยใช้แหล่งข่าวหรือที่มาของข้อมูลเพียงแหล่งเดียว หรือเขียนข่าวแบบไม่ตรวจสอบข้อมูลและกฎหมาย</p>
<p>๖. พาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำเรียบง่าย เข้าใจง่าย และไม่เปิดช่องให้ตีความ</p>	<p>๖. พาดหัวข่าวไม่ควรใช้คำหืออหาวหรือถ้อยคำที่ตีความได้หลายนัย</p>
<p>๗. หลีกเลี่ยงการตอบโต้หรือยั่วผ่านสื่อสังคมออนไลน์</p>	<p>๗. ในฐานะนักข่าว ไม่ควรเสนอความเห็นส่วนตัวในประเด็นอ่อนไหวผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์</p>

ข้อเสนอแนะต่อการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

สำหรับข้อเสนอแนะต่อตัวผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน คือการรายงานข่าวในสถานการณ์วิกฤต โดยเฉพาะในบรรยากาศขัดแย้งทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับความเห็นต่างทางการเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม จำเป็นต้องยึดกรอบจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัด และไม่ควรทำงานแข่งกับเวลา หรือแข่งขันกันด้านความเร็ว แต่ควรใช้ความรอบคอบ รอบด้าน และเป็นกลางมากที่สุด

ขณะที่ข้อเสนอแนะต่อองค์กรวิชาชีพ ควรมีการจัดอบรมผู้สื่อข่าวเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน เพราะปัญหามีพลวัตตลอดเวลา สิ่งสำคัญคือการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และร่วมกันค้นหาทางออกเกี่ยวกับการรายงานข่าวท่ามกลางสงครามข่าวสารหรือไอโอ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้เกิดเฟคนิวส์ (Fake news) และข่าวบิดเบือนจำนวนมาก รวมไปถึงการคุกคามทางออนไลน์และการล่าแม่มดที่เกิดกับตัวนักข่าวเอง หรือองค์กรสื่อที่สังกัดด้วย

สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งถอดบทเรียนโดยคุณปกรณ์ พึ่งเนตร สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของสถานการณ์ ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การเมือง สังคม เศรษฐกิจ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทำให้เกิดสงครามข่าวสาร ซึ่งส่งผลให้การทำงานของสื่อมวลชนภายใต้สถานการณ์นี้ ไม่มีอะไรง่าย ต้องอาศัยประสบการณ์และยึดมั่นในหลักจริยธรรมอย่างเข้มข้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่มีผิดพลาด เน้นความสมดุลเป็นธรรม รอบด้าน เป็นกลาง เคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าใจความแตกต่างทางความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และต้องไม่นำเสนอความคิดเห็นส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นในข่าวหรือแม้แต่ในสื่อสังคมออนไลน์ก็ตาม

กรณีศึกษา: การรายงานข่าวในภาวะวิกฤตของ สื่อมวลชนต่างประเทศ

ธาม เชื้อสถาปนศิริ
อาจารย์ประจำสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานการณ์วิกฤตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ ที่ไหนก็ได้ และรูปแบบใดก็ได้ในปัจจุบัน จากภาวะความผันผวนทางธรรมชาติสู่การเป็นภัยธรรมชาติ ความผกผันทางสังคม และการเมืองสู่การก่อวินาศกรรมและก่อการร้าย ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและฝีมือมนุษย์ ซึ่งในวิกฤตแต่ละครั้งก็จะมีบทเรียนที่สื่อมวลชนในประเทศนั้นๆ ได้เรียนรู้เพื่อปรับปรุง นำมาใช้ทำงานกับวิชาชีพตนเอง

กรณีศึกษา “สถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ”

จากเหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติแผ่นดินไหว ที่ประเทศเนปาลเมื่อปี ๒๕๕๘ และกรณีสันเขื่อนเซเปียนน้ำน้อย แดกที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปี ๒๕๖๑ มีบทเรียนที่สื่อมวลชนพึงปฏิบัติดังนี้

(๑) ความละเอียดอ่อนทางภูมิประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

กรณีแผ่นดินไหวในเนปาล สื่อหลายชาติเข้าถึงพื้นที่โดยรวดเร็ว และเนื่องจากมีผู้เสียชีวิตมาก สำนักข่าวแต่ละชาติจึงพากันสนใจรายงานเฉพาะผู้คนสัญชาติของประเทศตนเอง เช่นประเทศอินเดียก็จะรายงานเฉพาะผู้บาดเจ็บเสียชีวิตของคนอินเดีย ขณะที่สื่อในพื้นที่เนปาลก็จะรายงานเฉพาะคนเนปาล กลายเป็นประเด็นความขัดแย้งจากเรื่องที่เราเห็นว่าสื่อเลือกที่จะนำเสนอเฉพาะบางมุมที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียม จนเกิดกระแสเรียกร้องให้สื่อมวลชนสัญชาติอินเดียถอยห่างออกจากพื้นที่

แนวทาง : การเรียนรู้ภูมิประวัติศาสตร์เบื้องต้นหลังทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ที่ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องตระหนัก เรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนา

(๒) การสร้าง/ขยายประเด็นรามา

สื่อมวลชนแต่ละชาติเข้าไปนำเสนอรายงานในประเด็นที่แตกต่างกัน บางประเทศก็เน้นข่าวเชิงเหตุการณ์ ข้อเท็จจริง บางประเทศก็เน้นข่าวเชิงอารมณ์-ความรู้สึก ความคิดเห็น และทำให้เหมือนละคร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในเชิงของการช่วยเหลือ การสร้างความรู้สึก แลกแยก แยกต่าง และมีคนดี คนเลว คนทำผิด คนประสพภัยที่เป็นผู้โชคร้าย ประเด็นข่าวไม่สร้างสรรค์ เน้นแต่เรื่องเศร้าโศก ฉายภาพอันอุจาด เวทนาสะเทือนใจ จนเป็นที่น่าเวทนาแก่เหยื่อ ญาติผู้เสียชีวิต

แนวทาง : สื่อมวลชนควรเคารพสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของผู้ประสบภาวะวิกฤต และคำนึงถึงหลักค่านิยม ประเพณี ความเชื่อ ขนบทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับศาสนา และคำนึงถึงหลักและมารยาทที่พึงกระทำในการรายงานข่าว

ไม่ควรตั้งคำถามเชิงสะเทือนอารมณ์และเรียกหาความรู้สึกผิดหวัง สูญเสียจากผู้ประสบภัย

ควรเว้นระยะห่างระหว่างผู้ประสบภาวะวิกฤต ผู้บาดเจ็บเสียชีวิต ถ่ายภาพด้วยความเคารพ และงดเว้นการนำเสนอภาพศพ ผู้ประสบภัยที่อยู่ในสภาพที่ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลง

(๓) การขณย้าย สัมภาระ อุปกรณ์สื่อข่าว ที่มีน้ำหนัก

ผู้ปฏิบัติงานข่าวหลายชาติ หลายช่องสถานีที่ลงพื้นที่ภัยพิบัติธรรมชาติ มักคิดว่า จะต้องขนย้ายอุปกรณ์ เทคโนโลยีการสื่อสารไปให้มากที่สุดเพื่อการรายงานข่าวที่มีคุณภาพมากที่สุด ทว่าเมื่อไปถึงแล้ว สัมภาระและน้ำหนักสิ่งของที่มากเกินไป กลับกลายเป็นปัญหาและภาระสำหรับการขนส่งในภาคสนาม เหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติทำให้รถ ยานพาหนะต่างๆ ถูกใช้เร่งด่วนสำหรับงานกู้ภัย ฉูฉุกเฉินทางการแพทย์ มากกว่าเพื่อขณที่มงาน และสัมภาระที่มีสื่อสารมวลชน

แนวทาง : กรณีที่สื่อมวลชนนำอุปกรณ์ที่มีน้ำหนักมากเกินไปด้วยการขนส่งไปกับเครื่องบินของรัฐบาลต้นทาง ทำให้เป็นประเด็นปัญหาว่า สื่อมวลชนควรคำนึงถึงความจำเป็นระหว่างอุปกรณ์สื่อสารของตนเอง หรือควรเอาสัมภาระไปน้อยๆ เพื่อเพิ่ม

โอกาสให้เครื่องบินสามารถบรรทุกน้ำหนักสิ่งของอุปกรณ์กู้ภัยที่จำเป็นกว่าหรือไม่

(๔) การประสานงานกับนักข่าว เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น

ปัญหาอย่างมากของการที่ผู้ปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤตจะต้องประสบเจอ เมื่อออกไปทำงานข่าวภัยพิบัติในสถานที่นั้นๆ คือ การไม่รู้ทิศทาง สภาพภูมิประเทศ แหล่งที่พัก และเส้นทางเดินทางต่างๆ แต่ปัจจุบันแผนที่ออนไลน์ในระบบอินเทอร์เน็ตสามารถช่วยเหลือได้ กระนั้นก็ตามความจำเป็นที่ต้องมีไกด์ท้องถิ่นคนนำทางยังเป็นเรื่องที่จำเป็น

แนวทาง : ศึกษาสภาพภูมิประเทศ เส้นทาง การเดินทาง ระบบขนส่ง และ ยานพาหนะ ตลอดจนติดต่อหาไกด์ท้องถิ่นหรือ ศูนย์ข่าวที่สามารถประสานงานได้ล่วงหน้า อีพเทคสถานการณณ์ล่าสุดจากศูนย์ข่าวท้องถิ่นเสมอ และติดตามประกาศข่าวสารแจ้งเตือนภัยจากรัฐบาล อาจหาล่ามท้องถิ่นไว้ในทีมงานปฏิบัติงานข่าว พร้อมกับคนขับรถท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้การรายงานข่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถรู้ทางหนีที่ไ่ว์ที่จำเป็นในสถานการณ์วิกฤตฉุกเฉิน

กรณีศึกษา “สถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้าย”

ประเทศ นิวซีแลนด์

ยิงถล่มมัสยิด ไลฟ์สตาร์ทหมู่ ๔๙ ศพ

เมื่อวันที่ ๑๕ มี.ค. ๒๕๖๒ สำนักข่าวเอเอฟ พี รายงานจากเมืองไครสต์เชิร์ช ประเทศนิวซีแลนด์ว่า นายกรัฐมนตรี จาซินดา อาร์เดิร์น ของนิวซีแลนด์ แถลงเกิดเหตุคนร้ายบุกกราดยิงภายในมัสยิดอัล นูร์ ทางตอนกลางของเมืองไครสต์เชิร์ช เมื่อช่วงบ่ายวันศุกร์ที่ผ่านมา และมีผู้บาดเจ็บ ในเขตชานเมือง เบื้องต้นทราบแล้วว่า มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย ๔๙ ศพ และยังมีผู้บาดเจ็บสาหัสอีก ๔๘ คน แต่เจ้าหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยก่อเหตุเป็นชายได้ ๓ คนแล้ว เชื่อว่าเป็นการก่อการร้าย ซึ่งมีการวางแผนมาอย่างดี ทำให้นิวซีแลนด์ต้องเผชิญกับวันที่มืดมนที่สุดอีกวันหนึ่ง

นายกรัฐมนตรี สกอตต์ มอร์ริสัน ของออสเตรเลีย เปิดเผยที่เมืองซิดนีย์ว่า หนึ่งในมือปืนผู้ก่อเหตุที่มีสติแต่หนึ่งในเมือง ไครสต์เชิร์ช เป็นชาวออสเตรเลีย กลุ่มคนหัวรุนแรง ขวจัด และพวกก่อการร้ายนิยมความรุนแรง

ตามคำบอกเล่าของตำรวจ ระบุว่า มือปืนผู้ก่อเหตุ ยังได้ถ่ายทอดสดผ่านทางเฟซบุ๊กเหตุกราดยิง และยังโชว์อาวุธปืนที่ใช้ก่อเหตุด้วย เชื่อว่าแรงจูงใจของการ

ก่อเหตุ เป็นเรื่องเชื้อชาติ นอกจากนั้นตำรวจยังพบระเบิดแสวงเครื่องอีก ๒ ลูก แต่ทหารได้เก็บกู้ไว้ได้แล้ว อย่างไรก็ตามตำรวจยังต้องปิดล้อมพื้นที่ทั่วเมือง พร้อมเตือนประชาชนให้อยู่แต่ภายในที่พักอาศัย อย่าเพิ่งออกมาข้างนอก และยังได้เตือนชาวมุสลิมทั่วประเทศว่าอย่าเพิ่งไปที่มีสยิด เพื่อความปลอดภัย ทั้งนี้ สภามณฑลเมืองโครสตันเจอร์ซ ได้เปิดศูนย์ฮอตไลน์ เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถติดต่อสอบถามเกี่ยวกับลูกหลานซึ่งได้ไปร่วมเดินขบวนเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ในบริเวณใกล้กับที่เกิดเหตุด้วย

อ้างอิง หนังสือพิมพ์ : เดลินิวส์ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๒

ประเทศอเมริกา

ฆ่ากว่า ๕๐ ศพคอนเสิร์ตเวกัส เฒ่า ๖๔ ช็อกโลก กราดยิงเจ็บ ๔๐๐

เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๐ สำนักข่าวต่างประเทศรายงานเหตุกราดยิงสะเทือนขวัญอย่างเลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ยุคใหม่ของสหรัฐอเมริกา ในนครลาสเวกัส รัฐเนวาดา เมื่อคนร้ายกระหน่ำ สาดกระสุนหลายร้อยนัดจากชั้น ๓๒ ของอาคารโรงแรมม็อดจอะเลย์เบียร์สโอร์ต แอนด์ กาลิโน ไส้ฟุ้งชนที่ร่วมงานเทศกาลงานดนตรีคันทรี รุต ๙๑ ฮาร์เวสต์ อยู่ด้านล่างอย่างชนิดไม่เลือกหน้า ท่ามกลางเสียงหวีดร้องและพยายามหลบหนีอย่างตื่นตระหนก จนมีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย ๕๐ ราย ในจำนวนนี้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ๒ นาย และบาดเจ็บมากกว่า ๔๐๐ ราย ส่วนมือปืนยิงตัวตาย

ตำรวจท้องถิ่นเปิดเผยว่า มือปืนชื่อนายสติเฟน แพตต็อก เป็นคนในพื้นที่ของลาสเวกัส อายุ ๖๔ ปี เจ้าหน้าที่หน่วยสว็อดตรวจพบปืนอย่างน้อย ๑๐ กระบอกในห้องพักบนชั้น ๓๒ ของอาคารโรงแรมที่มีมือปืนสาดกระสุนลงมา ในจำนวนนี้เป็นปืนไรเฟิลจำนวนมาก

นายโจ ลอมบาร์โด นายอำเภอเขตคลาร์ก พื้นที่เกิดเหตุ ตั้งข้อสันนิษฐานว่า นายแพตต็อก ก่อเหตุเพียงลำพัง และเป็นการยากที่จะล่วงรู้ถึงเหตุผลที่มีมือปืนรายนี้กราดยิงผู้บริสุทธิ์ ขณะเดียวกันตำรวจติดอาวุธหนักนำหมายค้นบุกบ้านนายแพตต็อกที่อาศัยอยู่กับนางแมรีลู ดันลีย์ อายุ ๖๒ ปี คู่ชีวิต เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว สามห้องนอน ในเขตชุมชนผู้เกษียณอายุ ชัน ซิตี เมสโควต์ ห่างจากตัวเมืองลาสเวกัสขึ้นไปทางเหนือ ๑๒๘ ก.ม. แต่ไม่พบนางดันลีย์ หรือความเคลื่อนไหวใดๆ ในบ้าน

สำนักข่าวต่างประเทศยังรายงานอีกว่า เหตุสะเทือนขวัญครั้งนี้ เกิดขึ้นต่อจาก เหตุสังหารหมู่ในงานคอนเสิร์ตเพิ่งเกิดขึ้นปีที่แมนเชสเตอร์ อาร์นา เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ โดยเป็นเหตุการณ์ก่อการร้ายด้วยระเบิดพลีชีพ เมื่อวันที่ ๒๒ พ.ค. แรงระเบิดสังหารเหยื่อ ๒๒ ราย บาดเจ็บจำนวน ๖๔ คน

หนังสือพิมพ์ ข่าวสด วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๖๐

ประเทศฝรั่งเศส

ซึ่งชนตะ-รัวยิงฝรั่งเศส'๘๔ศพ'สลดวันชาติ-เมืองนิช ชี้ก่อการร้าย-จับตาย

ฝรั่งเศสประกาศขยายเวลาภาวะฉุกเฉินออกไปอีก ๓ เดือน หลังคนร้ายก่อเหตุขับรถบรรทุกไล่ชน

ขับรถไล่ชน-ยิงสยของฝรั่งเศส

สำนักข่าวเอเอฟพีและรอยเตอร์รายงานว่า เกิดเหตุรถบรรทุกคันหนึ่งพุ่งเข้าไปฝูงชนในเมืองนิช ประเทศฝรั่งเศส ขณะที่ผู้คนกำลังเข้าร่วมชมการจุดดอกไม้ไฟเฉลิมฉลองวันบาสตีร์ หรือวันชาติฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตแล้วอย่างน้อย ๘๔ ราย เป็นเหตุการณ์ที่ประธานาธิบดีฟรองซัวส์ โอลลองด์ ของฝรั่งเศสประณามว่าเป็นการก่อการร้าย

คนขับรถบรรทุกผู้ก่อเหตุ ถูกยิงเสียชีวิตหลังจากขับรถเร่งความเร็วไล่ชน พร้อมทั้งยิงปืนเข้าไปใส่ผู้คนเป็นระยะทางกว่า ๒ กิโลเมตรบนถนนโทรเมอนาด เดส์ ซองเกลส์ ส่งผลให้บริเวณดังกล่าวเต็มไปด้วยศพนอนเกลื่อนกลาดอย่างน่าสยดสยอง ขณะที่ผู้อยู่ในเหตุการณ์ต่างพากันวิ่งหนีและกรี๊ดร้องด้วยความตื่นตระหนกตกใจ

เจ้าหน้าที่ทางการฝรั่งเศสเปิดเผยว่า พบเอกสารระบุตัวตนของชายชาวฝรั่งเศสเชื้อสายตูนิเซียวัย ๓๑ ปีที่สื่อฝรั่งเศสรายงานว่าเป็นนายโมฮัมเหม็ด ลากูยซ์ บูห์เลล ชาวเมืองนีชอยู่บนรถบรรทุกที่ก่อเหตุ เช่นเดียวกับปืนหลายกระบอกและอาวุธร้ายแรงจำนวนมาก

ปธน.แถลงถ่ายทอดสดทั่วปท.

ประธานาธิบดีโอลลองด์ของฝรั่งเศสกล่าวอย่างเศร้าหมองผ่านการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ไปทั่วประเทศว่า การโจมตีครั้งนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีรูปแบบลักษณะของการก่อการร้าย พร้อมทั้งยืนยันว่า ในบรรดาผู้เสียชีวิตมีเด็กรวมอยู่ด้วยหลายราย จากการที่พ่อแม่พาลูกๆ ออกมางานเฉลิมฉลองวันชาติกันแบบพร้อมหน้าเป็นครอบครัว

ข่าวระบุว่า การโจมตีครั้งนี้เกิดขึ้นในวันบาติย์ ที่เป็นวันชาติของฝรั่งเศสอันเป็นการเฉลิมฉลองคุณค่าที่ฝรั่งเศสซึ่งเป็นรัฐฆราวาสและปกครองในระบบสาธารณรัฐยึดถือ นั่นคือเสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพ โดยผู้ก่อเหตุโจมตี ๑ วันหลังจากมีพิธีเฉลิมฉลอง และแสดงแสนยานุภาพของกองทัพในกรุงปารีส ที่มีการเดินขบวนสวนสนามของทหาร พร้อมทั้งรถถังและเครื่องบิน บริเวณถนนของปี-เซลีเซ และมีการแสดงดอกไม้ไฟด้วย

“ฝรั่งเศสถูกโจมตีในวันชาติซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพ”

ยอดผู้เสียชีวิต ๘๔ รายเจ็บนับร้อย

ด้านนายแบร์นาร์ กาเซอเนฟ รัฐมนตรีมหาดไทยฝรั่งเศสเปิดเผยว่า ยอดผู้เสียชีวิตล่าสุดอยู่ที่ ๘๔ ราย ในจำนวนนี้มีเด็กและชาวต่างชาติหลายราย บาดเจ็บอีกหลายสิบคน ในจำนวนนี้อาการสาหัส ๕๐ คน ด้านกระทรวงต่างประเทศสหรัฐระบุด้วยว่า มีชาวอเมริกัน ๒ รายเสียชีวิตในเหตุการณ์นี้

บนโลกออนไลน์ โดยเฉพาะในทวิตเตอร์ มีคนส่วนหนึ่งเสนอให้ที่หลบภัยแก่ผู้ที่ต้องการโดยติดแฮชแท็ก #PortesOuvertesNice หรือที่แปลว่า “นี่ชเปิดประตู” นอกจากนี้ ยังมีการสร้างแอคเคาต์ หรือบัญชีผู้ใช้งานใหม่ในชื่อ เอสโอเอสเนซ เพื่อให้ผู้คนได้เข้ามาสอบถามข้อมูลของคนที่ไม่พบ โดยมีการโพสต์รูปภาพของเด็กผู้หญิงคนหนึ่ง วัยรุ่นหญิงอีกคน ก่อนที่จะมีผู้เข้ามาโพสต์รูปเพื่อประกาศหาคนที่ไม่สามารถติดต่อได้อีกจำนวนมาก บางรายนั้นชวนเน็ตช่วยกันให้ข้อมูลจนสามารถตามหาตัวได้พบภายในเวลาไม่นาน เช่นเดียวกับในเฟซบุ๊กที่มีผู้หญิงคนหนึ่งพบเด็กทารกวัย ๘ เดือนในรถเข็นเด็กท่ามกลางความโกลาหลอลหม่าน และได้โพสต์รูปลงบนเฟซบุ๊กเพื่อถามหาเบาะแสของพ่อแม่เด็กจนพบ

ประกาศภาวะฉุกเฉินออกไปอีก ๓ ต.

การโจมตีนี้นับเป็นครั้งที่ ๓ แล้วที่ฝรั่งเศสต้องเผชิญในรอบไม่ถึง ๑๘ เดือน โดยเกิดขึ้น ๘ เดือนหลังจากที่กองกำลังรัฐอิสลาม (ไอเอส) ก่อเหตุโจมตีสถานที่สำคัญหลายแห่งในกรุงปารีส ที่ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตไป ๑๓๐ รายเมื่อเดือนพฤศจิกายนปีที่แล้ว สร้างความเสียหายรุนแรงให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเมืองที่เป็นจุดมุ่งหมายของนักเดินทางมากที่สุดอันดับต้นๆ ของโลก และก่อนหน้านั้นเมื่อเดือนมกราคมปีที่แล้วเกิดเหตุโจมตีกองบรรณาธิการของนิตยสารข่าวรายสัปดาห์ชาร์ลี เอบโด ในกรุงปารีส ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตไป ๑๗ ราย

ที่มา : หนังสือพิมพ์มติชน ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ประเทศอังกฤษ

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๒๒.๓๓ น. ตามเวลาท้องถิ่น ผู้ก่อเหตุ ได้จุดชนวนระเบิดฆ่าตัวตาย โดยเป็นระเบิดแสวงเครื่องที่เต็มไปด้วยตะปูและสลักเกลียว เป็นสะเก็ดระเบิด บริเวณโถงทางเข้าด้านนอกอาคารแมนเชสเตอร์อะเรนา เมืองแมนเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ หลังงานแสดงคอนเสิร์ต เดนเจอร์สุมันทัวร์ ของอารีอานา กรานเด จบลง ทั้งนี้งานแสดงคอนเสิร์ตดังกล่าวขายที่นั่งจนหมดทุกที่นั่ง และอาจมีผู้เข้าชมมากถึง ๒๑,๐๐๐ คน ซึ่ง ณ เวลาเกิดเหตุผู้เข้าชมกำลังเดินทางกลับออกจากอาคารและเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกของงานคอนเสิร์ตอยู่เป็นจำนวนมาก

สำนักงานตำรวจเมืองแมนเชสเตอร์ได้ทำการสืบสวนและประกาศให้เหตุระเบิดดังกล่าวเป็นการก่อการร้ายโดยใช้วิธีการระเบิดฆ่าตัวตาย นับเป็นเหตุโจมตีครั้งร้ายแรงที่สุดในสหราชอาณาจักรนับตั้งแต่เหตุระเบิดในลอนดอน ๗ กรกฎาคม ๒๕๔๘ และเป็นเหตุระเบิดในแมนเชสเตอร์ครั้งล่าสุดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยกองทัพสาธารณรัฐไอร์แลนด์หรือ ไออาร์เอ

เจ้าหน้าที่ตำรวจระบุว่า มีผู้เสียชีวิตจำนวน ๒๓ คน รวมผู้ก่อเหตุ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๖๔ คน ในจำนวนนี้มีเด็กอายุต่ำกว่า ๑๖ ปี จำนวน ๑๒ คนรวมอยู่ด้วย ด้านหน่วยรถพยาบาลนอร์ทเวสต์รายงานว่าได้นำรถพยาบาลของตนจำนวนกว่า ๖๐ คัน เข้าไปยังจุดเกิดเหตุ และได้นำผู้ได้รับบาดเจ็บทั้ง ๕๙ คน ส่งโรงพยาบาลท้องถิ่น ในจำนวนนี้มีผู้ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยรวมอยู่ในที่เกิดเหตุด้วย ขณะที่อารีอานา กรานเด นักร้องสาวไม่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ดังกล่าวแต่อย่างใด

บทเรียนจากการลือข่าวของสื่อมวลชนต่างประเทศ

ในสถานการณ์ก่อวินาศกรรมหรือก่อการร้ายสามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) เจตนาของการก่อการร้าย/วินาศกรรม มักเพื่อมุ่งทำลายชีวิตประชาชนอย่างมีเป้าหมายแต่สังหารแบบสุ่ม และทำลายทรัพย์สินสาธารณะของรัฐบาล หรือ สถานที่เอกชนที่มีคนมาชุมนุมกันมากในงานหรือเทศกาลต่างๆ ที่อาจเชื่อมโยงกับกลุ่มคน การเมือง วัฒนธรรม

(๒) ลักษณะอัตลักษณ์ของผู้ก่อเหตุ : ผู้ก่อเหตุ มักปกปิด อำพรางตัวตนในขณะก่อเหตุ และอาจปลอมตัวแฝงตัวเป็นทหาร เจ้าหน้าที่รัฐขณะลงมือปฏิบัติการ และปฏิบัติการแบบเดียว หรือสองสามคน แยกกันกระจัดกระจาย แบบสุ่ม ในพื้นที่ที่กว้างหรือปิดล้อม

(๓) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่ภาพขณะปฏิบัติการ : เจตนาของการก่อวินาศกรรม คือมุ่งทำลายชีวิต ทรัพย์สิน จากความโกรธ ชัดแย้งทางการเมือง ความเกลียดชังด้านเชื้อชาติ ภูมิภาคหลังทางประวัติศาสตร์ หรือ ผลประโยชน์บางอย่าง แต่มีเป้าหมายที่ชีวิตประชาชน หากเป็นการก่อการร้าย มักเชื่อมโยงเข้ากับกับกลุ่มขบวนการที่มีลักษณะจัดตั้งเป็นองค์กร มีวัตถุประสงค์ทางการเมือง และมีเจตนาเพื่อสร้างความตระหนก พรันพรียงของขวัญผ่านการใช้สื่อ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อผลิตเผยแพร่ข้อความน่ากลัวของการก่อการร้ายให้เป็นที่ตื่นตระหนกเสียขวัญแก่สาธารณชน และมีเจตนาหวังผลให้สื่อมวลชนกระเสถลั้นำเอาไปรายงานขยายประเด็นสู่การรับรู้ที่กว้างขึ้น

ปัญหาและแนวทางของการรายงานข่าวการก่อวินาศกรรม/ก่อการร้าย

จากการรวบรวมประเด็นปัญหาของสื่อมวลชนในการรายงานข่าวสถานการณ์วิกฤตข้างต้น ได้เขียนบอกเล่าบทเรียนที่สื่อควรเรียนรู้

(๑) เหตุการณ์วิกฤตที่ไม่สามารถรู้ล่วงหน้า

สื่อจะไม่ทราบว่าจะเกิดเหตุการณ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ล่วงหน้า ไม่สามารถคาดเดาได้ การรายงานข่าวจะทราบจะรายงานก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นไปแล้ว มีผู้คนเสียชีวิตไปแล้ว เกิดความเสียหายร้ายแรงจนเข้าสู่ภาวะเสียหายวิกฤตร้ายแรง

แนวทาง : สืบข่าว เผื่อระวังประเด็นข่าว จากสื่อสังคมออนไลน์ มีระบบ/เครื่องมือเผ่าฟังที่กว้างขวาง เข้าถึง แม่นยำในการเผื่อระวังเนื้อข่าวว่าลักษณะนี้ในแพลตฟอร์มที่คนนิยม

(๒) การตกเป็นเหยื่อเผยแพร่ความรุนแรงซ้ำที่ไม่จำเป็น

ผู้ก่อวินาศกรรมและก่อการร้าย มีเจตนาต้องการสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นเป้าหมายหลักในการโจมตี มีเป้าหมายรองเพื่อสร้างความตระหนกตกใจหวาดกลัวแก่สาธารณะ เพื่อโจมตีระบบและความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล และเพื่อเรียกร้องความสนใจจากสื่อมวลชนเสมอในการก่อเหตุ

และโดยเป็นมาตรฐาน รัฐหรือรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่รัฐมักจะร้องขอสื่อมวลชนว่าให้ช่วยกันไม่เผยแพร่ภาพเหตุการณ์ก่อการร้ายที่มีลักษณะอันตราย รุนแรง ชัดเจนหวาดเสียว โดยเฉพาะภาพที่มีการสังหาร ฆ่า การทารุณ ที่แสดงให้เห็นถึงเลือด การตายอย่างชัดเจน รุนแรง

สื่อไม่ควรอ้างว่า นำเสนอไปเพราะรัฐไม่ได้ร้องขอ แต่สื่อควรพิจารณาว่าจะไม่นำเสนอออกเผยแพร่แม้ว่ารัฐจะยังไม่ร้องขอ ยกเว้นว่าภาพที่จะเอาออกอากาศนั้น แสดงให้เห็นใบหน้า ลักษณะของผู้ต้องสงสัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีและการติดตามสืบสวนจับกุมผู้ก่อเหตุการณ์ หรือเพื่อแจ้งภัยเตือนภัย

แนวทาง : รมต.ระวังการเผยแพร่ภาพความรุนแรงโดยไม่จำเป็นแก่ผู้ชม อันจะเป็นการสร้างความตื่นตระหนก หวาดกลัว ซึ่งจะเข้าเจตนาของผู้ก่อเหตุที่ต้องการชื่อเสียง การรับรู้ ความสนใจจากสื่อมวลชน ควรรายงานโดยใช้เพียงข้อมูลในการบอกเล่า บรรยายถึงเหตุการณ์เท่านั้น ไม่ควรนำเอาภาพการสังหาร โจมตีมาออกอากาศในทันที หรือถี่ๆ บ่อยอันจะเป็นการเร่งสร้างความตื่นตระหนกให้มากขึ้น

รมต.ระวังการตกเป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองของกลุ่มผู้ก่อการร้าย โดยใช้ข้อมูลที่กล่าวอ้าง กล่าวโจมตีที่มาจากผู้ก่อเหตุ ไม่นำเอามาเผยแพร่ทันที หรือ รีบร้อนวิเคราะห์ตีความอันปราศจากการขออนุญาตหรือหารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเผยแพร่ภาพเหตุการณ์ความรุนแรง จำเป็นหรือไม่ในการรายงานข่าว หากเนื้อหาของกรรายงานนั้นได้ถูกบอกเล่ารายงานไปหมดแล้ว (จำเป็นจริงๆ หรือไม่) ที่ต้องเอาภาพมาเสนอ? การนำเสนอภาพนั้นช่วยทำให้ผู้ชมเข้าใจมากขึ้น? การเข้าใจมากขึ้นจากภาพความรุนแรงที่จะนำเสนอ นั้น สามารถกระทำ บอกเล่าได้ด้วยวิธีการนำเสนอแบบอื่นๆ ได้หรือไม่)

(๓) ภาพความรุนแรงจากสื่อสังคมออนไลน์

สื่อสังคมออนไลน์มีข้อดีทั้งเพื่อใช้งานในการเฝ้าฟังข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์วิกฤตที่หลากหลยแง่มุม เพราะมีลักษณะที่ผู้ใช้เป็นผู้สร้าง ส่งต่อเนื้อหา แต่ก็มีปัญหาในแง่ที่ผู้ก่อเหตุก็มักใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ภาพการก่อเหตุเช่นกัน

แนวทาง : สื่อมวลชนต้องไม่นำเอาภาพนั้นมาเผยแพร่ซ้ำ และ ควรช่วยกันตรวจสอบและลบวิดีโอ นั้น ด้วยการสื่อสารกับประชาชนว่าอย่าเผยแพร่ส่งต่ออันจะเป็นการตกหลุมพรางทางสงครามข่าวสารของกลุ่มผู้ก่อเหตุ หากมี พบ ควรชี้เบาะแสให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบโดยตรง และหากเป็นคลิปที่เผยแพร่กันจนเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปของสาธารณชนแล้ว ก็ควรสื่อสารไปยังประชาชนในฐานะที่เป็นผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

ว่าให้แจ้งไปที่ผู้ดูแลระบบนั้นๆ และไม่เผยแพร่ส่งต่อในช่องทางสื่อของตนเอง

(๔) สื่อกำกับกันเอง แต่มีบางสื่อที่ไม่ระวัง กลับเอาไปเผยแพร่

บทเรียนจากกรณีเหตุการณ์กราดยิงที่เมืองโครสต์เชิร์ช ประเทศนิวซีแลนด์ การปรากฏว่าสื่อโทรทัศน์ส่วนมาก สื่อกระแสหลัก ต่างพากันพร้อมใจที่จะไม่นำเสนอ ภาพความรุนแรง โดยเฉพาะภาพจากคลิปกล้องโทรศัพท์มือถือที่ถ่ายทอดผ่านจากมุมมอง ผู้ก่อการร้าย แต่กลับมีสื่อหนังสือพิมพ์ไม่กี่ฉบับที่เลือกเอาภาพนั้นตีพิมพ์เผยแพร่ ลงทั้งฉบับกระดาษและออนไลน์ ซึ่งผลกระทบของมันนำไปสู่ความรู้สึกรังเกียจและไม่เชื่อมั่น ต่อรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่ความยากในการปฏิบัติการหรือขอความร่วมมือจากประชาชนใน ทางคดีและการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ในหลายแง่มุม

(ดูเพิ่มเติม ที่ <https://ethicaljournalismnetwork.org/ethical-lessons-media-coverage-terror-attacks-christchurch>)

แนวทาง : สื่อควรถือเป็นมาตรฐานจริยธรรมระดับสูง ในสถานการณ์วิกฤต ไม่ใช่ระดับต่ำ เนื่องจากสถานการณ์วิกฤตจำเป็นที่สื่อต้องมีระดับจริยธรรมที่สูงกว่าขั้นต่ำ ปกติ เพราะผลกระทบ ความเสียหายเกิดขึ้นมาก

(๕) การเรียกชื่อ “ขบวนการ/กลุ่มหัวรุนแรง/กลุ่มผู้ก่อการร้าย” :

ปรากฏว่าสื่อมวลชนมักเลือกใช้คำนี้โดยไม่รีรอหรือตรวจสอบจากหน่วยงานรัฐ

แนวทาง : การเรียกชื่อกลุ่ม/ผู้ก่อเหตุ ให้ตรวจสอบ ยืนยันจากเจ้าหน้าที่มีส่วน รับผิดชอบโดยตรงเท่านั้น ในระหว่างที่ไม่มีการยืนยัน ให้ใช้คำว่า “คนร้าย” “ผู้ต้องสงสัย”, “มือปืน”, “มือระเบิด” หรือ “กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ” ส่วนการจะระบุชื่อเรียกกลุ่ม ชื่อ บุคคล หรือ ชื่อองค์กร นั้น ให้รอยืนยันจากเจ้าหน้าที่ แต่หากมีข้อมูลที่นำเชื่อถืออย่างแน่นหนัก แต่เจ้าหน้าที่รัฐยังไม่ยืนยันให้ใช้คำว่า “อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ยังไม่ยืนยันว่าเป็นฝีมือของ กลุ่มผู้ก่อเหตุกลุ่มนี้จริงหรือไม่”

เว็บไซต์ BBC ในส่วนของจริยธรรมและแนวปฏิบัติ (Editorial Guideline) อธิบาย เหตุการณ์การก่อความไม่สงบ (disturbance) การโจมตี (attack) การก่อวินาศกรรม (sabotage) และการก่อการร้าย (terrorism) ว่ามีความแตกต่างกันในเชิงของระดับความหมาย และความรุนแรงของเหตุการณ์ และแนะนำว่าควรเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับรูปแบบ ของเหตุการณ์

บีบีซีแนะนำว่า “ควรเลี่ยงใช้คำว่าก่อการร้าย” โดยไม่มีการอธิบายบริบทเพิ่มเติม เพราะผลกระทบของการใช้คำนี้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในรัฐบาล ความระแวดระวังตักใจของสาธารณะ และผลกระทบทางสังคม การเมือง นโยบายและการทูตระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตามหากเป็นการกระทำของกลุ่มผู้ก่อการร้ายจริงก็จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงที่จะไม่ใช้ เพียงแต่ขอให้ใช้อย่างระมัดระวัง

ในประเทศอังกฤษ ซึ่งมี “กฎหมายการก่อการร้าย” (Terrorism Act ๒๐๐๖) ซึ่งกำกับว่าสื่อมวลชนจะต้องทำงานใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำเสนอข้อมูล เพื่อต่อต้าน ป้องกันขบวนการก่อการร้ายทั่วโลก และรักษาความมั่นคง ความปลอดภัยของประชาชนชาวอังกฤษจากภัยก่อการร้าย และให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรม และความมั่นคงแห่งชาติ

คำแนะนำของบีบีซี* คือ

(๑) ไม่ใช่คำว่า “กลุ่มผู้ก่อการร้าย หรือ การโจมตีของผู้ก่อการร้าย” เสียเอง ในการรายงาน ที่เป็นคำที่มาจากวินิจฉัยของกองบรรณาธิการ

และหลักการของบีบีซี คือ “ไม่รับเอาคำที่ผู้ก่อการร้ายหรือฝ่ายรัฐบาล หรือ ฝ่ายใดๆ มาใช้ในการรายงานข่าว”

(๒) พึงตระหนักว่า ในบางความขัดแย้ง สงคราม การโจมตี ต่อสู้ที่เกิดขึ้น ในบางครั้ง ก็มีกลุ่มที่ต่อสู้กับรัฐบาลเผด็จการเช่นกัน ฉะนั้นจะมีประเด็นว่า หากเลือกใช้คำว่า “ผู้ก่อการร้าย” ในรายงานข่าว ก็อาจจะเป็นคำที่ “มีอคติ/ตีตราประทับความหมายเชิงลบ” เพราะบางครั้งกลุ่มต่อสู้นั้น อาจเป็นกลุ่มขบวนการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยเสรีภาพของฝั่งประชาชน กับรัฐบาลที่กดขี่ข่มเหงประชาชน (เช่นในสงครามความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ ที่มีความสลับซับซ้อนมากเกินกว่าจะเลือกใช้คำว่าผู้ก่อการร้าย)

(๓) ไม่มีเงื่อนไขตายตัวว่าจะใช้คำนี้หรือไม่อย่างไร ขึ้นอยู่กับบริบทญาณของผู้ปฏิบัติงานข่าว ที่ควรศึกษาภูมิหลังประวัติศาสตร์และการหารือกับผู้เชี่ยวชาญ

---

* TheTimes of Israel. (2019). BBC to stop using the word ‘terror’ to describe attacks – report. Retrieved September 20, 2019, from <https://www.timesofisrael.com/bbc-to-stop-using-the-word-terror-to-describe-attacks-report/>

(๔) พึงตระหนักว่า ในยุคดิจิทัล ข่าวสารสามารถเผยแพร่ไปไกลมากกว่าแค่ในประเทศแต่ยังออกนอกประเทศไปยังพื้นที่ภูมิภาคอื่นๆ ด้วย ฉะนั้น การเลือกใช้คำก็จะส่งผลกระทบต่อสื่อมวลชนต่างชาติที่จะรับรู้สถานการณ์ความรุนแรงนั้นๆ ด้วย

นอกจากนี้ ในคู่มือแนวปฏิบัติของบีบีซี ในเรื่องภัยก่อการร้าย จะยังคงมีหลักการอื่นๆ อีก เช่น

“เมื่อต้องรับมือกับข่าวเตือนว่าจะมีการโจมตี/ข่าวหลอก”

: ในกรณีที่บีบีซี (หรือ กองบรรณาธิการ) ได้รับข้อมูลข่าวสารจากกลุ่มบุคคล หรือ บุคคลว่าจะมีการโจมตีตามจุดต่างๆ หรือ ทราบเงื่อนงำว่าจะมีการลอบก่อเหตุวินาศกรรมไม่ว่าจะมาทางโทรศัพท์ อีเมล แฟกซ์ หรือจดหมาย หรือ เทปเสียง สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ “ส่งเทปและข้อมูลนั้นๆ ไปยังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยทันที”

- ผู้ปฏิบัติงานข่าวและกองบรรณาธิการจะไม่เปิดเผย รหัส หรือ คำใดๆ ที่กลุ่มผู้ต้องการก่อเหตุใช้ในรายงานข่าวของตนเอง

- จะไม่รายงานข่าวการขู่ว่าจะโจมตีโดยเปิดเผยรายชื่อบุคคลเป้าหมายโจมตีโดยเด็ดขาด

- จะไม่เปิดเผยข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นไปได้ในการเป็นเป้าหมายโจมตี หรือข้อมูลใดที่ก็ตามที่อาจทำให้เป้าหมายตกอยู่ในอันตราย เช่น ที่อยู่ ที่ทำงาน

- จะไม่รายงานข้อมูลใดก็ตามที่สุดท้ายแล้วพิสูจน์ว่าเป็นข้อมูลลวง ยกเว้นว่าข้อมูลนั้นจะส่งผลร้ายแรง หรือมีความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ได้มา

“เมื่อต้องเจอกับเหตุการณ์ จี ลักพาตัว ตัวประกัน และบุกยึดอาคารสถานที่”

พึงระวังและตระหนักเสมอว่า สิ่งใดก็ตามที่ผู้ปฏิบัติงานข่าวรายงาน นำเสนอไปผ่านสื่อ เป็นไปได้เช่นกันที่ผู้ก่อเหตุจะสามารถได้ดู พัง เห็นสิ่งนั้นผ่านสื่อเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป

บางครั้งผู้ก่อการร้าย/ก่อเหตุอาจต้องการที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานข่าวโดยตรง พึงตระหนักว่า

- จะไม่สัมภาษณ์ผู้ก่อการร้ายออกรายการแบบสด

- จะไม่เผยแพร่เทปเสียงหรือคลิปวิดีโอข้อความของผู้ก่อการออกอากาศ

ในการรายงานข่าวจะยังคงหลักการความสมดุลและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด นอกจากนี้ในการรายงานสด จะต้องดีเลย์สัญญาณให้ช้ากว่าความเป็นจริง เพื่อเผื่อเวลาสำหรับการเซ็นเซอร์ หรือตัดภาพที่ไม่เหมาะสมออกได้ทัน และจะต้องถอนตัวจากพื้นที่ทันทีที่การนำเสนอข่าวมีส่วนเร่งเร้าให้สถานการณ์รุนแรงมากขึ้น

โดยสรุป บทเรียนจากสื่อต่างประเทศในสถานการณ์วิกฤต สื่อมวลชนต้องแข่งขันกับความถูกต้องและความรวดเร็ว เพื่อให้ข่าวสารนั้นนำไปสู่การบรรเทาเหตุการณวิกฤตลง สื่อต้องยกระดับมาตรฐานการทำงานของตนเองให้สูงกว่าระดับปกติ เพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ลดลง พร้อมกับแบกรับเอาความคาดหวังของประชาชน ผู้ชม ผู้ฟังที่มากขึ้นในยามวิกฤต และที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทสื่อที่ยกระดับคุณภาพข้อมูลข่าวสาร สร้างความตระหนักในแนวคิดเรื่องการเคารพสิทธิศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การคำนึงถึงผลกระทบและความมั่นคงปลอดภัยสาธารณะที่เหนือกว่าเรตติ้งหรือความนิยม และการตระหนักยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพการนำเสนอข่าวบนหลักจริยธรรม

*****

ศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center หรือ JIC)

กรมประชาสัมพันธ์

เมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต การสื่อสารถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อเป็นสถานการณ์วิกฤตจากเหตุสาธารณภัยที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในวงกว้าง ซึ่งการบริหารจัดการสถานการณ์วิกฤตจะมีความซับซ้อนและยากลำบากมากยิ่งขึ้นเมื่อมีสื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้อง สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการสื่อสารการแจ้งเตือนภัยหรือการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและสาธารณชน แต่ในทางกลับกัน สื่อมวลชนบางส่วนมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน หรือเป็นข้อมูลข่าวสารมีผลกระทบต่อจิตใจของผู้ประสบภัยและผู้ติดตามข่าวสาร เมื่อเรื่องราวดังกล่าวถูกนำเสนอเป็นข่าวในด้านลบผ่านทางสื่อมวลชนในแขนงต่างๆ จะทำให้โจทย์ที่องค์กรที่ทำหน้าที่จัดการภาวะวิกฤตนั้นๆ ต้องรับมือไม่ใช่เฉพาะตัวเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นอีกต่อไป แต่อยู่ที่การรับรู้หรือทัศนคติ (Perception) ของผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) หรือสาธารณชนทั่วไป (Public Audience) ที่มีต่อองค์กรมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้น องค์กรจำเป็นต้องรู้ให้ได้ว่าประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและคิดเห็นอย่างไรกับวิธีการแก้ไขปัญหาของหน่วยงานนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรระดับเล็กอย่างบริษัทเอกชน หรือองค์กรขนาดใหญ่อย่างรัฐบาลก็ตาม แล้วจึงหาทางสื่อสารกับคนเหล่านั้นให้สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤตการณ์อย่างปลอดภัยและเกิดความเข้าใจยอมรับ และเกิดความรู้สึกที่ดีกับองค์กร

ในระดับการบริหารวิกฤตการณ์ขององค์กรขนาดใหญ่อย่างรัฐบาลได้มีการกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center หรือ JIC) เพื่อรับผิดชอบในการการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤต ข้อมูลข่าวสารการแจ้งเตือนภัยและการช่วยเหลือไปถึงประชาชนผู้ประสบภัยอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งประเทศไทยมีแนวทางในการบริหารจัดการภาวะวิกฤตของประเทศ ดังนี้

การบริหารจัดการภาวะวิกฤตของประเทศไทย

ประเทศไทยมีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญกับภัยคุกคามที่มีความซับซ้อน ครอบคลุมเชื่อมโยงในหลายมิติ ที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากยิ่งขึ้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงแผนที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามในแต่ละด้าน โดยมีการจัดทำแผนการเตรียมพร้อมแห่งชาติ โดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อเตรียมการรับภัยคุกคามใน ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านสาธารณภัย กระทบวงมหาดไทย โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้กำหนดแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ เพื่อเป็นหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อเกิดภาวะวิกฤต ๒) ภัยจากการสู้รบ กระทบวงกลาโหม โดยกรมการสรรพกำลังกลาโหม ได้กำหนดแผนผนีกำลังและทรัพยากรเพื่อการป้องกันประเทศ เพื่อเป็นหลักในการป้องกันประเทศ ๓) ภัยด้านวิกฤตการณ์ความมั่นคง อาทิ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความมั่นคงทางทะเล ปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ ปัญหาโรคอุบัติใหม่ เป็นต้น โดยแผนการรับมือภัยคุกคามหรือภาวะวิกฤตดังกล่าว จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถบริหารวิกฤตการณ์หรือจัดการกับภาวะวิกฤตได้อย่างรวดเร็ว เพื่อลดความเสียหายที่จะมีต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

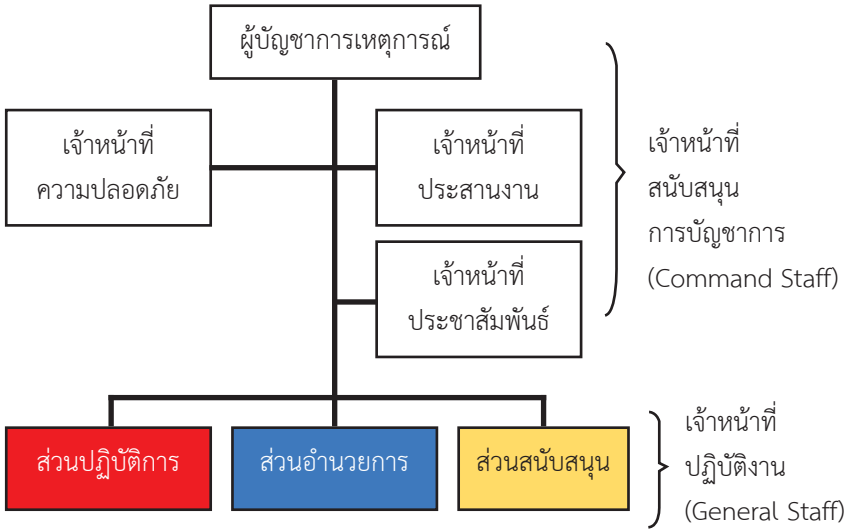
ในการบริหารจัดการวิกฤตการณ์ ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดให้ใช้ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System : ICS) เป็นระบบมาตรฐานของประเทศไทยในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นเครื่องมือที่ใช้สั่งการ ควบคุม และประสานความร่วมมือของแต่ละหน่วยงานในการจัดการในภาวะฉุกเฉิน และเป็นระบบปฏิบัติการในการระดมทรัพยากรไปยังที่เกิดเหตุ เพื่อให้สามารถปกป้องชีวิต ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

และปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ โดยระบบบัญชาการเหตุการณ์ ถูกพัฒนาขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยเริ่มจากปี พ.ศ. ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) จากเหตุการณ์ไฟป่าครั้งใหญ่ทางตอนใต้ ของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย กินเวลา ๑๓ วัน มีผู้เสียชีวิต ๑๖ ราย อาคารบ้านเรือน ถูกทำลายไปกว่า ๗๐๐ หลัง พื้นที่ป่ากว่า ๓๐๐ ล้านไร่ได้รับความเสียหายคิดเป็นมูลค่ามากกว่า ๑๘ ล้านเหรียญสหรัฐฯ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานจำนวนมากเข้าร่วมปฏิบัติการเผชิญเหตุอย่างสุดความสามารถ แต่ก็ปรากฏปัญหาในการประสานงาน การสื่อสาร และการสนับสนุนทรัพยากร ที่ไม่มีมาตรฐาน ขาดเอกภาพ และขาดแผนปฏิบัติการ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ (ค.ศ. ๒๐๐๑) ระบบบัญชาการเหตุการณ์ ได้รับการพัฒนา ปรับปรุงจากประสบการณ์การปฏิบัติงานเผชิญเหตุจริงในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากระบบที่ต้องการนำมาใช้ในเหตุการณ์ไฟป่า พัฒนาจนเป็นระบบที่สามารถนำไปจัดการภาวะฉุกเฉินได้กับทุกประเภทภัยถึงแม้จะมีหน่วยงานจำนวนมาก โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและมลรัฐรับเอาระบบบัญชาการเหตุการณ์ไปใช้เป็นระบบมาตรฐานในการจัดการภาวะฉุกเฉิน แต่ก็ยังไม่มียกบังคับใช้กับทุกมลรัฐทั่วประเทศจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ ๙/๑๑ ที่มลรัฐนิวยอร์ก จึงได้มีคำสั่งประธานาธิบดีเพื่อความมั่นคงแห่งมาตุภูมิที่ ๕ และ ๘ (Homeland Security Presidential Directive : HSPD ๕ & ๘) ให้ทุกหน่วยงานทุกระดับ ในประเทศ ใช้ “ระบบการจัดการเหตุฉุกเฉินแห่งชาติ” (National Incident Management System : NIMS) ซึ่งมีระบบบัญชาการเหตุการณ์ เป็น องค์ประกอบ ๑ ใน ๕ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑) การเตรียมความพร้อม ๒) การสื่อสาร และการจัดการข้อมูล ข่าวสาร ๓) การจัดการทรัพยากร ๔) การสั่งการและ การจัดการ และ ๕) ความต่อเนื่องในการจัดการและบำรุงรักษา

การจัดองค์กรเพื่อตอบโต้เหตุฉุกเฉินในระบบบัญชาการเหตุการณ์เป็นการจัดองค์กรตามภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบ (Functional Responsibility) ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มหลัก ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่สนับสนุนการบัญชาการ (Command Staff) และ ๒) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน (General Staff) โดยแต่ละ ส่วนประกอบด้วยโครงสร้างการรับผิดชอบตามหน้าที่ดังนี้

โครงสร้างองค์กรระบบบัญชาการเหตุการณ์

บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (Public Information Officer : PIO)

ตามโครงสร้างองค์กรระบบบัญชาการเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (Public Information Officer : PIO) ทำหน้าที่ประสานงานโดยตรงกับสื่อมวลชนที่มีทั้งสื่อมวลชนจากส่วนกลาง สื่อส่วนกลางที่อยู่ในภูมิภาค และสื่อท้องถิ่น รวมถึงการประชาสัมพันธ์กับผู้ประสบภัย และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงโดยตรง คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่จำเป็นคือประสบการณ์ในการทำงานกับระบบสื่อสารสาธารณะการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operation) การจัดการระบบข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information System) นอกเหนือจากสื่อมวลชนกับสาธารณชนที่เป็นหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์แล้ว เจ้าหน้าที่ในระบบบัญชาการเหตุการณ์ที่จัดตั้งขึ้นก็เป็น “ลูกค้า” ของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่จะต้องสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมให้กับทุกคนเข้าใจทิศทางในการจัดการข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ทุกคนให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นเสียงเดียวกัน (Speak with one voice)

ความรับผิดชอบหลักของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ได้แก่

๑) กำกับดูแลการปฏิบัติของ“ศูนย์ประสานข้อมูลข่าวสารร่วม” (Joint Information Center :JIC)

๒) รวบรวมและแจกจ่ายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ โดยผ่านการอนุมัติของผู้บัญชาการเหตุการณ์เช่น จำนวนเจ้าหน้าที่ ทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ข้อมูลพื้นที่ประสบภัย ฯลฯ

๓) ช่วยเหลือสนับสนุนผู้บัญชาการเหตุการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารสาธารณะ

๔) ดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับสื่อสารมวลชน

- จัดเตรียมสถานที่ กำหนดการและเอกสารการแถลงข่าว
- ประเด็นการให้สัมภาษณ์ ตอบข้อซักถาม (อาจทำหน้าที่โฆษกอีกหน้าที่หนึ่ง)
- การพาสื่อมวลชนเข้าพื้นที่เกิดเหตุ โดยไม่ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เผชิญเหตุ

๕) เข้าร่วมประชุมเจ้าหน้าที่ และการประชุมวางแผนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์

๖) แจกจ่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลการข่าวกับเจ้าหน้าที่

ระบบข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information System)

ระบบข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information System) เป็นระบบที่ช่วยรวบรวมบูรณาการประสานข้อมูลข่าวสารให้เกิดความถูกต้อง รวดเร็ว ต่อเนื่อง และสามารถเข้าถึงได้ สำหรับส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กรต่างๆที่ต้องการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ รวมถึง กระบวนการวางแผน ระเบียบปฏิบัติ โครงสร้าง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้กับสาธารณชนทั่วไป ผู้ประสบภัย ส่วนราชการ ผู้บริหารทั้งฝ่ายการเมืองและประจำ ผู้นำชุมชน สื่อมวลชนองค์กรสาธารณกุศล เอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ กลุ่มมวลชน อาสาสมัคร

ศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วม (Joint Information Center : JIC)

เมื่อมีภาวะวิกฤตหรือมีภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการภาวะวิกฤตจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกับผู้ประสบภัยโดยเร็วที่สุด หากไม่มีการกำหนดวิธีการทำงานให้เป็นระบบไว้ล่วงหน้าอาจทำให้เกิดความล่าช้า สับสน และทำให้ประชาชนขาดความมั่นใจในขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ ขณะที่เมื่อเกิดภาวะวิกฤต ความต้องการข้อมูลข่าวสารจะมีอย่างหลากหลาย และเป็นจำนวนมากจนผู้บัญชาการเหตุการณ์ไม่สามารถรับมือได้ และบ่อยครั้ง ปรากฏว่าผู้บัญชาการเหตุการณ์กลับให้เวลากับการตอบข้อมูลสื่อมวลชน แดงข่าว รวมถึงการรายงานข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันให้กับหน่วยเหนือมากกว่าที่จะให้เวลากับการแก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center หรือ JIC) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตหรือภัยพิบัติ ให้มาปฏิบัติงานอยู่ภายใต้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ระบบเดียว คือ ศูนย์ข้อมูลร่วม เป็นเสมือนศูนย์กลางของการสื่อสารประชาสัมพันธ์สำหรับการบริหารจัดการวิกฤตการณ์นั้น ๆ (Centralized Communication Hub) ทำหน้าที่ประสาน ยืนยัน แจกจ่ายข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการบริหารวิกฤตการณ์ไหลเวียนไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารของแต่ละกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นของเหตุการณ์ที่มีความวุ่นวายสับสน ชัดแย้งของข้อมูล มักจะเกิดขึ้นเสมอ นำไปสู่การปล่อยข่าวลือที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง

ผู้บัญชาการเหตุการณ์พึงระลึกเสมอว่า ในเหตุการณ์ฉุกเฉิน การควบคุมและชี้แจงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องทันท่วงทีเหมาะสมกับเวลาและเป็นข้อมูลที่ต้องแยกแยะว่ากลุ่มบุคคลใด ควรเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกระดับใด จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเหตุการณ์เป็นไปอย่างราบรื่น ดังนั้น การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของเหตุการณ์จึงมีความสำคัญต่อผลสำเร็จในภาพรวมของเหตุการณ์เสมอ เพราะถึงแม้การจัดการเหตุการณ์จะเป็นไปอย่างเรียบร้อยเพียงใด หากสาธารณชนทั่วไปไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องจะเกิดความสับสนและขาดการสนับสนุนการปฏิบัติต่างๆ เสมอ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารร่วมสามารถจัดตั้งขึ้นได้ในทุกระดับของการจัดการ แต่ศูนย์ที่มีความสำคัญที่สุด

คือศูนย์ที่จัดตั้งขึ้น ณ ที่เกิดเหตุ เนื่องจากเป็นศูนย์ที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ เข้าถึงข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบันมากที่สุด

ศูนย์ข้อมูลร่วมแบบ JIC จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่มาจากหน่วยงานต่าง ๆ (ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับจังหวัด หรือมาจากต่างกระทรวง ต่างเหล่าทัพ ต่างองค์กร) สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างประสานสอดคล้อง มีเอกภาพ และช่วยให้สามารถติดตามและจัดบันทึกข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ได้อย่างถูกต้องมากขึ้นซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญอยู่ ๓ ประการ คือ

- ๑) รวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์
- ๒) ประเมินวิเคราะห์ทัศนคติของสาธารณชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิกฤตการณ์
- ๓) ให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชน

ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลร่วม

๑. การปฏิบัติงานศูนย์ข้อมูลร่วม JIC เริ่มตั้งแต่เมื่อได้รับแจ้งเหตุ ให้เจ้าหน้าที่ทุกคนที่มีชื่อในแผนเผชิญเหตุด้านสื่อสารประชาสัมพันธ์ ให้ไปรายงานตัว ณ ที่ตั้ง หรือที่จุดกำหนดตามแผน

๒. การปฏิบัติงาน ณ ที่เกิดเหตุ โดยจัดส่งทีมรวบรวมข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น (Initial Response Information Officer) เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่เกิดเหตุ เพื่อหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นต้น แจกกลับมาที่ศูนย์ปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ หรือศูนย์ JIC ที่จะจัดตั้งขึ้นต่อไป พร้อมทั้งประสานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่จำกัดวงรอบของสถานที่เกิดเหตุ (Containment) เพื่อกำหนดสถานที่รวมหรือจุดที่อนุญาตให้สื่อมวลชนเข้าไปรายงานข่าวและถ่ายภาพได้จุดใดที่ใกล้ที่สุดและปลอดภัยที่สุด และไม่กีดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อส่งผู้สื่อข่าว และช่างภาพ ไปรวมปฏิบัติงาน ณ จุดนั้น

๓. การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ เมื่อมีการตั้งกองบัญชาการเหตุการณ์ หรือศูนย์อำนวยการร่วม ควรจะมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ขึ้นภายในกองบัญชาการเหตุการณ์ จัดตั้งศูนย์แถลงข่าวแก่สื่อมวลชนหรือศูนย์ปฏิบัติงานสำหรับสื่อมวลชนซึ่งควรอยู่คนละที่กับศูนย์ปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ของกองบัญชาการเหตุการณ์

๔. การประชุมชี้แจงสรุปสถานการณ์

๕. การแบ่งมอบหน้าที่และการจัดชุดปฏิบัติงาน เมื่อทราบสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และความเป็นไปได้ของเหตุการณ์จะดำเนินต่อไป เจ้าหน้าที่สารนิเทศหรือหัวหน้าชุดปฏิบัติการประชาสัมพันธ์จะต้องวางแผนจัดทีมปฏิบัติงาน ซึ่งที่สำคัญจะประกอบด้วยทีมต่าง ๆ ดังนี้

- ชุดรวบรวมข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น ณ ที่เกิดเหตุ
- ชุดปฏิบัติงาน ณ ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ประจำกองบัญชาการเหตุการณ์
- ชุดปฏิบัติงาน ณ ศูนย์ประชาสัมพันธ์หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่เกิดเหตุ
- ชุดปฏิบัติงาน ณ ศูนย์แถลงข่าว หรือศูนย์สื่อมวลชน
- ในสถานการณ์ที่ต่อเนื่องยาวนานหลายวันติดต่อกัน จำเป็นต้องจัด

ชุดปฏิบัติงานเป็นผลัด โดยปกติ แต่ละผลัดจะทำงานประมาณ ๘ – ๑๒ ชั่วโมง

- เจ้าหน้าที่ตอบข้อซักถามทางโทรศัพท์

๖. จัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

๗. กำหนดกลุ่มเป้าหมายและความต้องการด้านข่าวสารที่จะเผยแพร่เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายสำคัญในเหตุการณ์วิกฤตส่วนใหญ่ ได้แก่ ประชาชนผู้ประสบภัย เช่น ผู้ที่อยู่ในพื้นที่น้ำท่วม ญาติผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้ติดอยู่ในอันตราย หรือญาติของตัวประกัน ประชาชนผู้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย ต้องได้รับการอพยพ สื่อมวลชน เป็นต้น

๘. การอำนวยความสะดวกแก่สื่อมวลชน โดยจัดให้มีการลงทะเบียนสื่อมวลชน จัดทำบัตรแสดงตัวสื่อมวลชน อาจใช้บัตรประจำตัวสื่อมวลชนที่ออกให้โดยกรมประชาสัมพันธ์ หรือหากจำเป็น อาจมีการออกบัตรให้ใหม่สำหรับใช้ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยเฉพาะ นอกจากนี้ ยังอาจต้องใช้ปลอกแขนหรือเครื่องหมายแถบสีอื่นใดเป็นเครื่องแสดงตัวเพื่อเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่หวงห้าม โดยประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจกันพื้นที่เป็น ๒ วง วงนอกคือสำหรับฝูงชนทั่วไป และวงในใกล้พื้นที่เกิดเหตุเข้ามาคือสำหรับสื่อมวลชนซึ่งต้องจำกัดให้อยู่ในบริเวณนั้นเท่านั้น กำหนดบริเวณซึ่งจะใช้เป็นที่ปฏิบัติงานแถลงข่าว กำหนดจุดจอดรถถ่ายถอดและรถข่าว เพื่อมิให้เกิดขวางเส้นทางจราจร

๙. การกำหนดเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่จะเผยแพร่ ว่าประเด็นที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในแต่ละวัน ในแต่ละช่วงเวลา และในแต่ละสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปคืออะไร

๑๐. การกำหนดกลยุทธ์และสื่อที่ใช้ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สำหรับบางสถานการณ์ อาจจำเป็นต้องใช้จิตวิทยาในการติดต่อสื่อสารเนื่องจากมีความละเอียดอ่อนของประเด็นปัญหาและลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกันไป เช่นการสื่อสารกับชาวบ้านที่จำเป็นต้องถูกอพยพออกจากพื้นที่อันตราย แต่ไม่เต็มใจจะอพยพ เพราะจะไม่เห็นความจำเป็น หรือเพราะเป็นห่วงข้าวของ หรือกรณีที่ต้องเปลี่ยนการประกอบอาชีพใหม่ แต่ชาวบ้านไม่ยินยอมปฏิบัติตาม นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มจำเป็นต้องสื่อสารโดยใช้ภาษาถิ่น หรือต้องสื่อสารผ่านผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือกลุ่มอื่นที่เขาเชื่อถือไว้วางใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถอนุญาตให้สื่อมวลชนเข้าถ่ายภาพหรือรายงานข่าวในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ได้ เนื่องจากเหตุผลด้านการปลอดภัย ศูนย์ปฏิบัติการประชาสัมพันธ์ หรือ JIC จะต้องจัดทำข่าวแจก รวมทั้งภาพข่าว ทั้งภาพนิ่งและวิดีโอแก่สื่อมวลชน

๑๑. การแต่งตั้งโฆษกเหตุการณ์ ต้องมีการแต่งตั้งโฆษกของเหตุการณ์อย่างน้อย ๑ คน เพื่อทำหน้าที่แถลงข่าว ให้สัมภาษณ์ และตอบคำถามของสื่อมวลชน ทั้งนี้เพื่อให้การให้ข้อมูลข่าวสารเป็นไปในทิศทางเดียวกันป้องกันการสับสน โฆษกยังทำหน้าที่เป็นกันชนให้แก่ผู้บังคับบัญชาระดับสูง และเปิดโอกาสให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์มีเวลาบริหารวิกฤตการณ์ได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น ผู้บัญชาการเหตุการณ์ หรือผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนและสาธารณชนด้วยตนเองบ้างเป็นครั้งคราวเพื่อให้ความมั่นใจแก่สาธารณชน รวมทั้งเพื่อขอความร่วมมือในสิ่งที่สำคัญและจำเป็น ดังนั้น เจ้าหน้าที่จัดการแถลงข่าวควรจัดกำหนดการแถลงข่าวเป็นช่วงๆ ตลอดเวลาที่มีวิกฤตการณ์ จนกระทั่งเหตุการณ์จบลง

๑๒. การควบคุมแหล่งข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารระดับสูง ก่อนที่จะให้ข่าวแก่สื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนและสาธารณชน

๑๓. การติดตามและประเมินกระแสสื่อมวลชนและสาธารณชน

๑๔. การจัดบันทึกสถานการณ์ (Situation Board) และบันทึกการปฏิบัติงาน (Public Affairs Log)

๑๕. การสรุปรายงานผลการดำเนินการ ประเมินผล และปิดศูนย์ฯ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ

กรมประชาสัมพันธ์กับการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลร่วม

(Joint Information Center : JIC)

ตามแผนการเตรียมพร้อมแห่งชาติ กำหนดให้กรมประชาสัมพันธ์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในเรื่องการเตรียมความพร้อมและการดำเนินการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และจัดการข่าวสารในภาวะไม่ปกติ โดยกรมประชาสัมพันธ์ได้วางแนวปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์และจัดการข้อมูลข่าวสารในภาวะวิกฤตของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งต้องปฏิบัติงานตามแผนการเตรียมพร้อมแห่งชาติ รวมถึงเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และเจ้าหน้าที่สารสนเทศของหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารวิกฤตการณ์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันและให้ได้มาตรฐานในระดับสากล สามารถดำเนินการสนับสนุนการบริหารวิกฤตการณ์ในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน ยึดระบบบัญชาการเหตุการณ์ ตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘ โดยกรมประชาสัมพันธ์ได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (IOC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใน แบ่งเป็น ๓ ระดับ ประกอบด้วย ระดับส่วนกลาง ระดับสำนักประชาสัมพันธ์เขต จำนวน ๘ เขต และระดับจังหวัด โดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ๗๖ จังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานการประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ในภาวะปกติ และพร้อมในการทำหน้าที่เป็น “ศูนย์ข้อมูลร่วม” (Joint Information Center : JIC) เมื่อเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน โดยเมื่อเกิดภาวะวิกฤต หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบบริหารวิกฤตการณ์มีการจัดตั้งกองบัญชาการเหตุการณ์ และแต่งตั้งผู้บัญชาการเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (Public Information Officer : PIO) ของภาครัฐในแต่ละระดับอยู่แล้ว จะเสนอแนะให้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ข้อมูลร่วม” (JIC) เพื่อทำหน้าที่บูรณาการข้อมูลข่าวสาร กระบวนการประชาสัมพันธ์แบบครบวงจร และประสานข้อมูลผ่านทางผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมปฏิบัติ ทำให้การบริหารข่าวสารในภาวะไม่ปกติ มีความคล่องตัวทันต่อสถานการณ์ มีความเป็นเอกภาพ สามารถจำกัดพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ให้แคบลง ลดความสับสนวุ่นวาย บรรเทาความรุนแรง และหาทางระงับวิกฤตการณ์นั้นให้สิ้นสุดลงโดยเร็ว รวมถึงสามารถประชาสัมพันธ์ เพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่

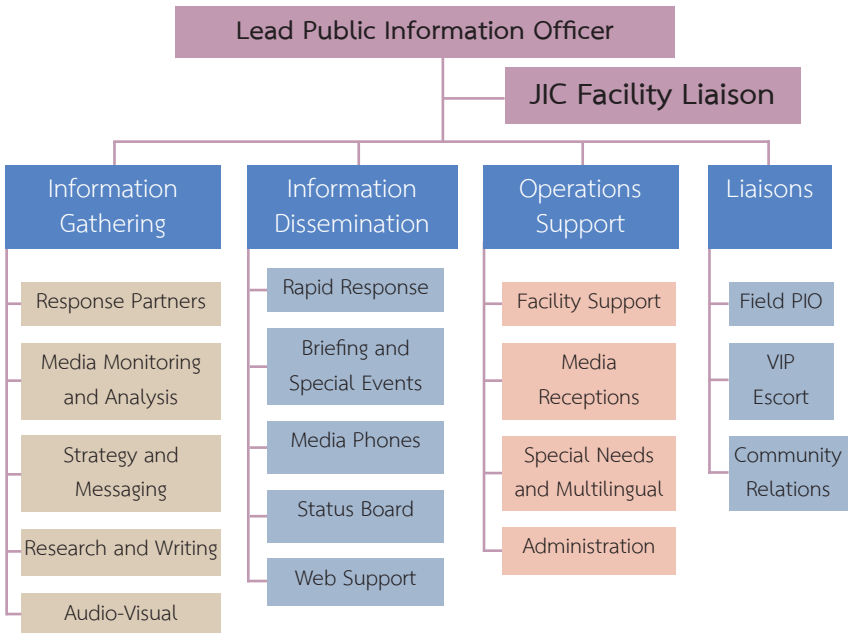

เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ ในการเข้าไปฟื้นฟูพื้นที่ให้แก่ประชาชนที่ประสบภัย ภายหลังเกิดเหตุ

ในการจัดการองค์กรปฏิบัติงานทั้งในส่วนกลางส่วนภูมิภาค และส่วนจังหวัด ให้ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์ที่ทำหน้าที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (Public Information Officer : PIO) ประสานทุกหน่วยงานที่กำหนดในแผนฯ ส่งผู้แทนมาปฏิบัติงานในรูปแบบ คณะทำงาน และเมื่อยกระดับสู่การเป็น “ศูนย์ข้อมูลร่วม” (Joint Information Center : JIC) ให้กำหนดขนาดการปฏิบัติงานตามความรุนแรงของสถานการณ์ ดังนี้

๑. ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดเล็ก ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ๔ - ๖ คน
๒. ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดกลาง ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ๗ - ๑๗ คน
๓. ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดใหญ่ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ๑๘ - ๓๖ คน
๔. ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดใหญ่มาก ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ ๓๐ - ๖๐ คน

ตัวอย่างการจัดองค์กรศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดใหญ่มาก

นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ในฐานะองค์กรประชาสัมพันธ์และสื่อสารมวลชนของรัฐบาลยังมีบทบาททั้งการเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (Public Information Officer : PIO) ตามระบบบัญชีการเหตุการณ์ และบทบาทการบริหารสื่อของรัฐทั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียง และสื่ออื่นๆ ในสังกัด โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการในการออกอากาศของสื่อในสังกัด ภายใต้ชื่อ “แผนพระอินทร์” และแผนรักษาความปลอดภัย ภายใต้ชื่อ “แผนพิทักษ์องค์กร” โดยจำแนกเป็น ๔ แผน ตามระดับความรุนแรงของเหตุการณ์ โดยมีรายละเอียดในแต่ละแผน ดังนี้

ระดับความรุนแรงของสาธารณภัยและระดับการจัดการ

ลำดับ	กรอบการปฏิบัติตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๘		กรอบการปฏิบัติของกรมประชาสัมพันธ์		
	ระดับการจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย	ด้านประชาสัมพันธ์		ด้านสื่อสารมวลชน
			ระดับการจัดการ	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ (PIO)	แผนปฏิบัติการด้านการออกอากาศ
๑	สาธารณภัยขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ กทม. ควบคุมและสั่งการ	ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดเล็ก	ประชาสัมพันธ์จังหวัด	แผนพระอินทร์ ๑ (เน้นการรายงานข่าว/แจ้งเตือน)
๒	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการ กทม. ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ	ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดกลาง	ประชาสัมพันธ์จังหวัด (ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขตในพื้นที่สนับสนุนทรัพยากร)	แผนพระอินทร์ ๒ (ปรับผังรายการเฉพาะพื้นที่)
๓	สาธารณภัยขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติควบคุม สั่งการและบัญชาการ	ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดใหญ่	อธิบดี กรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้ที่อธิบดีฯ มอบหมาย	แผนพระอินทร์ ๓ (ปรับผังรายการตามสื่อกรมประชาสัมพันธ์ ส่วนกลาง)
๔	สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรี มอบหมาย ควบคุม สั่งการ และบัญชาการ	ศูนย์ข้อมูลร่วมขนาดใหญ่มาก	อธิบดี กรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้ที่อธิบดีฯ มอบหมาย	แผนพระอินทร์ ๔ (ถ่ายทอดรายการตามโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ)

สื่อมวลชนกับการปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลร่วม

ภารกิจที่สำคัญและท้าทายที่สุดประการหนึ่งของศูนย์ข้อมูลร่วมไม่ใช่การควบคุมการรายงานข่าวของสื่อมวลชน แต่คือทำอย่างไรจะให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อการคลี่คลายสถานการณ์ และสามารถดำรงรักษาชื่อเสียงภาพลักษณ์ขององค์กรไว้ได้ ซึ่งต้องอาศัยการบริหารประเด็นข่าวสารเชิงกลยุทธ์ (Issue management) ที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร กำหนดประเด็นเนื้อหาข่าวสารข้อมูล ไม่ปล่อยให้ข้อมูลข่าวสารถูกแสวงหาและเผยแพร่ตามยถากรรม มีการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสาร เลือกชนิดของสื่อ ช่องทางการเผยแพร่ จังหวะเวลา และการติดตามประเมินผลที่ดี อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติงานของศูนย์ข้อมูลร่วมจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ต้องอาศัยความร่วมมือของสื่อมวลชนที่ปฏิบัติงานในการรายงานข่าวทุกคน ในการเคารพในกฎเกณฑ์ของการปฏิบัติงาน ไม่ก่อปัญหาให้แก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ หรือก่อให้เกิดอันตรายให้แก่ตัวเองหรือประชาชนรอบข้างได้ รวมทั้งรายงานข่าวภายใต้กรอบมาตรฐานจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์วิกฤตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถบรรเทาความเสียหาย และคลี่คลายวิกฤตการณ์โดยเกิดความสูญเสียให้น้อยที่สุด

*****

บรรณานุกรม

หนังสือ

W. Timothy Coombs. (2015). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding*. University of Central Florida.

กรมประชาสัมพันธ์. (๒๕๕๕). *คู่มือการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต*. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์.

กรมประชาสัมพันธ์, สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๕. (๒๕๖๑). *ผลการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์และการถอดบทเรียนศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ร่วมกรมประชาสัมพันธ์ เหตุการณ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยเรือล่ม จ.ภูเก็ต*. ภูเก็ต: สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๕, กรมประชาสัมพันธ์.

กรมประชาสัมพันธ์, สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๓. (๒๕๖๑). *ถอดบทเรียนการปฏิบัติงานในเหตุการณ์ให้ความช่วยเหลือการกักภัย ๑๓ ชีวิต ทีมหมูป่าอะคาเดมี ดินถล่ม-ขุนน้ำนางนอน อ.แม่สาย จ.เชียงราย*. เชียงใหม่: สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๓, กรมประชาสัมพันธ์.

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (๒๕๕๘). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ.

สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ (สวส.). (๒๕๕๕). *คู่มือการรายงานข่าวภัยพิบัติธรรมชาติ*. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วน จำกัด ภาพพิมพ์.

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.). (๒๕๕๘). *ข้อบังคับการกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยว่าด้วย จริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๘*.

โฮเวิร์ด, รอส. (๒๕๕๑). *การสื่อสารที่ไหวรู้ต่อความขัดแย้ง (วลักษณ์กมล จ่างกมล, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: หจก.จี.เอส.เอ็ม. เทรดดิ้ง.

เว็บไซต์

- ADPC. (2016). *Disaster Risk Reduction - Information Kit for Media*. Retrieved August 20, 2019, from http://www.adpc.net/igo/category/ID1021/doc/2016-pt37Na-ADPC-Information_Kit_for_Media_Lao_PDR.pdf
- Manager online. (๒๕๖๒, ๑๕ ม.ค.). *กรม. รับทราบสรุปลถอบทเรียนถ้ำหลวง ววง ๖ มาตรการรับมือเหตุอุกเหิน*. เข้าถึงจาก <https://mgronline.com/politics/detail/9620000005058>
- Thairath online. (๒๕๖๑, ๑๑ ก.ค.). *เหตุการณั้ระดับโลก เผยมีสื่อมาเกาะติด รายงานข่าว ๑๓ หมู่ป่าถึง ๑,๓๔๕ คน*. เข้าถึงจาก <https://www.thairath.co.th/news/local/north/1332267>
- กองบรรณาธิการจุลสารราชดำเนิน. (๒๕๖๑). *๗ ประเด็นบทเรียนถ้ำหลวง การข่าว ในภาวะอุกเหิน*. วันที่ค้นข้อมูล ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=4752:7-&catid=168:2018-05-09-12-47-39
- ธาม เชื้อสถาปนศิริ และ เมสิริณ ขวัญใจ. (๒๕๕๓). *ถอบทเรียนการรายงานข่าวชุมชนม ทางการเมือง “สงคราม” หรือ “สันติภาพ”: ศึกษาจากนักข่าว กองบรรณาธิการ และเนื้อหาข่าวในช่วงเดือนมีนาคม – เมษายน จากหนังสือพิมพ์มติชนและไทยรัฐ*. วันที่ค้นข้อมูล ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๒, จาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2294:2011-02-21-08-53-29&catid=129:2011-02-21-07-06-19&Itemid=7

*****

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙

โดยที่เจ้าของ ผู้ประกอบการ บรรณาธิการ และผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ทั้งหลาย พร้อมใจกันสถาปนาสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติให้เป็นองค์กรทำหน้าที่ กำกับดูแลกันเองในวิชาชีพหนังสือพิมพ์อย่างเป็นอิสระ เพื่อนำเสนอข่าวสารด้วยความรับผิดชอบบนพื้นฐานของจริยธรรม และสนับสนุนการใช้สื่อหนังสือพิมพ์เพื่อการรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติจึงออกข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรม แห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาบังคับใช้ แต่เนื่องจากประกาศใช้มานาน ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คณะกรรมการจึงมีมติให้ยกเลิกข้อบังคับดังกล่าว และให้ใช้ ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ดังต่อไปนี้แทน

หมวด ๑ หมวดทั่วไป

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๕๙

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้

‘ข่าว’ หมายถึง เนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์ปัจจุบัน ประกอบด้วย พาดหัวข่าว ความนำ เนื้อข่าว

‘ภาพข่าว’ หมายถึง ภาพเหตุการณ์หรือภาพบุคคลที่สื่อสารเรื่องราว โดยมี หรือไม่มีคำบรรยายภาพรวมทั้งภาพอื่นใดที่นำลงในหนังสือพิมพ์

‘การแสดงความคิดเห็น’ หมายถึง บทบรรณาธิการ คอลัมน์ บทความ การ์ตูน หรือรูปแบบอื่นใดอันเป็นการตีพิมพ์ วิพากษ์วิจารณ์ หรือข้อเสนอแนะ

‘เนื้อหาทั่วไป’ หมายถึง สารคดี สารคดีเชิงข่าวหรือรายงานหรือสื่อบทวิเคราะห์ หรือข้อเขียนอื่นใดที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์

‘หนังสือพิมพ์’ หมายถึง หนังสือพิมพ์ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๐ ข้อ ๓ ซึ่งรวมถึงสื่อดิจิทัลของหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ด้วย

‘ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์’ หมายถึงผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ตามธรรมนูญสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อ ๓ ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการวิชาชีพ สื่อดิจิทัลของหนังสือพิมพ์นั้น ๆ ด้วย

ข้อ ๔ หนังสือพิมพ์และผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องไม่ประพฤติ ปฏิบัติการใด ๆ อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติแห่งวิชาชีพ

หมวด ๒ หลักจริยธรรมทั่วไป

ความถูกต้องและข้อเท็จจริง

ข้อ ๕ หนังสือพิมพ์ต้องตรวจสอบและไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากข้อเท็จจริง

ข้อ ๖ หนังสือพิมพ์ต้องละเว้นการเสนอข่าวด้วยความลำเอียงหรือมีอคติ เป็นเหตุให้ข่าวนั้นบิดเบือนอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลในข่าวและความเข้าใจผิด ในสังคม

ข้อ ๗ หนังสือพิมพ์ต้องไม่พาดหัวข่าวและความน่าเกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าว และต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ประโยชน์สาธารณะ

ข้อ ๘ หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวภาพข่าว ความเห็น และเนื้อหาทั่วไป ด้วยความบริสุทธิ์ใจโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือหมู่คณะ

ข้อ ๙ หนังสือพิมพ์พึงเสนอข่าว ภาพข่าว ความเห็น และเนื้อหาทั่วไป โดยตระหนักถึงความสำคัญและอรรถประโยชน์ของข่าวต่อสาธารณะ และไม่เสนอข่าว ในทำนองชวนเชื่อหรือเร้าอารมณ์ให้คนสนใจในเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

ความสมดุลและเป็นธรรม

ข้อ ๑๐ หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายามในการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ข้อ ๑๑ หนังสือพิมพ์ต้องเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงเมื่อข่าวที่นำเสนอมีการพาดพิงอันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กร หรือได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการให้ความเป็นธรรมแล้ว

ข้อ ๑๒ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมเมื่อบุคคลหรือองค์กรที่ถูกพาดพิงเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์นั้น ไม่ถูกต้องหรือผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากข้อเท็จจริง

การเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อ ๑๓ หนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีอัตลักษณ์แตกต่างในสังคม

ข้อ ๑๔ หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียว โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกรังเกียจของสาธารณชนอย่างถี่ยาว

ข้อ ๑๕ หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ข้อ ๑๖ หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังการเสนอข่าวภาพข่าว ความเห็น หรือเนื้อหาทั่วไป ต่อสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งหรือมีความรุนแรง อันจะเป็นการสร้างหรือเพิ่มความหวาดระแวงที่มีอยู่แล้วในชุมชนหรือสังคม

ข้อ ๑๗ หนังสือพิมพ์พึงระมัดระวังการเสนอข่าวภาพข่าว ความเห็น หรือเนื้อหาทั่วไป อันเป็นการไม่เคารพต่อเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์

ข้อ ๑๘ หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ไม่สุภาพ หรือภาษาที่สื่อความหมายเชิงเหยียดหยาม หรืออยู่ในข่ายประทุษวาจา หรือแสดงนัยเชิงลบ

หมวด ๓ หลักกระบวนการทำงาน

การปกปิดและเคารพแหล่งข่าว

ข้อ ๑๙ หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ ๒๐ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับเมื่อได้ให้คำมั่นแก่แหล่ง ข่าวนั้นไว้ และต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็นความลับ

ความรับผิดชอบในการแก้ข่าว

ข้อ ๒๑ หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความรับผิดชอบด้วยการลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดอันเกิดจากการเสนอข่าวโดยไม่ชักช้า หากข้อผิดพลาดนั้นส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลหรือองค์กร ให้ดำเนินการขออภัยพร้อมกันไปด้วย

การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น

ข้อ ๒๒ หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

การละเว้นอำมสิลสินจ้างและประโยชน์ทับซ้อน

ข้อ ๒๓ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องไม่วาดอ้างหรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่เพื่อเรียกร้องสิทธิหรือผล ประโยชน์ใด ๆ ที่ไม่ชอบธรรม

ข้อ ๒๔ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องละเว้นการรับอำมสิลสินจ้างอันมีค่าหรือผลประโยชน์ใดๆ เพื่อให้กระทำการหรือไม่กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง รอบด้าน

ข้อ ๒๕ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์พึงละเว้นการรับอภิสิทธิ์หรือตำแหน่ง เพื่อให้กระทำการหรือไม่ กระทำการใดอันจะขัดต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน

การได้มาซึ่งข้อมูลโดยไม่ละเมิด

ข้อ ๒๖ หนังสือพิมพ์ต้องบอกที่มาของข้อความที่คัดลอกมาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ นอกเหนือจากการขออนุญาตจากแหล่งข้อมูลนั้นแล้ว

ข้อ ๒๗ หนังสือพิมพ์พึงใช้วิธีที่สุภาพและซื่อสัตย์ในการได้มาซึ่งข่าวสาร

โฆษณาที่ไม่แอบแฝงและงมกาย

ข้อ ๒๘ หนังสือพิมพ์ต้องแสดงให้เห็นชัดว่าข้อความที่เป็นบทความซื้อพื้นที่คือประกาศโฆษณา จะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นมิได้

ข้อ ๒๙ หนังสือพิมพ์พึงใช้ความระมัดระวังอย่างรอบคอบให้ประกาศโฆษณาทั้งหลายอยู่ภายในขอบเขต ของศีลธรรมและวัฒนธรรม และพึงระมัดระวังที่จะไม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่น่าจะเป็นภัยแก่สังคมหรือสาธารณะ

ข้อ ๓๐ หนังสือพิมพ์พึงหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ประกาศโฆษณาที่มีเหตุให้น่าเชื่อว่าเจ้าของประกาศโฆษณา นั้น เจตนาจะทำให้ผู้อ่านหลงเชื่อในสิ่งที่งมกาย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติงานของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและ กิจการโทรทัศน์ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

ด้วยพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมพ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ มีอำนาจกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับบริการที่มีคุณภาพประสิทธิภาพรวดเร็วถูกต้องและเป็นธรรมประกอบกับในสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศไทยประสบภัยธรรมชาติอย่างร้ายแรงและต่อเนื่องซึ่งเป็นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตทรัพย์สินสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนในวงกว้างด้วยเหตุนี้ การปฏิบัติงานของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จึงมีความสำคัญในการเผยแพร่และนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันแก้ไข และบรรเทาเหตุภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินที่เกิดขึ้นหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๖) (๒๔) และมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมพ.ศ. ๒๕๕๓ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๗ มาตรา ๖๑ และมาตรา ๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบกับมาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๔ วรรคท้ายมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์พ.ศ. ๒๕๕๑ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้

กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติจึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศนี้

“ภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน” หมายความว่าเหตุใดๆ อันอาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้น และคาดหมายได้ว่าเหตุดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายในชีวิตทรัพย์สินสิทธิ หรือเสรีภาพของประชาชนในวงกว้างและให้หมายถึงสาธารณภัยต่างๆ ตามกฎหมาย ว่าด้วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้วย

“แหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้” หมายความว่าแหล่งที่มาของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้สาระสำคัญของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อแจ้งข่าวหรือเตือนภัยเกี่ยวกับภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินให้ประชาชนทราบได้แก่สำนักนายกรัฐมนตรี ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติกรมทรัพยากรธรณีกรมอุตุนิยมวิทยากรมป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติกรุงเทพมหานครจังหวัดโดย ผู้ว่าราชการจังหวัดกองบัญชาการกองทัพไทยกองทัพบกกองทัพเรือกองทัพอากาศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย เพื่อทำหน้าที่ระงับยับยั้งภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินหรือหน่วยงานที่คณะกรรมการเห็นว่า เป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้

“ผู้ประกอบกิจการ” หมายความว่าผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์และให้หมายความรวมถึงผู้รับอนุญาตสัมปทานหรือสัญญาจากส่วน ราชการรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐเพื่อประกอบกิจการกระจายเสียงหรือกิจการ โทรทัศน์อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑มีผลบังคับใช้

“เลขาธิการ” หมายความว่าเลขาธิการคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

“คณะกรรมการ” หมายความว่าคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์

ข้อ ๒ ผู้ประกอบกิจการทุกรายมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทาง และขั้นตอนที่กำหนดในประกาศฉบับนี้โดยเมื่อมีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นให้ดำเนิน

การตามแผนขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการที่ได้จัดส่งต่อคณะกรรมการ ตามข้อ ๘ อย่างเคร่งครัดในระหว่างที่ผู้ประกอบกิจการยังไม่มีหรือยังไม่ได้จัดส่งแผน ขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินให้ คณะกรรมการตามข้อ ๘ ในกรณีที่เป็นคณะกรรมการอาจะมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งให้ ผู้ประกอบกิจการถือปฏิบัติเพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาเหตุภัยพิบัติ หรือเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นหรือคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

ข้อ ๓ ให้ผู้ประกอบกิจการทุกรายประสานความร่วมมือกับรัฐบาลหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชนและออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบ เมื่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร้องขอการดำเนินการของผู้ประกอบกิจการ ทุกรายในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินให้เป็นไปตามประกาศฉบับนี้อย่างเคร่งครัดวันแต่ มีเหตุจำเป็นคณะกรรมการอาจะมีคำสั่งยกเว้นให้ไม่ต้องปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้ในบางข้อ

ข้อ ๔ ประกาศนี้ให้มีผลใช้บังคับนับถัดจากวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ส่วนที่ ๑

การเตรียมพร้อมของผู้ประกอบกิจการ

ข้อ ๕ ให้ผู้ประกอบกิจการทุกรายแจ้งรายชื่อผู้ประสานงานพร้อมข้อมูลที่มี ประโยชน์เพื่อการติดต่อประสานงานในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินต่อเลขาธิการ ภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

ในกรณีที่ผู้ประกอบกิจการมีความประสงค์จะเปลี่ยนแปลงผู้ประสานงานให้แจ้ง ต่อเลขาธิการเป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ข้อ ๖ ให้ผู้ประกอบกิจการทุกรายจัดเตรียมความพร้อมในการรับหรือแสวงหา ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อ ประโยชน์ในการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบซึ่งผู้ประกอบกิจการ จะต้องจำแนกข้อมูลสำหรับแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงข่าวสารเพื่อทราบซึ่งได้แก่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ทั่วไปที่อาจมีผลสืบเนื่องหรือนำไปสู่ภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

(๒) ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อการเฝ้าระวังซึ่งได้แก่ประกาศหรือข้อมูล

มุ่งหมายให้หน่วยงานองค์กรหรือประชาชนเตรียมพร้อมและเฝ้าระวังภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

(ก) ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเพื่อการแจ้งเตือนซึ่งได้แก่ประกาศคำสั่งหรือหลักเกณฑ์ใดๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เป็นการกำหนดให้หน่วยงานองค์กรหรือประชาชนจะต้องปฏิบัติตามเพื่อการป้องกันหรือระงับยับยั้งความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

ข้อ ๗ ให้ผู้ประกอบกิจการทุกรายจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบโดยการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบให้กระทำด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยทางเสียงซึ่งได้แก่การอ่านคำแถลงการณ์การบรรยายลักษณะเหตุการณ์หรือวิธีการปฏิบัติตนของประชาชนในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินเป็นต้น

(๒) การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยทางภาพซึ่งได้แก่การออกอากาศภาพหนังสือแถลงการณ์ที่แสดงให้ประชาชนเห็นและสามารถอ่านได้อย่างสะดวกการออกอากาศภาพล่ามภาษามือเป็นต้น

(๓) การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยทางตัวอักษรซึ่งได้แก่การออกอากาศคำบรรยายเป็นอักษรวิ่งเป็นต้น

(๔) การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยด้วยวิธีอื่นๆ เช่นสัญลักษณ์หรือสีตามมาตรฐานที่หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบเป็นผู้กำหนดที่สามารถทำให้คนพิการหรือคนด้อยโอกาสสามารถเข้าใจความหมายนั้นได้เป็นต้น

ข้อ ๘ ให้ผู้ประกอบกิจการทุกรายจัดทำแผนขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบกิจการในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินและส่งให้คณะกรรมการเพื่อทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

แผนขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งจะต้องเป็นแผนปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเงื่อนไขใบอนุญาตคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาเหตุตามกรอบจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน

ผู้ประกอบกิจการทุกรายจะต้องทบทวนแผนขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งและจัดส่งให้คณะกรรมการทราบเป็นประจำทุกปีเพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาเหตุภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ ๒

การปฏิบัติตนของผู้ประกอบกิจการ ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

ข้อ ๙ ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินให้ผู้ประกอบกิจการดำเนินการตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องร้องขอโดยเคร่งครัด

ข้อ ๑๐ หากรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องมิได้ร้องขอตามข้อ ๙ ให้ผู้อำนวยการสถานีหรือประธานโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทยแล้วแต่กรณี ใช้ดุลยพินิจในการตัดสัญญาณจากผังรายการที่ออกอากาศอยู่เพื่อเข้าสู่การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบ

การใช้อำนาจดุลยพินิจตามวรรคแรกจะต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะหรือคาดหมายได้ว่าเหตุดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายในชีวิตทรัพย์สินสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนในวงกว้างและอยู่ภายใต้กรอบจรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน

ข้อ ๑๑ การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบจะต้องเป็นการรายงานข้อมูลที่จำเป็นจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวังไม่ก่อให้เกิดความตระหนกตกใจแก่ประชาชนทั้งนี้สำหรับการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยในกิจการโทรทัศน์จะต้องออกอากาศคำบรรยายเป็นอักษรวิ่งเพื่อแจ้งข้อมูลให้ประชาชนทราบเป็นอย่างน้อย

การรายงานข้อมูลในลักษณะการเตือนภัยห้ามนำเสนอข้อมูลในลักษณะเป็นการแสดงความคิดเห็นเว้นแต่จะเป็นความคิดเห็นจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือนักวิชาการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในเหตุดังกล่าว

การรายงานข้อมูลในลักษณะเป็นการถ่ายทอดเสียงจากผู้สื่อข่าวในห้องที่หรือเจ้าหน้าที่หรือผู้ประสพภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินโดยตรงในสถานที่เกิดเหตุไม่ว่าจะทางโทรศัพท์หรือการถ่ายทอดสดจะต้องมีการบันทึกชื่อของผู้ให้ข้อมูลและจะต้องไม่เป็นการรบกวนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้นๆ

การออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยไม่ว่าจะเป็นการรายงานสดหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้อำนวยการสถานีหรือผู้มีหน้าที่ควบคุมรายการของแต่ละช่องตัดการออกอากาศการสัมภาษณ์หรือการกระทำการใดๆหากเห็นว่าการออกอากาศนั้นๆ จะเป็นการสร้างความตระหนกตกใจแก่ประชาชน

ข้อ ๑๒ ผู้ประกอบกิจการและผู้อำนวยความสะดวกจะต้องรับผิดชอบในกรณีการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนที่ก่อให้เกิดความเสียหายของประชาชน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำดังกล่าวตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยและได้ใช้ความระมัดระวังในการป้องกันตามหลักแห่งจรรยาบรรณวิชาชีพแล้ว

ส่วนที่ ๓

การดำเนินการภายหลังภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินสิ้นสุด

ข้อ ๑๓ ให้ผู้อำนวยการสถานีแจ้งข่าวการประกาศยกเลิกสถานการณ์ตามข้อมูลหรือคำสั่งจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าว

ข้อ ๑๔ ให้ผู้อำนวยการสถานีแจ้งข้อมูลการดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉินให้คณะกรรมการทราบภายในสามสิบวันหลังจากได้รับประกาศยกเลิกสถานการณ์

ตามข้อมูลหรือคำสั่งจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) รายชื่อผู้รับผิดชอบของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐในกรณีที่มีการร้องขอให้ออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนพร้อมด้วยวิธีการร้องขอโดยสังเขป

(๒) ผังรายการในการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนทราบ

(๓) เอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินการออกอากาศแจ้งข่าวหรือเตือนภัยให้ประชาชนเช่นหนังสือขอความร่วมมือประกาศข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐเอกชนหรือประชาชน เป็นต้น

(๔) เอกสารอื่นใดตามที่คณะกรรมการร้องขอ

ประกาศณวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕

พันเอกนที ศุกลรัตน์

ประธานกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานกรรมการกิจการกระจายเสียง
กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

ภาคผนวก ข

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานข่าวในภาวะวิกฤต

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐

สาระสำคัญ: บังคับใช้ในกรณีที่เกิด “สาธารณภัย” ได้แก่ อัคคีภัย ภัยพิบัติ อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มี “แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ” เพื่อให้ทุกหน่วยงานใช้เป็นแผนแม่บทในการจัดการสาธารณสุขของประเทศ กำหนดและจัดโครงสร้างในการดำเนินงานตามระดับการจัดการสาธารณสุขโดยแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้มีการจัดระดับการจัดการสาธารณสุขแบ่งเป็น ๔ ระดับ ขึ้นกับพื้นที่ ประชากร ความซับซ้อน หรือความสามารถในการจัดการสาธารณสุข ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร ที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุมสถานการณ์เป็นหลัก ดังนี้

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
๑	สาธารณสุขขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
๒	สาธารณสุขขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการ กรุงเทพมหานครควบคุม สั่งการและบัญชาการ
๓	สาธารณสุขขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
๔	สาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายควบคุม สั่งการและบัญชาการ

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยพ.ศ. ๒๕๕๐

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๕๔

๒. พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘

สาระสำคัญ: บังคับใช้ในสถานการณ์ที่มีโรคติดต่อ โรคติดต่ออันตราย โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง และโรคระบาด เพื่อป้องกันและควบคุมโรคติดต่อโดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินพ.ศ. ๒๕๔๘

สาระสำคัญ: บังคับใช้ในสถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงคราม ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขตผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรง

เมื่อปรากฏว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นและนายกรัฐมนตรีเห็นสมควรใช้กำลังเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารร่วมกันป้องกัน แก้ไขปราบปราม ระงับยับยั้ง ฟื้นฟูหรือช่วยเหลือประชาชน

ทั้งนี้พระราชกำหนดดังกล่าว มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานข่าวของสื่อมวลชนโดยตรง ดังนี้

มาตรา ๙ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินให้ยุติลงได้โดยเร็วหรือป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงมากขึ้น ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจออกข้อกำหนดดังต่อไปนี้

(๓) ห้ามการเสนอข่าว การจำหน่าย หรือทำให้แพร่หลายซึ่งหนังสือ สิ่งพิมพ์ หรือสื่ออื่นใดที่มีข้อความอันอาจทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว หรือเจตนาบิดเบือนข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสถานการณ์ฉุกเฉินจนกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๑๐ ให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(๕) ประกาศให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งตรวจสอบจดหมาย หนังสือ สิ่งพิมพ์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยวิธีการอื่นใด ตลอดจน

การสั่งระงับหรือยับยั้งการติดต่อหรือการสื่อสารใด เพื่อป้องกันหรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรง โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษโดยอนุโลม

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘

๔. พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรพ.ศ. ๒๕๕๑

สาระสำคัญ: บังคับใช้ในการดำเนินการเพื่อป้องกันควบคุม แก่ไข และฟื้นฟูสถานการณ์ใด ที่เป็นภัยหรืออาจเป็นภัยอันเกิดจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุข ทำลาย หรือทำความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ ให้กลับสู่สภาวะปกติเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือความมั่นคงของรัฐ โดยจัดตั้งกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เรียกโดยย่อว่า “กอ.รมน.” ขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เรียกย่อว่า “ผอ.รมน.” เป็นผู้บังคับบัญชา และมีผู้บัญชาการทหารบกเป็นรองผู้บัญชาการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑

๔. พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗

สาระสำคัญ: บังคับใช้เมื่อมีเหตุอันจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัยซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรทั้งนี้ ในเขตที่ประกาศใช้กฏอัยการศึกเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารจะมีอำนาจเหนือฝ่ายพลเรือนทุกตำแหน่งในการระงับปราบปรามหรือรักษาความสงบเรียบร้อย เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องช่วยเหลือเกื้อหนุนราชการทหารทุกประการ

ทั้งนี้พระราชกำหนดดังกล่าว มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานข่าวของสื่อมวลชนโดยตรง ดังนี้

มาตรา ๑๑ การห้ามนั้นให้มีอำนาจที่จะห้ามได้ ดังนี้

๒) ที่จะห้ามบรรดาการออกหนังสือเป็นข่าวคราว ซึ่งราชการทหารเห็นว่าไม่เป็นการสมควรในสมัยนั้น คือห้ามมิให้มีการออกหนังสือเป็นข่าวคราวไม่ว่าอย่างใดก่อนที่เจ้าหน้าที่จะได้ตรวจและมีอนุญาตแล้วว่าให้ออกได้

พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗

ภาคผนวก ค

ช่องทางการติดต่อหน่วยงานราชการในภาวะวิกฤต

๑. ศูนย์ข้อมูลร่วม (Joint Information Center หรือ JIC)

หน่วยงาน	โทรศัพท์
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	๐-๒๒๘๑-๗๗๗๗
อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	๐-๒๖๑๘-๒๓๔๕
สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์	๐-๒๒๔๘-๘๖๐๒
ศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ (IOC)	๐-๒๒๔๘-๘๖๐๘-๑๒
สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๑ ขอนแก่น	๐๔๓-๒๒๗-๔๐๒
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๒ อุบลราชธานี	๐๔๕-๒๘๑-๘๘๐
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๓ เชียงใหม่	๐๕๓-๒๘๓-๗๓๘
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๔ พิษณุโลก	๐๕๕-๓๒๒-๖๙๔
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๕ สุราษฎร์ธานี	๐๗๗-๒๗๒-๐๓๘ กติ ๐
สำนักประชาสัมพันธ์เขต ๖ สงขลา	๐๗๔-๒๓๑-๓๓๒ กติ ๐
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๗ จันทบุรี	๐๓๙-๔๗๑-๐๘๕
สำนักประชาสัมพันธ์เขต๘ กาญจนบุรี	๐๓๔-๖๐๐-๑๖๖

๒. หน่วยงานด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ

ผู้บริหาร/หน่วยงาน	โทรศัพท์	ข้อมูล
กระทรวงมหาดไทย		
ปลัดกระทรวงมหาดไทย	๐-๒๒๒๑-๔๘๘๑ ๐-๒๒๒๒-๓๘๘๒ ๐-๒๒๒๖-๑๙๖๗	ตำแหน่งรองผู้บัญชาการ ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย	๐-๒๒๒๑-๑๘๘๗ ๐-๒๒๒๕-๕๖๖๔	
กรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย		
อธิบดีกรมป้องกันบรรเทาสาธารณภัย	๐-๒๖๓๗-๓๑๑๑	ตำแหน่งผู้อำนวยการกลาง ป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ
รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณะภัย (ฝ่ายปฏิบัติการ)	๐-๒๖๓๗-๓๔๔๐	
รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณะภัย (ฝ่ายวิชาการ)	๐-๒๖๓๗-๓๒๒๒	
รองอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทา สาธารณะภัย (ฝ่ายบริหาร)	๐-๒๖๓๗-๓๓๓๓	
ศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ	๐-๒๖๓๗-๓๗๕๑ สายด่วน ๑๙๒	แจ้งเตือนภัย
ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณะภัย	๐-๒๖๓๗-๓๕๕๐	
กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณะภัย	๐-๒๒๔๔-๘๑๓๑	
กองมาตรการป้องกันสาธารณะภัย	๐-๒๖๓๗-๓๓๕๑	

ผู้บริหาร/หน่วยงาน	โทรศัพท์	ข้อมูล
กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร		
อธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา	๐-๒๓๙๙-๑๔๒๕ ๐-๒๓๖๖-๙๓๓๓	แจ้งเตือนภัยเกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ
รองอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา (ฝ่ายปฏิบัติการ)	๐-๒๓๖๖-๙๓๒๕	
รองอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา (ฝ่ายวิชาการ)	๐-๒๓๙๙-๒๓๕๕ ๐-๒๓๖๖-๙๓๑๑	
รองอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา (ฝ่ายบริหาร)	๐-๒๓๙๙-๙๙๙๙ ๐-๒๓๖๖-๙๔๔๔ ๐-๒๓๖๖-๙๔๔๔	
ผอ.สถาบันอุตุนิยมวิทยากรมอุตุนิยมวิทยา	๐-๒๓๙๙-๕๑๓๖	แจ้งพยากรณ์อากาศเตือนภัยธรรมชาติ
ผอ.ศูนย์อุตุนิยมวิทยาทะเล กรมอุตุนิยมวิทยา	๐-๒๓๙๙-๔๕๖๑	
ผอ.ศูนย์ตรวจวิเคราะห์โอโซนและรังสี กรมอุตุนิยมวิทยา	๐-๒๓๖๑-๓๖๔๐	
ฝ่ายภูมิฟิสิกส์ สำนักเฝ้าระวัง และตรวจสภาวะอากาศ	๐-๒๓๙๙-๔๕๔๗ ๐-๒๓๙๙-๐๙๗๓	ผู้เชี่ยวชาญแผ่นดินไหว ตรวจจับการสั่นสะเทือน
กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์		
อธิบดีกรมชลประทาน	๐-๒๒๔๑-๐๐๖๕ ๐-๒๒๔๑-๐๒๕๐	ข้อมูลระดับน้ำ การระบายน้ำ
รองอธิบดีกรมชลประทานฝ่ายก่อสร้าง	๐-๒๒๔๑-๒๖๙๐	

ผู้บริหาร/หน่วยงาน	โทรศัพท์	ข้อมูล
รองอธิบดีกรมชลประทานฝ่ายวิชาการ	๐-๒๒๔๑-๒๐๕๗ ๐-๒๖๖๙-๐๘๐๔	
รองอธิบดีกรมชลประทานฝ่ายบำรุงรักษา	๐-๒๖๖๙-๔๒๔๗	
ผู้อำนวยการสำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ	๐-๒๒๔๑-๒๐๕๓ ๐-๒๒๔๑-๕๖๖๗ ๐-๒๒๔๑-๓๓๔๘	
กรุงเทพมหานคร		
สำนักระบายน้ำ กรุงเทพมหานคร	๐-๒๒๔๖-๐๒๗๕ ๐-๒๒๔๖-๐๓๒๐	ข้อมูลระดับน้ำแม่น้ำเจ้าพระยา การระบายน้ำ
กระทรวงอุตสาหกรรม		
ผอ.ศูนย์เทคโนโลยีความปลอดภัยกรมโรงงานอุตสาหกรรม	๐-๒๒๐๒-๔๒๑๒	เชี่ยวชาญด้านสารเคมี
ผอ.สำนักควบคุมวัตถุอันตราย	๐-๒๒๐๒-๔๒๑๓ ๐-๒๒๐๒-๔๒๐๑	ควบคุมดูแลวัตถุอันตราย
กระทรวงสาธารณสุข		
สถาบันการแพทย์ด้านอุบัติเหตุและสาธารณสุข	๐-๒๕๙๐-๖๒๓๒	
การไฟฟ้า		
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	๐-๒๕๙๐-๕๐๔๔	ควบคุมระบบไฟฟ้า
การไฟฟ้านครหลวง (สำนักป้องกันอัคคีภัย)	๐-๒๒๕๓-๖๕๔๘	ควบคุมระบบไฟฟ้า
การไฟฟ้าฝ่ายผลิต	๐-๒๔๓๖-๑๔๑๖ สายด่วน ๑๔๑๖ www.egat.co.th	แจ้งเตือนภัยเฝ้าระวังเหตุแผ่นดินไหวที่อาจมีผลกระทบต่อเขื่อนของ กฟผ.

๓. ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ	โทรศัพท์	ความเชี่ยวชาญ
นายปราโมทย์ ไม้กลัด	๐๘๑-๘๘๐-๔๙๙๙	ผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำ
นายสมิทธ ธรรมสโรช	๐๘๑-๙๑๐-๙๙๙๙	ผู้เชี่ยวชาญด้านภัยพิบัติ

๔. องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

องค์กร	โทรศัพท์
สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ	๐-๒๖๖๘-๙๙๐๐ ๐-๒๒๔๓-๕๖๙๗
สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย	๐๒-๖๖๘-๙๔๒๒